

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ
FİKİR VE SANAT HUKUKU KAPSAMINDA
KORUNMASI

Yüksek Lisans Tezi

İbrahim Hulusi KÜLAHCI

İstanbul
Temmuz, 2019

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ
FİKİR VE SANAT HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMASI

Yüksek Lisans Tezi

İbrahim Hulusi KÜLAHCI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

İstanbul
Temmuz, 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı, Özel Hukuk Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Cahit SULUK

Üye Dr. Öğr. Üyesi Ali DEMİRBAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Elektronik Veri Tabanlarının Fikir Ve Sanat Hukuku Kapsamında Korunması**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İbrahim Hulusi KÜLAHCI

ÖNSÖZ

Çalışmanın amacı, eser üzerinde sahip olunan hakların fiziki ortamda olduğu kadar dijital ortamda da etkin bir şekilde izlenmesine ve korunmasına yönelik bugüne değin yapılan ve hâlihazırda yapılmakta olan teorik tartışmalara katkı sağlanması, bu alanda yapılacak mevzuat çalışmalarına olabildiğince altlık oluşturulması ve literatüre ışık tutulmasıdır.

Bu çalışmada, çalışmanın amacına hizmet edecek bir araştırma yöntemi izlenilerek kaynak ve literatür taraması yapılmış, bunun neticesinde incelemeye konu alanda yapılan çalışmalar analiz edilmiş, tezin özgün amacına uygun şekilde elde edilen kaynaklardan tez yazımında yararlanılmıştır.

Araştırma süresince Adalet Akademisi Kütüphanesi ve Milli Kütüphane başta olmak üzere İstanbul ve Ankara'daki devlet ve vakıf üniversitesi kütüphanelerinde kapsamlı kaynak taraması yapılmış, basılı hukuk kitapları ve makaleleri, hukuk dergileri ve külliyatları incelenmiş, fikrî mülkiyet hukuku yıllıklarından, internet ortamında yayınlanan makale ve raporlarla yüksek lisans tezlerinden, çeşitli internet sitelerinden, Bakanlıklar ve farklı kamu kurumlarına ait web sitelerinden ve çalışma konusu alanda yargı organlarınca verilmiş kararlardan yararlanılmıştır.

“Elektronik Veri Tabanlarının Fikir ve Sanat Hukuku Kapsamında Korunması” konulu yüksek lisans tezimi hazırlarken araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve desteğini esirgemeyerek çalışmamı tamamlamama katkıda bulunan danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Ateş'e, öğrenim hayatım sürecince emek ve zaman sarf ederek bizlere vizyon kazandıran saygıdeğer hocalarıma, çalışma öncesi ve esnasındaki teşvikleri ve fedakârlıkları ile çalışma azmimin ve gayretimini oluşturmada önemli katkıları bulunan, maddi ve manevi desteklerini her zaman yanımda hissettiğim kıymetli aileme en içten teşekkürlerimi sunarım.

İbrahim Hulusi KÜLAHCI
İstanbul, 2019

ÖZET

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ FİKİR VE SANAT HUKUKU KAPSAMINDA KORUNMASI

İbrahim Hulusi KÜLAHCI

Yüksek Lisans, Özel Hukuk

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Temmuz-2019, 195 Sayfa

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusunu, “Elektronik Veri Tabanlarının Fikir ve Sanat Hukuku Kapsamında Korunması” oluşturmaktadır. Dijitalleşen dünyamızda elektronik ortamdaki verilerin korunması önem arz etmektedir. Tüm dünyada söz konusu hak ihlallerinin önlenmesi ve ortadan kaldırılması için önemli çalışmalar yapılmakta, hukuki ve teknolojik koruma yöntemleri getirilmektedir. Elektronik veri tabanlarının fikri hukukta korunmasını konu alan işbu çalışmamızda, veri tabanı kavramı, veri tabanlarının türleri, teknik anlamda veri tabanlarından elektronik veri tabanlarının hukuki niteliği, elektronik veri tabanı üzerinde sahip olunan haklar, hakların devri ve sınırlandırılması, hakların sanal ortamda ihlal biçimleri, ihlalleri önlemek için alınabilecek hukuki önlemler ile ihlalin gerçekleşmesinden sonra başvurulabilecek hukuki yollar incelenmiş, korumanın teknolojik boyutuna ise yeri geldiğinde değinilmekle yetinilmiştir.

Elektronik veri tabanlarının korunmasına yönelik ülkemizde akademik ve yasal anlamda yapılan çalışmaların yeterli seviyede olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu alanda yapılan çalışmalar daha çok mevzuatımızın AB Hukuku normlarına uyumlu hale getirilmesi için yapılan çalışmalarla sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmamızla, elektronik veri tabanlarının korunmasına yönelik çalışmalara, bu kapsamda literatüre bir nebze de olsa katkı sağlanması, yapılacak yasal düzenlemelere fikri altlık oluşturulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Veri Tabanı, Dijitalleştirme, Özgün (orijinal), Sui Generis, Hukuki Koruma, Dava, İhtiyati Tedbir

ABSTRACT

LEGAL PROTECTION FOR ELECTRONIC DATABASES UNDER COPYRIGHT LAW

Master Degree, Private Law
Thesis Advisor: Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

July 2019, 195 pages.

This study prepared as Master Degree thesis on the subject of ‘Legal Protection For Electronic Databases Under Copyright Law’. It is extremely important to protect datas in electronically in our digital world. To avoid violation of rights, significant studies and protection methods have being developed on both legally and technologically. Herein my study, database as term, database variants, legal characteristic of electronical databases, right owenship of electonical databases, transfer or restrict of the rights, virtual violation of the rights, judicial actions to avoid the voilences as well how to follow legal paths in the violence cases are investigated, technological custody is explained.

It is hard to tell that academical and legal studies are adequate in our country. Studies are limited by the changed which have been done for adaptation to EU Law norms. I aim a contribution to studies of legal protection for electronic databases in literature and future legislative regulations.

Keywords: Electronical database, digitalization, original, sui generis, legal protection, claim, preliminary injunction

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

VERİ TABANI KAVRAMI, TÜRLERİ, VERİ TABANLARININ DİJİTALLEŞTİRİLMESİ.....	3
1.1. Veri Tabanının Tanımı ve Yapısı	3
1.2. Veri Tabanlarının Türleri	7
1.2.1. Teknik Anlamda Veri Tabanları	7
1.2.1.1. Basılı (Analog) Veri Tabanları	8
1.2.1.2. Elektronik Veri Tabanları	9
1.2.2. Hukuki Anlamda Veri Tabanları.....	10
1.2.2.1. Özgün (Orijinal) Veri Tabanları.....	10
1.2.2.2. Sui Generis Veri Tabanları.....	11
1.3. Veri Tabanlarının Dijitalleştirilmesi	11
1.3.1. Dijitalleştirme Kavramı	12
1.3.1.1. On-line Dijitalleştirme	13
1.3.1.2. Off-line Dijitalleştirme.....	13
1.3.2. Dijitalleştirmenin Avantaj ve Dezavantajları.....	13

İKİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ ESER NİTELİĞİ..... 15

2.1.Genel Olarak	15
2.2.Web Sitesi ve Muhtevasının Eser Niteliği	16
2.2.1.Web Sitesinin Eser Niteliği	16
2.2.2.Web Sitesi Muhtevasının Eser Niteliği	20
2.2.3.Web Sitelerinde Veri Tabanı Koruması	21
2.3.Elektronik Veri Tabanlarının Eser Niteliği	22
2.3.1.Özgün Veri Tabanlarında	23
2.3.2.Sui Generis Veri Tabanlarında	25
2.4.Elektronik Veri Tabanlarının Unsurları	26
2.4.1.Genel Unsurlar	26
2.4.1.1.Veritabanının Bir İçeriğinin Bulunması	27
2.4.1.2.İçeriğin Bağımsız Olması	30
2.4.1.3.İçeriğin Sistematik veya Metodik Şekilde Düzenlenmiş Olması	31
2.4.1.4.İçeriğin Kapsam ve Mahiyeti	32
2.4.1.5.İçeriğe Münferiden Erişim	32
2.4.2.Özgün Veri Tabanı Unsurları	34
2.4.2.1.Genel Olarak	34
2.4.2.2.İçeriğin Hususiyet Arzedecek Şekilde Seçilmesi ve Düzenlenmesi	34
2.4.3.Sui Generis Veri Tabanı Unsurları	37
2.4.3.1.Genel Olarak	37
2.4.3.2.Esaslı Yatırım ve Spin-Off Teori	38
2.4.3.3.İçeriğin Elde Edilmesi, Doğrulanması ve Sunulması	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARINDA HAK SAHİPLİĞİ, VERİ TABANI ÜZERİNDEKİ HAKLAR, HAKLARIN SINIRLAMA NEDENLERİ, SÖZLEŞME ve TASARRUFLAR..... 42

3.1.Elektronik Veri Tabanlarında Hak Sahipliği.....	42
3.1.1.Özgün Veri Tabanlarında.....	42
3.1.2.Sui Generis Veri Tabanlarında.....	46
3.2.Elektronik Veri Tabanları Üzerinde Sahip Olunan Haklar	46
3.2.1.Özgün Veri Tabanlarında.....	49
3.2.1.1.Manevi Haklar.....	49
3.2.1.2.Mali Haklar	57
3.2.1.3.Hakların Sınırlandırılması	73
3.2.1.4.Hakların Devri, Sözleşme ve Tasarruflar.....	84
3.2.1.5.Hakların İntikali	101
3.2.1.6.Hakların Korunma Süresi.....	103
3.2.2.Sui Generis Veri Tabanlarında.....	104
3.2.2.1.Genel Olarak	104
3.2.2.2.Sui Generis Veri Tabanı Sahibinin Hakları	105
3.2.2.3.Hakların Sınırlandırılması.....	107
3.2.2.4.Hakların Devri, Sözleşme ve Tasarruflar.....	109
3.2.2.5.Hakların Korunma Süresi.....	110
3.3.Elektronik Veri Tabanları Üzerindeki Hakların Sanal Ortamda İhlali	111
3.3.1.Genel Olarak	111
3.3.2. Hakların Sanal Ortamda İhlal Biçimleri	111
3.3.2.1.Caching (Kaşeleme).....	111
3.3.2.2.Verilerin indirilmesi (Download) veya Yüklenmesi (Upload)	113

3.3.2.3.Kullanıcılar Arası Dosya Paylaşımı (Peer to Peer/P2P)	114
3.3.2.4.Link Verme (Linking)	116
3.3.2.5.Frame Verme (Çerçeveleme)	118
3.3.2.6.Routing	120
3.3.2.7.Meta-tag	120
3.3.2.8.Ekran Yansıtma (Screen Mirroring).....	121
3.3.3.İhlalden Sorumlu Søjeler	121
3.3.3.1.Kullanıcılar (Browser, Surfer, Customer).....	122
3.3.3.2.ISS'lerin Sorumluluğu	123
3.3.3.3.İçerik Sağlayıcı (Content Provider)	125
3.3.3.4.Yer Sağlayıcı (Host Provider).....	128
3.3.3.5.Erişim Sağlayıcı (Access Provider)	129
3.3.3.6.Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB)	130
3.4.İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi	131
3.4.1.FSEK.Ek.m.4 & Uyar-Kaldır Sistemi.....	131
3.4.2.5651 sayılı Kanun m.9 & İçeriğin Yayından Çıkarılması	133
3.4.3.TTK.m.58/4 Hükümü.....	135

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ KORUNMASI

AÇILACAK DAVALAR, MÜŞTEREK HÜKÜMLER..... 136

4.1.Genel Olarak	136
4.2.Özgün Veri Tabanlarında	138
4.2.1.Eser Sahipliğinin Tespiti Davası.....	138
4.2.2.Tecavüzün Ref'i Davası	142
4.2.2.1.Manevi Haklara Tecavüz Halinde	144

4.2.2.2.Mali Haklara Tecavüz Halinde	146
4.2.3.Tecavüzün Önlenmesi (Men'i) Davası	149
4.2.4.Tazminat Davaları	151
4.2.4.1.Maddi ve Manevi Tazminat Davaları	151
4.2.4.2.Elde Edilen Kârın İadesi Davası	155
4.2.5.Kanunda Düzenlenen Diğer Davalar	156
4.3.Sui Generis Veri Tabanlarında.....	156
4.4.Haksız Rekabet Halinde	158
4.4.1.Genel Olarak	158
4.4.2.Haksız Rekabet Oluşturan Eylemler	159
4.4.2.1.Kötüleme ve Yanıltıcı Beyanda Bulunma.....	159
4.4.2.2.Veritabanı Hakkının Kötüye Kullanılması	159
4.4.2.3.Veritabanı İçeriğinin Kopyalanması.....	160
4.4.2.4.Veritabanının Taklit Edilmesi.....	160
4.4.2.5.Ad, Alâmet ve Şekillerin Kullanılması	161
4.4.3.Haksız Rekabet Halinde Hukuki Sorumluluk.....	162
4.5.Hakların Yarışması.....	162
4.6.Müşterek Hükümler	164
4.6.1.Görev ve Yetki	164
4.6.2.İspat Külfeti.....	168
4.6.3.Zamanaşımı	169
4.6.4.Derdestlik İtirazı	170
4.6.5.Fikri Hak Uyuşmazlıklarında Faiz	170
4.6.6.Bilirkişi İncelemesi/Uzman Mütalaası	171
4.6.7.İhtiyati Tedbir.....	172
4.6.8.Hükmün İlânı	175

4.6.9.Kanunlar İhtilafı	176
SONUÇ	179
KAYNAKÇA	188
ÖZGEÇMİŞ	195

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
Bkz.	: Bakınız
Bs.	: Baskı
Dr.	: Doktor
E.	: Esas
Ed.	: Editör
Fak.	: Fakülte
FMRH	: Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi
FSEK.	: 5816 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K	: Karar
Kanun	: 5816 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
m.	: Madde
Prof.	: Profesör
sh.	: Sayfa
T.	: Tarih
TBK.	: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TMK.	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TTK.	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
vb.	: Ve bunun gibi
vd.	: Ve devamı
Y.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

GİRİŞ

Bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmeler dünyayı adeta dijital bir köy haline dönüştürmüştür. Bu alandaki ilerlemelerin, hayatımıza kattığı pek çok kolaylığın yanında, fikri hak ihlallerin artmasına neden olucu menfi bir yönü de bulunmaktadır. İnternetin sınır tanımaz yapısı ve bir sahibinin de bulunmaması bu mecranın kontrolünü neredeyse imkânsız kılmaktadır. Artık dünyanın bir ucundan diğer bir ucuna internet ağları üzerinden saniyeler içerisinde ulaşılarak kullanıcılar arasında veri ve dosya paylaşımı yapılabilmekte, bu durum da fikri hakların yoğun bir şekilde ihlali tehlikesini beraberinde getirmektedir. Esasen burada sorulması gereken soru şudur: Teknolojinin hukuka tabi kılınarak hukuk tarafından sınırlandırılması sorunu çözecek midir? Elbette, internet ortamında fikri hak ihlalleri yapıldığı gerekçesiyle bu mecranın fikir ve sanat eserlerinin topluma sunulmasında, kopyalanmasında, çoğaltılmasında ya da yayılmasında kullanılmaması gibi bir düşünce meseleye çözüm üretmekten uzak bir yaklaşım olacaktır. Fikri hak ihlallerinin önüne geçilmesi noktasında internete çok sıkı kısıtlama tedbirleri getirilmesi hem bireylerin özgürlük alanına müdahale, hem de bu alana yatırım yapanların yatırımlarının heba olması anlamına gelebilecektir. İşte burada eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin hakları ile internet kullanıcılarının ve internete yatırım yapanların menfaatleri arasında bir denge kurulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

İnternetin kontrolü hayli güç sınır tanımaz yapısının da etkisiyle günümüzde internet ortamında yaşanan fikri hak ihlalleri artarak devam etmektedir. Klasik anlamdaki düzenlemelerle internet ortamındaki fikri hak ihlallerinin önüne geçilmesi pek mümkün gözükmemektedir. FSEK'teki mevcut hükümler, internet ortamındaki fikri hak ihlallerini önlemede yetersiz kalmaktadır. Bu nedendir ki ülkeler arasında ortak çalışmalar yürütülmekte, hukuki ve teknolojik koruma yöntemleri geliştirilmektedir. Bir yönüyle basılı eserlerde kullanılan filigran uygulamasına benzeyen ve DRM sistemi olarak adlandırılan teknolojik koruma yöntemiyle eser sahiplerinin hakları korunmaya çalışılmakta, dijital veya benzeri ortamlardaki dijital veriler üzerinde hak sahiplerinin haklarının tanımlanması, izlenmesi ve dijital medya kullanımının izin verilen veya kısıtlanan haklar doğrultusunda gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

İnternet ortamında ihlale en açık ürünlerden biri de hiç şüphesiz elektronik veri tabanlarıdır. Teknolojik yapısı nedeniyle kopyalanmaya ve çoğaltılmaya müsait olan bu ürünler suistimale son derece açıktır. Bu veri tabanlarının korunmasında da hukuki ve teknolojik koruma yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Örneğin CD içerisinde oluşturulan elektronik veri tabanlarında, CD'lere küçük hatalar ya da kopyalamaya karşı küçük kodlar eklenerek bilgisayar sürücülerinde okunabilen ancak kopyalanamayan CD'ler üretilerek veri tabanının kopyalanmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Web sitesi içerisinde oluşturulan veri tabanından yararlanması için kullanıcılara kişiye özel üretilen e-imza veya şifrelerle yetki tanınarak yetkisiz kullanıcının veri tabanı içeriğinden yararlanması engellenmeye çalışılmaktadır. Örneğin ülkemizde adalet hizmetlerinde kullanılan ve bir elektronik veri tabanı olan UYAP sisteminden yararlanılabilmesi için nitelikli elektronik sertifikaya sahip olunması gerekir. Ancak bu sertifikaya sahip olan kişiler e-imza ile sisteme giriş yaparak veri tabanından yararlanabileceklerdir.

Elektronik veri tabanlarının fikri hukukta korunmasını konu alan çalışmamızda, AB Veri Tabanı Direktifi ve FSEK'te elektronik veri tabanlarına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde konu incelenmeye çalışılmış, bu kapsamda akademik çalışma, makale, tez, rapor ve bildirimlerle yargı kararlarından yararlanılmıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde veri tabanı kavramı ve veri tabanlarının türleri incelenmiş, veri tabanının dijitalleştirilmesi konusu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde elektronik veri tabanlarının eser niteliği, bu kapsamda web sitesi ve muhtevasının eser niteliği ile elektronik veri tabanı unsurları incelenmiştir. Üçüncü bölümde, elektronik veri tabanlarında hak sahipliği, sahip olunan haklar, hakların sınırlandırılması, devri ve intikali ile koruma süresi incelenmiş, web sitesi içeriğinde oluşturulan elektronik veri tabanları üzerindeki hakların sanal ortamda ihlal biçimleri ve ihlalden sorumlu sükelerle, web sitelerine erişimin engellenmesine ilişkin FSEK ve 5651 Sayılı Kanundaki düzenlemelere yer verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise elektronik veri tabanlarının fikri hukukta korunması kapsamında dava türleri incelenmiş, haksız rekabet halleri ile haksız rekabetten doğan sorumluluk, hakların yarışması, görev, yetki, zamanaşımı, ispat külfeti, ihtiyati tedbir gibi müşterek hükümlere yer verilmiştir. Son olarak FSEK'te yapılması düşünülen taslak kanun metni üzerinde durulmuş ve taslağın elektronik veri tabanlarıyla ilgili kısımları yönünden önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

VERİ TABANI KAVRAMI, TÜRLERİ, VERİ TABANLARININ DİJİTALLEŞTİRİLMESİ

1.1. Veri Tabanının Tanımı ve Yapısı

Veri tabanı, ilk yıllardaki “kütük” kavramının devamı olarak kullanılan bir terim olup, bir ya da birden fazla uygulamada kullanılmak üzere, gereksiz yinelemelerden arınmış olarak, düzenli biçimde saklanan birbiriyle ilişkili veriler topluluğunu ifade etmekte olup, en basit tanımıyla “kolayca erişilebilmesi için bağımsız şekilde bir araya getirilmiş, birbiriyle ilişkili eserler, veriler ve diğer kayıtlar topluluğundan oluşan koleksiyon veya derlemeler” şeklinde tanımlanabilir.¹ Veri tabanları belirli bir esas çerçevesinde hazırlanarak sıraya konulan bilgi ve veri birikimidir. Sistematik ya da metodik bir şekilde düzenlenmiş elektronik veya başka yollardan erişilebilen eser, veri ve diğer materyallerden oluşan bir koleksiyondur. Esasen veri tabanlarının yazılarak, kaydedilerek veya kâğıt üzerinde basılarak bir araya getirilmiş bilgi yığınlarından bir farkı yoktur. Ancak veri tabanları, veriler arasındaki ilişkileri saklama, bilgisayarda sınıflandırma, dönüştürme, şekillendirme ve güncelleştirme gibi özellikleriyle diğer derlemelerden ayrılmakta olup, “veri yığını”, “veri topluluğu”² “bilgi kütüğü” ve “bilgi bankaları” olarak da anılmaktadır.³ Global anlamdaki karşılığı ise “database”dir.⁴ Elektronik veri tabanlarının klasik anlamdaki derlemelerden temel farkı, verilerin orijinal biçimlerinde değil, veri tabanının

---

¹ Mustafa Ateş, *Fikrî Hukukta Eser*, (Ankara: Turhan Kitapevi, 2007), 333; Ünal Yarımağan, *Veri Tabanı Sistemleri*, (Ankara: Akademi & Türkiye Bilişim Vakfı Ortak Yayını, 2010), 1. İbrahim Emre Bayamlıoğlu, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma*, (İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2008), 258.

² Selçuk Alp, Savaş Özdemir ve Arzu Kilitci, *Veri Tabanı Yönetim Sistemleri*, (İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2011), 11.

³ Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 5.bs. (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 140.

⁴ Kerem Köseoğlu, *Veri Tabanı Mantığı*, 3.bs. (İstanbul: Pusula Yayıncılık, 2007), 1; İhsan Karagülle ve Zeydin Pala, *Borland Delphi ile Veri Tabanı*, (İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001), 13.

amacına uygun biçimde dijitalleştirilerek depo edilmesidir.⁵

Veri tabanları ile belirli bir alanda düzenlenmiş birbiriyle ilişkili bilgi ve veriler bir araya getirilerek çeşitli araç ve ortamlarda depolanabilmekte, bu bilgi ve verilere istenildiğinde erişim sağlanarak sorgulama yapılabilmekte, elektronik olan ya da olmayan ortamlarda çeşitli aygıtlar vasıtasıyla iletilebilmekte ve üzerlerinde değişiklikler yapılabilmektedir İnternetin hızlı bir şekilde hayatımıza girmesi ve dijital teknolojinin hayatımızı çepeçevre kuşatmasıyla her alanda artan kullanımı ve sağladığı faydayla önemi tüm dünyada her geçen gün artan veri tabanlarından günümüzde de adalet, eğitim, sağlık, istihbarat, ticaret başta olmak üzere pek çok alanda yararlanılmaktadır. Sadece bilgi sahibi olmanın yetmediği, elde edilen bilgi ve verinin yönetilebildiği ve istenildiğinde erişilebildiği oranda kıymet ifade ettiği zamanımızda veri tabanları da her türlü bilgi ve veriye ihtiyaç duyulduğu zamanlarda hızlı ve kolay bir şekilde ulaşabilmeye imkân sağlayan ürünler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle veri tabanlarını dünya ölçeğinde fonksiyonu ve faydası her geçen gün gittikçe artan, kişilere, kurumlara ve toplumlara bilgiyle ilgili zorlukların üstesinden gelebilme imkânı sunan global ürünler olarak ifade etmek mümkündür.

Veri tabanlarının korunmasının gerekliliği hususunda iki teori vardır. “Alın teri” ya da “zahmetli iş” doktrini olarak bilinen teoriye göre, veri tabanının içeriğinin elde edilmesi ve derlenmesinde veri tabanı yapımcısının bir emeği, çabası ve yatırımı vardır, bu emeğin ve yatırımın korunması gerekir. İkinci koruma teorisine göre ise, özgünlük ve yaratıcılık aranmaksızın bu ürünlerin fikri ürünler olması onların korunmasını gerekli kılar. Veri tabanı çeşitli fikir ve sanat eserlerini içerebileceği gibi, eser niteliğini haiz olmayan veri ve materyalleri de içerebilir. İçeriğinin eser niteliğinde olup olmaması fark etmeksizin veri tabanları, belli bir plan dâhilinde toplanıp bir araya getirildikten sonra bireylerin yararlanmasına sunulduğu için, sonuç itibarıyla bunlar da bir fikri üründür ve korunmaları gerekir.⁶ Hukuki koruma için veri tabanı içeriğinin sağlanması, doğrulanması ya da sunulmasının esaslı yatırım

---

⁵ Lâle Ayhan İzmirli, *Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlâli ve Korunması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), 124; Teknail Özderiyol, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006), 40.

⁶ Ateş, *Eser*, 338-340.

sonucu gerçekleşmiş olması tek başına yeterli olmayıp, içeriğin seçilip oluşturulmasında özgünlük, yaratıcılık, hususiyet de gerekir.⁷ FSEK.m.6/11'deki düzenlemede yaratıcılıktan ziyade, veri ve materyallerin bir araya getirilmesinde harcanan emek korunduğundan, FSEK'te veri tabanlarına sağlanan korumanın daha ziyade alın teri doktrinine yaklaştığını ifade etmek mümkündür.⁸

Veri tabanı kavramına TRIPS Anlaşması'nın 10/2. maddesinde de yer verilmiştir. Anılan madde; "İçeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönünden fikri yaratıcılık oluşturan, makineyle okunabilen veya diğer bir biçimdeki veri veya materyal derlemeleri, edebiyat eserleri gibi korunurlar. Veri ve materyallerin kendilerini kapsamayan bu koruma, veri ve materyallerin kendilerinde bulunan herhangi bir telif hakkına zarar vermez." hükmünü haizdir. WIPO Telif Hakları Anlaşması'nın 5. maddesinde de benzer şekilde veri tabanı kavramına yer verilmiş ve maddede: "İçeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi nedeniyle fikri yaratıcılık oluşturan, herhangi bir biçimdeki veri veya diğer materyal derlemeleri de eserler gibi korunurlar. Bu koruma, derlemenin içeriğinde yer alan veri ve materyallerin kendisini kapsamaz ve bunlar üzerindeki herhangi bir hakka zarar vermez." hükmüyle özgün veri tabanlarının telif korumasından yararlanacağı belirtilmiştir. Belirtilen düzenlemelerle sağlanan koruma sadece özgün veri tabanlarına yönelik olup, fikri yaratıcılıktan ziyade emek ve parasal anlamda önemli ölçüde esaslı yatırım gerektiren veri tabanlarında eser koruması söz konusu değildir.

Veri tabanlarının korunmasına yönelik bölgesel nitelikteki düzenlemelerden biri olan 96/9 sayılı AB Veri Tabanı Direktifinin⁹ 1. maddesinde, Direktifin amacının herhangi bir biçimdeki veri tabanlarının yasal olarak korunması olduğu belirtilmiştir. Direktif üç temel amacı gerçekleştirmek üzere ortaya konulmuş olup bu amaçlar,

---

⁷ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 77; Murat Yılmaz, "Dijital Kütüphanelerde, Elektronik Veri Tabanlarında ve Multimedya Ürünlerinde Telif Hakkı Sorunu", <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2005-1/3.pdf>, [19.02.2019].

⁸ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 126.

⁹ "Veri Tabanlarının Yasal Olarak Korunmasına Dair 11/3.1996 tarih, 69/9/AT sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi", *Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi*, (27/3/1996, No L 77/20).

tefif haklarına uygulanan kuralların uyumlaştırılarak veri tabanlarının hukuki korunmasına ilişkin farklılıkların ortadan kaldırılması, veri tabanı yapımcılarının yaptığı yatırımların korunması ve kullanıcıların veri tabanında derlenmiş bilgilere güvenli biçimde ulaşmasının teminat altına alınmasıdır.¹⁰

Direktif.m.1(2)'de veri tabanı, “sistematik veya metodik bir şekilde hazırlanmış, elektronik veya başka yollardan bireyler tarafından ulaşılabilen bağımsız eserler, veriler veya diğer materyaller” olarak tanımlanmıştır. Direktif Resitalinin 17.paragrafında veri tabanının, edebi, sanatsal, müzikal veya diğer eser koleksiyonlarının veya metinler, sesler, görüntüler, sayılar, unsurlar ve veriler gibi diğer materyallerin sistematik veya metodik olarak düzenlenebilen ve münferit olarak erişilebilen diğer materyallerini de kapsadığı, görsel-işitsel, sinematografik, edebi veya müziksel bir çalışmanın ise kapsam dışı olduğu ifade edilmiştir.

Direktifte klasik eser koruması ve “sui generis hak” koruması olmak üzere iki yönlü bir koruma rejimi öngörülmüştür. Buna göre içeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi nedeniyle eser sahibinin kendi fikri yaratıcılığını oluşturan orijinal nitelikteki veri tabanları klasik eser korumasından yararlanırken, yaratıcılık özelliği aranmaksızın içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulması itibariyle önemli ölçüde zaman, işgücü ve parasal harcaması gerektiren veri tabanları da sui generis hak korumasından yararlanacaktır.¹¹ Direktif korumadan yararlanacak veri tabanının hangi formatta olduğuna ise bakmamaktadır. Basılı formattaki veri tabanları da, elektronik veri tabanları da Direktifin kapsamındadır.¹²

Direktif m.5'e göre, telif hakkı korumasından yararlanan veri tabanları üzerinde veri tabanı sahibinin hakları vardır. Bu şekilde veri tabanı üzerindeki işleme, çoğaltma, temsil ve umuma sunum hakları münhasıran veri tabanı sahibine aittir.

---

¹⁰ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 77.

¹¹ Mustafa Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 158; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 125; Temel Nal ve Cahit Suluk, “İkinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri”, Sami Karahan, vd., *Fikrî Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 4.bs. (Ankara: Seçkin Yay. 2015), 164; Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 88.

¹² Bayamhoğlu, *Teknolojik Koruma*, 261; Mehmet Hanifi Bayram, *Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 61.

Direktif.m.6’da istisnalara yer verilmiş, yasal kullanıcının veri tabanını normal kullanım amacıyla çoğaltması için veri tabanı sahibinin izninin gerekmediği belirtilmiştir. Ayrıca maddede bu istisnanın yalnızca elektronik olmayan veri tabanlarında geçerli olduğu, bu halde dahi kullanımın veri tabanından normal faydalanmayla çelişki yaratmayacak şekilde olması ve veri tabanı sahibinin yasal menfaatlerine zarar verecek davranışlardan kaçınılması gerektiği belirtilmiştir.

Veri tabanları kavram olarak hukukumuzda 1995 yılında FSEK’in 6.maddesine eklenen 11.bent ile girmiştir. Kanunda veri tabanlarının korunmasına yönelik iki farklı koruma sistemi benimsenmiştir. Sahibinin hususiyetini taşıyan özgün nitelikteki veri tabanları Kanunun ‘işlenmeler ve derlemeler’ başlıklı 6/I,b.11 maddesinde düzenlenmiş, özgün veri tabanlarına telif hakkı koruması tanınmıştır. Özgün nitelik taşımayan veri tabanları için ise 2004 yılında FSEK’e eklenen bir madde (ek madde 8) ile sui generis hak koruması tanınmıştır.

1.2.Veritabanı Türleri

Veri tabanları oluşturuldukları ortam ve sahibinin hususiyetini taşıyıp taşıyamalarına göre teknik anlamda ve hukuki anlamda veri tabanları olmak üzere iki türdür. Veri tabanının oluşturulduğu ortamın basılı kâğıt veya elektronik ortam olması halinde teknik anlamda veri tabanlarından; veri tabanının sahibinin hususiyetini yansıtmamasına göre de hukuki anlamda veri tabanlarından söz edilmektedir.

1.2.1.Teknik Anlamda Veritabanı

Veri tabanı kavramı teknik açıdan daha ziyade bilgisayar ortamında tutulan bilgilerin belli bir metot izlenerek düzenlenmesini ifade eder.¹³ Bir başka açıdan veri tabanları, bilgi ve veri yığınlarının sistematik olarak bir araya getirildiği ve istenildiğinde içeriğindeki bilgi ve verilere ulaşma imkân sağlayan ortamları ifade eder.¹⁴ Bu

---

¹³ Oya Tulukçu, “*Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Veritabanlarının Korunması ve Avrupa Birliği Müktesebatı İle Karşılaştırılması*”, <https://slidex.tips/download/fkr-mlkiyet-hukuku-kapsaminda-veritabanlarinin-korunmasi-ve-avrupa-brl-mktesebati>, [20.02.2109]

¹⁴ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağında veri tabanının tanımı yapılmış olup, veri tabanı, “Sistematik veya metodik bir şekilde düzenlenen ve elektronik bir vasıtayla ya da diğer yollarla bireysel

ortam ve araçlar elektronik veya elektronik olmayan ortamlar olabilir.¹⁵

FSEK 6/I,b.11 maddesinde işleme ve derleme eserler arasında bir araç ile okunabilir veya diğer biçimdeki veri tabanlarından söz edilmektedir. Kanundaki düzenlemeden yola çıkılarak fiziksel yapısı fark etmeksizin veri ve bilgilerin depolanmasında ve iletiminde kullanılan her türlü araç veri tabanı olarak kabul edilecektir. Veri tabanları basılı (analog) formatta kâğıt üzerinde oluşturulabileceği gibi, dijital formatta elektronik ortamda da oluşturulabilmektedir. Bir başka deyişle veri tabanları matbu olabileceği gibi, elektronik ortama, buluta veya CD, DVD gibi fiziki ortamlara da kayıtlı olabilecektir. Veri tabanlarının hukuki korumadan yararlanabilmeleri için bir araç üzerinde tespitinin¹⁶ zorunlu olduğu, doktrinde radyo ve televizyon yayını gibi sözlü formatta sunulan veri ve bilgi paylaşımlarının veri tabanı olarak kabul edilemeyeceği haklı olarak ifade edilmektedir.¹⁷

1.2.1.1.Basılı (Analog) Veri Tabanları

Basılı veri tabanları kâğıt üzerinde basılı halde oluşturulan, daha çok kitap, dergi veya fasikül şeklinde fiziksel olarak erişilebilen, içeriğinde yalnızca metin ve fotoğrafların yer aldığı, klasik usulle basılıp çoğaltılabilen ürünler olarak ifade edilmektedir. Sözlükler, adres ve telefon rehberleri, içtihat programları, katalog ve ilanların kâğıt üzerinde basılı halde derlenmesiyle oluşturulan halleri birer basılı veri tabanıdır. Ansiklopediler, antolojiler, külliyatlar, fakülte ve baro dergileri gibi basılı ürünler ise veri tabanı olmanın şartlarını bünyelerinde taşımaları halinde veri tabanı olarak kabul edilebileceklerdir. Basılı veri tabanları da durumuna göre telif hakkı ya

---

olarak erişilebilir bağımsız eser, veri veya diğer materyallerden oluşan derlemeler” şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁵ İlhami Güneş, “Uygulamada Hususiyet İçeren Veri Tabanlarının Korunması ve Sui Generis Koruma”, <https://jurix.com.tr/article/12800>, [20.02.2109]

¹⁶ Fikrî bir ürünün eser olarak kabulü için, özgün nitelikteki fikir ve düşüncelerin soyutluktan çıkıp somut bir varlığa ya da şekle bürünerek dış dünyada algılanabilir hale gelmesi gerekmektedir. Bu husus doktrinde “tespit” olgusuyla açıklanmaktadır. Bu olgu, düşüncenin fikrî plandan insan duyularıyla algılanabilir maddi ortama aktarılması olarak tanımlanmaktadır. (Bkz. Ateş, Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık,2003), 57; Ateş, *Eser*, 38).

¹⁷ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 11.

da sui generis hak korumasından yararlanacaktır.¹⁸

1.2.1.2.Elektronik Veri Tabanları

“Dijital depolar” olarak da nitelendirilen ve genellikle bilgisayar ortamında oluşturulması nedeniyle “bilgisayar veri tabanları” veya “dijital veri tabanları” olarak da adlandırılan elektronik veri tabanları, sayısal ortamda verilerin işlenmesine, depolanmasına ve istenildiğinde bunlara erişilebilmesine olanak sağlar. Direktif Resitalinin 13.paragrafında, Direktifin elektronik, elektromanyetik, elektro-optik veya analog yöntemlerle düzenlenen, saklanan ve erişilen koleksiyonları da koruduğu, yine Resitalin 22.paragrafında, elektronik veri tabanlarının, CD-ROM ve CD-i gibi aygıtlar üzerinde oluşturulan veri tabanlarını da kapsadığı açıkça belirtilmiştir. FSEK’in 6/I,b.11 maddesinde geçen “veya diğer biçimdeki veri tabanları” ibaresi de, Kanundaki veri tabanlarına yönelik düzenlemenin elektronik veri tabanlarını da kapsadığını göstermektedir.

Yapılan açıklamalardan hareketle elektronik veri tabanları, “bağımsız eser, veri ve diğer materyallerin, elektronik ortamda sistematik ve metodik olarak depolandığı ve bu içeriğe çeşitli elektronik araç ve yöntemlerle erişimin sağlandığı ortamlar” şeklinde tanımlanabilir.

Elektronik veri tabanları, açık erişim veri tabanları ve sınırlı erişim veri tabanları şeklinde bir tasnife de tabi tutulabilir. Tüm kullanıcıların erişimine açık olan veri tabanları açık erişim veri tabanları olarak ifade edilmekte olup, bu tür veri tabanları kullanıcıların yasal ve teknik bir engelle karşılaşmaksızın veri ve bilgilere erişmelerine, bunlar üzerinde işleme, çoğaltma, yayma ve iletme gibi çeşitli tasarruflarda bulunabilmesine imkân tanımaktadır. Sınırlı erişim veri tabanları ise kullanıcıların veri tabanından sınırlı şekilde yararlanmalarına imkân tanıyan veri tabanlarıdır. Örneğin bu veri tabanlarına erişim IP kontrolüne bağlı tutularak yalnızca belli IP aralıklarından veri tabanına erişim imkânı sağlanabilmektedir.

Elektronik veri tabanlarına erişim esas itibariyle lisans anlaşmalarıyla mümkün olmakta, veri tabanı sahipleri kullanıcılarla lisans anlaşması imzalayarak çevrimiçi veri tabanlarının kullanımına izin vermektedirler. Veri tabanı sahibi ile yapılan lisans anlaşması çerçevesinde kişilere adil kullanım hakkı kapsamında çevrimiçi veri

---

¹⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 12.

tabanlarından materyal yüklemeye izin verilmekte, yüklemenin ne kadarına izin verileceği ise veri tabanından veri tabanına değişkenlik göstermektedir. Doktrinde kişisel kullanım amacıyla kişinin veri tabanına çevrimiçi erişmesi, önemli olmayan bir miktarı CD, DVD gibi taşınabilir bir araca yüklemesi ya da bilgisayardan çıktı almasına açıkça hak sahibinin hakkına zarar vermedikçe veri tabanı sahibinin bir itirazda bulunmaması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁹ Kanaatimizce de kişisel kullanım istisnası kapsamında kalan sınırlı kullanımlar hak ihlali sayılmamalıdır.

Basılı veri tabanlarının aksine elektronik veri tabanlarının içeriğinde sayı, metin, grafik ve fotoğrafların yanı sıra, ses ve video dosyaları da bulunabilir. Bu şekilde içeriğin geniş kapsamlı olmasına imkân tanınması, içeriğinin seçilmesinde ve düzenlenmesinde, içeriğe erişilmesinde ve umuma iletiminde sağladığı kolaylıklar elektronik veri tabanlarını basılı veri tabanları karşısında daha avantajlı kılmaktadır.

Elektronik veri tabanları, içeriğindeki veri ve diğer materyallerin umuma iletim şeklinde göre iki kısma ayrılmaktadır. Veri tabanının web sitesi içeriğinde oluşturulması ve internet üzerinden sanal ortamda iletiminin yapılması halinde çevrimiçi (on-line) veri tabanı; elektronik ağlar harici ortamlarda (CD, DVD gibi araçlar) iletiminin yapılması halinde çevrimdışı (off-line) veri tabanı söz konusudur.

1.2.2.Hukuki Anlamda Veri Tabanları

Hukuki anlamda veri tabanları, elektronik veya başka vasıtalarla münferiden erişilebilen bağımsız eser, veri veya diğer materyallerin sistematik veya metodik olarak derlenmesi sonucu meydana gelen, gayri maddi niteliği haiz fikri ürünlerdir. Hukuki anlamda veri tabanları da kendi içinde özgün veri tabanları ve sui generis veri tabanları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.2.2.1.Özgün (Orijinal) Veri Tabanları

Özgün veri tabanları, içeriklerinin seçilmesi ve düzenlenmesi yönünden sahibinin (yapımcısının) fikri yaratıcılığını yansıtan, bağımsız eser, veri veya diğer materyallerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan fikri ürünler, derlemelerdir. Özgün veri tabanlarının telif korumasından yararlanabilmesi için sahibinin hususiyetini taşıması yeterli olup, ayrıca estetik veya kalite gibi başkaca bir şart aranmaz.

---

¹⁹ Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 92.

Hususiyet ise, içeriğin seçilmesinde ve düzenlenmesinde aranmaktadır.²⁰ Sahibinin hususiyetini taşıyan veri tabanları işleme eser olarak telif korumasından yararlanırlar.

1.2.2.2.Sui Generis Veri Tabanları

Sui generis veri tabanları içeriği oluşturan veri ve materyallerin seçilmesinde ve düzenlenmesinde sahibinin fikri yaratıcılığını taşımazlar. Bu nedenle veri tabanı içeriğindeki veri ve materyallerin fikri hukuk anlamında eser niteliği de bulunmamaktadır. Her ne kadar fikri yaratıcılık taşımaları dahi gerçekten de bu tür veri tabanlarında içeriğin elde edilmesi, doğrulanması ve sunumu için ciddi manada emek ve zaman harcanmakta, esaslı yatırımlar yapılmaktadır. Ayrıca bu tür veri tabanlarının ekonomik, sosyal, bilimsel, kültürel pek çok alanda topluma sağladığı faydalar da bunların özel olarak korunmasını gerekli kılmaktadır. Sağlanan korumayla veri tabanının oluşturulmasında mali ve mesleki yatırımını ortaya koyan yapımıcının hakları kötüniyetli kullanıcılara ve rakiplere karşı korunmuş olmaktadır.

Sui generis veri tabanlarının korunmasına yönelik düzenlemelere 96/9 sayılı AB Veri Tabanı Direktifinde yer verilmiştir. Direktif.m.7/I hükmü, üye ülkeleri içeriğinin oluşturulması, doğrulanması veya sunumunda nicel/niteliksel açıdan esaslı yatırım yapıldığını gösteren veri tabanı yapımıcısına, o veri tabanı içeriğinin tümü veya önemli bir kısmının çıkarılmasına veya yeniden kullanılmasına engel olma hakkını sağlamakla yükümlü tutarak veri tabanı yapımıcısına sui generis bir hak sağlamıştır.

Ülkemizde de Direktif doğrultusunda 2004 yılında FSEK'e eklenen bir madde ile gerekli yasal düzenlemeler yapılmış, bu tür veri tabanları açısından veri tabanı yapımıcısına mali nitelikte sui generis hak tanınmıştır. FSEK.ek.m.8'e göre, veri tabanı içeriğinin oluşturulması, doğrulanması veya sunumuna nitelik ve nicelik açısından esaslı yatırım yapan veri tabanı yapımıcısı, veri tabanı içeriğinin önemli bir kısmının veya tümünün herhangi bir araçla arazi veya sürekli şekilde başka bir ortama aktarılması, herhangi bir yolla dağıtılması, satılması, kiralanması veya umuma iletilmesi hususlarında izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir.

1.3.Veritabanlarının Dijitalleştirilmesi

---

²⁰ Ateş, *Makalelerim*, 162.

Bilgi, veri ve eserlerin internet ortamında umuma erişilebilir kılınması için bunların öncelikle dijital hale getirilmesi, bir başka deyişle dijitalleştirilmesi, daha sonra sabit disk, flash bellek gibi bir veri taşıyıcısına kaydedilmesi ve internet ortamına aktarılması gerekir. Bu anlamda dijitalleştirilmenin eserin internet ortamına aktarımının bir ön koşulu ya da ilk adımı mesabesinde olduğu söylenebilir.²¹

1.3.1.Dijitalleştirme Kavramı

Dijitalleştirme, verilerin elektronik ortamda üretilmesi, saklanması ya da işlenmesidir.²² Eserin dijitalleşmesi ise, verilerin ve bilgilerin 1 ve 0 rakamları kullanılarak sayısal biçime dönüştürülmesi, eserin yazılı kaynaktan elektronik ortama aktarılmasıyla erişime açılmasıdır.²³ Bu şekilde dijitalleştirilerek elektronik ortama aktarılan kaynaklara örnek olarak e-kitap, e-dergi, e-broşür, CD, DVD, elektronik veri tabanı gibi ürünler gösterilebilir.

Fikri ürünün dijital hale getirilmesi, ürünün teknik olarak şekil değiştirmesi, bir formdan başka bir forma dönüştürülmesi, yeni bir teknolojinin ortaya konulması mahiyetinde olup, dijitalleştirme eserin niteliğinde ve telif hakkı sahipliğinde herhangi bir değişikliğe neden olmaz.²⁴ Dijitalleştirilmek suretiyle internet ortamına aktarılan bir fikir ve sanat eseri, eser olma vasfını kaybetmeyeceği gibi, fiziki ortamda nasıl eser korumasından yararlanıyor idiyse, internet ortamında da bu korumadan yararlanmaya devam eder. Buna göre bir eserin sahibinin izni olmadan

²¹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 1. bs. (İstanbul: On İki Levha Yay. 2012), 139.

²² Yavuz Selim Şener, *Fikrî Mülkiyet Hukukunda Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 21.

²³ Veysel Başpınar ve Doğan Kocabey, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, (Ankara: Yetkin Yay. 2007), 82; Dilek Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti Hukuku Kavramlar*, (İstanbul: Beta Basım, 2005), 177; Mehmet Sert, “*Elektronik Belgeler ve Telif Hakları*”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enst. 2008), 103. bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/251/1/165.pdf, [25.07.2018].

²⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 22; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 118; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 82; Tarık Mete Çanga, “*İnternette Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*”, www.kalkinma.gov.tr/Lists/Uzmanlk%20Tezleri/Attachments/74/TarikMeteCanga.pdf, [25.07.2018].

internet ortamına aktarılması ya da sahibinin izniyle internet ortamına konulan bir eserin, şahsi kullanım gibi istisnalar dışında sahibinden izin alınmadan kullanılması, çoğaltılması ya da iletilmesi eserden doğan hakların ihlali anlamına gelecektir.²⁵

Eserin dijitalleştirilmesi eserin web sitesi aracılığıyla internet ortamına konulması şeklinde olabileceği gibi; elektronik ağ üzerinden olmaksızın CD, DVD gibi cihazlar içerisinde dijital teknoloji kullanılarak hazırlanma şeklinde de olabilir.

1.3.1.1.On-line Dijitalleştirme

İnternet yapısı itibariyle insanlar arasında her türlü veri ve bilginin iletilmesine imkân sağlar. Bu şekilde internet üzerinden veri ve bilgi iletiminde yararlanılan araçların başında da web siteleri gelmektedir. On-line dijitalleştirme, veri tabanı içeriğindeki bağımsız eser, veri veya diğer materyallerin dijitalleştirilerek internet üzerinden bilgisayarlar arasında iletilmesidir.

1.3.1.2.Off-line Dijitalleştirme

Veri tabanları web siteleri şeklinde on-line yollarla oluşturulabileceği gibi, CD, DVD gibi taşınabilir aygıtlar içeriğinde dijital teknolojiler kullanılmak suretiyle de oluşturulabilir. Bu şekilde taşınabilir cihazlar içeriğinde hazırlanan veri tabanları off-line veri tabanları olarak adlandırılmaktadır. Off-line veri tabanlarının çoğaltılmaları ve umuma iletilmeleri taşınabilir araçlarla sağlandığından ve iletim için bu araçların fiziken elde bulundurulması gerekli olduğundan bu tür veri tabanlarının içeriğinin iletilmesi on-line veri tabanlarına kıyasen daha zordur, yine on-line veri tabanlarına nazaran bu tür veri tabanlarında hak ihlaliyle karşılaşılma olasılığı daha düşüktür.²⁶

1.3.2.Dijitalleştirmenin Avantaj ve Dezavantajları

İnternet ve bilgisayar teknolojisinin dünya çapında gösterdiği gelişim, kullanıcı sayısındaki ciddi artış ve kullanıcılara sunduğu inanılmaz kolaylıklar pek çok alanda kişi, kurum ve kuruluşları bu mecraya yönelmeye sevk etmiştir. Ülkemizde de, bilgisayar ve internet kaynaklı bilgi ve iletişim teknolojisinin yaygınlaşmasıyla ve fiziki ortamdaki eserlerin hızlı bir şekilde elektronik ortama aktarılmasıyla eserin dijitalleştirilmesi süreci başlatılmış, fiziki kütüphaneler yerini dijital kütüphanelere bırakmıştır. Eserin dijitalleştirilerek elektronik ortama aktarılmasıyla çoklu erişim

²⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 131.

²⁶ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 24.

sağlanmış olmakta ve eserden aynı anda birden fazla kişinin yararlanmasının önü açılmaktadır. Gerçekten de erişilmesi dahi hayli külfetli olan nadir veya el yazması bir eser dijital ortama aktarılmasaydı bu eserden aynı anda yalnızca bir kişi yararlanabilecekti. Oysa eser dijitalleştirilmekle, aynı anda birden fazla kişiyi istifadesine sunulmuş olmaktadır. Eserin dijitalleştirilmesi çoklu erişime imkân sağlama dışında, nadide veya el yazması eser örneğinde olduğu gibi kıymetli eserlerin saklanması ve korunması amacına da hizmet etmektedir. Eserin dijitalleştirilmesiyle birlikte, zaman ve mekân sınırı olmaksızın internetin olduğu her yerden bilgiye/esere erişim mümkün olmakta, depolama ve arşivleme maliyetleri azalırken, bilginin/eserin daha kolay bir şekilde güncellenmesi sağlanmaktadır.²⁷

Öte yandan eserin dijitalleştirilmesinin kullanıcılara sağladığı bilgiye erişim kolaylığının yanında, bireylerin fikri ürün tüketiminin yollarını fazlaştırmaması, eserin çoğaltılmış nüshaları üzerindeki kontrolün neredeyse yitirilmesiyle telif haklarının yoğun şekilde ihlâl edilmesi sonucunu doğuran menfî bir yönü de bulunmaktadır.²⁸ İnternet kullanıcılarının sayısındaki artışla birlikte potansiyel hak ihlâl edicilerin sayısı da doğru orantılı bir şekilde artmaktadır. Özellikle bilgisayar sistemlerinin, yeni nesil akıllı telefonların, tabletlerin kullanıcılara sağladığı kolaylıklarla, kullanıcılar saniyeler içerisinde tek bir tuşla dijital ortama aktarılan bilgiyi veya eseri kopyalayıp çoğaltabilmekte, depolayarak yazıcıdan çıktı alabilmektedir. Tüm bu hak ihlâllerinin önüne geçilebilmesi için hukuki ve teknolojik koruma yöntemlerinin etkin şekilde kullanılması önem arz etmektedir.

---

²⁷ Metin Turan, *Bilişim Hukuku*, 2. bs. (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 112-113.

²⁸ Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 25.

İKİNCİ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ ESER NİTELİĞİ

2.1.Genel Olarak

Yaratıcı düşünce faaliyeti sonucu meydana getirilen fikir ve sanat eserleri, markalar, patentler, faydalı modeller, endüstriyel tasarımlar, coğrafi işaretler, entegre devre topografları gibi fikri ürünler üzerindeki haklar, fikri mülkiyet haklarıdır.

Fikri mülkiyet haklarının korunmasının temelinde iki amaçtan söz edilebilir. Bireysel amaç, ürün sahiplerinin emeklerinin ödüllendirilerek daha başka özgün eserler meydana getirmeleri bakımından özendirilmeleri ve teşvik edilmeleridir. Toplumsal amaç, özgün eserlerin belirli süreler geçtikten sonra tüm toplumun yararlanmasına sunulmasıdır. Hedeflenen amaçlardan bir diğeri de telif hakkı koruması ile üreticilerin fikri emekleri sonucu meydana getirdikleri eserleri üzerindeki haklarının korunarak eserin kopyalanmasının ve izinsiz kullanılmasının engellenmesi, bilgi ve emeğe verilen değerlerin bir göstergesi olarak fikri hırsızlıkların önüne geçilmesi, özgün ve yaratıcı nitelikteki eserlerle ülkemizin toplumsal ve kültürel gelişimine katkı sunulmasıdır. Telif haklarının ciddi anlamda ekonomik bir değere sahip olması, küresel anlamda rekabet ve tanıtım aracı olması da korumanın temelinde yatan amaçlar arasına zikredilebilir. Nitekim rekabetin şirketler üzerinde yarattığı baskıyı yenmenin ve değer yaratma mekanizmasını sürdürebilmenin yolu özgün, farklı (unique) ürün ve hizmetlere sahip olmaktan geçmekte olup, bir fikrin ticarileştirilebilir ürün ya da hizmete, üretim ya da dağıtım sürecine veya hizmet sunmak için yeni bir yönetime dönüştürülmesi ancak inovasyonla mümkündür.²⁹

Fikri ürünler, bir nevi eser sahibinin iç âleminin dışa akseden halidir, hayatı yaşamaya değer kılan bir çabanın ürünüdür, üzerinde sahibinin manevi ve mali hakları vardır, bu yönüyle eser sahibinin hakları korunmaya değerdir. Eser sahibinin ve toplumun menfaati bu buluşlar ve sanat eserlerinin Devlet tarafından korunmasını ve bu alanda Devlet tarafından yasal düzenlemeler yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

---

²⁹ Türkiye'nin bilimi teknoloji ve yenilik alanındaki kapasitesini güçlendirmeyi ve Türk Araştırma Alanının Avrupa Araştırma Alanına entegrasyonunu kolaylaştırmayı amaçlayan "Ufuk 2020'de Türkiye. (Turkey in Horizon 2020, İZU Kütüphanesi)

Fikri mülkiyet haklarının korunmasının temelinde yatan amaçlar göz önüne alındığında, sadece fiziki ortamda değil, dijital ortamda da bu hakların etkin şekilde korunması zorunludur. Dijital ortamdaki hak ihlallerinin önüne geçilebilmesi için hukuki ve teknolojik koruma yöntemlerinin etkin bir şekilde işletilmesi gerekir.

FSEK kapsamında eser olarak kabul edilen her nevi fikir ve sanat ürünü internet ortamında da eser niteliğini kaybetmeksizin telif hakkı korumasından yararlanmaya devam edecektir. Fikri eserlerin internet ortamında erişime sunulması, FSEK m.13/2’de belirtildiği üzere onların koruma kapsamında herhangi bir değişikliğe uğratılmasına sebep oluşturmaz. Eserin internet ortamında umuma iletilmesi halinde, internet sayfası, içeriğindeki eserden bağımsız olarak eser kabul edilecek midir, edilmeyecek midir sorusunun da işte tam bu noktada cevaplanması ve elektronik veri tabanı olan web siteleri ve muhtevalarının eser niteliği üzerinde durulması gerekir.

2.2.Web Sitesi ve Muhtevalarının Eser Niteliği

Hukukumuzda koruma kapsamındaki eserler tahdidi şekilde belirtilmiş olup, belirtilen eser türlerinden birine girmeyen fikrî ürünlerin eser korumasından yararlanması mümkün değildir. Kanunda satılan eser türleri içerisinde web sitelerine yer verilmemiştir. O halde web sitelerinin eser niteliği var mıdır ve bunlar eser korumasından yararlanabilecek midir? Şüphesiz bu soruya cevap verilebilmesi için web sitesini oluşturan münferit unsurların korunması ile bir bütün ve bağımsız olarak web sitesinin kendisinin korunmasını birbirinden ayrı değerlendirilmesi, web sitesinin ve muhtevalarının eser niteliği üzerinde ayrı ayrı durulması gerekir.

2.2.1.Web Sitesinin Eser Niteliği

Sözlükte “ağ, şebeke, örgü”, bilişim alanında “dünyayı saran ağ, dünyayı kapsayan açık elektronik bilişim ağı” anlamlarına gelen³⁰ ve kısaca web olarak ifade edilen world wide web (www), tüm dünyadaki binlerce sunucu bilgisayarda kayıtlı milyonlarca veriden oluşan bir bütün olarak da tanımlanmaktadır.³¹ Bir diğer tanıma göre web, internet üzerindeki yazı, ses ve hareketli görüntülerden oluşan

---

³⁰ Ateş, *Eser*,158; Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 169; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 72; Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 20.

³¹ Ali Osman Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, (İstanbul: Papatya Yayıncılık, 2002), 72.

dokümanları uzaktaki bilgisayarlara ileten bir servistir.³² Web sayfası, HTML (*Hypertext Markup Language*³³) programlama dili kullanılarak oluşturulan bir HTML dokümanıdır. HTML işaretleme dili kullanılarak yazı, resim, video, ses ve hareketli görüntü dosyaları web sayfasına aktarılmakta, ayrıca web sayfaları arasında bağlantı kurulmaktadır. Kullanıcılar “web browser” adı verilen internet/ağ tarayıcısı programlar aracılığıyla web sayfalarına erişim sağlamaktadır.³⁴ İnternet üzerinde bir veya daha fazla sayıda web sayfasını bünyesinde barındıran içerik toplamı da “web sitesi” olarak adlandırılmaktadır.³⁵ Bir başka tanımla web sitesi, tarayıcı vasıtasıyla açılan pencerede beliren yazı, resim, ses, animasyon gibi unsurları içeren ve belli bir konudaki belge ve bağlantılardan oluşan bir bütündür.³⁶

Web sitesinin eser olarak kabul edilip edilemeyeceği hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, web sitesi oluşturmanın belli ölçüde emek, zaman ve sermaye harcamasını gerektirmesi, bireyin yaratıcı düşünce çalışmasının ürünü olması gibi hususlar bunların fikri ürün olarak kabulünü zorunlu kılmaktadır.³⁷ Bir diğer görüşe göre, web siteleri derleme eser niteliğinde olup, birer veri tabanıdır ve telif hakkı (copyright) korumasından yararlanırlar.³⁸ Bir web sitesinin telif korumasından yararlanabilmesi için asgari belli şartları taşıması gerekir. Buna göre web sitesinin zihni bir çabanın ürünü olması, sahibinin hususiyetini yansıtmaması, şekillenmiş olması ve Kanunda sayılı eser türlerinden birine girmesi halinde eser

---

³² Timur Karacay, *Web İnternet Üzerindeki En Çekici Servis*, <https://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/etudio/ders/internet/html/htmlbasics/web.htm>, [18.10.2018]

³³ HTML, web sitesini oluşturan kaynak kodlardır. Kaynak kodları da eser olarak kabul edilmekte ve eser korumasından faydalanmaktadır. Bu kodların izinsiz bir şekilde alınıp başka bir web sayfasının oluşturulmasında kullanılması eser sahibinin haklarını ihlâl niteliğindedir. (Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 75).

³⁴ Ateş, *Eser*,158; Derya Doğan, Gürkan Özocak, *Dijital Oyunlar, Multimedya Yaratımlar*.<http://turk-internet.net/portal/yazigoster.php?yaziid=43170>, [25.09.2018]

³⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 139.

³⁶ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 35.

³⁷ Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 32.

³⁸ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,76; Sert, *Telif Hakları*, 84.

olarak kabul edilerek telif korumasından yararlanması mümkündür.³⁹ Sahibinin hususiyetini taşımayan ve eser niteliği bulunmayan web siteleri eser korumasından yararlanamazlar. Bunlar haksız rekabete ilişkin hükümlere göre korunurlar.⁴⁰

Web siteleri birden çok eser tipini bünyesinde barındıran ve multimedya ürün olarak bilinen veri tabanlarıdır. Multi, bir ön ek olup, anlam olarak farklı biçimde ve tekil formda kullanılmaktadır.⁴¹ Media ise, her türlü bilgi ve verinin kamuya iletiminde kullanılan araçların tümünü ifade etmektedir. Multimedya ise çokluortamlı iletim anlamına gelir.⁴² Doktrinde “çokluortam” ya da “çok ortamlı iletim” olarak da adlandırılan multimedya eser, bir bilgisayar programı yardımıyla ses, müzik, video, fotoğraf, grafik ve animasyon gibi çokluortam araçlarından en az birinin metinle birlikte kullanılmak suretiyle meydana getirilen eserlerdir.⁴³ Multimedya ürünler sahibinin hususiyetini taşıyan birer fikri ürün olduklarından eser sayılırlar. Bu ürünlerin büyük bir kısmı işlenme eserdir. Bu bağlamda eser olma şartlarını taşımak kaydıyla internet (web) sitelerinin multimedya eser olduğunu söylemek mümkündür. Doktrinde gerekli şartları taşıması halinde multimedya ürünlerin eser sayılması ve “işlenme eser” olarak kabulünün gerektiği ifade edilmektedir. Multimedya ürünlerin FSEK’te sayılan eser türlerinden hangisine girdiği hususunda somut olayın özelliğine bakılarak hareket edilmeli, multimedya ürünü oluşturan hâkim unsur hangisi ise o esere sağlanan korumadan yararlandırılmalıdır.⁴⁴ Multimedya eseri oluşturan münferit eserlerin korunmasında ise, her bir münferit eser ait olduğu eser kategorisinde tek başına korunur. Multimedya ürünler tamamen farklı, yeni bir ürün ya da eser türü de değildir. Metin, ses, fotoğraf, video, müzik, görüntü, animasyon ya da grafik gibi çoklu ortam araçlarının dijital veya benzeri ortamda bir araya getirilerek sunulması, vücuda gelen ürünü yeni bir ürün veya eser yapmayacaktır.⁴⁵

---

³⁹ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 129.

⁴⁰ Sert, *Telif Hakları*, 101.

⁴¹ Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 93.

⁴² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 130; Sert, *Telif Hakları*, 104.

⁴³ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 83; Ateş, *Eser*, 161.

⁴⁴ Ateş, *Eser*, 163

⁴⁵ A.g.e., 162.

Birden çok eseri ihtiva eden web siteleri şüphesiz bir eserde bulunması gereken şartları bünyesinde taşıyor olması halinde eser olarak kabul edilecek ve eser korumasından yararlanacaktır. Ancak böyle bir durumda dahi web sitelerinin hangi eser kategorisine girerek korumadan faydalanacağını tespiti önem arz etmektedir.

Web sitelerinin ilim ve edebiyat eserleri kapsamında bilgisayar programı olarak nitelendirilmesi ve bu şekilde eser korumasından yararlandırılmasının mümkün olup olmadığı hususu FSEK kapsamında değerlendirildiğinde, web sitelerinin FSEK.m.1/B(g)'de tanımlanan bilgisayar programı olarak kabul edilemeyeceği ve bilgisayar programları hakkındaki korumadan faydalanamayacağı sonucuna ulaşılmaktadır. Doktrinde derlemeyi oluşturan eserlerin birbirinden bağımsız olmaları, tek başlarına da değer ifade etmeleri nedeniyle web sitelerinin birden çok unsurdan teşekkül etmiş olmasının tek başına derleme eser sayılma için yeterli olmayacağı görüşünde olanlar bulunduğu gibi,⁴⁶ yeni ve işlevsel olan, teknik olarak ayırt ediciliği bulunan web sitelerinin endüstriyel tasarım olarak korunabileceği, estetik değeri bulunmayan web sitelerinin ise şartları mevcut olmak kaydıyla ilim ve edebiyat eseri olarak korunabileceği görüşünde olanlar da vardır.⁴⁷ Genel kabul gören görüş ise, web sitelerinin bir veri tabanı veya derleme eser niteliğinde olduğu ve eser korumasından yararlanacağı yönündedir. Şüphesiz bir web sitesinin eser korumasından yararlanabilmesi için eser sayılmanın zorunlu şartlarını taşıması gerekir. Sahibinin hususiyetini taşımayan ve eser niteliği bulunmayan web sayfalarının eser korumasından yararlanması mümkün değildir.⁴⁸

Kaynak kodu, bilgisayar programının yazıldığı bilgisayar diline ait kodlar olup, insan tarafından yazılıp okunabilir ve üzerinde değişiklik yapılabilir. Açık kaynak kodları dışındaki kaynak kodları, oluşturanın dışındaki kişilerce bilinmemesi gereken kodlar olup, bu kodların izinsiz olarak elde edilmesi ve çoğaltılması yasaktır. Web sitesini oluşturan HTML kodlarının eser niteliğinin bulunup bulunmadığına dair doktrinde farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte hâkim görüş, kaynak kodlarının sahibinin hususiyetini yansıtmaları ve düşüncenin ifadeye dönüşmüş biçimi olmaları nedeniyle

---

⁴⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 76.

⁴⁷ Ateş, *Eser*, 161

⁴⁸ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 98

eser olarak korunması gerektiği yönündedir. Kaynak kodlarının izinsiz alınıp başka web sayfalarının oluşturulmasında kullanılması hak ihlali sonucu doğurur.⁴⁹

İçeriği sürekli değişen ve kullanıcı kaynaklı olan internet sitelerinin eser niteliğinin bulunup bulunmadığı konusunda, içeriğin eser niteliği ile içeriğin yer aldığı alt yapının eser niteliğinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu tür kullanıcı kaynaklı içerik temelli internet sitelerinin sahipleri ile bu sitelerdeki içeriklerin sahiplerinin farklı kişiler olması halinde hususiyetin hangi kişide aranacağına da ayrıca belirlenmesi gerekir. Bu tür internet sitelerinin yapı itibarıyla dinamik olması, yani etkileşimli ve içeriğinin değişken olması sahibinin hususiyetini etkileyebilir. Ancak her ne olursa olsun içeriğin sürekli değişmesi, alt yapının ve bunu oluşturan yazılım kodlarının hususiyetini etkilemez. Sonuç olarak, bu tür internet sitelerinin içeriği telif hakkı korumasından yararlanamazken, internet sitesi kodları itibarıyla bilgisayar programlarına sağlanan korumadan yararlanabilecektir. Kullanıcı kaynaklı içeriğin üç farklı şekilde paylaşılması mümkündür. Kullanıcılar, kendi yarattıkları orijinal ve kendi hususiyetlerini taşıyan fikri ürünleri paylaşabilecekleri gibi, başka bir kişinin eserinden yararlanmak suretiyle kendi eserlerini yaratıp bunu da paylaşabilirler. Son olarak kullanıcıların başka bir kişinin eserini doğrudan paylaşmaları da söz konusu olabilir. İlk iki haldeki paylaşımı gerçekleştiren ve “yaratıcı kullanıcı” olarak adlandırılan kullanıcıların fikri çaba sarf ederek ortaya koydukları paylaşımlar her ne kadar bu kullanıcılara eser sahibi vasfı kazandıracak nitelikte olmasa da, ortada yaratıcı bir eylem bulunduğundan, bu eylemin fikri haklarla ilgili düzenlemelerin ilgi alanına girdiğinde kuşku bulunmamaktadır.⁵⁰

2.2.2. Web Sitesi Muhtevasının Eser Niteliği

İçeriğinde birbirinden farklı pek çok eser türü barındıran web siteleri hukukumuzda veri tabanı, derleme eser olarak kabul edilmektedir. Veri tabanları FSEK.m.6’da işleme ve derleme eserler arasında zikredilmiş, belli bir amaç ve plan dâhilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu meydana gelen ve bir araçla

---

⁴⁹ Tekin Memiş, “Fikrî Hukuk Bakımından Kaynak Kodlarının Korunması”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*, Ed. Tekin Memiş (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009), 297.

⁵⁰ Selva Kaynak Koç ve Serhat Koç, “Kullanıcı Kaynaklı İçeriğin Fikri Haklar Açısından Değerlendirilmesi”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 258.

okunabilir veya diğer biçimdeki işlemler veri tabanı olarak nitelendirilmiş, veri tabanları üzerinde sağlanan korumanın yalnızca veri tabanını kapsadığı, içerikte yer alan veri ve materyallerin ise koruma kapsamı dışında olduğu belirtilmiştir. Buradan hareketle, web sitelerinin bir veri tabanı olarak işleme ve derleme eser korumasından yararlanacağına kuşku yoktur. Burada üzerinde durulması gereken web siteleri içeriğinin, içerikte yer alan veri ve materyallerin eser korumasından yararlanıp yararlanamayacağıdır. Web sitesi içeriğinde yer alan eser vasfına sahip veri ve materyaller, bağımsız olarak eser korumasından yararlanır. Veri tabanı içerisinde yer alıp eser niteliği bulunmayan veri ve materyaller ise koruma kapsamı dışında kalacaktır.⁵¹ İçerikte yer alan eser niteliğini haiz ürünlerin kullanılabilmesi için eser ve bağlantılı hak sahiplerinden yazılı izin veya lisans alınması gerekir.⁵²

İnternet ortamında gerçekleşen fikrî hak ihlallerine bakıldığında, ihlallerin web sayfasının kendisinden daha çok, farklı türde pek çok eseri bünyesinde barındıran içerik kısmında yoğunlaştığı görülür. Söz konusu ihlaller, sahibinin kendi rızasıyla internette erişime açtığı eserlerin, sahibinin rızası hilâfına kopyalanması, çoğaltılması şeklinde olabildiği gibi, eser sahibinin eserini internet ortamına aktarma gibi bir iradesi olmadığı halde, eserin dijital ortamda iletilmesi, bilgisayar hafızasına ve veri depolayıcı cihazlara kaydedilmesi ya da yazıcıdan çıktısının alınması şeklinde de olabilmektedir. Bu şekilde sahibinin rızasıyla internete konularak bir web sitesi aracılığıyla kullanıcılara sunulan eserler üzerindeki hakların ihlali halinde eser sahibi, kendisine tanınan yetkileri kullanarak haksız kullanımlara engel olabilecektir.

2.2.3. Web Sitelerinde Veri Tabanı Koruması

Web sitelerinin veri tabanı korumasından yararlanıp yararlanamayacakları hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, derlemeyi oluşturan eserler birbirinden bağımsız olup tek başlarına değer ifade etmektedir, web sitelerinin birden çok unsurdan teşekkül etmiş olması tek başına derleme eser sayılma için yeterli değildir.⁵³ Diğer bir görüşe göre yeni ve işlevsel olan, teknik olarak ayırt ediciliği bulunan web siteleri endüstriyel tasarım olarak korunabilir, estetik değeri bulunmayan web siteleri ise şartları mevcut olmak kaydıyla ilim ve edebiyat eseri

⁵¹ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 76-78.

⁵² Gürsel Öngören, *İnternet Hukuku*, (İstanbul: Öngören Hukuk Yayınları, 2006), 151.

⁵³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 76.

olarak korunabilecektir.⁵⁴ Bir diğer görüşe göre, derleyenin hususiyetini taşıyan web siteleri veri tabanı olarak korunmalıdır, derleyenin hususiyetini yansıtmamakla birlikte işgücü ve parasal açıdan esaslı yatırım sonucu meydana getirilen web siteleri ise FSEK.Ek.m.8 uyarınca sui generis korumadan yararlanmalıdır.⁵⁵ Bizim de katıldığımız genel kabul gören görüşe göre ise, web siteleri birer elektronik veri tabanıdır, bu nedenle derleme eser türü içerisinde korumadan yararlanırlar. Şüphesiz bir web sayfasının eser korumasından yararlanabilmesi için eser sayılmanın zorunlu şartlarını taşıması gerekir. Sahibinin hususiyetini taşımayan ve eser niteliği bulunmayan web sayfalarının eser korumasından yararlanması mümkün değildir.⁵⁶

2.3. Elektronik Veri Tabanlarının Eser Niteliği

Elektronik veri tabanları, bağımsız eser, veri ve diğer materyallerin, elektronik ortamda sistematik ve metodik olarak depolandığı ve bu içeriğe çeşitli elektronik araç ve yöntemlerle erişimin sağlandığı ortamlardır.

Veri tabanları FSEK m.6/I,b.11’de işlenme ve derleme eserler arasında düzenlenmiş olmakla birlikte, veri tabanlarının işlenme veya derleme olup olmadıkları hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, veri tabanları işlenmedir.⁵⁷ Bir başka görüşe göre veri tabanları ne işlenme, ne de derleme eser tanımına uymaz ancak derleme esere daha yakındır. Veri tabanları orijinal bir düşünce yaratıcılığı ürünü olmayıp, bazı bilgi ve verilerin toplanıp derlenmesi niteliğinde olduğundan Kanunun 6.maddesindeki eserler arasında sayılmıştır. Keza veri tabanlarında toplanıp derlenen bilgi ve verilerin eser niteliğinde olması da gerekmez.⁵⁸ Kanunun işlenmeler için öngördüğü işleyenin hususiyetini taşıma şartıyla derlemeler için öngördüğü düşünce yaratıcılığı sonucu oluşma şartının veri tabanları için geçerli olup olmadığı, sui generis veri tabanlarının eser sayılıp sayılmayacağı ve eser

---

⁵⁴ Ateş, *Eser*, 161

⁵⁵ Mustafa Topaloğlu, *Bilişim Hukuku*, (Adana: Karahan Kitabevi, 2005), 146.

⁵⁶ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 98

⁵⁷ Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 90.

⁵⁸ Gökyayla, *Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi*, (Ankara: Yetkin Yay.2001), 71; Canan Küçükali, *Fikrî Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 120.

korumasından yararlanıp yararlanamayacağı hususunda açıklık yoktur.

Veri tabanlarının eser niteliğinin belirlenmesi ve haklarında uygulanacak koruma hükümlerinin tespiti inceleme kolaylığının sağlanması açısından özgün ve sui generis veri tabanları yönünden çalışmamızda ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.3.1.Özgün Veri Tabanlarında

Özgün veri tabanlarının işlenme mi, derleme mi olduğu hususu doktrinde tartışmalı olmakla birlikte, Kanunda işlenme ve derlemelerin fikir ve sanat eserlerinin bir çeşidi olarak düzenlenmesi bu tür veri tabanlarının eser niteliğinin bulunduğu hususunda tartışmaya mahal bırakmamaktadır. Dolayısıyla özgün veri tabanları ister işlenme, ister derleme eser olarak kabul edilsin, bu tür veri tabanları hakkında eser korumasına ilişkin hükümler uygulanacaktır.

FSEK.m.6/I,b.11’de, “Belli bir maksada göre ve hususi bir plan dâhilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan ve bir araç ile okunabilir veya diğer biçimdeki veri tabanları” işleme eser olarak sayılmış ise de, doktrinde yaygın olarak kabul edildiği üzere veri tabanları derleme eser niteliğindedir. Madde metnindeki “veri ve materyallerin derlenmesi” şeklindeki ifade tarzı da esasen veri tabanlarının derleme eser niteliğinin bulunduğuna işaret etmektedir.⁵⁹ Nitekim Yargıtay kararlarında da veri tabanları derleme eser olarak nitelendirilmektedir.⁶⁰

⁵⁹ Ateş, *Eser*, 297; Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 65; Ateş, *Makalelerim*, 181; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,441.

⁶⁰ “...FSEK’in A/B ve 6/11.maddesine göre, veri tabanları derleme eser olarak kabul edilmiştir. Bir veri tabanının derleme eser sayılmasını sağlayan en önemli unsur veri ve materyallerin seçilme ve derlenme biçimidir. Nitekim FSEK’in 6/11.maddesine göre, belli bir maksada ve hususi bir plan dâhilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan ve bir araç ile okunabilir veya diğer biçimdeki veri tabanları derleme eser olarak korunur. Ancak burada sağlanan koruma veri tabanı içinde bulunan veri ve materyallerin korunması için genişletilemez. Veri tabanında kullanılan veriler ve materyaller herhangi bir şekilde elde edilmiş, herkesin kullanımına açık bilgiler olabileceği gibi, FSEK’te sayılan eser türlerinden birisine de dâhil olabilirler. Kullanılan verilerin FSEK’te korunan eser türlerinden birisini oluşturması halinde, veri tabanı üzerinde hak sahipliğinin kazanılabilmesi için istifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemek şartıyla oluşturulması ve derleyen hususiyetini taşıması gereklidir. Veri tabanları üzerinde derleme eser sahipliği için zorunlu olan hususiyet şartı ise,

FSEK.m.1/B(d)'de derleme eser tanımına yer verilmiştir. Hükme göre derleme eserler, ansiklopediler ve antolojiler gibi muhtevası seçme ve düzenlemelerden oluşan ve bir düşünce yaratıcılığı sonucu olan eserlerdir.

Özgün veri tabanlarında eser korumasının söz konusu olabilmesi için, veri tabanı içeriğinin seçimi veya düzenlenmesinde yaratıcılık düzeyinde hususiyet bulunmalıdır. İçeriğin seçilmesi ya da düzenlenmesi yönünden fikri yaratıcılık taşımayan veri tabanları özgün veri tabanı korumasından yararlanamazlar.

FSEK.m.6/I,b.11 hükmüne göre, veri tabanı koruması, içerikte bulunan veri ve materyallerin korunması için genişletilemez. Buna göre, özgün veri tabanlarına tanınan eser koruması veri tabanının kendisi hakkında geçerli olup, içeriğini oluşturan eser ve verileri kapsamaz. Veri tabanı içeriğindeki eser vasfı taşıyan unsurlar, veri tabanı korumasından bağımsız olarak eser korumasına tabidirler. Direktif Resitalinin 26.paragrafında, veri tabanı içine alınmış telif hakkı ile korunan çalışmaların ve ilgili haklarla korunan konuların, ilgili münhasır haklar ile korunmaya devam ettiği açıkça belirtilmiştir. Benzer şekilde Direktif.m.3(2)'de veri tabanı korumasının içeriği kapsamadığı ve bu korumanın veri tabanı içeriğindeki eserler üzerindeki haklara zarar vermeyeceği belirtilmiştir. Veri tabanı içeriğindeki veri ve bilgi kümeleri de FSEK.m.6 kapsamında telif hakkı ile korunurlar.

Özgün veri tabanlarına eser koruması tanınarak veri tabanı yapımcısının eserden doğan hakları güvenceye alınmıştır. Kanunda özgün veri tabanı yapımcısının sahip olduğu haklara ilişkin bir düzenleme olmamakla birlikte, yapımcı niteliğine uygun düştüğü ölçüde diğer eser türlerine tanınan haklardan yararlanacaktır.

Elektronik veri tabanlarının, veri tabanı içeriğinde yer alan bağımsız eser, veri ve materyaller ile içeriği oluşturan unsurların sunumuna yönelik temel fikir, dijital dış

---

kullanılan verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi biçimidir. Sonuçta asıl olan koruma, koşulları oluştuğunda veri ve materyallerin FSEK.m.6/11 anlamında seçilip derlenmesi yoluyla oluşturulan "veri tabanı üzerindeki derleme eser sahipliğidir." Bir derleme eserin varlığının tespiti, her somut uyuşmazlıkta mahkemelerce re'sen gözetilir.."[Y.11.HD. T.13/04/2006, E.2005/3506, K.2006/4425. (Özderyol, FSEK'te Düzenlenen Suçlar,41)].

görünüm ve sistemin çalışmasını sağlayan donanım ve yazılım gibi unsurlardan oluşan karmaşık yapıları teknolojik ürünler olarak tanımlanması mümkündür.⁶¹

Elektronik veri tabanları, içeriklerinin seçimi veya düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini yansıtmıyorsa özgün veri tabanı korumasından yararlanamaz. Bununla birlikte web sitelerinden oluşturulan elektronik veri tabanlarında içeriğin sunum tarzı estetik açıdan bir değer ifade ediyorsa, web sitelerinin bu görünümünün güzel sanat eseri olarak korunması mümkün görülmektedir.⁶² İnternette veri tabanı korumasında, bir başka ülkeden de olsa, başkasına ait veri tabanı içeriğinin indirilerek bilgisayara yüklenmesi yeniden kullanılma hakkının ihlali anlamına gelir.⁶³

Elektronik veri tabanlarını çalıştıracak arka planda bilgisayar programları mevcuttur. Veri tabanı içeriğinin düzenlenmesi ve kamuya sunumda yararlanılan yazılım ve donanım sistemleri ile içeriğin iletimi ve işleyişini sağlayan veri tabanını destekleyen bilgisayar programları, CD, DVD gibi mekanik araçlar veri tabanı telif hakkı korumasına dâhil değildir. Ancak bu programlar da eser sayılmakta, veri tabanından ayrı olarak korunmaktadır.⁶⁴

Bir veri tabanı oluşturulduktan sonra o veri tabanı içinde yer alan “bilgi kümeleri” de veri tabanı koruması kapsamındadır. Bir web sitesi üzerinde yer alan veri tabanından yararlanmak için verilen yetki veya izne dayanılarak o veri tabanının tamamı transfer edilemez. Başka bir deyişle, sadece yararlanma hakkına sahip olunan bir veri tabanının tamamından aynen veya benzer veri tabanı oluşturulamaz.

2.3.2.Sui Generis Veri Tabanlarında

Direktif ve FSEK bağlamında içeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesinde fikri yaratıcılık taşıyan veri tabanları telif korumasından yararlanırlar. İçeriğin seçilmesi

---

⁶¹ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 63.

⁶² A.g.e., 65.

⁶³ Adem Aslan, “Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları ve Yargısal Çözüm Yöntemleri”.
<http://www.taa.gov.tr/indir/dijital-alanda-yasanan-telif-sorunlari-ve-yargisal-cozum-yontemleri-adem-arslan-dr-hakim-Zm9ydW18NDczZDEtNTEzOWYtYTdmNDAtODg0YmUucHB0fDI/>, [25.07.2018].

⁶⁴ Ateş, *Makalelerim*, 180; Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 65; Sert, *Telif Hakları*, 113.

ya da düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşımamakla birlikte, içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumunda emek, zaman ve parasal açıdan esaslı yatırım gerektiren veri tabanları ise sui generis hak korumasından yararlanırlar.

Sui generis veri tabanlarına tanınan koruma, niteliği itibarıyla bir eser koruması olmayıp kendine özgü bir korumadır. Bu korumadan yalnızca veri tabanının kendisi yararlanır. Veri tabanının içeriğindeki eser ve veriler sui generis korumanın konusunu oluşturmaz. Veri tabanı içeriğindeki unsurlardan eser vasfı bulunanlar bizatihi eser olarak korunurlar. Bunun dışında eser vasfı bulunmayan veriler ile koruma süresi dolan eserler üzerinde ise herhangi bir hak sahipliği bulunmaz.

Sui generis veri tabanlarına sui generis hak koruması tanınmasının temelinde, içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumuna esaslı nitelikte yatırım yapan veri tabanı yapımcısının bu yatırımının korunarak üçüncü kişilerce sömürülmesine ve veri tabanı içeriğinin yetkisiz kişilerce başka ortamlara aktarılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına veya kamuya iletilmesine engel olunması düşüncesi yatmaktadır.

Elektronik veri tabanlarının dijital nitelikte olmaları nedeniyle içeriklerinin başkaları tarafından kolayca kopyalanarak ele geçirilmesi mümkündür. İşte sui generis korumayla, içeriği kolaylıkla kopyalanarak oluşturulabilecek veri tabanlarının önüne geçilmesi sağlanarak, veri tabanı içeriğine esaslı yatırım yapan ilk yatırımcının yatırımlarının karşılığını alması garanti altına alınmış olmaktadır.⁶⁵

Sui generis veri tabanlarında veri tabanı sahibinin eser sahibi olma vasfı bulunmadığı gibi, veri tabanı sahibine tanınan haklar da telif hakkı niteliğinde değildir. Sui generis hak koruması ile veri tabanı yapımcısına yalnızca içeriğin tamamı veya önemli bir kısmı üzerinde zilyetlik veya mülkiyet hakkını koruyan bazı haklar tanınmıştır. Bu hak, hiçbir şekilde üçüncü kişilerin emek ve sermayelerini ortaya koyarak benzer içerikte veri tabanı oluşturmalarına engel değildir.

2.4. Elektronik Veri Tabanlarının Unsurları

2.4.1. Ortak Unsurlar

AB Veri Tabanı Direktifinde genel olarak tüm veri tabanlarında bulunması gereken unsurlara yer verilmiştir. Direktifin “Kapsam” başlıklı 1.maddesinde ‘veri tabanı’ kavramından sistematik veya metodik bir şekilde hazırlanan, içeriğine elektronik

---

⁶⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 67.

veya başka yollarla münferiden erişilebilen bağımsız eserler, veriler veya diğer materyallerin anlaşılması gerektiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Veriler, sonuç çıkarılabilecek olgular, bilgiler, rakamlar ve bağımsız eserler iken; materyaller, veri dışındaki diğer bilgilerdir.⁶⁶ FSEK m.6/I,b.11’de de benzer bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre bir veri tabanından söz edilebilmesi için veri tabanının içeriğinin olması, içeriğin derlenmek suretiyle bir araya getirilen eser, veri veya diğer materyallerden oluşması, içeriğin belli bir maksada göre ve hususi bir plan dâhilinde hazırlanmış olması, içeriğe bir araç ile veya diğer biçimde erişilebilir olması gerekir.

2.4.1.1. Veri Tabanının Bir İçeriğinin Bulunması

Veri tabanı içeriği, veri tabanının oluşturacak şekilde toplanan, bir araya getirilen, kısaca derlenen muhtelif unsurların tümüdür. Bu unsurlar nitelikleri itibariyle düzenlenmeye, güncellenmeye ve değiştirilmeye müsaittirler. İçerik fikri hukuk anlamında eserlerden oluşabileceği gibi, eser vasfı taşımayan veri veya materyallerden de oluşabilir.⁶⁷ FSEK.m.6/I,b.11’de veri tabanı içeriğinin “verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesinden” oluştuğu, Direktif.m.1’de de veri tabanının “bağımsız eser, veri veya diğer materyallerin bir koleksiyonu” olduğu belirtilmiştir.

Elektronik veri tabanlarının içeriğinin yazılı, sesli, görsel ve işitsel unsurlardan oluşması mümkündür. Örneğin multimedya ürünlerde durum bu şekildedir.⁶⁸ Farklı iletişim formlarının bileşimi olarak nitelendirilen multimedya ürünlerin gerekli şartları taşımaları halinde veri tabanı korumasından yararlanmalarının mümkün olduğu ifade edilmektedir.⁶⁹ Multimedya eser, bir bilgisayar programı yardımıyla

---

⁶⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 140; Nal Temel ve Cahit Suluk, “İkinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri”, Sami Karahan, vd., *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 4.bs., (Ankara: Seçkin Yayıncılık), 2015, 164; Özder Yol, *FSEK’te Düzenlenen Suçlar*, 40.

⁶⁷ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 442; Ateş, *Makalelerim*, 165; Ateş, *Eser*, 360.

⁶⁸ Ateş, *Makalelerim*, 166.

⁶⁹ Öğretide gerekli şartları taşıması halinde multimedya ürünlerin eser sayılması ve “işlenme eser” olarak kabulünün gerektiği ifade edilmektedir. Multimedya ürünlerin FSEK’te sayılan eser türlerinden hangisine girdiği hususunda ise somut olayın özelliğine bakılarak hareket edilmeli, multimedya ürünü oluşturan hâkim unsur (eser) hangisi ise o esere sağlanan korumadan yararlandırılmalıdır. Multimedya eseri oluşturan münferit

ses, müzik, video, fotoğraf, grafik ve animasyon gibi çoklu ortam araçlarından en az birinin metinle birlikte kullanılmak suretiyle meydana getirilen eserdir. Ancak multimedya ürünlerin tamamen farklı, yeni bir ürün veyahut da eser türü olarak kabulü de mümkün değildir. Metin, ses, fotoğraf, video, müzik, görüntü, animasyon ya da grafik gibi çoklu ortam araçlarının dijital veya benzeri bir ortamda bir araya getirilerek sunulması, vücuda gelen ürünü yeni bir ürün veya eser yapmayacaktır. Öğretide genel kabul gören görüş de bu yöndedir. Bu bağlamda elektronik veri tabanı niteliğinde olan web sitelerini multimedya eser olarak nitelendirmek mümkündür.

a)Eserler

Veri tabanı içeriği eserlerden oluşabilir. Burada kastedilen eser, FSEK anlamında eser sayılmanın objektif ve sübjektif şartlarını taşıyan her çeşit fikir ve sanat eseridir. Bu şekilde derlenip bir araya getirilen eserler veri tabanı içeriğini oluşturabilir, eserin kendisi ise veri tabanı niteliğini taşıyamaz. İçeriği oluşturan unsurların tamamının eser niteliği taşıdığı veri tabanlarına “toplama veya derleme eser” de denilmektedir.⁷⁰ Direktif m.1(2)’de eser derlemelerinin veri tabanı korumasına tabi olduğu belirtilmiştir. Hak sahiplerinden izin alınarak her türlü eser elektronik veri tabanlarında bir araya getirilerek umuma iletilebilir.

FSEK anlamında eser sayılma şartlarını haiz bağımsız nitelikteki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eser derlemelerinin veri tabanı korumasından yararlanıp yararlanamayacaklarının tespitinde, içeriğinin seçilmesi ve düzenlenmesinde fikri yaratıcılık bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Derleyenin hususiyetini yansıtan eser derlemeleri telif korumasından yararlanırken, derleyeninin hususiyetini yansıtmayan ancak oluşturulması için esaslı yatırım gerektiren eser derlemeleri FSEK.Ek.m.8’e göre sui generis korumadan yararlanırlar. Derleme eser sahibinin yaratıcı düşünce nedeniyle özgün veri tabanı niteliğindeki derleme eseri üzerinde telif hakkı bulunmakta olup, veri tabanı içeriğini oluşturan bağımsız nitelikteki her bir eser de, kendisine tanınan telif korumasından yararlanmaya devam eder.

---

eserlerin korunmasında ise, her bir münferit eserin ait olduğu eser kategorisi kapsamında tek başına korunması söz konusudur. Bkz. Ateş, *Eser*,163-165.

⁷⁰ Ateş, *Eser*, 361.

b)Veriler

FSEK.m.6/I,b.11’de veri tabanı içeriğinde bulunabilecek içeriklerden birinin de veriler olduğu belirtilmiştir. Ateş, verinin iki anlama geldiğini, ilk anlamıyla verinin “anlamsız materyaller”, ikinci anlamda ise kodlanmış bilgi anlamına geldiğini belirterek, veriyi “iletişim, yorum veya işlem için uygun olarak formüle edilmiş bilgi” olarak tanımlamaktadır.⁷¹ Verinin bilgiyle eş olup olmadığı hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yaygın görüşe göre veri ile bilgi eş anlamlı değildir, veri çoğu zaman ham bilgidir ve tek başına bir anlam ifade etmez, bunun için işlenmesi, derlenmesi ve düzenlenmesi gerekir. Bu açıdan bakıldığında bilgi, anlamlı bir veri veya veriler bütünü olarak tanımlanabilir.⁷² Veri, sonuç çıkarılabilecek olgular, bilgiler ve rakamlardır; kolayca değiştirilebilir ve düzenlenebilirler. Bu şekilde sonuç çıkarılabilecek düzeye ulaşmayan, ham veri mahiyetinde bulunan olguların ve bilgilerin hukuken korunması ve bir veri tabanının parçasını oluşturması mümkün değildir.⁷³

Eser niteliği bulunmayan verilere veri tabanı içerisinde yer verilebilir. Bunun için herhangi bir izne ihtiyaç yoktur. Bu veriler üzerinde tek başına bir telif hakkı korunması da söz konusu olmaz. Eser vasfını haiz verilerin veri tabanı içerisinde kullanılabilmesi için hak sahiplerinden yazılı izni gerekir.⁷⁴

c)Materyaller

Veri tabanı içeriğini oluşturan unsurlardan biri de materyallerdir. Sözlükte “elle tutulabilen, maddi varlığa sahip cisim, nesne” anlamlarına gelen materyaller, mahiyeti itibariyle bilgiden farklıdır. Bilgi soyut olguları ifade ederken, materyal maddi varlığa sahip cisimleri ifade etmektedir. Bilgi soyut bir olguyu, materyal ise fiziki bir varlığı ifade eder. Ancak maddi varlığa sahip bu nesnelere mutlak surette

⁷¹ Ateş, *Makalelerim*, 167; Ateş, *Eser*, 362; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,443.

⁷² Uğur Çolak, “*Topluluk ve Türk Hukukunda Veri Tabanlarına Sağlanan Sui Generis Koruma ve Spin-Off Teori*”, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2005-1.html>, [19.02.2019]

⁷³ Tulukçu, *Veri Tabanlarının Korunması*, 43; Çolak, *Sui Generis Koruma*, 31.

⁷⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 32.

fiziki bir şeklinin olmasına gerek yoktur.

Direktif Resitalinin 17.paragrafında nelerin materyal olarak nitelendirilebileceği örneklenmiştir. Buna göre, yazılı bir metnin, video ya da ses kaydının, fotoğraf filmlerinin, istatistik verilerinin materyal olarak nitelendirilmesi mümkündür.⁷⁵

2.4.1.2.İçeriğin Bağımsız Olması

Direktifin 1(2).maddesinde veri tabanının tanımında veri tabanı içeriğinin bağımsız eser, veri veya diğer materyalleri ihtiva ettiği, veri tabanının tek başına ulaşılabilir bağımsız eserlerin bir koleksiyonunu oluşturduğu ifade edilmiştir. Direktifte veri tabanı içeriğini oluşturan unsurların bağımsız olması gerektiği belirtilmiş olmasına rağmen, bu bağımsızlığın hangi unsurlar yönünden arandığı ve ne oranda olması gerektiği belirsizdir. Kanunumuzda ise veri ve materyallerin bağımsız olmaları gerektiğine dair bir açık bir hüküm bulunmamaktadır.

İçeriğin bağımsız olması, veri tabanının içeriğini oluşturan materyallerin, birbirinden bağımsız ve tek başına erişilebilir olmasını ifade etmektedir. Veri tabanı içeriğini oluşturan veri ve materyaller bizatihi kendilerinde taşıdıkları bilgi nedeniyle başlı başına bir değer ifade etmelidirler.⁷⁶ Veri tabanının içeriğini oluşturan unsurlar birbirinden veya veri tabanının tümünden bağımsız bir anlam ifade etmemekte ise bağımsızlık şartı gerçekleşmiş sayılmaz.⁷⁷

Veri tabanlarında belli bir konu veya alana ilişkin bilgi ve veriler bir araya getirilerek birleştirilmekte ve kullanıcının istifadesine sunulmaktadır. Veri tabanı, kullanıcıya üründen çeşitli şekillerde yararlanma imkânı vermeli, kullanıcı veri tabanında aradığı şeyi bulabilmelidir. Nitekim veri tabanının oluşturulma amacı da, kullanıcının veri tabanından istifade etme amacı da budur. Bu nedendir ki, veri tabanı içeriğini oluşturan her bir unsura diğerinden bağımsız olarak erişilebilir olmalıdır.⁷⁸

Bağımsızlık unsuru, veri tabanı içeriğinin homojen olması gerektiği şeklinde anlaşılabilir. Zira veri tabanı aynı anda yazılı, sesli, görsel ve işitsel unsurları

---

⁷⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,444; Ateş, Makalelerim, 168.

⁷⁶ Çolak, *Sui Generis Koruma*, 38.

⁷⁷ Ateş, *Eser*, 367.

⁷⁸ Tulukçu, *Veri Tabanlarının Korunması*, 44.

içerebilir.⁷⁹ Bağımsızlık, içeriği oluşturan her bir unsurda aranır. Veri tabanı içeriğini oluşturan her bir unsurun bağımsız olması, kendi başına bir değer ifade etmesi ve tek başına ulaşılabilir olması gerekir. Tek başına ulaşılabilirlik, veri tabanı içeriğindeki materyalin içerikten tek başına çıkarılabilmesi ve elde edilebilir olmasıdır.

Veri tabanının esnek ve elastiki olması, uyumu bozmadan içeriğindeki unsurlara bir takım ilaveler veya bunlardan bir takım çıkarımlar yapılabilmesi gerekir. Veri tabanı içeriğindeki her bir unsurun buna imkân tanınması, bunun için de birbirinden bağımsız olması gerekir. Bu yönüyle veri ve materyallerin bağımsız olması bir zorunluluktan ziyade, gerekliliktir. Bu gereklilik aynı zamanda farklı türden eserleri kapsam dışında bırakmaya yöneliktir. Filmlerde olduğu gibi veri ve materyalleri bir araya getirmekten ziyade, edebi, sanatsal ve dramatik sonuçları amaçlayan kolektif eserler veri tabanı olarak nitelendirilemez. Ancak filmlerin derlenerek bir araya getirilmeleri halinde diğer koşulları da mevcutsa bunlar veri tabanı olarak nitelendirilebilir.⁸⁰

2.4.1.3.İçeriğin Sistematik veya Metodik Şekilde Düzenlenmiş Olması

Veri tabanı içeriğinde bağımsız nitelikteki eser, veri veya materyallere yer verilmiş olması, o veri tabanının veri tabanlarına tanınan hukuki korumadan yararlanması için yeterli değildir. Bunun dışında içerikte yer verilen unsurların sistemli bir şekilde bir araya getirilerek düzenlenmesi gereklidir. Bu husus tüm veri tabanları için geçerlidir.

Kanun ve Direktifte sistematik veya metodik düzenlemeden neyin kastedildiği açıklanmamış olmakla birlikte, doktrinde içerikteki unsurlara erişimde kolaylık sağlayan usul ve yöntemlerin varlığının, sistematik veya metodik düzenleme şartının gerçekleşmesi açısından yeterli görüldüğü ifade edilmektedir.⁸¹ Bu şekilde içeriğe erişimde kolaylık sağlayıcı bir metot uygulanmayan, planlı ve sistemli olarak bir araya getirilmeyen unsurlar veri tabanı korumasına konu olamazlar.⁸²

İçeriğin sistematik veya metodik olarak düzenlenmesi şartına Direktif.m.1(2)'de veri tabanı tanımında ve FSEK.m.6/I,b.11'de yer verilmiştir. FSEK'te sistematik veya

---

⁷⁹ Ateş, *Eser*, 368.

⁸⁰ Çolak, *Sui Generis Koruma*, 38.

⁸¹ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 33; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,444.

⁸²Turhan Uzun, "Veri Tabanlarının Korunması", <http://www.karacabayer.av.tr/default.aspx?content=article5>, [20.02.2019]

metodik ibaresi yerine, “belli bir maksada göre ve hususi bir plan dâhilinde” ibaresi kullanılarak, içerikte yer alan unsurların belirli bir amaç için bir plan dâhilinde bir araya getirilmesi ve sunulması gerektiği belirtilmiştir.

Veri tabanlarında içeriğin sistematik veya metodik şekilde düzenlenmiş olması veri tabanı korumasından yararlanmak için tek başına yeterli değildir. Bunun dışında özgün veri tabanlarının içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesi yönünden veri tabanının sahibinin hususiyetini taşıması, sui generis veri tabanlarının da içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumuna esaslı nitelikte yatırım yapılması gerekmektedir.

2.4.1.4.İçeriğin Kapsam ve Mahiyeti

Direktifte ve FSEK’te veri tabanı içeriğinin hangi unsurlardan oluşacağı belirtilmiş ancak bu unsurların nitelik ve niceliğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Direktif resitalinin 16.paragrafında veri tabanlarının telif hakkı ile korunmasında veri tabanı sahibinin entelektüel oluşumu anlamındaki özgünlüğü dışında, estetik ve nitelik dâhil hiçbir kıstasın aranmayacağına dikkat çekilmiştir.

Doktrinde, içeriğinde konu edinilen alandaki veri ve materyallerin önemli bir kısmını bulduran derlemelerin veri tabanı olarak korunması gerektiği, önemsiz miktarda içeriğe sahip derlemelerin ise veri tabanı sayılmaması gerektiği ifade edilmektedir.⁸³ Sui generis veri tabanlarında sui generis koruma için içeriğin oluşturulması, doğrulanması veya sunumuna önemli derecede nicel ve/veya niteliksel yatırım yapılması şartı aranmaktadır. Burada her ne kadar içerikteki unsurların niteliği ya da niceliğine ilişkin bir kıstas getirilmemiş ise de, yapılan yatırımın içerikle yakından ilgili olması nedeniyle bu kıstasın sui generis veri tabanları açısından da arandığını söylemek kanaatimizce yanlış olmayacaktır.

2.4.1.5.İçeriğe Münferiden Erişim

Veri tabanı içeriğinde eser, veri veya materyallere yer verilmiş, üstelik bunlar belli bir plan ve sistem dâhilinde bir araya getirilmiş olsa bile içeriğe tek tek erişim sağlanamıyorsa ortada bir veri tabanının bulunduğu söz edilemez. Elektronik veri tabanlarının en önemli özelliği, içeriğe kolay bir şekilde elektronik yollarla

---

⁸³ Çolak, *Sui Generis Koruma*, 37; Ateş, *Makalelerim*, 169.

erişilebilmesidir. Erişimden kasıt, kullanıcının veri tabanı içeriğini okuması, görmesi, duyması, kısaca duyularıyla idrak edebilmesidir.⁸⁴

Doktrinde münferit ya da tek tek erişimin ancak veri tabanı içeriğindeki unsurların bağımsız olmasıyla sağlanabileceği, içerikteki unsurların veri tabanının bütününden veya birbirinden bağımsız olmaması halinde tek tek erişimden söz edilemeyeceği ifade edilmektedir. Aksi görüşte olanlar ise tek tek erişim unsuru ile bağımsızlık unsurunun ayrı anlamlarda kullanıldığını, bu iki unsurun birbiri ile ilintili olmadığını, içerikteki unsurlardan her birinin tek başına bir anlam ve değer ifade etmesinin tek tek erişim şartı için yeterli olduğunu, aksi takdirde her biri bağımsız değere sahip verilere ulaşmak için alt sayfalar üzerinden diğer verilerle bağlantı kurulmasını gerektiren elektronik veri tabanlarının içerisinde bulunan pek çok web sitesinin veri tabanı olarak kabul edilemeyeceğini haklı olarak ifade etmektedirler.⁸⁵

Kullanıcıların veri tabanı içeriğine münferiden erişim sağlayabilmeleri veri tabanı olmanın zorunlu bir unsurudur. Burada önemli olan veri tabanına erişimin kolayca sağlanabilmesi, kişilerin içeriğe makul bir süre ve uğraş ile erişebilir olmasıdır. Erişimin hangi yöntemle sağlandığının ise bir önemi yoktur. Direktif Resitalinin 13.paragrafında da, içeriğe elektronik, elektromanyetik, elektro-optik veya analog yöntemlerle erişilebileceği belirtilmiştir. Yine bu erişimin telli ya da telsiz vasıtalarla yapılıyor olmasının da bir önemi yoktur. Veri tabanına erişim, internet ortamındaki veri tabanlarına erişimde olduğu gibi on-line ya da CD-DVD gibi ortamlarda bulunan veri tabanlarına erişimde olduğu gibi off-line yollarla sağlanabilir.⁸⁶

Veri tabanı içeriğine erişimin mümkün olabilmesi için, içeriğin belli bir ortamda toplanmış olması gerekir ise de, içeriğin hangi ortamda toplandığının bir önemi yoktur. Bu ortam dijital, elektronik bir ortam olabileceği gibi maddi, fiziki bir ortam da olabilir. Direktif Resitalinin 13.paragrafında, eser, veri ve materyallerin muhafaza edildiği ortama, elektronik, elektro-manyetik veya elektro-optik yöntemlerle ya da analog yöntemlerle de erişilebileceği açıkça belirtilmiştir. FSEK'te de veri tabanının tanımı yapılırken “bir araç ile okunabilen veya diğer biçimdeki veri tabanları” denilmek suretiyle elektronik olsun ya da olmasın her türlü veri tabanının korunacağı

⁸⁴ Ateş, Makalelerim, 177; Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 34

⁸⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 34.

⁸⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,445.

açıkça belirtilmiştir. Bu düzenlemelerle birlikte elektronik olan veya olmayan her biçimdeki veri tabanı koruma altına alınmış bulunmaktadır. Basılı kâğıt üzerindeki veri ve materyallerin tarayıcı aracılığıyla dijital ortama aktarılması halinde, meydana getirilen yeni veri tabanı elektronik veri tabanı olarak hukuki korumadan yararlanır.⁸⁷

2.4.2.Özgün Veri Tabanı Unsurları

2.4.2.1.Genel Olarak

Özgün veri tabanları Direktifin ‘Korumanın Konusu’ başlıklı 3/I. maddesi ile FSEK’in ‘İşlenmeler ve Derlemeler’ başlıklı 6/I,b.11 maddesinde düzenlenmiştir. Özgün veri tabanlarında veri tabanlarının genelinde bulunması gereken unsurlara ilave olarak veri tabanının sahibinin hususiyetini taşıması şartı da aranmaktadır. Bu şart Direktifin 3.maddesinde, “içeriklerinin seçilişi veya hazırlanışı nedeniyle eser sahibinin kendi entelektüel oluşumu” şeklinde ifade edilmiştir. Buna göre bir veri tabanının orijinal veri tabanı olarak kabul edilebilmesi için içeriğinin seçilmesi ve düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşıması gerekmektedir. Özgün veri tabanlarında korunan değer, içerikteki verinin seçimi ve bir araya getirilmesindeki özgün üslup, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesindeki hususiyettir.⁸⁸

2.4.2.2.İçeriğin Hususiyet Arz Edecek Şekilde Seçilmesi ve Düzenlenmesi

Fikir ve sanat hukukunda bir fikri ürünün eser sayılabilmesi ve telif korumasından yararlanabilmesi için sahibinin hususiyetini yansıtmayı, özgün, yaratıcı düşüncenin ürünü olması gerekmektedir. Ancak hususiyet şartını, mutlaka önceden bilinmeyen, tümüyle yeni ve özgün bir düşünce ortaya koyma zorunluluğu olarak anlamamak gerekir. Eserin özgün sayılması için, biçim, düzen ve ifade edişte özellik arz etmesi yeterlidir.⁸⁹ Öte yandan eserdeki hususiyet; fikrin, düşüncenin kendisindeki hususiyet olmayıp, ifade edilmiş şeklindeki hususiyettir.⁹⁰ Ortaya konulan fikrî ürünün eser olarak kabulü için yaratıcı düşüncenin ürünü olması gerekir. Herkes tarafından

---

⁸⁷ Ateş, *Eser*, 377.

⁸⁸ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 259; Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 87.

⁸⁹ Akın Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar*, (Ankara: Ankara Patent Bürosu Yayınları, 1999), 36.

⁹⁰ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 71.

meydana getirilmesi mümkün olan ürünler ise eser olarak kabul edilmemektedir. Bu tür ürünler üzerinde fikri emek harcanmış olsa bile sahibinin özelliklerini yansıtmadıkları için eser korumasından yararlanamaz.

FSEK'e göre, özgün bir veri tabanından söz edilebilmesi için, içeriğin seçimi ve düzenlenmesinin özgün bir şekilde yapılması gerekir. İçeriğinin seçilmesi yönünden özgün, düzenlenmesi yönünden sui generis ya da düzenleme yönünden özgün, seçilme yönünden sui generis veri tabanları eser korumasından yararlanamaz.⁹¹

Veri tabanları FSEK. 6/I,b.11 maddesinde derleme eserler arasında düzenlenmiştir. Derleme eserler birden fazla eserin bir araya getirilmesiyle oluştuğu için bunlarda aranan hususiyet diğer eser türlerinden farklıdır. Derleme eserlerde aranan hususiyet, belli bir alanda seçilen eser ve verilerin farklılık arz eden bir tarzda bir araya getirilerek kamuya sunulmasındaki yaratıcı düşüncedir. Herkes tarafından meydana getirilmesi mümkün olan derlemelerde hususiyet şartının gerçekleştiğinden söz edilemez. Günümüzde dijital teknolojinin gelişmesiyle binlerce eser ve veri bir araya getirilip sunulabildiğinden, elektronik veri tabanlarında hususiyet şartı, daha önce oluşturulan veri tabanlarından hissedilir derecede farklılık veya asgari düzeyde yenilik arz etmeleri halinde gerçekleşmiş sayılacaktır.⁹²

a)İçeriğin Seçilmesinde Hususiyet

Veri tabanlarının korumadan yararlanabilmesi için içeriğin seçilmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşıması gerekir. Seçim ya da seçme, veri tabanı oluşturulması için muhtelif eser, veri ve materyaller arasından amaca uygun olanların belirlenmesine yönelik yapılan tercihleri ifade eder.⁹³

Direktif.m.3 hükmünde, özgün veri tabanlarında aranması gereken hususiyetle ilgili olarak 'içeriklerinin seçilişi veya hazırlanışı nedeniyle eser sahibinin kendi entelektüel oluşumunu meydana getiren veri tabanları' tabiri kullanılmış, hususiyetin içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesinde aranması gerektiği belirtilmiştir. FSEK.m.6/I,b.11'de ise, verilerin ve materyallerin belli bir maksada göre seçilmesi ve derlenmesinden söz edilmiştir. Buna göre, veri tabanının belli bir amaca hizmet

---

⁹¹ Ateş, *Eser*, 375.

⁹² Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 37.

⁹³ Ateş, *Eser*, 373.

etmesi, içeriğinin belli bir maksada özgülmesi gerekir. Örneğin, eğitim alanında bir ihtiyaca çözüm üretmeyi amaçlayan bir veri tabanı oluşturulmak isteniyor ise, veri tabanı içeriğinin bu amaca yönelik veri ve materyallerden seçilmesi gerekecektir. Seçim ne kadar başarılı olursa, amaçlanan hedefe ne kadar kolay ve hızlı erişilebiliyorsa, seçimin o oranda hususiyet arz ettiğinden söz edilebilecektir.

Doktrinde içeriğin seçimindeki hususiyet şartının konu seçiminde de aranması gerektiği, konunun herkes tarafından düşünülebilen, basit, sıradan konular olmaması ve hazırlanan veri tabanının, alanında daha önce hazırlanan veri tabanlarından hissedilir derecede yenilik ve farklılık taşıması gerektiği belirtilmektedir.

Benzeri bir konuda mahkeme önüne gelen bir davada davacı, perakende sektörüyle ilgili bir katalog hazırladıklarını, bu katalogun eser niteliğinde olduğunu, katalogun baskı ve tasarım formatı, içerik ve düzenlemesi yönünden davalı tarafından birebir taklit edildiğini, davalı tarafından yaratılan iktibas sonucu haksız rekabet oluştuğunu ileri sürerek eser üzerindeki haklara tecavüzün ve haksız rekabetin tespitini dava etmiştir. Mahkemece davacı katalogunun FSEK.m.4/6 kapsamında güzel sanat eseri olmadığı ancak FSEK.m.6/11’de belirtilen bir veri tabanı olduğu, davalı ve davacı katalogu arasında içeriksel örtüşme mevcutsa da, bu örtüşmenin kullanılan bilgilerin teknik nitelikli bilgiler olması nedeniyle zorunlu olduğu, sunuluşunun bütünsel değerlendirilmesinde farklılıkların ağır bastığı, bire bir kopyalamanın olmadığı, veri tabanları arasındaki benzerliğin oransal olarak zayıf kaldığı, davalı katalogunun davacı katalogundan oluşturulduğu sonucuna varılamadığı, ayrıca davalı fiilin haksız rekabet olarak da değerlendirilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiş, karar Yargıtay tarafından onanmıştır.⁹⁴ Kararda içerik açısından her ne kadar iki veri tabanı arasında benzerlik bulunmakta ise de, bu benzerliğin oransal olarak zayıf kaldığı belirtilerek veri tabanları arasında hissedilir derecede yenilik ve farklılık bulunması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Veri tabanının içeriğin seçilmesi yönünden hususiyet arz edip etmediğinin tespitinin her somut olayda uzman kişilerce yapılması gerekir. Değerlendirme yapılırken benzer konu ve içerikte daha önceden bir veri tabanı oluşturulup oluşturulmadığı, oluşturulmuş ise yeni oluşturulan veri tabanının bundan ne derece farklılık arz ettiği,

---

⁹⁴ Yargıtay 11.HD. E.2017/20285, K.2017/3587, T.12/06/2017 sayılı kararı, <https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/>, [22.02.2019]

veri tabanının ilgili alandaki eser, veri ve materyalleri ne derece kapsadığı belirlenmeli, oluşacak duruma göre bir sonuca varılmalıdır.⁹⁵

b)İçeriğin Düzenlenmesinde Hususiyet

Özgün veri tabanlarının yaratıcı düşünce ürünü olarak telif korumasından yararlanabilmesi için içeriğin seçilmesinden başka düzenlenmesinde de hususiyet aranmaktadır. Bir şeyin belli bir düzen ve yapıya sahip olmasını ifade eden düzenleme, çeşitli alternatifler arasından seçilerek oluşturulan içeriğin kullanıcıların istifadesine ne şekilde sunulacağı ile ilgili bir işlemdir. İçeriğin düzenlenmesindeki hususiyet, veri tabanının hazırlanış amacını en iyi şekilde gerçekleştirmek üzere içeriğin kullanıcıya sunulmasında harcanan fikri emeği ve çabayı ifade eder.⁹⁶

Özgün veri tabanı içeriğinin düzenlenmesinde, düzenlemenin sistematik ve metodik bir şekilde yapılması gerekir. İçeriğinin düzenlenmesi açısından hususiyet arz etmeyen, yaratıcı düşünceye dayanmayan veri tabanları telif korumasından yararlanamaz. İçeriğin düzenlenmesindeki hususiyetin tespitinde ise, daha önceden oluşturulmuş veri tabanlarından hissedilir derecede bir farklılık veya asgari düzeyde de olsa bir yenilik bulunup bulunmadığının dikkate alınması gerekir.

Elektronik veri tabanlarının içeriğinde yazılı, sesli, görsel ve işitsel nitelikte pek çok unsura yer verilebilir. Bu tür veri tabanlarından beklenen faydanın sağlanabilmesi için, içeriğin belli bir düzende kullanıcıya sunulmuş olması gerekir.

2.4.3.Sui Generis Veri Tabanı Unsurları

2.4.3.1.Genel Olarak

Telif korumasında eserin hayat bulduğu ifade/üslup korunmakta olup, sui generis veri tabanlarında veri tabanını meydana getirenin hususiyetini ortaya çıkaracak ilmi veya estetik vasıf bulunmadığı gibi, eser sahibine özgülenebilir bir orjinallik unsuruna da rastlanmaz.⁹⁷ Bu tür veri tabanlarında içeriği oluşturan veri ve materyallerin fikri hukuk anlamında eser niteliği bulunmadığı gibi, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesinde yaratıcı bir düşünce de bulunmaz. Buna rağmen bu veri

---

⁹⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 39.

⁹⁶ Ateş, *Eser*, 373

⁹⁷ Bayamlioğlu, *Teknolojik Koruma*, 259.

tabanlarının ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel işlevleri ile içeriklerinin oluşturulması, doğrulanması ve sunumunun büyük bir emek, zaman ve yatırım gerektirmesi gibi nedenler, eser niteliği bulunmasa dahi bu tür veri tabanlarının da korunmasını gerekli kılmıştır. Sui generis hak koruması ile verilerin yaratılmasına değil, mevcut verilerin bir veri tabanı içeriği oluşturacak şekilde derlenmesi ve toplanmasına yapılan mali ve mesleki yatırım korunmaya çalışılmaktadır.⁹⁸

Özgün veri tabanlarından farklı olarak bu veri tabanlarında kendine özgü bir koruma yöntemi belirlenmiş, ‘sui generis hak’ koruması usulü benimsemiştir.

Direktifin ‘sui generis hak’ başlıklı 3.bölümünün 7.maddesinde sui generis hak korumasına yer verilmiş, veri tabanı içeriğinin oluşturulması, doğrulanması veya sunumunda nicelik veya nitelik olarak esaslı yatırım yapan veri tabanı yapımıcısına veri tabanı üzerinde sui generis nitelikte bazı haklar tanımıştır. Ülkemizde de Direktif hükümleri doğrultusunda 2004’te FSEK’e eklenen bir maddeyle sui generis veri tabanlarında veri tabanı yapımıcısına sui generis hak tanınarak eser niteliği bulunmasa bile belli şartları taşıyan veri tabanlarına hukuki koruma sağlanmıştır.

2.4.3.2.Esaslı Yatırım ve Spin-Off Teori

Direktif.m.7 ve FSEK.Ek m.8’de sui generis hak korumasının kapsamı belirlenmiştir. Buna göre, bir veri tabanı içeriğinin oluşturulması, doğrulanması veya sunumuna nitelik ve nicelik olarak esaslı yatırım yapan veri tabanı yapımıcısı, veri tabanı içeriğinin önemli bir kısmının veya tamamının herhangi bir araçla geçici veya sürekli başka bir ortama aktarılması, herhangi bir yolla dağıtılması, satılması, kiralanması veya topluma iletilmesi hususunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir.

Bir veri tabanının sui generis korumadan yararlanabilmesi için, içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumuna yönelik bir yatırımın yapılmış olması, bu yatırımın da nicelik veya nitelik olarak esaslı bir nispet dâhilinde olması gerekir.⁹⁹ Görüldüğü üzere, sui generis koruma için “esaslı yatırım” bir ön koşul ve temel bir ölçüt olarak kabul edilmiştir. Yatırımdan anlaşılması gereken yalnızca parasal harcama değildir.¹⁰⁰ Bundan başka kullanılan insan gücü ve harcanan zaman da

⁹⁸ Bayram, *İnternet Hukuku*,63; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,445.

⁹⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 141.

¹⁰⁰ Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 89.

yatırım kavramı içinde yer alır. Esaslı yatırım, bir başka deyişle yatırımın esaslı olması ise, veri tabanı için harcanan para, emek ve zamanın önemli sayılabilecek bir miktarda olmasını ifade etmektedir.¹⁰¹ ABAD 9 Kasım 2004 tarihli kararında esaslı yatırımın sınırlarını belirlemiş ve bu kavramlara açıklık getirmiştir. Adalet Divanı kararına göre, esaslı yatırım ifadesi, mevcut veri ve materyallerin tespiti bunların veri tabanında derlenmesi için yapılan masrafları ifade eder. İçeriğin oluşturulması için gerekli olan bağımsız materyallerin meydana getirilmesi için yapılan masraflar bu kapsama girmez. Ayrıca içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulması için yapılan esaslı yatırımın kanıtlanması gerekir.¹⁰²

Esaslı yatırım olarak kabul edilemeyecek harcamaların bu kapsamda dikkate alınması mümkün değildir. Nitekim Direktif Resitalinin 19.paragrafında bir müzik icrasının muhtelif kayıtlarının bir CD üzerine derlenmesi, sui generis hak kapsamında geçerli olacak seviyede önemli bir yatırım olarak kabul edilmemiştir.

Veri tabanı içeriğinin oluşturulması için yapılması gereken yatırımın verinin ilk defa yaratılması için değil, mevcut ve bağımsız veri ve materyallerin bir araya getirilmesi için yapılması gerekir. Spin-off teori (yan ürün teorisi) olarak da ifade edilen bu teori, “veri tabanının yaratılması sırasında esaslı oranda yatırım yapıp yapılmadığı” temeline dayanmaktadır. Bir veri tabanı içeriğinin derlenmesi ve sürdürülmesi esaslı miktarda yatırım yapılmasını gerektiriyorsa bu veri tabanı sui generis koruma kapsamında hukuki korumadan yaralanacaktır. Konuya bir örnekle açıklık getirmek gerekirse, bir telefon şirketi sırf abonelerine fatura gönderebilmek amacıyla abonelerinin isim ve adres bilgilerini fihrist halinde sıralayarak bir telefon rehberi oluşturması ve bunu CD’ye aktarması halinde, veri tabanı mevcut hizmetin bir spin-off’u (yan ürün) veya bir alıntısı (parçası) olmayacak, telefon rehberi ve buna dayanılarak oluşturulan CD sui generis veri tabanı hakkına konu olabilecektir.¹⁰³

Esaslı yatırımı yalnız parasal harcamalarla sınırlı tutmamak gerekir. Sermaye yatırımı dışında emek ve zaman harcanmasını gerektiren çalışmalar da esaslı yatırım kavramına dâhildir. Nitekim Direktif Resitalinin 40.paragrafında esaslı yatırımla ilgili sınırlayıcı bir hükme yer verilmemiş, aksine düzenleme esaslı yatırım

---

¹⁰¹ Ateş, *Eser*, 379.

¹⁰² Bayram, *İnternet Hukuku*, 64.

¹⁰³ Çolak, *Sui Generis Koruma*, 47.

kavramını daha geniş yorumlanmaya müsait şekilde kaleme alınmıştır. Direktifte veri tabanı içeriğinin elde edilmesine, doğrulanmasına veya sunulmasına yapılan herhangi bir yatırımdan bahsedilerek bu yatırımın mali kaynakların kullanılmasına ya da zaman, çaba ve enerjinin harcanmasına dayanabileceği açıkça ifade edilmiştir.

Hangi orandaki yatırımın esaslı kabul edileceği, hangisinin edilmeyeceği hususunda net bir kıstas yoktur. Buna yönelik tespitin önüne gelen uyuşmazlıkta somut olayın özelliğine göre yargıç tarafından yapılması gerekecektir.

Çalışanlarca meydana getirilen veri tabanlarında sui generis hakla ilgili Direktif.m.7 hükmü, veri tabanı sahibini, önemli yatırım yapan kişi olarak tayin etmektedir. Veri tabanı sahibi, veri tabanını meydana getirmek için girişimde bulunan ve ticari risk alan kişidir, bu da genelde işveren, yani yatırımı yapan tüzel kişidir.¹⁰⁴

2.4.3.3.İçeriğin Elde Edilmesi, Doğrulanması ve Sunulması

a)İçeriğin Elde Edilmesi

Direktif.m.7’de veri tabanı içeriğinin oluşturulması kavramından söz edilmektedir. Direktif ve Kanunda bu kavramdan söz edilmemekle birlikte Adalet Divanının yorumundan hareketle içeriğin elde edilmesi, içeriği oluşturan veri ve materyallerin yaratılmasından ziyade, bağımsız veri ve materyallerin bir araya getirilmesi, toplanmasıdır.¹⁰⁵ Verilerin ilk defa yaratılması elde edilme kavramı kapsamında değildir.¹⁰⁶ Burada dikkat edilmesi gereken husus, yeni baştan veri ya da materyal oluşturulmamakta, bunun için bir harcama ve yatırım yapılmamaktadır. Yatırım, mevcut ve bağımsız nitelikteki verilerin bir araya getirilmesi için yapılmaktadır.

b)İçeriğin Doğrulanması

Direktifte tanımlanmamakla birlikte, içeriğin doğrulanması deyimi içerikteki veri ve materyallerin doğruluğunu ve güvenilirliğinin tespitini ifade eder. İçeriğin doğrulanması, veri tabanında yer alan bilgilerin güvenilirliğinin sağlanması ve veri tabanı oluşturulurken bir araya getirilen materyallerin doğruluğunun izlenmesidir.

---

¹⁰⁴ Bayram, *İnternet Hukuku*, 63.

¹⁰⁵ Ateş, *Makalelerim*, 184; Ateş, *Eser*, 379.

¹⁰⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,447.

İçeriğin doğrulanmasına yapılan esaslı yatırım ise, veri tabanı içeriğindeki bağımsız veri ve materyallerin doğruluğunun test edilmesi için yapılan yatırımdır.¹⁰⁷ Örneğin borsada işlem gören hisse senetlerinin anlık değişen fiyat bilgilerinin ekranlar aracılığıyla kamuya sunulması esaslı yatırım gerektiren bir içeriğin doğrulanması faaliyetidir.¹⁰⁸ Bu şekilde yapılan yatırım veri tabanı içeriğinde hâlihazırda mevcut verilerin doğrulanması ile sınırlıdır, içerikteki verilerin ilk defa yaratımı esnasında yapılan faaliyetlere yönelik harcamalar, maddede kastedilen yatırımın kapsamı dışındadır. ABAD British Horse Racing Board kararında, içeriğin doğrulanmasına yapılan esaslı yatırımdan, veri tabanındaki bilgilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla, veri tabanının yaratıldığı ve işlendiği zaman toplanmış materyallerin doğruluğunu kontrol etmek için kullanılan kaynakların anlaşılması gerektiği, veri tabanında toplanan materyallerin yaratılması aşamasında doğrulama amacıyla kullanılan kaynakların bu kapsama girmediği belirtilmiştir.¹⁰⁹

c)İçeriğin Sunulması

İçeriğin sunulması kavramına Direktif ve Kanunda açık bir şekilde yer verilmemiştir. İçeriğin sunulması, veri tabanı içeriğini oluşturan her türlü eser, veri ve materyalin, sistematik ve metodik bir şekilde düzenlenmesi, elektronik veya başka araçlarla kullanıcılara istifadesine sunulmasıdır. İçeriğin sunulmasına yönelik esaslı yatırım, içeriğin belli bir plan ve sisteme göre hazırlanmasında yapılan harcamaları ifade eder. İçeriğinin sunulmasında çeşitli araçlar kullanılabilir ve çeşitli yöntemlerden faydalanılabilir. İçeriğin sunumu elektronik veya fiziki bir ortamda yapılabilir.¹¹⁰ Basılı bir eserin scanner ile taranarak elektronik ortama aktarılması ve web sitesi içeriğinde yayınlanmasında, içeriğin sunumuna yönelik bir yatırım söz konusudur. Ancak basılı bir eserin dijital ortama aktarım sui generis koruma için yeterli değildir. Dijital ortama aktarılan eser veya veri sayısı, ilgili alandaki eser veya verinin esaslı kısmını oluşturması, esaslı surette emek, zaman ve yatırım yapılması gerekir.¹¹¹

---

¹⁰⁷ Ateş, *Makalelerim*, 186; Bayram, *İnternet Hukuku*, 65.

¹⁰⁸ Çolak, *Sui Generis Koruma*, 43

¹⁰⁹ Bayram, *İnternet Hukuku*, 65.

¹¹⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,448.

¹¹¹ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 44; Ateş, *Eser*, 381.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARINDA HAK SAHİPLİĞİ, VERİ TABANI ÜZERİNDEKİ HAKLAR, HAKLARIN SINIRLAMA NEDENLERİ, SÖZLEŞME ve TASARRUFLAR

3.1.Elektronik Veri Tabanlarında Hak Sahipliği

Direktif ve FSEK hükümlerine göre içeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönüyle sahibinin fikri yaratıcılığını yansıtan veri tabanları eser korumasından yararlanırlar. İçeriğinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşımamakla birlikte, içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumunda esaslı nitelikte yatırım yapılan veri tabanları ise telif korumasından değil, kendilerine tanınan sui generis korumadan yararlanırlar.

Özgün veri tabanları FSEK.m.6/I,b.11’de derleme eser türleri içinde sayılmıştır. Veri tabanlarında hak sahipliğine ilişkin Kanunda açık bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, özgün veri tabanı yapımcıları ve sahipleri hakkında niteliklerine uygun düştüğü ölçüde Kanunun eser sahipliğine ilişkin hükümleri uygulanacaktır.

Sui generis veri tabanlarının eser vasfı bulunmadığından, bu veri tabanları hakkında Kanunun eser sahipliğine ilişkin genel hükümleri uygulanmaz. Uygulanacak hükümlerin farklılığı nedeniyle, veri tabanlarında hak sahipliğinin her iki veri tabanı açısından ayrı ayrı incelenmesinde fayda vardır.

3.1.1.Özgün Veri Tabanlarında

Özgün veri tabanları içeriğinin seçilmesi ve düzenlenmesi yönünden fikri yaratıcılık taşıdıklarından, bu tür veri tabanlarında hak sahibi için veri tabanı yapımcısı yerine veri tabanı yazarı ifadesi kullanılmıştır. Direktif.m.3’de, içeriklerinin seçilişi veya hazırlanışı nedeniyle eser sahibinin kendi entelektüel oluşumunu meydana getiren veri tabanlarının telif hakkı ile korunacağı ifade edilerek, veri tabanı yazarının eser sahibi sıfatını haiz olduğu belirtilmiştir.

FSEK.m.6/I,b.11’e göre veri tabanları derleme eser sayıldığından, hususi bir plan dâhilinde veri tabanını oluşturanlar, eser sahibi olarak kabul edilir. Direktifte özgün veri tabanlarında hak sahibi olan kişiler “eser sahibi” olarak nitelenmiştir.

Elektronik veri tabanı olan web siteleri üzerindeki eser sahipliğinin belirlenmesinde, web sitesinin ve içeriğinin kim tarafından meydana getirildiğinin tespiti gerekir. Kişiler, bir web sitesini ve içeriğini bizzat meydana getirebilecekleri gibi, bir başka kişiye ya da web tasarımıyla iştigal eden bir firmaya da hazırlatabilirler. Web sitesi ve içeriğinin kişinin bizzat kendisi tarafından hazırlanması halinde web sitesinin ve üzerindeki hakların sahibi kişinin kendisidir. Kişi siteyi kendi hazırlamayıp da bir başkasına hazırlatmışsa ve bu iş bir sözleşmeye bağlanmamışsa ya da bağlanmış olup da sözleşmede eser üzerindeki hakların web sitesini hazırlatan kişiye devredildiği açıkça belirtilmemişse, web sitesi ve üzerindeki fikrî hakların sahibi siteyi hazırlatan kişi değil, siteyi hazırlayan kişi ya da kuruluş olacaktır.¹¹²

FSEK.m.8'e göre bir eseri meydana getiren kişi, o eserin sahibidir. Bir işleme veya derlemenin sahibi de, asıl eserin sahibinin hakları mahfuz kalmak kaydıyla onu işleyendir. Eser sahipliği sıfatı eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden (ipso iure) doğar, bunun için herhangi bir bildirim, izne ya da tasarrufa gerek yoktur.¹¹³ Eser sahipliği için eseri meydana getirenin mümeyyiz ve reşit olması da gerekmez.

Eser sahibi genelde eseri meydana getiren tek bir kişi olmakla birlikte, bazen eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirilmesi de mümkündür. Eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirilmesi halinde müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliği olmak üzere iki tür eser sahipliği söz konusu olmaktadır.¹¹⁴ Müşterek eser sahipliğinin düzenlendiği FSEK.m.9'a göre, birden fazla kimsenin meydana getirdiği ve niteliği itibariyle kısımlara bölünmesi mümkün olmayan eserlerde, eseri meydana getirenlerden her biri hususiyetini yansıtarak meydana getirdikleri kısmın sahibi sayılır. Müşterek eserde üç unsur aranmakta olup, bunlardan ilki, birden çok kişinin müşterek çalışmaları sonucu bir eseri ortaya çıkarmaları, bir diğeri, müşterek çalışmada her bir kişinin katkısının başlı başına bağımsız bir eser teşkil etmesi, son olarak ise eser sahiplerinin bu yöndeki iradeleridir.¹¹⁵ Müşterek eser sahipliğinde eser sahiplerinden her biri malî hakların kullanılması ve müşterek eserin değiştirilmesi ya da yayınlanması için diğer eser sahiplerinin muvafakatini isteyebilir. Diğer eser

---

¹¹² Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 76.

¹¹³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 149.

¹¹⁴ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 203.

¹¹⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 92; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 209.

sahipleri haklı bir neden olmaksızın izin vermektan kaçınıyorlarsa, mahkemeye müracaat ile gerekli iznin alınması sağlanabilir. İştirak halinde eser sahipliğinin düzenlendiği FSEK.m10'a göre, birden fazla kişi tarafından meydana getirilen ancak ayrılmaz bir bütün teşkil etmesi nedeniyle kısımlara bölünemeyen eserin sahibi onu meydana getiren kişilerin oluşturduğu birliktir. İştirak halinde eser sahipliğinde, sözleşme, hizmet şartları veya eser vücuda getirildiği anda yürürlükte bulunan yasada aksine bir hüküm bulunmuyor ise eserden doğan haklar, eseri birlikte meydana getiren gerçek ya da tüzel kişiler tarafından birlikte kullanılır.¹¹⁶ İştirak halinde eser sahipliğinden söz edebilmek için, eserin meydana getirilmesinde sağlanan katkının öze, asla, esasa yönelik olması, bir başka deyişle o katkı olmasaydı öyle bir eser vücuda getirilemeyecek olması gerekir. Yapılan katkı teferruat olarak kalıyorsa, sadece teknik bir hizmetten ibaretse, sadece fikir verme, koordinasyonu sağlama, teşvik ya da yardımdan ibaretse, buna yönelik katkılar iştirake esas teşkil etmeyecektir. Bu husus FSEK.m.10/III hükmünde açık bir şekilde belirtilmiş olup, hükme göre bir eserin vücuda getirilmesinde sunulan teknik hizmetler veya teferruata ait yardımlar iştirake esas teşkil etmeyecektir. FSEK.m.10/II uyarınca iştirak halinde eser sahipliğinde, eser sahipleri arasında adi şirkete ilişkin hükümler uygulanır. Ne var ki, emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla taraflar arasında yapılan bir sözleşme varsa, sözleşme hükümleri öncelikle uygulanacaktır¹¹⁷ İştirak halinde eser sahipliğinde eserle ilgili yapılacak işlemlerde tüm eser sahiplerinin izni gerekir. Eser sahiplerinden biri yapılacak işleme haklı bir sebep olmaksızın izin vermiyorsa, bu iznin mahkemeden alınması mümkündür. Birlik menfaatlerine yönelik tecavüzlerde eser sahiplerinden her biri tek başına hareket edebilir.

Müşterek eser sahipliği ve iştirak halinde eser sahipliğinde, eser sahipliği vasfının kazanılma anları farklıdır. Buna göre, iştirak halinde eser sahipliğinde, eser sahipliği vasfı ortak eserin tamamlanıp meydana getirilmesinden sonra kazanılmakta iken, müşterek eser sahipliğinde müşterek eserin bütünü oluşturulan her bir eser önceden meydana getirildiği için, eser sahipliği sıfatı da bütünü oluşturulan kısımlar meydana getirilmek suretiyle önceden kazanılmış bulunmaktadır.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 93; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 93.

¹¹⁷ Mustafa Ateş, *Fikrî Hukukta Eser Sahipliği*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2012), 216.

¹¹⁸ Şafak N. Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 93.

Dijital hale getirilerek tüm eserler internet ortamında iletilebilir. Multimedya iletim metodu olarak ifade edilen yöntemle, yazı, resim, ses, hareketli görüntüler gibi pek çok unsurdan oluşan ürünler, tek bir işlemle iletilebilmektedir. Multimedya iletimde, birlikte sunulan ses, görüntü, yazı ya da site tasarımı birbirinden ayrılabilir ve her eseri meydana getirenin katkısı diğerlerinden bağımsız şekilde belirlenebiliyorsa, bu eserleri meydana getirenlerden her biri ayrı ayrı telif korumasından yararlanırlar.¹¹⁹

Direktif.m.4(1)'e göre, veri tabanı sahibi, veri tabanını oluşturan gerçek kişi ya da kişiler grubudur, mevzuatın hak sahibi olarak tayin ettiği tüzel kişiler de veri tabanı sahibi olabilir. Direktif.m.4(3)'e göre, veri tabanının bir grup gerçek kişi tarafından müştereken hazırlanması halinde bu kişiler, münhasır haklara müştereken sahip olurlar. Birden çok kişinin eser sahipliği FSEK.m.9 ve m.10'da düzenlenmiştir.

FSEK.m.18/2'ye göre, memur, hizmetli ve işçilerin işlerini ifa ederken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin eden kişiler tarafından kullanılır. Buna göre, bir işveren ya da tüzel kişi uhdesinde çalışmakta olan memur, hizmetli ve işçilerin, görevlerini yaptıkları sırada kendi fikri yaratıcılıklarını ortaya koyarak özgün bir veri tabanı oluşturmaları halinde, veri tabanı sahipliğinden doğan haklar aksi kararlaştırılmış olmadıkça işveren veya tüzel kişi tarafından kullanılacaktır. Bu şekilde oluşturulan veri tabanlarıyla ilgili Direktif Resitalinin 29. paragrafında, çalışanların görevini ifa ederken veya işverenin talimatlarını yerine getirirken oluşturdukları veri tabanları üzerindeki hak sahipliğinin belirlenmesine ilişkin düzenleme yapma hususunda üye devletlere serbesti tanınmıştır. Doktrinde işçi, memur ve müstahdemlerin meydana getirdiği eserlerde, işverenlerin ya da tüzel kişilerin eser sahibi değil, "hak sahibi" olarak nitelendirilmesinin daha doğru olacağı ifade edilmektedir.¹²⁰ Bizce de, salt "işveren" olmak, eserin vücuda getirilmesinde fikrî bir emeği bulunmayan işverenlere "eser sahibi" sıfatını kazandırmamalıdır.

Kural olarak eseri meydana getiren kimse, yani eser sahibi, eser üzerinde hak sahibidir.¹²¹ Bununla birlikte eser üzerindeki her hak sahibi de, "eser sahibi" olarak

---

¹¹⁹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 93.

¹²⁰ Ateş, *Eser Sahipliği*, 14; Ateş, *Makalelerim*, 451.

¹²¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 1994/982 E, 1994/2011 K, 11.3.1994 T. sayılı kararı da sanat eserleri üzerindeki hak sahipliğinin belirlenmesinde ana kuralın, fikrî ürün olan

nitelendirilemez.¹²² Örneğin, içeriğinin seçimi ve düzenlemesi yönünden fikri yaratıcılığıyla bir veri tabanı meydana getiren kişi ya da kişiler veri tabanının sahibi, yani eser sahibidirler. Bu kişiler sahibi oldukları veri tabanı üzerindeki haklarını bir başkasına devrettiklerinde, hakkı devralan kişiler eser sahibi sıfatını kazanmamakta, yalnızca hakların kullanım yetkisini geçici ya da sürekli olarak elde etmiş olmaktadır. Özgün veri tabanları eser korumasına tabi oldukları için, bu tür veri tabanlarında hak sahipliğinin ispatında FSEK.m.13'teki kayıt ve tescil ile FSEK.m.11-12'deki eser sahipliği hakkındaki karinelere dayanılır.

3.1.2.Sui generis Veri Tabanlarında Hak Sahipliği

Sui generis veri tabanları, içeriğinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönünden fikri yaratıcılık taşımadıklarından, bu tür veri tabanlarında hak sahipliğinin ifade edilmesinde veri tabanı yazarı yerine veri tabanı yapımcısı ifadesi kullanılmıştır.¹²³ Sui generis veri tabanı yapımcısı, tek bir kişi olabileceği gibi, birden fazla kişiden oluşan bir adi ortaklık veya tüzel kişilik de olabilir.

Veri tabanı yapımcısı, veri tabanı içeriğinin oluşturulması, doğrulanması veya sunulmasına nicelik veya nitelik yönünden esaslı yatırım yapan, yatırımın inisiyatifini ve riskini üzerine alan kişidir. Direktif Resitalinin 41.paragrafında, alt yüklenici olarak ana yükleniciden iş alan, yatırımın risk ve inisiyatifini üstlenmeyen taşeronlar veri tabanı yapımcısı tanımının dışında tutulmuştur. Veri tabanı yapımcısı olabilmek için, içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulmasında zaman, emek ya da sermaye açısından esaslı nitelikte bir yatırım yapılması şarttır. Burada hak sahipliği esaslı yatırım yapıldığı anda herhangi bir kayıt ya da tescile gerek olmaksızın kendiliğinden kazanılmaktadır.¹²⁴

3.2.Elektronik Veri Tabanları Üzerinde Sahip Olunan Haklar

1948 tarihinde yürürlüğe giren İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 27. maddesinde belirtildiği üzere, herkesin sahibi bulunduğu her nevi ilim, edebiyat veya

---

eserin onun yaratıcısına ait olduğu yönündedir. Bkz. Ahmet Çiftçi ve Sevinç Kırğıl, *İçtihatlı Türk Fikrî Haklar Mevzuatı*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 11.

¹²² Ateş, *Eser Sahipliği*, 14.

¹²³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 141; Ateş, *Eser*, 352.

¹²⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 131.

sanat eserinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasını isteme hakkı vardır. Hukukumuzda FSEK ile eser sahibinin hakları koruma altına alınmış olup FSEK.m.13 ve devamında “fikri haklar” başlığı altında eser sahibinin malî ve manevi hakları düzenlenmiştir. Fikri haklar, bir kimsenin yaratıcı fikri çalışması neticesinde meydana getirdiği fikir ve sanat eserleri üzerinde hukuken korunan ve hak sahibi dilediği takdirde bu korumadan faydalanma yetkisi veren menfaatlerdir.¹²⁵ Fikri haklar, mutlak haklardan olup, herkese karşı ileri sürülebilir.¹²⁶ Bu haklar eser meydana getirildiği andan itibaren kazanılır, bunun için üçüncü bir kişinin iradesi ve müdahalesi gerekli olmadığı gibi, herhangi bir tescil veya onaya da gerek yoktur.¹²⁷ Kanunda belirtilenlerle sınırlı olup, tipe bağlılık esastır. Zamanaşımına veya hak düşürücü süreye tabi olmamakla birlikte sınırlı bir süre için korunmaları söz konusudur. Eserin internet ortamına aktarılması onun niteliğinde herhangi bir değişikliğe sebep olmayacağı için, sanal ortama aktarılan eserler üzerinde de eser sahibinin fikri hakları devam eder. Eserin dijital ortama aktarılarak internet üzerinden yayınlanması, yeniden yayınlanması, satışı, kamunun erişimine sunulması, umuma dağıtımı ve iletimi hakkı da münhasıran eser sahibine aittir.¹²⁸ Bu şekilde internet ortamına aktarılan eserlerde eser sahibinin hakları ihlal edilmeden paylaşım yapılabilmesi için, kullanıcının ya eser sahibinden izin alması ya da FSEK’te eser sahibinin mali haklarına getirilen sınırlama ve istisnaları düzenleyen hükümlerin belirlediği sınırlar dâhilinde hareket etmesi gerekir.¹²⁹

Özgün veri tabanları fikir ve sanat eserleri arasında sayıldıklarından eser sahibine tanınan mali ve manevi haklardan yararlanırken, sui generis veri tabanlarının eser niteliği bulunmadığından bu haklardan yararlanamazlar. Eser sahibi eseri meydana

---

¹²⁵ Ateş, *Eser Sahipliği*, 49.

¹²⁶ Bahadır Erdem, “Fikri Hakların Kullanılmasında Uygulanacak Hukuk”, *I. İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu 05-06 Mayıs 2005*, Ed. R.Eda Güngör, Ahmet Kalafat ve M.Buket Soygüt (İstanbul: İTÜ Yayınları, 2005), 173.

¹²⁷ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 143.

¹²⁸ Levent Yavuz, Türkay Alica ve Fethi Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu*, Cilt –II-, 2.bs. (Ankara: Seçkin Kitabevi, 2014), 1940.

¹²⁹ Kaynak Koç ve Koç, *Kullanıcı Kaynaklı İçeriğin Fikri Haklar Açısından Değerlendirilmesi*, 252.

getirdiği andan itibaren bu hakları kazanmış sayıldığından, veri tabanı sahibi de veri tabanını meydana getirdiği andan itibaren bu haklara sahip olmuş olacaktır.¹³⁰

Buna göre, veri tabanı sahibi veri tabanı üzerinde işleme, çoğaltma, yayma, veri veya işlemlerinin temsili ve kamuya sunulmasında münhasır hakka sahiptir. Veri tabanının veya kopyasının yasal kullanıcıları da, kullanım için gerekli olduğu ölçüde ve belli sınırlar dâhilinde bu yetkileri kullanma hakkına sahiptirler.¹³¹

Eser sahibinin meydana getirdiği eseri üzerindeki hakları mutlak nitelikte olup, eser sahibi bu hakları kullanma ya da başkalarına devretme hususunda geniş yetki sahibidir. Eser sahibinin eserden doğan hakları birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğundan, manevi ve mali hakları bir tek mutlak hakkı sağlayan yetkiler olarak nitelendirmek mümkündür.¹³² Eser sahibinin hakları kamu düzeni, kamunun menfaati, kişisel yarar/gelişim gibi bir takım gerekçelerle sınırlandırılmıştır.¹³³ Direktif.m.5'e göre elektronik olup olmadığına bakılmaksızın veri tabanları üzerindeki haklar bilim, eğitim, kamu güvenliği gibi gerekçelerle üye ülkeler tarafından sınırlandırılabilir. Ancak her sınırlamanın bir sınırı olduğu gibi bu sınırlamanın da veri tabanı yapımıcısının haklarına zarar vermeyecek şekilde ve veri tabanından olağan yararlanmayı aşmayacak şekilde yapılması şarttır.

---

¹³⁰ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası*, 140; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 143.

¹³¹ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının 38/Ç maddesinde veri tabanlarının kullanımına yönelik istisnalara yer verilmiştir. Taslak madde metnine göre, “Veri tabanı veya kopyasının yasal kullanıcılarının, veri tabanının içeriğine ulaşmak ve içeriğin normal kullanımı için gerekli olan eylemlerden herhangi birini veri tabanı sahibinden izin almaksızın gerçekleştirmesi serbesttir. Yasal kullanıcıların, veri tabanının yalnızca bir kısmını kullanma yetkisine sahip olduğu hallerde bu hüküm sadece söz konusu kısım ile ilgili olarak geçerlidir. Bu maddenin aksini öngören her türlü sözleşme hükmü geçersizdir.” (msg.org.tr/.../GENEL%20GEREKCE%20VE%20MADDE%20GEREKCELERI.pdf), [25.07.2018]

¹³² Ayşenur Şahin, *Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), 90.

¹³³ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 130.

3.2.1.Özgün Veri Tabanlarında

Direktif.m.3, FSEK.m.1/B(d) ve 6/I,b.11'e göre eser niteliği bulunduğu için eser korumasından yararlanan özgün veri tabanları üzerinde veri tabanını meydana getiren kişiler mali ve manevi olmak üzere telif hakkına sahiptir. Direktifte veri tabanı yazarının yalnızca mali haklarına yer verilmiş, manevi hakların tanınması üye devletlerin inisiyatifine bırakılmıştır. Özgün veri tabanları açısından Kanunumuzda veri tabanı sahibine her iki hak da tanınmıştır.

Direktif.m.5'de veri tabanı üzerindeki mali haklar sayılmıştır. Buna göre, telif hakkı ile korunan veri tabanı sahibi, veri tabanının herhangi bir vasıtayla veya şekilde, geçici veya kalıcı olarak tümünün veya bir kısmının çoğaltılmasında; veri tabanının çeviri, uyarılama, düzenleme ve diğer değişikliklerinde ve bunların sonuçlarının kamuya açık olarak çoğaltılması, dağıtımı, bildirilmesi, sunulması veya temsilinde münhasır hakka sahiptir.¹³⁴ Direktif.m.3(2)'de mali hakların, telif hakkını elinde bulunduran kişiye ait olacağı açık bir şekilde belirtilmiştir.

FSEK'te veri tabanı müstakil olarak ele alınmadığından, veri tabanları üzerinde sahip olunan haklar da tek tek belirtilmemiştir. Bu nedenle FSEK'te bütün eserler bakımından geçerli olan telif hakları, niteliğine uygun düştüğü ölçüde özgün veri tabanı sahipleri açısından da uygulanacaktır. FSEK'te eser sahibine tanınan mali haklar sınırlı şekilde sayılmış olup, bu durumun sürekli değişen özellikleri nedeniyle elektronik veri tabanı sahiplerinin fikri emeklerini korumakta zamanla yetersiz kalacağı doktrinde haklı olarak ifade edilmektedir.¹³⁵

3.2.1.1.Manevi Haklar

Manevi hak, eser sahibiyle eseri arasındaki kişisel ilişkiyi ifade etmek için kullanılan bir terim olup, bu hakla hem eser, hem de eserle eser sahibi arasındaki kişisel ve manevi ilişki üçüncü kişilerin haksız saldırılarına karşı korunmaktadır.¹³⁶

Sahibinin hususiyetini taşıyan özgün veri tabanlarında veri tabanı sahibi, eser sahiplerine tanınan manevi haklara sahiptir. Kanununun 14 ilâ 19. maddeleri arasında

---

¹³⁴ Ateş, *Eser*, 352.

¹³⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 104.

¹³⁶ Şirin Aydıncık, *Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri*, (İstanbul: Arıkan Basım Yayın, 2006), 30.

düzenlenen manevi haklar, eser sahibinin doğrudan kişiliğine bağlı olarak oluşan, eser sahibine özgülenmiş, herkese karşı ileri sürülebilien mutlak ve inhisari haklardır. Eser üzerindeki hakların doğumu için ehliyet şart olmasa da, eser sahipliğinden kaynaklanan manevi hakların kullanılması için ayırtım gücüne (temyiz kudreti) sahip olunması gerekir.¹³⁷ Bu haklar, eseri umuma arz etme, adın belirtilmesini isteme, eserde değişiklik yapılmasını yasaklama ve eser sahibinin zilyet ve malike karşı hakları olmak üzere Kanunda sınırlı sayıda belirtilen haklardır.¹³⁸ Ancak doktrinde mali haklar açısından kabul edilen sınırlı sayı ilkesinin manevi haklar bakımından geçerli olmadığı, manevi hakların kişiliğin korunmasına dair hükümlerle genişletilebileceği ileri sürülmekte ise de, kanaatimizce manevi hakların bu şekilde genişletilmesi mümkün değildir.¹³⁹ Manevi haklar eser sahibinin kişiliğine bağlı olduğundan eser sahibi tarafından kullanılır. Mali haklardan farklı olarak bu haklar sağlararası işlemlerle veya ölüme bağlı tasarruflarla devredilemez, kamu düzeni düşüncesiyle getirilen istisnalar hariç sınırlanamaz, mirasla geçmez.¹⁴⁰ Bu haklardan kısmen ya da tamamen vazgeçilemez, feragat edilemez. Manevi hakların kendisi devredilemese de, kullanımları sözleşmeyle devredilebilir.¹⁴¹

a)Umuma Arz Etme Hakkı

“Umum” kavramı, birbiriyle herhangi bir şekilde bağlantısı bulunmayan birden fazla kimseyi ifade etmektedir.¹⁴² Umumdan bahsedilebilmesi için temsilin birden çok

---

¹³⁷ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 152; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 91.

¹³⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 162.

¹³⁹ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 143; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 136.

¹⁴⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 162; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 25; Yalçın Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 1. bs. (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2016), 87.

¹⁴¹ B. Bahadır Erdem, *Fikrî Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, (İstanbul: Beta Yay.2003), 28; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 130; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 161-170; Tosun, *Manevi Haklar*, 213; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 164; Öngören, *İnternet Hukuku*, 142.

¹⁴² Tekin Memiş, “FSEK Sisteminde ve İlkeler Işığında Umumi Mahallerde Eserin kullanımı ve Haklar - Yargı Kararları Çerçevesinde Değerlendirmeler-” *Fikrî Mülkiyet Hukuku*

kimseye hitap etmesi, hitap edilen çevrenin de sınırlandırılmamış olması gerekir.¹⁴³ Eserin umuma sunulması, eserin üçüncü kişilere ilk kez gösterilmesi ya da toplumun bilgisine sunularak alenileştirilmesini ifade etmektedir. Eser umuma sunulmakla, sahibinin gizlilik alanından çıkarak dış dünyada üçüncü kişilerce bilinebilir ve algılanabilir hale getirilmiş olmaktadır. Eserin umuma sunumu eserin ilk kez alenileştirilmesidir.¹⁴⁴ Alenileştirme, hukuki niteliği itibariyle bir hukuki fiildir.¹⁴⁵ Alenileşmiş bir eserin ikinci kez alenileştirilmesi söz konusu olamayacağından, alenileştirme, yani umuma arz ancak bir kez yapılabilir ve bundan geri dönülemez.¹⁴⁶ Eserin umuma sunulmasında korunan husus, ilk sunum yani ilk alenileştirmedir.¹⁴⁷

Fikir ve sanat ürünleri ancak eser sayılabilecek niteliğe kavuştuklarında umuma sunulabilir, tamamlanmamış fikrî ürünler umuma sunulsa dahi FSEK kapsamında himaye görmezler.¹⁴⁸ Eser sayılabilecek aşamaya ulaşmayan fikrî ürünlerin umuma sunulmaları FSEK.m.14'te açıkça belirtildiği üzere, bir eserin umuma sunulup sunulmamasına, sunulma zamanına ve sunma tarzına münhasıran eser sahibi karar verir. İstisnaları olmakla birlikte bu hakkı kullanma yetkisi devredilebilir. Tamamı ve önemli bir kısmı alenileşmemiş olan veya ana hatları umuma sunulmayan bir eserin içeriği hakkında bilgi verme hakkı ve yetkisi de münhasıran eser sahibine aittir. Eseri umuma sunma hakkı, eser sahibinin muvafakati dışında eserin üçüncü kişilerce umuma sunulmasını engelleme yetkisini de içerir.¹⁴⁹

Yılığ 2014, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 304; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 164.

¹⁴³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 101.

¹⁴⁴ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 102; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 154; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 137.

¹⁴⁵ Tosun, *Manevi Haklar*, 99.

¹⁴⁶ Yavuz Kaplan, "İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk", Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004), 143; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 132.

¹⁴⁷ Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 88.

¹⁴⁸ Tosun, *Manevi Haklar*, 94; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 133.

¹⁴⁹ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 139; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 165.

Eser sahibi eserini kamuya sunmadan ölürse, sağlığında bu hakkın nasıl kullanılacağını belirlemiş ise ona uygun olarak, belirlememiş ise, FSEK.m.19'da sırasıyla sayılan kişilerce kullanılabilir. Hakkın bir başkası tarafından kullanılması eser sahibinin şeref ve itibarına zarar vermekte ise, eser sahibi devretmiş olduğu bu hakkı geri alabilir. Ancak bu haktan sözleşme ile vazgeçilmesi hükümsüzdür.¹⁵⁰

Daha önce hiçbir şekilde açıklanmamış, gösterilmemiş, yayınlanmamış ya da topluma sunulmamış bir eserin internet ortamında yayınlanması umuma arz niteliğindedir. Bilindiği üzere, eseri umuma arz etme yetkisi münhasıran eser sahibine aittir. Bu yetki şüphesiz eserin internet ortamında yayınlanması suretiyle umuma arzını da içermektedir. Eser sahibi bu yetkisini bizzat kullanabileceği gibi, izin vermek suretiyle üçüncü kişilere de kullandırabilir. Eser sahibi verdiği izinle, malî ve manevi haklarından feragat etmiş sayılmaz.

Şahsi kullanım istisnası gereği kamuya sunulmamak kaydıyla herkes sahibinden izin almaksızın başkasının eserini işleyebilir. Ancak bu amaçla işlenen eser kamuya sunulduğu anda eser sahibinin umuma arz etme ve işleme hakkı ihlal edilmiş olur.¹⁵¹

Bir eserin internet aracılığıyla dijital ortamda kamuya iletimi hak sahiplerinin yazılı iznine bağlıdır. FSEK.m.14/III'e göre, eserin umuma iletilmesi veya yayımlanma şekli, eser sahibinin onur, şeref ve itibarına zarar verecek nitelikte ise eser sahibi, üçüncü kişilere yazılı muvafakat vermiş olsa dahi eserin aslı veya işlenmiş şeklinin umuma iletimini veya yayımını yasaklayabilir. Bu hüküm emredici nitelikte olup, sözleşme ile vazgeçilmesi hükümsüzdür.¹⁵² Bu şekilde bir eserin eser sahibinden izin alınmak suretiyle veri tabanı içeriğinde dijital olarak kamuya sunulması eserin niteliğini değiştirmez ve esere yeni bir telif koruması sağlamaz.¹⁵³

Veri tabanları on-line veya off-line yollarla kamuya sunulabilir. FSEK'te her iki sunum şekli ayrı hak konuları olarak düzenlenmiştir. On-line sunum FSEK.m.23'teki yayma hakkını ilgilendirirken, off-line sunum FSEK.m.25'teki eseri işaret, ses ve

---

¹⁵⁰ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 71.

¹⁵¹ Ateş, *Eser Sahipliği*, 179.

¹⁵² Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 191; Aslan, *Fikri Hakların Tükenmesi*, 209.

¹⁵³ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 143; Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 63; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 177.

görüntü nakline yarayan vasıtalarla umuma iletim hakkını ilgilendirir. FSEK.m.20/son hükmü uyarınca mali haklar birbirine bağlı olmayıp, bunlardan birinin tasarrufu ve kullanımını diğeri etkilemez. Özgün veri tabanlarının umuma sunulma yöntemi, bu şekilde veri tabanının bir web sitesinde veya CD, DVD gibi araçların içeriğinde hazırlanmasına göre değişkenlik arz eder. Veri tabanının bir web sitesi içeriğinde açık ağlar üzerinden erişilebilir kılınması halinde veri tabanı umuma sunulmuş, aynı zamanda dijital yöntemle kamuya iletilmiş sayılır. CD içeriğinde oluşturulan veri tabanlarında ise, CD'nin çoğaltılmış orijinal kopyalarının dağıtılmasıyla veri tabanı umuma sunulmuş olur. Örneğin bir yazar tüm eserlerinin CD ortamında bir veri tabanında toplanmasına izin vermiş ancak bu veri tabanının internet ortamında kamuya sunulmasına açıkça izin vermemişse, bu veri tabanı web sitesi aracılığıyla umuma arz edilemez; aksi halde telif hakkı ihlali oluşur.¹⁵⁴

Veri tabanı sahibi, veri tabanını kendisi umuma sunduktan sonra, yayma ve kamuya iletmeye hakkını başkasına devredebilir. Bu halde veri tabanı sahibi umuma arz hakkını öne sürerek, hakkı devralanın mali hakları kullanmasını kötüniyetle engelleyemez.¹⁵⁵

b)Adının Belirtilmesini İsteme Hakkı

FSEK.m.15'e göre, fikir ve sanat eserlerinin, sahibinin adı veya müstear adı ile veyahut adsız olarak umuma iletilmesi veya yayımlanması hususunda karar verme yetkisi münhasıran eser sahibine aittir. Eser sahibi bu yetkisini dilediği şekilde kullanabilir, kullanmayarak eser üzerinde adını belirtmeyebilir. Eser sahibi yetkisini hangi doğrultuda kullanırsa kullansın adın belirtilmesi hakkından feragat edemez, etse dahi geçerli olmaz.¹⁵⁶ Yine eser sahibi bu yetkisini bizzat kendisi kullanabileceği gibi, bu hakkı kullanma yetkisini bir başkasına da devredebilir. Eser sahibi öldükten sonra bu hak FSEK.19/I'de sayılan kişilerce kullanılır.

Eserde sahibinin adını belirtilmesi her eser türünde farklılık gösterir. İلمي ve edebi eserlerde çoğaltılmış nüshalar üzerinde, müzik eserlerinde kaset, CD, DVD, gibi nesnelere üzerinde, sinema eserlerinde filmin jeneriğinde, güzel sanat eserlerinde

---

¹⁵⁴ Ateş, *Eser Sahipliği*, 178.

¹⁵⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 106.

¹⁵⁶ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 109.

eserin uygun görülen bir yerine imza atılmak suretiyle eser sahibinin adı gösterilir.¹⁵⁷ Adın sadece eser üzerinde değil, eserin kullanıldığı her yerde gösterilmesi gerekir.¹⁵⁸ Özgün veri tabanı sahibi, web sitesi ekranında veya çoğaltılmış CD’ler üzerinde veri tabanı sahibi olarak adının gösterilmesini isteyebilir. Elektronik veri tabanlarında, elektronik etiket konulmak suretiyle de veri tabanı sahibinin adı belirtilebilir. Eserin ilk kez umuma arz edildiği tarih ve hak sahibinin kim olduğunu gösteren “copyright işareti” (©) kural olarak eser sahibini göstermemekte, bu işaretin konulması adın belirtilmesi için yeterli kabul edilmemektedir. Fotoğrafta filigranlarla (watermark) gösterilmesinde olduğu gibi eser sahibinin dijital ortamda algılanabilecek şekilde özel işaretlerle gösterilmesi adın belirtilmesi için yeterli değildir. Bu işaretler daha çok eser sahipliğinin ispatına yarar.¹⁵⁹

İnternet ortamına aktarılarak yayınlanan eserlerde eser sahipliği karineleri, eser sahipleri açısından ciddi problemler doğurmaktadır. Herhangi bir fikri çalışmanın bir kişi tarafından üzerine kendi adı konulmak suretiyle internet ortamında kamuya sunulması halinde, FSEK.m11/I’deki karineye göre o kişi eser üzerinde hak sahibi kabul edilir ki, bu durum gerçek eser sahibinin, eserin kendisine ait olduğunu ispatlayıncaya kadar ciddi sıkıntılarla karşılaşacağı anlamına gelmektedir. Klasik eserler için öngörülen eser sahipliği karinelerinin internet ortamındaki eserler bakımından uygulamada yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu nedenle internet ortamına aktarılan eserlerde, eser sahipliğine ilişkin karinenin ve ispat vasıtalarının gerçek eser sahiplerini koruyacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.¹⁶⁰ Bununla birlikte, her ne olursa olsun, internet ortamına aktarılan eserlerde, eser sahibinin adının açıkça belirtilmesi gerekir. Aksi takdirde, eser sahibinin FSEK.m.15’de belirtilen adın belirtilmesini isteme ve m.16’da belirtilen eserde değişiklik yapılmasını önleme hakları ihlal edilmiş olur.¹⁶¹

---

¹⁵⁷ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 150; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 142.

¹⁵⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 169; Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 107.

¹⁵⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 159.

¹⁶⁰ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 96.

¹⁶¹ Hayri Bozgeyik, “Görüşler ve Kararlar Telif Hukuku Mali Haklar, Manevi Haklar, Tazminat, Hukuk ve Ceza Davaları”, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 382; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 104.

FSEK.m.18/2'ye göre aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça işçi, memur ve müstahdemlerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar ve adın belirtilmesini isteme hakkı bunları çalıştıran veya tayin eden kişilerce kullanılacaktır. Sipariş üzerine oluşturulan eserlerde ise aksi kararlaştırılmadıkça veri tabanı yazarının adının veri tabanında uygun bir şekilde gösterilmesi gerekir.¹⁶²

FSEK.m.12/1'ye göre, yayımlanmış bir veri tabanında, eser sahibinin adı veri tabanında gösterilmemişse, veri tabanını yayımlayan, o da belli değilse çoğaltan kişiler veri tabanı sahibine ait hak ve yetkileri kendi namlarına kullanabilir. İnternet ortamında web sitesi içeriğinde hazırlanan veri tabanlarında, veri tabanını elektronik ortamda kamuya ileten kişi de veri tabanı sahibine ait hak ve yetkileri kullanabilir.¹⁶³

c)Eserde Değişiklik Yapılmasını Yasaklama Hakkı

Fikir ve sanat eserleri biçim ve içerik yönünden bir bütündür.¹⁶⁴ Eserdeki bu bütünlüğe zarar verecek her türlü değişikliğin önlenmesi gerekir. Eser sahibine tanınan bu hakla, eserle eser sahibi arasındaki aidiyet ilişkisi korunarak, izinsiz değişikliklerle eser sahibinin esere kattığı hususiyete zarar verilmesi engellenmiş olmaktadır.¹⁶⁵ “Değişiklik” kavramı, eserin özü ve bütünlüğüyle bağdaşmayan, eserin sahibi ile arasındaki hususi bağı zayıflatmaya veya tümünden ortadan kaldırmaya yönelik her türlü fiili ifade eder. Nitekim Yargıtay eserin bütünlüğüne zarar verecek yorumlamayı dahi eserde değişiklik olarak nitelendirmiş ve bu eylemin eserin bütünlüğünü ihlâl edeceğini kabul etmiştir.¹⁶⁶ Gerçekten de eserin sahibinin hususiyetini yansıtan özgün bir eser olarak kalabilmesi için bütünlüğünün bozulmaması gerekir. Kanun eser sahibine izni dışında eserde değişiklik yapılmasını önleme yetkisi vermekle de esasen eserin bütünlüğünü korumayı amaçlamıştır.

---

¹⁶² Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 210; Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 107.

¹⁶³ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 107.

¹⁶⁴ Baytan, *Fikir Mülkiyeti Hukuku*, 47.

¹⁶⁵ Tosun, *Manevi Haklar*, 142.

¹⁶⁶ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 146; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 105.

Dijital ortama aktarılmış bilgi ve belgeler üzerinde kolayca değişiklikler yapılması mümkün olduğundan, web sayfalarında yayınlanan metinlerin değiştirilmesi ve başka amaçlarla kullanılması mümkündür. Başka bir web sayfasında yayınlanan bir esere, derin link verilmek suretiyle, eserin temel özelliklerine uymayan açıklamalar yapılarak göndermede bulunulabilir. Bu şekilde bir hak ihlali tehlikesinin bulunması, eserin farklı yöntemlerle on-line ortamlara sokulması riski eserin bütünlüğünün korunmasını gerekli kılmaktadır.¹⁶⁷

Dijital teknolojideki gelişmelerle birlikte elektronik veri tabanı üzerinde kolayca değişiklikler yapılarak veri tabanının bütünlüğü bozulabilmektedir. Ayrıca veri tabanı taktit edilerek veya aynen kopyalanıp yayımlanarak da veri tabanının bütünlüğüne zarar verilmektedir. Bu şekilde veri tabanı yapısında küçük değişiklikler yapılarak veri tabanının bir başkasına ait yeni bir esermiş gibi yayınlanması halinde taktit; veri tabanı yapısında hiçbir değişiklik yapılmayarak aynen alınma halinde ise kopyalama söz konusu olmaktadır. Gerek taktit, gerek kopyalamada adın değiştirilmesi ve bütünlüğün bozulmasına dair manevi hakların ihlalden başka; çoğaltma, yayma ve umuma iletme gibi mali haklar da ihlal edilmiş olmaktadır.¹⁶⁸

FSEK.m.16'ya göre, sahibinin izni dışında eserde veya eser sahibinin adında kısaltma, ekleme ve başkaca değişiklikler yapılması mümkün değildir. Madde metninin ilk paragrafında genel bir kurala yer verilmiş, ikinci paragrafında ise hakkın sınırlama nedeni zikredilmiştir. Buna göre, sahibinin izniyle eseri işleyen, umuma sunan, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimseler; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniğinin zorunlu kıldığı hallerde gerekli görülen değişiklikleri eser sahibinin izni olmaksızın yapabilirler.¹⁶⁹

Eserde değişiklik yapılmasını yasaklama yetkisi kayıtsız şartsız olmamak kaydıyla yazılı bir sözleşmeyle üçüncü kişilere devredilebilir.¹⁷⁰ Eserde değişiklik yapılmasını yasaklama hakkından sözleşmeyle feragat edilmesi geçerli olmakla birlikte eser sahibinin şeref ve itibarına zarar veren veya eserin mahiyet ve hususiyetini bozan her

---

¹⁶⁷ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 147.

¹⁶⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 108.

¹⁶⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 171; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 96.

¹⁷⁰ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 107.

türlü değişikliğin daha önce yazılı bir izin vermiş dahi olsa eser sahibi tarafından yasaklanması mümkündür. Ancak yasaklama hakkının her halükarda iyiniyet ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde kullanılması gerekir. Yargıtay, daha önceki eserlerinde değişiklik yapılmasına itiraz etmeyen eser sahibinin, sonraki eserlerinde izni olmadan ekleme ve değiştirme yapılamayacağı yönündeki iddiasını hakkın kötüye kullanılması olarak nitelendirmiştir.¹⁷¹

3.2.1.2.Malî Haklar

Malî haklar, eserden ekonomik olarak yararlanma ve bu yararlanmanın şeklini tayin etme hakkını münhasıran eser sahibine veren ve ona üçüncü kişilerin eserden yararlanmasına izin verme veya yasaklama yetkisi tanıyan haklardır.¹⁷² Kanun malî hakları eserin alenileşmiş olmasına ve olmamasına göre iki şekilde düzenlemiştir. Buna göre, henüz alenileşmemiş eserlerden yararlanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Eserin malî hakka konu olabilmesi için alenileşmesi şarttır.¹⁷³ Alenileşmiş eserlerde, eser sahibine münhasıran tanınan bu hak, FSEK.m.20-25 arasında sınırlı sayıda belirtilmiş olup, bu haklar; işleme, çoğaltma, yayma, temsil, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkıdır.¹⁷⁴

Eser üzerinde sahip olunan malî haklar, eser sahipliğinden doğan ve eser sahibine münhasır yetkiler veren mutlak haklar olup, devredilebilir ve mirasa konu olabilirler.

---

¹⁷¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 1998/10031 esas, 1999/250 karar ve 29.1.1999 tarihli kararı. (Çiftçi ve Kırgıl, *İçtihatlı Fikrî Haklar Mevzuatı*, 14).

¹⁷² Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 157; Ateş, *Eser Sahipliği*, 54; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 180; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 140; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 110; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 35; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 99.

¹⁷³ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 158; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 100.

¹⁷⁴ Malî hakların sayma suretiyle sınırlamaya tabi tutulması öğretilde eleştirilmekte, tek tek sayma yerine genel tanımlara veya örnek kabilinden saymaya yer verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. (Bkz. Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 99); Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 180.

Yine mali haklar birbirinden bağımsız olup, birinin kullanılması diğerine etki etmez. Eser sahibi malî haklarından her birini bir başkasına kullandırabilir.¹⁷⁵

a) İşleme Hakkı

İşleme, önceden meydana getirilen bir esere bağlı kalınarak eserin farklı bir şekle dönüştürülmesi, başka bir şekle büründürülmesi eylemidir.¹⁷⁶ Tercüme, eser sahibinin aynı türden eserlerinin bir araya getirilerek oluşturulan külliyatlar, başkasına ait eserin izahı, şerhi veyahut kısaltılması hepsi birer işlemedir.

İşlenme eser FSEK.m.6'da, 'diğer bir eserden yararlanmak suretiyle meydana getirilen ancak bu esere nispetle müstakil olmayan fikir ve sanat ürünleri' şeklinde tanımlanmış olup, maddede hangi işlemlerin FSEK kapsamında eser sayılacağı belirtilmiştir. Buna göre istifade edilen eserin sahibinin haklarına zarar getirmemek şartıyla oluşturulan ve işleyenin hususiyetini taşıyan işlenmeler eser sayılacaktır.

İşleme hakkı, "eser sahibinin, eserin işlenmelerinin umuma sunulmasına veya eserin işlenmelerinden iktisaden yararlanılmasına izin verme veya yasaklama hususundaki yetkisi" şeklinde tanımlanabilir.¹⁷⁷ İşleme hakkı münhasıran eser sahibine ait olup, diğer haklarda olduğu gibi eser sahibi tarafından bir başkasına devredilebilir. İşleme hakkı devredildiğinde bu hakka yönelik malî haklar da devredilmiş sayılır.¹⁷⁸ Bu durumda işlenme eser üzerindeki mali haklar da işleyene aittir. İşleyen bu hakkını ancak asıl eser sahibinin müsaade ettiği sınırlar dâhilinde ve eser sahibinin manevi haklarını gözeterek kullanabilir. İşleme eserin, asıl eser sahibinin şeref ve itibarını zedelemesi durumunda, eser sahibi işlemeyi engelleme hakkına sahiptir.¹⁷⁹ Öte

---

¹⁷⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 98; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 153-160; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 38; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 101; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 181.

¹⁷⁶ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 76; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 162; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 103; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 103.

¹⁷⁷ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 164.

¹⁷⁸ Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 93.

¹⁷⁹ Kaynak Koç ve Koç, *Kullanıcı Kaynaklı İçeriğin Fikri Haklar Açısından Değerlendirilmesi*, 266.

yandan, işleme hakkı ancak tanındığı işleme türüyle sınırlıdır ve işleme eser üzerinde tekrar işleme yapılması hem asıl eser sahibinin, hem de işleyenin rızasına bağlıdır.¹⁸⁰

Eser sayılma şartlarını bünyesinde barındıran işlemler, müstakil eser olarak kabul edildiğinden, doktrinde asıl eser sahibinin rızası alınmadan yapılan işlemlerde işleyenin hakkı olduğu ancak bu halde işleme sahibinin işleme üzerindeki haklarını asıl eser sahibine veya mirasçılara karşı ileri süremeyeceği¹⁸¹, işleme sahibinin hakkının ancak asıl eser sahibinin izniyle ve eserin işlenmesinden sonra doğacağı, işleyenin gizlilik alanında kalan işlemlerde asıl eser sahibinden izin alınmasına gerek olmadığı kabul edilmektedir.¹⁸²

İnternet ortamına aktarılan eserlerin işleme olup olmadığı konusunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, internet ortamına aktarılan eserlerin, dijital hale getirildikten sonra işleme eser olarak kabul edilmesi gerekir.¹⁸³ Bir diğer görüşe göre fiziki varlığa sahip fikir ve sanat eserlerinin elektronik yöntemlerle dijital ortama aktarılması, dağıtılması veya çıktısının alınması gibi eylemler fikri bir çaba gerektirmediği, sahibinin hususiyetini esere veren yaratıcı bir özellik taşımadığı için bu gibi eylemler işleme olarak nitelenemez.¹⁸⁴ Kanaatimizce bir eserin, dijital ortama aktarılacak üzere sayısal biçime dönüştürülmesi, işleme hakkının kullanımı niteliğindedir. Eserin bu şekilde sayısal biçime dönüştürülerek internet ortamına aktarılması yetkisi işleme hakkı kapsamında eser sahibine aittir. Bir web sitesinin biçimsel görünümünün değiştirilmesi de işleme hakkı kapsamında olup, biçimsel görünümünün değiştirilmesinde eser sahibinin izni yoksa telif hakkı ihlali oluşur.¹⁸⁵

¹⁸⁰ İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 141-143.

¹⁸¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E:2002/8451, K:2003/791, T:27.1.2013 tarihli kararında, davacı eser sahibi ile davalı arasında geçerli bir sözleşme bulunmadığını, davalının davacının eseri üzerinde işleme, film haline getirme ve bunu televizyonda gösterme şeklinde gerçekleşen faaliyetlerinin davalılar iyiniyetli olsalar dahi korunamayacağını açıkça belirtmiştir. (Çiftçi ve Kırgıl, *İçtihatlı Fikrî Haklar Mevzuatı*, 17).

¹⁸² Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 220.

¹⁸³ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 118.

¹⁸⁴ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 198; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 119; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 109.

¹⁸⁵ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 91.

Direktif.m.5.'te telif hakkı ile korunabilir olan veri tabanı sahibinin; veri tabanı üzerinde çeviri, uyarlama, düzenleme ve diğer değişikler yapma veya yapılmasına izin verme hususunda münhasır hakka sahip olduğu belirtilmiştir. Buna göre veri tabanına ilişkin bir eser üzerinde işleme yapılabilmesi için, eser sahibinin tasarrufta bulunma ve işleme hususunda iznin bulunması gerekir.¹⁸⁶

Elektronik veri tabanlarında veri tabanı içeriğindeki eser ve veriler işlendiğinde, veri tabanı yapısı işlenmiş olmaktadır. Örneğin bir eser sahibinin aynı türden eserlerinin belli bir plan ve sistematik dâhilinde özgün şekilde bir araya getirerek yayınlayan veri tabanı sahibinin, bu eserleri farklı dillere tercüme ederek yayınlamak istemesi halinde, hem eserlerin, hem de veri tabanı yapısının işlenmesi söz konusu olacaktır. Eser sahibinden önceden izin alınmışsa veri tabanı sahibi, veri tabanını işleme ve kamuya iletmede münhasır yetkiye sahip olacaktır.

Bir eserin sahibinin izni olmaksızın merkezi bir bilgisayara ya da benzeri bir foruma yüklenmesi (upload), başka bilgisayarlara aktarılması (download), elektronik yollarla dağıtılması, CD veya floppy disklere çekilmesi, çıktı alınması gibi eylemler yaratıcı fikri çalışma gerektirmediğinden ve sonuçta ortaya çıkan ürün işleme eser niteliğinde olmadığından, bu eylemler işleme hakkının ihlaline neden olmaz.¹⁸⁷ Web sitelerinin izinsiz olarak biçimsel görünümünün değiştirilmesi, bir kullanıcının kendi sitesinin görünümünü Google gibi biçimlendirmesi halinde ise işleme hakkı edilmiş olacaktır.

b)Çoğaltma Hakkı

Eser sahibinin eser üzerinde sahip olduğu en önemli haklarından biri de hiç şüphesiz çoğaltma hakkıdır. Eser sahibi fikrî emek vererek meydana getirdiğı eserini çoğaltarak belli bir ücret karşılığında topluma sunmakta ve ondan iktisadi olarak yarar sağlamaktadır.¹⁸⁸ Çoğaltma hakkı, kullanılan yöntem veya sayıya bakılmaksızın eser kopyalarının oluşturulması veya eserin aslından bağımsız olarak faydalanmayı mümkün kılacak şekilde fiziki kopyalarının üretilmesi; eserin aslına ihtiyaç

---

¹⁸⁶ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 112.

¹⁸⁷ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 198.

¹⁸⁸ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri*, 113.

duyulmaksızın ondan yararlanma imkânı sağlayacak kopyalarının, herhangi bir maddi araç yardımıyla meydana getirilmesidir.¹⁸⁹

FSEK.m.22/1 hükmüne göre, fikri eserlerin aslı veya kopyalarını çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Çoğaltmadan söz edilebilmesi için eserin maddi varlığı olan bir cisimde somutlaştırılması gerekir.¹⁹⁰ Eser aslından ikinci bir kopya çıkartılması, eserin işaret, ses ve görüntü nakline yarayan, hâlihazırda bilinen ya da teknolojik gelişmelerin bir sonucu olarak ileride geliştirilecek her türlü araca kaydı da birer çoğaltma faaliyetidir. Çoğaltmada belirgin özellik, eserin az çok kalıcı maddi bir tespit vasıtasına kaydedilmesi ve bu nitelikte ikinci bir kopyanın çıkarılmasıdır.¹⁹¹ Buna göre, bir eserin disket, CD, DVD, harici hard disk gibi veri depolama özelliği bulunan cihazlara kaydedilmesi, internet ve her türlü dijital ortamlara yüklenmesi, taranarak bilgisayara aktarılması, herhangi bir ortamda elektronik yollarla depolanması çoğaltma hakkının kullanımı niteliğindedir.¹⁹² Bu şekilde bir eserin internet üzerinden dosya paylaşımı (file sharing) yoluyla bilgisayara indirilerek veya CD'den kopyalanarak sabit disk üzerine kaydedilmesi, vekil sunucularda (proxy serverlerde) ön belek (caching) olarak hafızaya alınması ya da web sayfalarının tarayıcı vasıtasıyla görüntülenmesi (browsing) hepsi birer çoğaltma faaliyetidir.¹⁹³ Bilgisayar hafızasına alınmak suretiyle bu şekilde çoğaltılmış bir eserin hafızadan alınıp internet ortamında kamuya sunulmaya başlanmasıyla birlikte artık çoğaltma faaliyeti dışında kamuya iletim faaliyeti de gerçekleşmiş sayılır.

FSEK.m.6/I,b.11 ve Direktif.m.3 hükümlerine göre telif hakkı ile korunan özgün veri tabanının kendisidir. Veri tabanının içeriğini oluşturan eser, veri ve materyaller telif korumasının kapsamı dışında tutulmuştur. Bu nedenle içerikte yer alan eser, veri ve

---

¹⁸⁹ Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 108; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 184.

¹⁹⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 106.

¹⁹¹ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 164; Öngören, *İnternet Hukuku*, 144.

¹⁹² Gülşah Durmaz, “Çoğaltma Hakkı ve Sınırlandırılması” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, 38, Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 157; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 111.

¹⁹³ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 114; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 107; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 199; Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 40.

materyallerin çoğaltılmasıyla, veri tabanı çoğaltılmış sayılmaz. Ancak içeriğin tamamının veya esaslı bir kısmının kopyalanması ya da herhangi bir yöntemle çoğaltılması halinde veri tabanının yapısı çoğaltılmış olacaktır.¹⁹⁴

Direktif.m.5(a)'da özgün veri tabanı sahibinin, veri tabanının herhangi bir vasıtayla veya şekilde, geçici veya kalıcı olarak tümünün veya bir kısmının çoğaltılması veya çoğaltılmasına izin verilmesi hususunda münhasır hak ve yetki sahibi olduğu belirtilmiştir. Direktif.m.6/1'e göre, veri tabanı sahibinin bu şekilde veri tabanından yararlanmasına izin verdiği kullanıcıların veri tabanını bilgisayar ekranında görüntülemeleri geçici çoğaltma mahiyetinde olmakla birlikte, bu görüntüleme, veri tabanının normal kullanımı açısından zorunluluk arz ettiğinden, burada artık veri tabanı sahibinin kullanıcıya ayrıca bir yetki ya da izin vermesi gerekmez. Veri tabanı sahibi veri tabanının kullanımı için en başta kullanıcıya yetki vermekle, kullanıcının olağan kullanım amacına yönelik bu faaliyetlerine örtülü şekilde izin vermiş sayılmaktadır. Ancak bu kabul, yasal kullanıcının veri tabanının yalnızca bir kısmını kullanma hakkının bulunduğu durumlarda geçerlidir.

Dijital ortamda yapılan geçici veya sürekli çoğaltmalar da çoğaltma hakkının kullanımı kapsamında olup, 2001/29 sayılı AB Telif Hakları Direktifi m.2'ye göre, hangi şekil ve araçla olursa olsun geçici veya sürekli, doğrudan veya dolaylı çoğaltma yetkisi eser üzerinde hak sahibi olan kişiye aittir. Kanunda eser sahibinin çoğaltma hakkı düzenlenirken, eserin işaret, ses, görüntü nakil ve tekrarına yarayan, bilinen ya da ileride geliştirilecek olan her türlü araca kaydedilmesinin de çoğaltma sayılacağı açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla bir eseri internet ortamına aktarma yetkisi eser sahibine ait olduğu gibi, internet ortamında çoğaltarak kamuya sunma yetkisi de eser sahibine aittir. Eserin bu şekilde internet aracılığıyla kamuya sunulması halinde eser sahibinin çoğaltma hakkının tükenmeyeceği kabul edilmektedir.

2001/29 sayılı AB Telif Hakları Direktifi m.5/I hükmüyle, sistemin etkin bir şekilde işleyebilmesi için kaçınılmaz olan geçici çoğaltmalar açısından istisna getirilmiştir. Buna göre eserin, bağımsız olarak önemli bir ekonomik değer teşkil etmeksizin, ağ üzerinden aktarım amaçlı taşınma veya hukuken geçerli bir şekilde kullanma amacıyla, teknolojik bir sistemin parçası olarak iletilmesi ve kaydedilmesi çoğaltma hakkının ihlali anlamına gelmeyecektir. Ancak bunun için aktarım sırasında

---

¹⁹⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 111.

kullanılan teknolojinin, içeriğin değiştirilmesine veya devamlı surette saklanmasına imkân vermeyen, ilgili sektör tarafından yaygın şekilde kullanılan ve bilinen bir sistem olması gerekmektedir.¹⁹⁵

Eser sahibinin eserden doğan hakları, özellikle çoğaltma hakkı bilgisayar ve internet teknolojisindeki hızlı gelişimle birlikte daha kolay ihlâl edilir hale gelmiştir. Esasen eser elektronik ortama aktarılmakla çoğaltılmaya hazır hale gelmekte, tek bir tuşla saniyeler içerisinde iletilebilmekte ve bilgisayar belleğine kopyalanabilmektedir.¹⁹⁶

Bu şekilde elektronik ortama aktarılmış bir eserin eser sahibinin rızası olmaksızın çeşitli yöntemlerle iletilmesi, ön belleğe ya da ana belleğe kaydedilerek bilgisayar ekranında geçici olarak görüntülenmesi, e-mail veya başka paylaşım programları aracılığıyla gönderilmesi, başka bir bilgisayara ya da CD, DVD, flash bellek gibi depolama aygıtlarına kopyalanması eser sahibine ait olan çoğaltma hakkının ihlâlidir.¹⁹⁷ Konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, davacının Türkiye’de distribütörü olduğu “Progress” isimli veri tabanı programını davalının lisansız kullanımı şeklindeki eylemini, FSEK.m.22/son hükmüne aykırı olarak veri tabanını izinsiz başka bilgisayarlara yüklemek ve depolamak suretiyle çoğaltma hakkını ihlali olarak değerlendirmiş ve davacı yararına maddi tazminata hükmetmiştir.¹⁹⁸

Fikir ve sanat eserlerinin, dijital ortamlarda hukuka aykırı kullanılmasının ve çoğaltılmasının önlenmesi amacıyla kısa adı “WIPO” olarak bilinen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü’nün çabaları sonucu 1996 yılında Cenevre’de uluslararası bir toplantı yapılarak “WIPO Telif Hakları Antlaşması” ve “WIPO İcra Sanatçı ve Fonogram Antlaşması” imzalanmış, ayrıca bu alanda önemli çalışmalara imza atılmıştır.¹⁹⁹ 1995 yılında ABD’de Fikrî Mülkiyet Çalışma Grubu’nun yapmış olduğu

---

¹⁹⁵ Bayram, *İnternet Hukuku*,77.

¹⁹⁶ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 167; Bayram, *İnternet Hukuku*, 76.

¹⁹⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 181; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 115.

¹⁹⁸ 11.HD. T.11/05/2001, E.2001/1084, K.2001/4344. (Bkz.Öngören, *İnternet Hukuku*, 167).

¹⁹⁹ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 168.

çalışma alanında yapılmış önemli çalışmalardan biridir.²⁰⁰ Çalışmanın “White Paper” adıyla yayınlanan sonuç raporunda, iletimin kopyaya eşdeğer olduğu ve web sayfalarına erişim sağlayan herkesin aslında bir kopya edinmek suretiyle çoğaltım faaliyetinde bulunduğu belirtilmiştir.²⁰¹ Gerçekten de, herhangi bir web sayfasına erişim sağlandığında, o sayfanın bir kopyası çıkarılarak kullanıcının şahsi bilgisayarına transfer edilmiş ve böylece web sayfası çoğaltılmış olmaktadır.²⁰²

Özel menfaat gerekçesiyle kişilere tanınan şahsi kullanım serbestisi dijital ortamda yapılan çoğaltmaları da kapsar. Bununla birlikte bu serbestinin geniş yorumlanması, eser üzerinde hak sahibi olan kişilerin zarar görmelerine yol açabilir. Bu nedenle sahibi tarafından internet ortamına konulan eserlerin şahsi kullanım amacıyla çoğaltılmasının da sınırları bulunmakta olup, şahsi kullanımın kişinin kendisini, ailesini ve yakın çevresini aşmaması, ticari bir amaç gütmeyen bireysel kullanıcılarla sınırlı tutulması gerekir.²⁰³ Öte yandan eser sahibinin rızası dışında internet ortamına konulmuş bir eserin şahsi kullanım amacıyla dahi olsa çoğaltılması mümkün değildir.

Direktif.m.6/2(b)’e göre, özgün veri tabanı bilimsel araştırma amacıyla kullanılabilir. Bunun için veri tabanı sahibinin izni gerekmeyecek şekilde kullanımın bilimsel araştırmaya yönelik olması, ticari olmaması ve haklı bir gerekçeye dayanması zorunludur. Bilimsel araştırma amacıyla bireylere tanınan bu hak, Direktif.m.5’te veri tabanı sahibine tanınan münhasır hakların istisnaları arasında sayılmıştır.

İnternet ortamındaki elektronik veri tabanları açısından, sözleşme ile veri tabanının kullanım hakkını satın alan veya kişisel kullanım amacıyla veri tabanını indiren kişi, veri tabanının altında yatan sistemi gözlemleyebilir ve tetkik edebilir. Bu şekilde ara

---

²⁰⁰ 28 Ekim 1998 tarihinde ABD’de onaylanan “Dijital Milenium Copyright Act” olarak bilinen telif hakları yasasının temeli “White Paper” kapsamında ulaşılan tespitlere dayanmaktadır.

²⁰¹ Ercan Alptürk, “*Telif Hakları*”, <https://www.xing.com/communities/posts/telif-haklari-1002156513>, [25.09.2018]

²⁰² Ramazan Acun, “*İnternet ve Telif Hakları*”, *Bilgi Dünyası* 2000, 1(1), s.17, yunus.hacettepe.edu.tr/~acun/InternetTelif.pdf, [25.07.2018]; Mustafa Topaloğlu, *İnternette Fikrî Haklar Sorunları*, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_28.htm, [18.10.2018].

²⁰³ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 199.

işlerliğin sağlanması amacı dışında, veri tabanının, benzer bir veri tabanının üretilmesi, pazarlanması, geliştirilmesi amacıyla başkasına verilmesi çoğaltma hakkının ihlali anlamına gelecektir. Veri tabanından para ve üyelikle yararlanılıyorsa, bu yararlanma ile çelişir şekilde çoğaltım faaliyetinde bulunulamaz.²⁰⁴

İnternet kadar önemli bir teknoloji olan bulut bilişim (cloud computing) teknolojisi fikrî hukukun temel ilkelerini derinden sarsabilecek nitelikte bir büyük veri ve bilgi teknolojisidir. Bulut bilişim, kullanıcının veri depolama uygulama merkezi olarak kendi bilgisayarının sabit sürücüsü yerine, üçüncü kişilerin sahip olduğu devasa çevrimiçi sunucuları kullandığı teknik olarak ifade edilebilir.²⁰⁵ Bulut bilişim, mekândan bağımsız olarak bilişim kaynaklarının kullanılmasına hizmet eden bir teknoloji olup, çok büyük veri setlerinin bu şekilde toplanması, depolanması, yönetilmesi ve analiz edilmesi mümkündür. Bulut bilişimle çok sayıda uygulama için esnek, istendiği anda, dinamik olarak ölçeklenebilir bir bilişim alt yapısı sağlanmakta, bu depolama hizmeti sayesinde dünyanın neresinde olunursa olunsun, internet bulutuna dâhil olunarak, depolanan bilgi ve verilere erişim mümkün olmaktadır.²⁰⁶ Örneğin what i know is (bildiğim kadarıyla) sözcüklerinin baş harflerinden türetilen “wiki” sözcüğü ile İngilizce’de ‘sızıntılar’ anlamına gelen ‘leaks’ sözcüğünün bir araya getirilmesiyle oluşturulan “wikileaks”, veri erişimini ve dağıtımını bulut teknolojisi üzerinden sağlamaktadır.²⁰⁷

Bulut bilişimle yazılımlar ve diğer fikrî ürünler bilgisayarlara indirilmemekte, bulut adı verilen depolama alanlarında tutularak ihtiyaç duyulduğunda bunlara sistem üzerinden erişilmektedir. Bulut bilişimde yazılımların kullanılabilmesi ve kişilerin kullanımına sunulabilmesi için sisteme yüklenmesi gerekir. Bu şekilde yazılımların bulut bilişime yüklenmesiyle yazılımlar çoğaltılmış olmaktadır. Meşru şekilde yazılımın malî haklarını kazanan kişi yazılımı amaca uygun çoğaltabilir ve yedekleme kopyasını alabilir ise de, bulut bilişim ve internet ortamında yazılımı kullanabilmesi için yazılım sahibinin özel iznini alması gerekir. Son kullanıcının

---

²⁰⁴ Öngören, *İnternet Hukuku*, 163.

²⁰⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 474.

²⁰⁶ Turan, *Bilişim Hukuku*, 221.

²⁰⁷ Murat Topaloğlu, Harun Özkişi ve Egemen Tekkanat, *Bulut Bilişim*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 88.

sadece bir kullanıcı ara yüzünü kendi bilgisayarına taşıması da çoğaltma sayılır.²⁰⁸

c)Yayma Hakkı

Yayma hakkı, eser sahibinin, eserin aslını veya kopyalarını ticari veya başka herhangi bir amaçla tedavüle koyma, eseri ilk defa ticaret mevkiine koyma şeklinde tanımlanabilir.²⁰⁹ Eser sahibi eserinden hem iktisaden faydalanmayı, hem de özgün nitelikteki fikir ve düşüncelerinin geniş çevrelere ulaşmasını, bunun için de eserinin olabildiğince yayılmasını ister. Bu yönüyle yayma hakkı eser sahibini hem maddi, hem de manevi olarak tatmin etmeye yönelik bir haktır. Direktif.m.5(c)'de özgün veri tabanı sahibinin veri tabanı veya nüshalarının kamuya herhangi bir şekilde dağıtılmasını gerçekleştirme veya buna izin verme hususunda münhasır hakka sahip olduğu belirtilmiştir. FSEK.m.23'te de benzer şekilde bir eserin aslını ya da çoğaltılmış nüshalarını kiralama, ödünç verme, satışa çıkarma ya da başka herhangi bir yolla dağıtma hakkının münhasıran eser sahibine ait olduğu belirtilmiştir.

Genellikle yayma hakkına konu olan eserin aslıdır ancak eserden yayma suretiyle kazanç elde edilebilmesi için, eserin aslından ziyade maddi varlığı olan çoğaltılmış nüshalarının, yani kopyalarının tedavüle sokulması gerekir. Dolayısıyla yayma hakkının konusu çoğaltılmış eser nüshalarıdır.²¹⁰ Kural olarak eser ancak çoğaltıldıktan sonra yayılabilir. Bu da çoğaltmanın, yayımın bir ön şartı veya hazırlayıcı bir basamağı olduğunu göstermektedir.²¹¹ FSEK.m.23'te kullanılan nüsha ibaresi daha çok maddi varlığı olan cisimlerde somutlaşmış nüshaları kapsar, hükmün bu haliyle maddi olmayan dijital nüshalara uygulanma olanağı yoktur.²¹²

Veri tabanında yayma hakkının konusunu, içeriğin hazırlanması veya düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşıyan veri tabanı yapısı oluşturur. Veri tabanı

---

²⁰⁸ Tekin Memiş, “Bulut Bilişimde Fikri Hak Sorunları” *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 324-325.

²⁰⁹ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 170; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 110; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 118.

²¹⁰ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 171.

²¹¹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 110; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 174; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 111.

²¹² Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 111.

içeriğinin tamamının veya esaslı kısmının kopyalanarak dağıtılması halinde, veri tabanı sahibinin veri tabanı yapısı üzerindeki yayma hakkı ihlal edilmiş olur.²¹³

Yayma hakkı da diğer haklarda olduğu gibi başkalarına devredilebilir.²¹⁴ Yayma hakkını devralan kişi eserin ancak fiziki nüshalarını çoğaltma ve bunları çeşitli yollarla yayma hakkına sahiptir, eseri elektronik ortama aktararak yayma hakkı yoktur. Zira eserin elektronik ortama aktarılması yayma hakkının değil, umuma sunum hakkının kapsamında kalmaktadır. Bu hak da münhasıran eser sahibine aittir.

Yayma hakkı, eserin kopyalarının ilk kez satılması veya piyasaya sürülmesine ilişkin olup, eser sahibinin izniyle yurtdışında çoğaltılmış nüshaların yurda getirilerek bunlardan yayma yoluyla yararlanılması hakkı da münhasıran eser sahibine aittir. Eser sahibi veya eser sahibinden yayma hakkını devralan yayma hakkı sahibinden izin alınmadan eserin yurtdışında çoğaltılmış nüshaları ithal vb gibi yollarla yurtiçine getirilemez. Öte yandan, kiralama ve kamuya ödünç verme konularında yetki eser sahibinde kalmak kaydıyla, mülkiyeti devredilen nüshaların yurt içinde ilk satışı veya dağıtımını yapıldıktan sonra yeniden satışı eser sahibinin yayma hakkının ihlali sonucunu doğurmaz. Bu hükümlerle eser sahibinin yayma hakkına sınırlama getirilmiştir. Doktrinde “tükenme ilkesi”²¹⁵ ya da “ilk satış kuramı”²¹⁶ olarak da ifade edilen bu durumda, eserin ilk satışı eser sahibinin izniyle yapıldıktan sonra, eserin çoğaltılmış nüshaları üzerinde eser sahibinin tek el niteliğindeki yayma hakkı tükenmiş olmakta ve eser serbest dolaşıma girmektedir.²¹⁷ Tükenme ilkesi ilk defa yurt içinde satış ya da dağıtımını yapılan eserlerle sınırlı olup ilk defa yurt dışında satılmış ya da dağıtılmış eserlerin yurt içinde yayma hakkı devam etmekte, tükenmemektedir. Bu şekilde eser nüshasını elde eden kişi de, sahibinin iznine gerek

---

²¹³ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 112.

²¹⁴ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 171.

²¹⁵ Ateş, *Eser Sahipliği*, 62; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 173; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 114; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 173; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 123.

²¹⁶ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 111; Baytan, *Fikir Mülkiyeti Hukuku*, 59; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 186; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 191.

²¹⁷ Adem Aslan, *Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi*, 1. bs. (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2004), 44; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 114; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 68.

olmaksızın eser üzerinde tasarrufta bulunabilmektedir. Genel kural bu olmakla birlikte, Kanun bazı eserlerde eser sahibine pay ve takip hakkı tanıyarak bu kurala istisna getirmiş olmaktadır.²¹⁸ Tükenme ilkesi sadece yayma hakkına münhasırdır, diğer malî ve manevi haklar tükenme ilkesinden etkilenmez.²¹⁹

İnternet ortamına aktarılan eserlerde, eserden aslı gibi yararlanmayı mümkün kılacak çoğaltmalar yapılarak eserden nüshalar, kopyalar elde edilerek bunların satılması ve kiralanması yayma hakkının kullanımını mahiyetindedir. Bunun için eserin maddi nüshalarının elde edilmiş olmasına gerek yoktur.²²⁰ Yalnızca fiziki olarak dağıtım yapılan eserlerde yayma hakkının tükendiği, internet aracılığıyla dijital ortama aktarılan eserlerde ise, eser sahibinin yayma hakkının hiçbir zaman tükenmeyeceği ve onun izni olmadan dağıtım yapılamayacağı kabul edilmektedir.²²¹

Sınırlama nedeniyle üçüncü kişiler lehine doğan yayma hakkının kötüye kullanılmaması için FSEK.23/3'te yayma hakkının tükenmesi ilkesine de sınırlama getirilmiş, böylece üçüncü kişiler lehine getirilen sınırlama da sınırlandırılmıştır. Hükme göre, eserin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının kiralama veya ödünç verilmesi şeklindeki yayımı, eser sahibinin çoğaltma hakkına zarar verecek şekilde eserin yaygın kopyalanmasına yol açmamalıdır.

Direktif.m.5(c) hükmünde veri tabanlarında tükenme ilkesine, bir başka deyişle ilk satış kuramına yer verilmiştir. Hükme göre, özgün veri tabanının bir nüshasının hak sahibi tarafından veya onun rızası ile üye ülkeler içerisindeki ilk satışı, hak sahibinin üye ülkeler içerisinde bu nüshanın yeniden satışı üzerindeki haklarını tüketecektir. Direktif ile veri tabanlarında tükenme ilkesi kabul edilmişken, FSEK'te buna ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. Direktifle uyumluluğun sağlanması açısından veri tabanlarında tükenme ilkesine yer veren bir düzenlemenin Kanuna ilave edilmesi gereklilik arz etmektedir.

---

²¹⁸ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 179.

²¹⁹ Özderyol, *FSEK'te Düzenlenen Suçlar*,72; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*,137.

²²⁰ Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 124; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 200.

²²¹ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 76; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 112; Öngören, *İnternet Hukuku*, 162.

d)Umuma İletim Hakkı

Eser sahibinin eserinden iktisaden yararlanma yöntemlerinden biri de, eserin işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletilmesidir.²²²

Direktif.m.5(c)'de özgün veri tabanı sahibinin veri tabanının veya nüshalarının umuma herhangi bir şekilde dağıtılması hususunda münhasır hakka sahip olduğu belirtilmiştir. Bu minvalde, bir veri tabanının internet üzerinden sunulmasına, şahsi bilgisayarlara veya farklı dijital ortamlara indirilmesine, kopyalanmasına veya yüklenmesine izin verme ya da yasaklama yetkisi veri tabanı sahibine aittir. FSEK.m.25/I'e göre, eserin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz vasıtalarla ya da dijital iletim dâhil işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayınlanması ve yayınlanan eserlerin yayıncı kuruluştan alınarak başka yayın kuruluşlarınca yeniden yayınlanması suretiyle umuma iletim hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Eser sahibi bu hakkını bizzat kullanabileceği gibi, bir başkasına da devredebilir. Hakkın devrinin yayınlanan eserin yeniden yayınlanması yetkisini içermediği kabul edilmektedir.²²³ FSEK.m.43'e göre, eserin radyo televizyon kuruluşları vasıtasıyla umuma iletilmesi için eser sahibinin ve/veya hakkı devralan hak sahiplerinin muvafakatleri gerekir.

FSEK.m.25/II uyarınca eser sahibi, eserin aslı ya da çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz vasıtalarla satışına, diğer biçimlerle kamuya dağıtılmasına veya sunulmasına, gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda eserine erişimini sağlayarak eserin umuma iletilmesine izin verme ya da yasaklama hakkına sahiptir. Bu hak, çoğaltma, yayma ve temsil hakları kapsamında sayılabilecek filleri de kapsar.²²⁴ FSEK.m.25/III'e göre umuma iletim yoluyla eserin dağıtım ve sunumu eser sahibinin yayma hakkını ihlâl etmez. Eserin dijital ortamda umuma iletilmesi halinde, eser sahibinin bu eserin fiziki nüshaları üzerindeki yayma hakkı devam eder.

İnternet bir umuma iletim veya yeniden iletim aracıdır. Eserin internet ortamına konularak umuma iletilmesi halinde, son kullanıcı, eseri, istediği zaman kendisine ait

---

²²² Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 185; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 139.

²²³ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 177.

²²⁴ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 197; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 182; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 141.

ekranda görüntüleme, okuma, seyretme, dinleme ve teknik bir engel konulmamış ise bilgisayarına kaydederek kopyalama ve çoğaltma imkânına sahip olmaktadır.²²⁵ Bu şekilde eserin umuma açık bir internet sitesine konmasıyla eser umuma erişilebilir kılınmış olmaktadır. Eserin umuma açık olmayan bir internet sitesine konulması halinde ise eser, FSEK.m.25/II anlamında umuma erişilebilir kılınmış sayılmaz.²²⁶

Fikir ve sanat eserlerinin elektronik yöntemlerle kamuya iletilmesi hakkı yabancı hukuk sistemlerinde “elektronik haklar” olarak ifade edilmektedir.²²⁷ Fikir ve sanat eserlerinin internet ortamında web sayfaları ya da sunucularında kullanıcıların erişimini mümkün kılacak şekilde bulundurulması dijital iletimin sağlanması da kamuya iletim niteliğindedir.²²⁸ Nitekim 2001/29 sayılı AB Telif Hakları Direktifi m.3/I’te, eser sahiplerinin, eserlerini, kablolu veya kablosuz araçlar veya esere erişimi mümkün kılan araçlar (internet) aracılığıyla diledikleri zaman ve şekilde kamuya iletimi konusunda münhasır haklara sahip olduğu açıkça belirtilmiştir.

Eserin internet ortamında hazır halde tutulması umuma iletim sayılır. Eserin internet ortamında kamuya iletilmesinde, esere fiilen erişimin gerçekleşip gerçekleşmemesi önemli olmayıp, esere istenildiği anda erişilebilir olması yeterlidir. Eserin internet ortamına konularak iletimi Kanunda dijital iletim olarak nitelendirilmiş, dijital iletimin de kamuya iletim niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Dijital iletim hakkında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre dijital iletim çoğaltma ve yayma hakkının bir görünümüdür. Diğer bir görüşe göre dijital iletim yayma kapsamındadır, çoğaltma değildir. Başka bir görüşe göre dijital iletim ne yayma, ne çoğaltmadır; kendine özgü bir haktır.²²⁹ Kanaatimizce bir eserin web sitesine yüklenerek dijital iletimi, çoğaltma ve yayma hakkı kapsamındadır.²³⁰ Dijital erişim

---

²²⁵ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1943.

²²⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 146.

²²⁷ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 151.

²²⁸ Özderyol, *FSEK’te Düzenlenen Suçlar*, 75. Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 192; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 128; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 143.

²²⁹ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 71.

²³⁰ Bozgeyik, *Görüşler ve Kararlar*, 382.

olarak da ifade edilen bireylerin kendi seçtikleri yer ve zamanda esere erişim sağlamaları, kamuya iletim hakkının kullanımı niteliğindedir.²³¹

Veri tabanının dijital ortamda kamuya iletiminde çoğaltma ve yayma hakkı birlikte gerçekleşir. Bu şekilde veri tabanının internet üzerinden e-ticarete konu edilmesi halinde, dijital ortamda çoğaltma ve yayma hakkı birlikte kullanılmış olur²³²

Veri tabanına sadece üyelerin ya da işletme çalışanlarının değil, üçüncü kişilerin de giriş yapma olanakları mevcut ise, veri tabanının bir işletmenin veya organizasyonun intranetinde kullanımı da umuma iletim hakkı kapsamındadır. Ancak bunun için intranet kullanıcısının giriş yaptığı mekânı kendisinin belirleyebilmesi gerekir. Üçüncü kişilerin fiili olarak intranete giriş yapmaları şart olmayıp, giriş yapma imkânlarının bulunması yeterlidir.²³³

Özgün veri tabanlarında veri tabanı sahibinin münhasır haklarından olan kamuya iletim hakkı ile korunan, veri tabanının yapısı, bir başka ifadeyle veri tabanının içeriğinin seçilmesi veya düzenlenmesindeki özgün düşüncedir. Bir veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının dijital ortamda kamuya iletimi, telif hakkı ile korunan özgün düşüncenin de umuma iletilmesine, böylece veri tabanı sahibinin haklarının ihlal edilmesine neden olacaktır.

Bulut bilişime yüklenen yazılımlara kullanıcıların kendi seçtikleri yer ve zamanda erişmelerinin kamuya iletim hakkı kapsamında olup olmadığı hususunda doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrinde yazılımların bulut bilişim aracılığıyla sunulmasında kullanıcının ekranına sadece ekran görüntüsünün düşmesi nedeniyle yalnızca sunumun umuma erişilebilir kılma olarak nitelendirilemeyeceğini savunanlar olduğu gibi, yazılımın internet hatta intranet aracılığıyla sunumunun umuma erişilebilir kılma açısından yeterli olduğu, ayrıca kullanıcının kullanımına sunulmasının gerekmediğini ifade edenler vardır.²³⁴ Kanaatimizce, yazılımın internet ortamında bir şekilde sunulması umuma iletim hakkının kullanımı mahiyetindedir.

---

²³¹ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 156.

²³² Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 114.

²³³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 144.

²³⁴ Tekin Memiş, “Bulut Bilişimde Fikri Hak Sorunları” *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 327.

e)Temsil Hakkı

Temsil, bir fikir ve sanat eserinin doğrudan doğruya duyulara hitap edecek şekilde topluma sunulmasıdır.²³⁵ Doğrudan doğruya olabileceği gibi, dolaylı da olabilir. Bir eser, duyu organlarına hitap edecek şekilde okunma, çalınma, oynanma, gösterilme veya başka suretlerle doğrudan doğruya temsil olunabileceği gibi, herhangi bir teknik vasıta ile doğrudan temsil olunduğu yerden başka yere nakledilmek suretiyle dolaylı şekilde de temsil olunabilir.²³⁶

Direktif.m.5(d)'de özgün veri tabanlarının kamuya açık herhangi bir bildirim, sunumu veya temsilinde veri tabanı sahibinin münhasır hakkı bulunduğu belirtilmiştir. FSEK.m.24'e göre de, bir fikir ve sanat eserinden doğrudan doğruya ya da işaret, ses veya resim nakline yarayan araçlarla umumi mahallerde okuma, çalma, oynama, gösterme veya başka herhangi bir yolla temsil suretiyle yararlanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Temsilin umuma arz edildiği mahalden başka bir mahalle herhangi bir vasıta ile nakli de eser sahibine aittir. Eser sahibi bu hakkını bizzat kullanabilir veya bir başkasına devredebilir. Devir aksi kararlaştırılmadığı sürece eserin yalnız doğrudan temsilini kapsar, dolaylı temsilde ayrıca eser sahibinin özel izni gerekir.²³⁷ Eserin internet ortamında web sitesi üzerinden kamuya iletimi, teknik araçlarla gerçekleştirilen dolaylı temsile nazaran daha geniş kapsamlıdır.²³⁸

Temsil hakkı münhasıran eser sahibine ait olmakla beraber, belli amaçlara yönelik olarak temsil hakkına bir kısım sınırlamalar getirilmiş, temsil serbestisi tanınmıştır. Direktif m.6/2(b)'de veri tabanının ticari bir amaç güdülmeksizin kaynağı belirtilmek suretiyle eğitim amaçlı gösterimine temsil serbestisi kapsamında izin verilmiş, bu serbesti Direktif.m.5'te veri tabanı sahibine tanınan münhasır hakların istisnaları arasında sayılmıştır. FSEK.m.33'e göre de, yayımlanmış bir eserin, eğitim öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim amacıyla doğrudan veya dolaylı şekilde

---

²³⁵ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 172; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 131; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 129

²³⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 118-123.

²³⁷ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 184.

²³⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanları*, 112.

temsili serbesttir. Ancak temsil serbestisinin tanındığı hallerde eserin ve eser sahibinin adı açıklanmalı ve kâr amacıyla hareket edilmemelidir.

3.2.1.3.Hakların Sınırlandırılması

Eser sahiplerinin, yoğun bir fikri çaba sonucu meydana getirdikleri eserlerinden en geniş ölçüde yararlanmak istemeleri pek tabiidir. Eser sahipleri, meydana getirdikleri eserden maksimum oranda fayda sağlamayı düşünürken, toplumsal ve kültürel gelişim için toplumun da bu eserlerden yararlanması, bilgi sahibi olması toplumsal bir gerekliliktir. Bu eserler eser sahibi açısından olduğu kadar toplumun kültür ve sanat hayatının gelişmesi bakımından da oldukça önemlidir. Fikri bir emek sonucu ortaya konulan eser üzerinde eser sahibinin mutlak nitelikteki münhasır hakları dikkate alındığında, bu haklara sınırlama getirilmediği takdirde toplumun bu eserlerden yararlanması hayli zorlaşmakta, hak ihlali tehlikesiyle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu nedenle, toplum ve bireylerin yararına olmak üzere eser sahibinin haklarına bir takım sınırlamalar getirilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Eser sahibine tanınan haklara ilişkin istisna ve sınırlamalar eser türlerine göre farklılık göstermektedir. Kanunla konulan istisna ve sınırlandırmalar “dürüst kullanım” veya “adil kullanım” (fair use) doktrini olarak da adlandırılmaktadır.²³⁹ İstisna ve sınırlandırmalarda eser sahibinin hakları ile toplumun ve bireylerin çatışan hakları arasındaki dengenin sağlanmasına, getirilen sınırlamanın yaygın olmamasına, eser sahibinin meşru menfaatine haklı görülemeyecek şekilde zarar verilmemesine ve sınırlamanın eserden normal yararlanmaya aykırılık oluşturmamasına dikkate edilmesi gerekir. Adil kullanım ilkesi ile toplumun telif haklarıyla korunan eserlerden yararlanma hakları korunarak, telif hakkı sahiplerinin eserleri üzerindeki tekeli kaldırılmakta, toplumu oluşturan bireylerin de söz konusu eserlerden faydalanmaları sağlanmış olmaktadır.

Kanunda eser sahibinin haklarını sınırlandıran tüm istisnai haller, eser niteliği bulunan özgün veri tabanı üzerinde hak sahibi olanlar için de geçerlidir. Sınırlama nedeninin emredici bir norma dayanmadığı hallerde sınırlamalar eser ya da hak sahipleri tarafından, sözleşme veya genel işlem şartlarıyla ortadan kaldırılabilir.²⁴⁰

---

²³⁹ Acun, “*İnternet ve Telif Hakları*”, 17.

²⁴⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,167-169; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 206.

Eser sahibinin haklarına getirilen sınırlamalar, hukuka uygunluk nedeni oluşturur. Zira bu haklara getirilen sınırlamalar nedeniyle hukuka aykırılık ortadan kalkar ve fiil hak ihlali oluşturmaz.²⁴¹ Sınırlama nedenleri Kanunun “tahditler” başlıklı 30. maddesinde dört kategori halinde düzenlenmiştir. FSEK.m.30’da amme intizamı mülahazasıyla, FSEK.m.31-37 arasında genel menfaat mülahazasıyla, FSEK.m.38-41 arası hususi menfaat mülahazasıyla getirilen sınırlama nedenlerine yer verilmiş, FSEK.m.42-47 arasında ise hükümete tanınan yetkiler düzenlenmiştir.

A)Kamusal Düşüncelerle Yapılan Sınırlamalar

1.Kamu Düzeni Nedeniyle

Kamu düzeni, belirli bir yer ve zamanda toplumsal düzenin, huzur ve güvenliğin korunması için uyulması gereken, uyulmasında mutlak manada toplumun menfaati bulunan kurallar bütünüdür. Kanun toplumun menfaatlerini gözeterek eser üzerindeki haklardan eser sahibi dışındaki kişilerin yararlanmasını serbest kılmıştır, ancak bu serbesti eser sahibinin kendi eserinden yararlanma serbestisi kadar geniş değildir.²⁴²

FSEK.m.30’a göre, eser sahibine tanınan haklar, eserin ispatı amacıyla mahkeme ve diğer resmi makamlar önünde, güvenlik ve cezai işlemlerle ilgili kullanılmasına mani değildir. Fotoğrafların, genel güvenlik ve adli işlemler nedeniyle sahibinin izni aranmaksızın resmi makamlar veya bunların emriyle başkaları tarafından her şekilde çoğaltılması ve yayılması serbesttir. Hükmün tatbiki için kullanılan veya çoğaltılan ürünün eser niteliğinin bulunması ve kamuya arzının gerçekleşmiş olması gerekir.²⁴³

FSEK.m.30’da düzenlenen sınırlama veri tabanlarını da kapsamaktadır. Diğer eserlerde olduğu gibi veri tabanları da kamu düzeninin korunması amacıyla resmi makamlar önünde ispata yönelik kullanılabilir. Veri tabanlarına yönelik benzeri bir düzenlemeye Direktif.m.6/2(c)’de yer verilmiştir. Direktif, veri tabanının kamu güvenliği amacıyla yahut idari veya adli bir işlem amacıyla kullanıldığı hallerde üye devletlere veri tabanı sahibine tanınan hakları kısıtlama imkânı tanımıştır.

---

²⁴¹ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 192.

²⁴² Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 271, 350; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 200.

²⁴³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 171; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 195.

2.Kamu Yararı Nedeniyle

Eserden doğan haklar kamu düzeni dışında, genel menfaat amacıyla, toplumun haber ve bilgi alma hakkı ve haberleşme hürriyeti bakımından da sınırlandırılmıştır. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların kamu yararı gerekçesiyle sınırlama nedenlerine FSEK.m.31-38 arasında yer verilmiştir. Sınırlama nedenlerinin varlığı halinde bu hakların başkaları tarafından kullanılması mümkündür.

a)Mevzuat, İçtihat, Nutuk ve Gazeteler

Direktifte mevzuat ve içtihatlarla ilgili herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemekle birlikte, Direktif.m.6/2(d)'de, üye devletlerin maddenin a, b ve c fıkralarında yer alan hükme aykırı olmamak kaydıyla ulusal kanunların izin verdiği diğer telif hakkı istisnalarının veri tabanları hakkında uygulanabileceği belirtilmiştir.

FSEK.m.31'e göre, resmen yayımlanan²⁴⁴ ya da ilân olunan kanun, tüzük, yönetmelik, tebliğ, genelge ile mahkeme kararlarının çoğaltılması, yayılması, işlenmesi veya herhangi bir suretle bunlardan faydalanılması serbesttir. Hazırlanmaları, kabul edilmeleri ve yürürlüğe girmeleri kanun, tüzük ve yönetmeliğe benzeyen meclis iç tüzüğü, uluslararası anlaşmalar, meclis kararları, düzenleyici ve denetleyici kurumların resmen yayımlanan kararları da bu madde kapsamındadır.²⁴⁵

FSEK.m.36'ya göre, basın yayın kuruluşları tarafından kamuya yayılmış gündelik olay ve haberler iktibas edilebilir.²⁴⁶ Gazete ve dergilerde çıkan toplumsal, ekonomik ve siyasi günlük meselelere dair makale ve fıkraların aynen ya da işlenmiş biçimde diğer gazete ve dergilerce alınması ve radyo veya diğer araçlarla yayılması serbesttir. Ancak bunun için iktibas hakkının açıkça saklı tutulmamış olması gerekir. İktibas

---

²⁴⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E.2000/2638, K.2000/5836, T.22.6.2000 tarihli kararıyla, davalının Resmi Gazete içeriğini fotokopi, tarayıcı, optik okuyucu gibi kolaylık sağlayan araçlardan değil de, emek, para ve zaman harcayarak, bilgisayar klavyesi ile yeniden yazarak disket, hard disk gibi unsurlar üzerine kendi müstakil tespitlerini çoğaltıp, elektronik ortamda "Elektronik Resmi Gazete" adıyla internet ortamında yayımlanmasının haksız rekabet oluşturmayacağını kabul eden ilk derece mahkemesi kararını onamıştır. (Çiftçi ve Kırgıl, *İçtihatlı Fikrî Haklar Mevzuatı*, 21.)

²⁴⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,173, 174; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 195.

²⁴⁶ Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 116.

hakkı açıkça saklı tutulsa bile, fıkra ve makalelerin kısaltılarak basın özeti şeklinde alınması ve radyo ya da diğer yollarla yayılması serbesttir.

FSEK m.37 hükmüne göre, bilgilendirme sınırını aşmamak kaydıyla haber mahiyetindeki günlük olaylara bağlı olarak fikir ve sanat eserlerinden bazı parçaların, işaret ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalarla alınması, bunların çoğaltılması, yayılması, temsili veya radyo-televizyon gibi araçlarla yayınlanması serbesttir.

Seçilme ve düzenlenme yönünden sahibinin hususiyetini yansıtacak şekilde mevzuat ve içtihatların derlenip bir araya getirilerek bir veri tabanı oluşturulması halinde, veri tabanı içeriğindeki verilerden kamu yararı nedeniyle serbestçe yararlanılabilecektir. Bununla birlikte içeriğin seçilme ve düzenlenmesindeki fikri yaratıcılığı ihlal eder şekilde veri tabanının içeriğinin tamamının veya esaslı bir kısmının kopyalanarak yayılması söz konusu istisna kapsamında değildir.²⁴⁷

Mevzuatlar, içtihatlar ve mahkeme kararları kamu malı niteliğinde olup bu bilgilere herkesin ulaşma hakkı vardır. Nitekim Amerika Birleşik Devletlerinde bir mahkeme, “mahkeme kararlarının kamu malı olduğu, dolayısıyla kamuya açık oldukları, kamunun yararlanmasının önlenemeyeceğine” karar vermiştir.²⁴⁸ Ülkemizde ilmi gaye ile mahkeme kararlarına, içtihatlara ulaşmak bir hayli zor olsa da ve bu alanda tekeli sektör oluşmuş olsa da, son dönemlerde bu kararların herkesin kullanımına açılması konusunda epey yol alınmış ve 11 Ekim 2018 tarihi itibarıyla 4 milyondan fazla Yargıtay kararı Yargıtay’ın resmi internet sitesi üzerinden kamuoyunun kullanımına açılmıştır. Böylece kullanıcıların hiçbir telif ihlaliyle karşılaşmadan söz konusu kararlardan yararlanmaları mümkün hale gelmiştir.

b)Temsil Serbestisi

FSEK.m.33’e göre, yayımlanmış ve alenileşmiş eserlerden alıntı yapılarak eğitim ve öğretim amacıyla seçme ve toplama eserlerin vücuda getirilmesi serbesttir. Ancak bunun için temsilin yüz yüze eğitim ve öğretim amacıyla yapılması, kamuya açık yerde icra edilmesi ve temsil faaliyetinde kâr amacı güdülmemesi gerekir.

Temsil hakkı münhasıran eser sahibine ait olmakla beraber, belli amaçlara yönelik olarak temsil hakkına bir kısım sınırlamalar getirilmiş, temsil serbestisi tanınmıştır.

---

²⁴⁷ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 120; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

²⁴⁸ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 216.

Direktif.m.6/2(b)'de veri tabanının ticari bir amaç güdülmeksizin kaynağı belirtilmek suretiyle eğitim amaçlı gösterimine temsil serbestisi kapsamında izin verilmiş, bu serbestinin Direktif.m.5'te veri tabanı sahibine tanınan münhasır hakların istisnaları arasında sayılmıştır. FSEK.m.33'e göre de, yayımlanmış bir eserin, eğitim öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim amacıyla doğrudan veya dolaylı şekilde temsili serbesttir. Ancak temsil serbestisinin tanındığı bu halde dahi eser sahibinin ve eserin adı açıklanmalı ve kâr amacı güdülmemelidir.

c)Eğitim Serbestisi

Direktif.m.6/2(b)'ye göre veri tabanları ticari amaç güdülmeksizin kaynağı belirtilmek suretiyle eğitim amaçlı kullanılabilir. Bu serbesti Direktif.m.5'te veri tabanı sahibine tanınan hakların istisnaları arasında sayılmıştır. Direktif resitalinin 51.paragrafında, veri tabanının yasal kullanıcılarına veri tabanının içeriğinin önemli bir kısmını çoğaltma hususunda izin veren üye devletlerin, bu izni veri tabanının öğretim ve bilimsel araştırma amaçlarıyla gösterilmesi bakımından eğitim veya bilimsel araştırmanın belli kategorileri ile sınırlayabilecekleri belirtilmiştir.

FSEK.m.34'de düzenlenen ve “**eğitim serbestisi**” olarak da anılan hükme göre, yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, eğitim ve öğretim amacıyla maksadın haklı göstereceği nispette iktibas yapılarak seçme ve toplama eserler meydana getirilmesi serbesttir. Seçme ve toplama eserler kitap şeklinde derlenebileceği gibi, veri tabanlarında CD, DVD, CD-ROM, USB, flash bellek gibi dijital veri depolama ortamlarında da derlenebilir.²⁴⁹ Eğitim ve öğretim gayesi dışında sayılan eserlerden iktibas yapılarak seçme ve toplama eser vücuda getirilmesi eser sahibinin iznine bağlıdır. Ancak kanunun serbesti tanıdığı hallerde dahi hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir neden olmaksızın zarar verilmemesi, normal yararlanmanın sınırlarının aşılmaması, iktibas yapılan eserin ve eser sahibinin adının mutad şekilde belirtilmesi gerekir.

d)İktibas (Alıntı) Serbestisi

FSEK.m.35'te “**iktibas (alıntı) serbestisi**” olarak da anılan sınırlama nedenine yer verilmiştir. İktibas, alenileşmiş bir eserin belli parçalarının, motif ve tınlarının, ezgilerin ya da güzel sanat eseri resimlerinin başka eser içinde kullanılması olarak

²⁴⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,178; Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 115.

tanımlanmaktadır.²⁵⁰ Buna göre, iktibas yapılabilmesi için, alıntı yapılan eserin alenileşmesi, yani eser sahibinin rızası ile kamuya arz edilmiş olması, atıf yapılmak suretiyle oluşturulan eserin bağımsız bir eser niteliği taşıması, iktibasın makul ölçüde yapılması ve iktibas yapıldığı belli olacak şekilde kaynağının açıkça gösterilmesi gerekir.²⁵¹ Yeni eserin bağımsızlığını ve özelliğini ortadan kaldıracak ve asıl esere olan ihtiyacı giderecek ölçüde iktibas yapılamaz.²⁵² İktibas hakkının kötüye kullanılması ve şartlarına uyulmadan iktibas yapılması yararlanılan eserin sahibinin haklarının ihlali anlamına gelir.

Veri tabanlarında veri tabanı içeriğinin seçilme ve düzenlenmesindeki düşünce yaratıcılığı, bir başka deyişe veri tabanı yapısı korunduğundan veri tabanı yapısını oluşturan fikri yaratıcılıktan iktibas yapılması pratikte pek mümkün olmamakla birlikte, veri tabanının yasal kullanıcısının veri tabanı içeriğindeki eser, veri ve materyallerden yararlanmasında iktibas serbestisi bir ölçü olarak kabul edilebilir. Veri tabanının içeriğinden yararlanma ancak amacın haklı kıldığı ölçüde olabileceğinden, veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmı alınamaz.²⁵³

B. Özel Menfaat Düşüncesiyle Yapılan Sınırlamalar

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların kişi yararına özel menfaat düşüncesiyle sınırlandırılma nedenleri FSEK.m.38-41 arasında düzenlenmiştir. Mezkûr sınırlama nedenleri, çoğaltma, yayma, işleme ve temsil hakları açısından da geçerlidir.

1.Çoğaltma Hakkının Sınırlandırılması

a) Şahsi Kullanım İstisnası

Münhasıran eser sahibine tanınan çoğaltma hakkı bazı sınırlamalara tabi tutulmuştur. Fikir ve sanat eserlerinin kar amacı güdülmeksizin, kişisel kullanıma özgülenmesi ve

---

²⁵⁰ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 196; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 286; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 204

²⁵¹ Nihal Bulut ve Mahmut Koca, “İktibas Serbestisinin İhlali, İntihal ve Bunlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yılığ 2013*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2015), 213.

²⁵² Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 249; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 168.

²⁵³ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 121.

kural olarak bir adetle sınırlı tutulmak kaydıyla çoğaltılması mümkündür.²⁵⁴ Kişi yararına özel menfaat gerekçesiyle yapılan sınırlandırmalar da hakkın sınırlama nedenlerindedir. FSEK.m.38’de yer verilen ve doktrinde “**şahsi kullanım istisnası**” olarak da ifade edilen sınırlama nedenine göre, fikir ve sanat eserleri, kâr amacı gözetilmeksizin şahsi kullanım amacıyla çoğaltılabilir. Şahsi kullanım istisnası, Commen Law hukuk sistemlerinde telif haklarına getirilen en önemli sınırlamalardan olan “dürüst kullanım ilkesi” ile de benzerlik arz etmektedir.²⁵⁵

Şahsi kullanım istisnası, kişiye tanınan, onun şahsi kullanımına özgülenen özel bir çoğaltma hakkıdır. Bu hak yalnızca gerçek kişilere tanınmış olup, tüzel kişiler için çok istisnai ve alanı dar, sınırları kesin varsayımlarda gerçekleşebilir.²⁵⁶

FSEK.m.38/I hükmü uyarınca, fikir ve sanat eserlerinin şahsi kullanım amacıyla çoğaltılması serbest olmakla birlikte, yapılan çoğaltma ile hak sahibinin meşru menfaatlerine zarar verilmemesi, eserden makul yararlanmanın sınırları içinde kalınarak belirli bir sayıyı aşmaması, şahsi kullanımın ticari bir amaç gütmeyen bireysel kullanıcılarla özellikle kişinin kendisi, ailesi ve yakın çevresiyle sınırlı tutulması, şahsi kullanım istisnasının dar yorumlanarak hak sahiplerinin dijital tehdit karşısında olabildiğince korunması gerekir.²⁵⁷

Eserler bakımından uygulanan şahsi kullanım istisnasının veri tabanları açısından geçerli olup olmadığına ilişkin doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, veri tabanları şahsen kullanım amacıyla istifade edilmek üzere yaratıldıklarından ve veri tabanlarını veya kopyalarını kullanma hakkı yalnızca programı yasal yollardan edinen kişilere ait olduğundan veri tabanlarında

---

²⁵⁴ Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 55.

²⁵⁵ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 147; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 198.

²⁵⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 206.

²⁵⁷ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 199, 268; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,198; Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 365; Ayna İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 169; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 200; Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 114; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 110; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 203; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 117; Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 57.

FSEK.m.38 anlamında şahsen kullanım amaçlı çoğaltma caiz değildir.²⁵⁸ Bizim de katıldığımız bir diğer görüşe göre, eserler bakımından uygulanan şahsi kullanım istisnası işleme ve derleme eserler arasında sayılan veri tabanları için de geçerlidir. Ancak elektronik veri tabanlarının yapısı kolayca kopyalanmaya ve hızlı bir şekilde dağıtılmaya müsait olduğundan, bu tür veri tabanlarında şahsi kullanım hakkı kötüye kullanılabilir. Direktif elektronik veri tabanı sahipleri açısından bu tehlikeyi bertaraf etmek için şahsi kullanım istisnasını yalnızca elektronik olmayan veri tabanları açısından kabul etmiştir. Direktif m.6/2(a)'da elektronik olmayan veri tabanlarının şahsi amaç için çoğaltılmasına izin verilebileceği, bu şekilde veri tabanı sahibinin haklarına üye devletlerce sınırlama getirilebileceği belirtilmiştir. Direktifte eğitim, öğretim ve bilimsel amaçlı kullanımlarda elektronik olan veya olmayan veri tabanı ayrımı yapılmamış ancak bunlara yönelik ticari amaçla kullanmama, alıntılarda kaynak gösterme gibi bazı özel sınırlamalar getirilmiştir.

Direktifte elektronik veri tabanlarında şahsi kullanım istisnası kabul edilmediğinden elektronik veri tabanlarının bu istisnadan yararlanmaları söz konusu değildir.²⁵⁹ FSEK.m.38'de ise genel bir düzenlemeye yer verilerek tüm fikir ve sanat eserlerinin kâr amacı güdülmeden kişisel kullanım amacıyla çoğaltılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Maddede elektronik veri tabanlarının istisna kapsamı dışında tutulduğuna dair açık bir ifadeye yer verilmediğinden, hüküm bu haliyle elektronik veri tabanlarının şahsi kullanım amacıyla çoğaltılmasına imkân tanımaktadır. Doktrinde adil kullanım hakkı ve diğer hakların, lisans sözleşmeleri ile iptal edilebildiği, bunlar yerine sözleşmelerde başka alternatif tedbirlerin yer alabildiği, kullanıcıların basılı eserlerde olduğu gibi elektronik eserlerden de ticari olmayan şahsi kullanım amacıyla makul oranlarda kopyalama yapmalarına elektronik bilgi sağlayıcıları tarafından izin verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.²⁶⁰

Elektronik veri tabanlarında yasal kullanıcılara tanınan şahsi kullanım istisnası, kötünietli kişiler tarafından kolaylıkla istismar edilebildiği için doktrinde veri tabanı sahibinin haklarının korunması için bu tür veri tabanlarında şahsi kullanım

---

²⁵⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 141; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 84; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 93.

²⁵⁹ Ateş, *Makalelerim*, 158.

²⁶⁰ Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 104.

istisnasının dar yorumlanması, FSEK.m.38/II'de bilgisayar programları açısından getirilen şahsi kullanım hakkına yönelik sınırlamaların, veri tabanları hakkında da uygulanması gerektiği savunulmaktadır.²⁶¹ Kanaatimizce de, elektronik veri tabanlarının istismara açık yapısı nedeniyle, bu tür veri tabanlarında şahsi kullanım istisnası ya daha dar tutulmalı, ya da maddenin Direktifle uyumunu sağlayacak şekilde elektronik veri tabanları istisna kapsamı dışında tutulmalıdır.²⁶²

b)Engelli İstisnası

FSEK.Ek.m.11 hükmünde bir diğer çoğaltma serbestisi olan “engelli istisnasına” yer verilmiştir. Bu hüküm 2004 yılında 5101 sayılı Kanunun 26.maddesi ile FSEK’e eklenmiştir. Uluslararası alanda engellilere yönelik istisnai hükümlere ise Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) öncülüğünde 2013 yılında Türkiye’nin de aralarında bulunduğu altmışı aşkın ülke tarafından imzalanan Marakeş Sözleşmesi’nde²⁶³ yer verilmiştir. Sözleşme engellilerin eşit düzeyde fikir ve sanat eserlerine ulaşmaları ve toplumsal hayata katılımlarının sağlanması amacıyla yönelik olup, sözleşmede engelliler için yeterli sayı ve nitelikte “erişilebilir format” üretilmesi, bu kopyaların iç piyasada dolaşımı ile bunların ithal ve ihracına yönelik istisnai hükümler öngörülmüştür. Sözleşmeye göre, eser sahibinin iznine gerek olmaksızın engellilere özel kopya üretimi ve dağıtımı serbesttir.²⁶⁴

²⁶¹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 123; Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 93.

²⁶² 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağında ilgili AB müktesebatına da uygun olarak bilgisayar programları, elektronik veri tabanları ve mimarlık eserleri bakımından şahsi çoğaltım istisnasının genel hükmünün geçerli olmayacağı düzenlenmiş, veri tabanları bakımından özel serbesti halleri 96/9/AT sayılı Veri Tabanlarının Yasal Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifine uygun bir şekilde hükmün sonuna eklenmiştir. (msg.org.tr/.../GENEL%20GEREKCE%20VE%20MADDE%20GEREKCELERI.pdf), [25.07.2018]

²⁶³ Uygulamada Marakeş Sözleşmesi olarak anılan anlaşmanın tam adı “*Kör, Görme Özürlü veya Diğer Matbuat Engellilerin Yayımlanmış Eserlere Erişiminin Kolaylaştırılmasına Dair Marakeş Anlaşmasıdır.*”

²⁶⁴ Türkay Alica ve Bülent Önder, “*Engellilerin Yayımlanmış Eserlere Erişiminin Kolaylaştırılmasına Dair Marakeş Anlaşması ve Olası Etkileri*”, *Ankara Barosu Fikri*

Ülkemizde FSEK.Ek.m.11 ile yapılan düzenlemede istisnanın engellilere yönelik olarak tanındığı belirtilmekle birlikte, engelli kavramı tanımlanmış değildir. Kanunun engelli kavramından neyi kastettiğinin anlaşılabilmesi için özel kanun niteliğindeki 5378 sayılı Engelliler Hakkındaki Kanununa²⁶⁵ bakılması gerekir. Mezkûr Kanunda engelli kavramı; “fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey” olarak tanımlanmıştır. O halde FSEK tarafından tanınan bu hakkın süjesini 5378 sayılı Kanunda tanımı yapılan engelli kişiler oluşturmaktadır. Hakkın kapsamı Kanunda sayılan ilim ve edebiyat eserleri ile sınırlı tutulmuş, ayrıca bu eserlerin yazılı olması, alenileşmiş ve yayımlanmış olması ve eserin engelliler için üretilmiş bir nüshasının bulunmaması şartı konulmuştur.²⁶⁶ Bu kapsamda kullanılacak yetkiler “çoğaltma” ve “ödünç verme” yetkisi ile sınırlı tutulmuştur.²⁶⁷ Bu istisnaya göre, ders kitapları dâhil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yok ise, hiçbir ticari amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail alfabeti ve benzeri formatlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi için eser üzerinde hak sahibi olanların izni gerekmez. Ancak bu nüshalar üzerinde hak sahipleriyle ilgili bilgilere yer verilmesi

---

Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, 2014/1, 46.
<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2014-1/02.pdf>,
[06.11.218]

²⁶⁵ “Engelliler Hakkında Kanun (5378 S.K.)”, *Resmi Gazete*, 25868 (Temmuz 2005): 3. Mezkur Kanunun adı Özürlüler Hakkında Kanun iken Kanunun adında ve diğer maddelerinde yer alan “özürlüler” şeklindeki ibare 25/4/2013 tarih ve 6462 sayılı Kanunun 1’inci maddesiyle “engelliler” şeklinde değiştirilmiştir.

²⁶⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 208.

²⁶⁷ Mustafa Ateş,” ‘Bir Engelli İstisnası’ Mı Yoksa ‘İstisnaî Bir Engel’ Mi?: FSEK Ek Madde 11 Üzerine Eleştirel Bir İnceleme”, *Ankara Barosu FMRH Dergisi*, 2009/2, 23-51.<http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2009-2.html>, [05.11.218], Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 208.

ve kullanım amacının açık bir şekilde belirtilmesi gerekir. Bu nüshaların satılması, ticaret mevkiine konulması, amaç dışı kullanılması ve kullandırılması yasaktır.

Veri tabanları toplumun yararlanması için üretilmektedir. Toplumdaki tüm bireyler kadar engellilerin de bu ürünlerden yararlanma hakları bulunmaktadır. Bunun için de engelli istisnasının yalnızca yazılı ilim ve edebiyat eserleri ile sınırlı tutulmaması, veri tabanlarının engellilerin kullanımına uygun formatlarda çoğaltımına da yasal imkân tanınması gerektiği kanaatindeyiz. Bir yazarın tüm eserlerinin belli bir sistem dâhilinde özgün şekilde bir araya getirilerek yayınlandığı veri tabanı içeriğinin engellilerin kullanımına uygun formatlarda çoğaltılması, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesindeki yaratıcı düşünceye zarar vermemek kaydıyla içeriğin kısmen kullanımının mümkün olması gerekir.²⁶⁸

2.İşleme Hakkının Sınırlandırılması

Kanun, şahsi kullanım amacıyla bazı eserlerin işlenmesine izin vermiştir. İşleme hakkı, müzik, ilim ve edebiyat eserleri için tanınmıştır, bu eser türleri dışında kalan eserler yönünden geçerli değildir. İşleme hakkına konu eserler yalnızca şahsi kullanım amacıyla çoğaltılabilirler. Bu noktada, çoğaltma faaliyetinde bulunanın kimliği de önem arz etmez, bu kişi herhangi biri olabilecektir.

Direktif.m.5.'te telif hakkı ile korunabilir olan veri tabanı sahibinin; veri tabanı üzerinde çeviri, uyarılama, düzenleme ve diğer değişiklikler yapma veya yapılmasına izin verme hususunda münhasır hakka sahip olduğu belirtilmiştir. Elektronik veri

²⁶⁸ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının 38/ C maddesiyle, mezkur Kanun'un Ek 11 inci maddesinde yer alan engellilerin kullanımına yönelik istisna, Kanun'un istisnaları düzenleyen bölümüne alınmış, mezkur ek.m.11 düzenlemesinde istisna kapsamında yalnız ilim ve edebiyat eserleri bulunmaktayken, yeni düzenlemeyle alenilemiş tüm fikir ve sanat eserleri istisna kapsamına alınmıştır. Ancak bir eserin engelliler için üretilmiş nüshasının makul koşullarda ulaşılabilecek şekilde ticari dolaşımda bulunması halinde istisnanın uygulanması mümkün olmayacaktır. Bu hükümde yer alan makul koşul ifadesinin üç adım testi göz önünde bulundurularak somut olayın özelliklerine göre belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca istisna kapsamında çoğaltılacak nüshaların engellinin engelli olmayan kişiler gibi eser kullanımına imkan taşıyacak nitelikte olması şartı öngörülmüştür.(msg.org.tr/.../GENEL%20GEREKCE%20VE%20MADDE%20GEREKCELERI.pdf),[25.07.2018]

tabanlarında veri tabanı içeriğindeki eser ve veriler işlendiğinde, veri tabanı yapısının işlenmesi söz konusu olacaktır. Örneğin bir eser sahibinin aynı türden eserlerinin belli bir plan ve sistematik dâhilinde özgün şekilde bir araya getirerek yayınlayan veri tabanı sahibinin, bu eserleri farklı dillere tercüme ederek yayınlamak istemesi halinde, hem eserlerin, hem de veri tabanı yapısının işlenmesi söz konusu olacaktır. Bu durumda eser sahibinden önceden izin alınmışsa veri tabanı sahibi, veri tabanını işleme ve kamuya iletmede münhasır yetkiye sahip olacaktır.

3.2.1.4.Hakların Devri, Sözleşme ve Tasarruflar

A. Genel Olarak

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların devri eser sahibinin sağlararası sözleşme ve tasarruflarıyla, intikali ise eser sahibinin ölümüyle gerçekleşir. FSEK sisteminde eser üzerindeki hakların devri mali haklarla sınırlı tutulmuştur. Kural olarak manevi haklar devredilemezler ise de mali haklardan istifade için gerekli olduğu takdirde devredilmeleri mümkündür.²⁶⁹ Eser üzerindeki hakların birlikte devri halinde ise, mali hakların devri geçerli, manevi hakların devri ise batıl sayılacaktır. Bu bölümde öncelikle eser sahibinin hayatta iken yaptığı sözleşme ve tasarruflar incelenecek, daha sonra eser sahibinin ölümüne bağlı olarak hakların intikaline değinilecektir.

FSEK sisteminde eser sahipliğinin devredilmezliği ilkesini benimsenmiş olmakla birlikte, eser sahibinin manevi ve mali haklarında ayrıma gidilmiş ve mali hakların sözleşme ve tasarruflara konu edilebileceği kabul edilmiştir.²⁷⁰ Fikir ve sanat eserlerinden iktisadi anlamda faydalanma genellikle mali haklara ilişkin sözleşme ve tasarruflarda bulunulmasıyla mümkün olmaktadır. Çoğu zaman ortaya koyduğu eserden kendi imkânlarıyla ekonomik menfaat sağlayamayan eser sahibi, eserden doğan mali haklarını veya bu hakların kullanım yetkilerini bir başkasına devrederek eserden iktisaden fayda elde etme imkânına kavuşur. Hatta bazı durumlarda mali hakkın devredilmesi ya da bu hakkın kullanımının ruhsatla bir başkasına bırakılması, eserin değeri değer katar, bu da eseri bin bir emekle meydana getiren her eser sahibinin arzu edeceği bir durumdur.

---

²⁶⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 238; Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 123.

²⁷⁰ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 25.

Eser sahibi, mirasçuları veya bunlardan mali bir hak iktisap eden kişilerin bu hakkı başkalarına devretmesi ancak bir sözleşmeyle olur. Eser üzerindeki mali hakların devrinde FSEK sistemi borçlar hukukundaki taahhüt ve tasarruf işlemleri ayrımını esas almaktadır. Mali hakları devre dair verilen taahhüt, bu hakları veya bunların kullanma yetkilerini devretme hususunda eser sahibini veya onun ölümü halinde mirasçılarını borç altına sokar. Taahhüt işlemiyle mali hak veya kullanım yetkisi devredilmiş olmaz, bunun için ayrıca bir tasarruf işlemi yapılması gerekir. Tasarruf işlemiyle birlikte mali haklar veya kullanım yetkileri devredilmiş olur. Her halükârda hakkın devri için mevcutta vücuda getirilmiş ve tamamlanmış bir eserin bulunması şarttır. FSEK.m.48/3'e göre henüz meydana getirilmeyen veya tamamlanmayan eserler hakkında yapılan tasarruf işlemleri geçersizdir.

B)Mali Hakların Devri

“Devir” kavramı, aktarım ya da elden çıkarma anlamlarına gelmekte olup, hukuki açıdan bir hakkın elden çıkarılmasını, bir başka deyişle bir hakkın bir kimsenin malvarlığından ayrılarak diğer bir kimsenin malvarlığına aktarılmasını ifade eder.²⁷¹ Buna göre hak sahipleri malvarlığına dâhil bir hak üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunarak, bu hak konusunu bir başkasına devredebilirler.

FSEK sisteminde mali hakların sağlararası devrinde, borçlar hukukundaki taahhüt ve tasarruf işlemleri ayrımı esas alınmıştır. Taahhüt ve tasarruf işlemlerinin konusunu esas itibariyle mali haklar oluşturur. Manevi haklar kural olarak mali haklardan yararlanma amacıyla lüzumlu olduğu ölçüde devredilebilir. İstisna olarak eser sahibi sırf manevi hakları kullanmak üzere bir başkasına yetki verebilir.²⁷²

Eser sahipliğinden doğan mali hakların devri Kanununun 48 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Mali hakların devri de alacağın temlik gibi soyut ve aynı etkili bir tasarruf işlemidir. Fikir ve sanat eserleri üzerindeki mali haklar, sözleşme, ölüme bağlı tasarruflar ya da diğer yollarla devredilebilir.²⁷³

---

²⁷¹ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 84; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 238; Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 128; Öngören, *İnternet Hukuku*, 153.

²⁷² Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 294.

²⁷³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,238, 250; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 232.

FSEK.m.48/1'e göre, eser sahibi veya mirasçuları, eser üzerindeki mali haklarını süre, yer ve içerik yönünden sınırlı veya sınırsız, karşılıklı veya karşılıksız, şartlı veya şartsız olarak, kısmen veya tamamen bir başkasına devredebilir. Hakkın kendisi devredilmeyip, izin ya da ruhsat verme suretiyle sadece kullanma yetkisi de bir başkasına bırakılabilir. Eser sahibi veya mirasçılarında hakkı iktisap edenlerin iktisabı asli iktisap, eser sahibi veya mirasçılarında hakkı iktisap eden kişinin iktisap ettiği hakkı ya da ruhsatı bir başkasına devretmesi de devren iktisaptır. Doktrinde aslen iktisap doğrudan tasarruf, devren iktisap dolaylı tasarruf olarak da adlandırılmaktadır.²⁷⁴ FSEK.m.49'a göre devren iktisap için eser sahibi ya da mirasçılarının yazılı muvafakati gerekir.

Veri tabanı üzerindeki mali hakların devri de Kanunun devre ilişkin öngördüğü genel esaslara tabi olmakla birlikte, veri tabanlarında veri tabanının yapısını oluşturan içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesindeki fikri yaratıcılıktan doğan hakların devri ile veri tabanının içeriğini oluşturan eser ve veriler üzerindeki hakların devri birbirinden bağımsızdır. Veri tabanlarında fikri yaratıcılık veri tabanı yazarına ait olmakla birlikte, içerikteki eser ve veriler veri tabanı yazarına ait olmayabilir. Böyle bir durumda veri tabanının bir bütün olarak devredilebilmesi için veri tabanı yazarının içerikte yer alan hakları devretme hususunda da yetkili olması gerekir.²⁷⁵

Veri tabanı üzerindeki mali hakların kısmen veya tamamen devre konu olması mümkündür. Devir işlemi süre, yer ve muhteva itibariyle sınırlanabileceği gibi, belli bir ivaz karşılığı veya ivazsız da olabilir.²⁷⁶ FSEK, m.50/I hükmünde eser üzerindeki mali hakların devrine yönelik sözleşmelerin eser henüz vücuda getirilmeden önce yapılmış dahi olsa geçerli olduğu kabul edildiğinden, veri tabanı üzerindeki mali hakların devrini konu alan sözleşmelerin veri tabanı henüz vücuda getirilmeden önce yapılması mümkün ve geçerlidir.

Veri tabanı üzerindeki mali hakları iktisap eden kişinin haklarını sözleşmede kararlaştırıldığı süre, şekil ve şartlarda kullanması, eser sahibinin manevi haklarını gözetmesi gerekir. Bu husus hakkı iktisap eden açısından bir borç ve yükümlülüktür. Bu borca aykırı davranılarak eser sahibinin zararına neden olunması halinde, eser

²⁷⁴ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 74; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 231.

²⁷⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 123.

²⁷⁶ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 303.

sahibi sözleşmeden cayma hakkını kullanabilir. Mali hakkın devri, alacağının temliki gibi soyut ve aynı etkili bir tasarruf işlemi olup, devrin dayandığı hukuki sebebin sözleşmede gösterilmesi zorunlu değildir.²⁷⁷

Mali haklar üzerindeki hukuki işlemler, yapılış sırası itibariyle taahhütler (sözleşmeler) ve tasarruf işlemleri olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir.

1.Sözleşmeler

Taahhüt işlemleri ya da kanundaki deyimiyile sözleşmeler, mali hakları veya bunların kullanma yetkisini devretme hususunda kişisel borç doğurur. Sözleşme, bir mali hak üzerinde tasarruf işlemi yapmaya yönelik verilen taahhüttür.²⁷⁸ Sözleşme, mali hakların devrine ilişkin borçlanmayı ifade eder.²⁷⁹ FSEK.m.60'da düzenlenen vazgeçme hali dışında, mali hakkın veya kullanım yetkisinin devri için öncelikle bir sözleşme yapılması gerekir. Sözleşme, eser sahibini, ölmüşse mirasçılarını veyahut bunlardan mali bir hak iktisap edip de bu hakkını devredecek olanları tasarruf işlemi yapma hususunda borç altına sokar.

FSEK.m.52 uyarınca mali hakların devrine yönelik sözleşmeler yazılı olmalı ve devre konu haklar sözleşmede ayrı ayrı gösterilmelidir. Bu hüküm emredici niteliktedir. Konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, “..FSEK 52.maddesi uyarınca mali haklara ilişkin sözleşmede hangi hakların devredildiğinin açıkça gösterilmesi gerekir. .. eserin video çekim ve yayın haklarının davacıya devredildiği sözleşmede belirtilmiş, TV’de gösterim hakkının devredildiğinden söz edilmemiştir. .. yasanın hükmü karşısında sözleşmelerin TV’de yayın haklarını da kapsadığı yolunda daha geniş bir yoruma tabi tutulması mümkün değildir..” şeklinde karar vererek devir sözleşmesinde devre konu mali hakların ayrı ayrı gösterilmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁸⁰ Mali hakların devrine ilişkin verilen yazılı izin sadece o devre özgü olup, her bir devirde yazılı iznin tekrarlanması gerekir.²⁸¹ Yazılı şekil geçerlilik

---

²⁷⁷ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 303.

²⁷⁸ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*,295; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 48.

²⁷⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 229.

²⁸⁰ Yargıtay 11.HD. T.18/11/1999, E.1999/2264, K.1999/9338. (Aslan, *Fikri Hakların Tükenmesi*, 214); Öngören, *İnternet Hukuku*, 153.

²⁸¹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,251; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 319.

şartıdır.²⁸² Bu şart doktrinde munzam şekil şartı olarak da ifade edilmektedir. Yazılı şekil şartı sözleşmenin kurulmasında aranacağı gibi, değiştirilmesinde de aranacaktır. Sözleşmenin yazılı şekilde yapılmaması halinde sözleşmenin geçersizliği taraflarca ileri sürülebilir. Hâkim de, taraflarca ileri sürülmesi dahi geçersizliği re'sen dikkate alır. Bu şekilde geçersizliğin ileri sürülmesi bir def'i değil, itirazdır.²⁸³

Mali hakkın devri şarta bağlanabileceği gibi, eser sahibinin mali hakkı devrederken, devralana devraldığı hakkı üçüncü kişilere devretme yetkisi de tanıyabilir. Yine mali haklar süreli, süresiz, sınırlı, sınırsız, ivazlı veya ivazsız şekilde devredilebilir. FSEK.m.53'e göre sözleşmeyle mali bir hakkın kendisini veya kullanım ruhsatını bir başkasına devreden kimse, hakkı kazanan kişiye sözleşmeye konu hakkın varlığını garanti etmiş sayılır. Ancak mali hak devri ya da ruhsat verilmesi ivaz karşılığı değil ise devreden böyle bir yükümlülüğü yoktur. Tekeffül borcunun baştan sözleşmeyle bertaraf edilmesi de mümkündür. Öte yandan Kanun, yetkisi olmayan kimseden hak iktisabını, hakkı iktisap eden kişi iyiniyetli dahi olsa korumamıştır.

FSEK.m.54'e göre mali hakları veya bunların kullanımlarını devreden kişinin devre yetkili olması, bir başka deyişle devre konu hak üzerinde hak sahibi olması ve hakkı devretme hususunda yetkili olması gerekir. Yetkisi olmadığı halde mali bir hakkı başkasına devreden veya kullanma ruhsatını veren kimse, yetkisinin bulunmadığının diğer tarafça bilindiğini veya bilinmesi gerektiğini ispat etmek zorundadır. Bu hususu ispat edememesi halinde kusurlu sayılacak ve tasarrufun hükümsüz kalmasından dolayı diğer tarafın uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlü olacaktır.²⁸⁴ Kusur durumuna göre tazminatın kapsamı mahkeme tarafından belirlenecektir. Ancak tazminle sorumluluk için kusur şart değildir. Kusur tazminatının kapsamını tayinde mahkemece gözetilecek bir husustur. Mali haklara tecavüz iddiasıyla açılan bir davada Yargıtay 11.H.D. E:2002/8451, K:2003/791, T:27.1.2003 tarihli kararında²⁸⁵, çeşitli sayıda filmi izinsiz gösteren davalıların eylemlerinin iyiniyetli dahi olsalar korunamayacağı, mali haklara tecavüzde bulunan davalıların sorumlu tutulabilmeleri için kusurun şart olmadığını açıkça belirtmiştir.

²⁸² Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 94.

²⁸³ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 220-223.

²⁸⁴ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 183.

²⁸⁵ Çiftçi ve Kırgıl, *İçtihatlı Fikrî Haklar Mevzuatı*, 38.

Eser sahibi veya mirasçılarının mali bir hakkı veya kullanımını belirli bir amaç veya süre için devrettiği hallerde, amacın gerçekleşmesi ya da gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesiyle ve belirlenen sürenin geçmesiyle devre konu hak, eser sahibi veya mirasçılara geri döner.²⁸⁶ Ancak bu hüküm hakkın kullanılmasının iktisap edenin şahsına bağlı bulunduğu hallerde geçerlidir. FSEK.m.59/1 uyarınca hakkın kullanılması iktisap edenin şahsına bağlı değilse, başkasına devrine sözleşme ile izin verilmeyen bir mali hakkı iktisap edenin ölmesi ya da iflas etmesi halinde, devre konu hak eser sahibi veya mirasçılara geri dönmez.

Mali hakların veya bunların kullanım yetkilerinin devrine müteallik sözleşmelerin konusu ancak yürürlükteki mevzuatın tanıdığı mali hak ve yetkililerdir.²⁸⁷ İleride vücuda getirilecek eserle ilgili taahhüt işlemi yapılabilir. Bu halde eser sahibi, eser vücuda geldiği ve mali hak doğduğu anda hakkı ya da ruhsatı devretme, bu mümkün olmuyorsa taahhütte bulunduğu kişiye tazminat ödeme borcu altına girmektedir. Mevcut bir eser üzerindeki mali hakları konu alan sözleşmeler FSEK'teki istisnai düzenlemeler dışında TBK'nın genel hükümlerine tabidir.

a) Sözleşmeden Cayma Hakkı

FSEK.m.58'e göre eser sahibi, eser üzerindeki mali bir hakkın devri veya kullanımına dair bir sözleşme yapmış olsa dahi belli şartların varlığı halinde sözleşmeden cayabilir. Cayma hakkından önceden vazgeçme hüküm ifade etmez. Bu hakkın ileri sürülmesini iki yıldan fazla süreyle yasaklayan kayıtlar hükümsüzdür.

Mali bir hakkın devrine ya da ruhsat verilmesine dair sözleşmelerde tarafların karşılıklı hak ve yükümlülükleri vardır. Bu sözleşme ile eser sahibi mali bir hakkı ya da kullanımını diğer tarafa devretme borcu altına girerken, diğer taraf da iktisap edeceği hak ve yetkileri sözleşmede kararlaştırılan şekil ve sürede, bir süre belirlenmemişse uygun bir süre içinde kullanma yükümlülüğü altına girmektedir.²⁸⁸ FSEK.m.58/1 hükmü gereği, sözleşmenin diğer tarafı bu yükümlülüğe uymaz ve eser sahibi bundan bir zarar görürse, eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse,

---

²⁸⁶ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 121; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,264; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 317; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 240.

²⁸⁷ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,241; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 296.

²⁸⁸ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 219, 238; Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 120.

eser sahibi sözleşmeden ve dolayısıyla tasarrufi işlemde cayabilir. Cayma hakkının kullanılabilmesi için sözleşmenin diğer tarafının kusurlu olması gerekmez.²⁸⁹ Ancak eser sahibi kendi kusuruyla mali hak veya ruhsat sahibinin eserden gerektiği gibi yararlanmasına engel olmuşsa, cayma hakkından yararlanamaz. Cayma ile birlikte devredilen mali hak eser sahibi veya mirasçılara döner, verilen ruhsat son bulur.

Kanunda yalnızca eser sahibinin cayma hakkından yararlanabileceği belirtilmekte ise de, bu haktan FSEK.m.19'da sayılan kişiler de yararlanabilir. Eser sahibinden asli iktisapta bulunmayan kişiler ise cayma hakkından yararlanamaz.

Cayma hakkı, mali hak veya yetkinin eser sahibine geri dönmesini sağlayan bozucu yenilik doğuran bir haktır. Bu hakkın kullanılabilmesi için eser sahibinin noter aracılığıyla diğer tarafa yükümlülüklerini yerine getirmesi için uygun bir mehil vermesi gerekir. Ancak, sözleşmeyle devredilen hakkın kullanımı devralan kimse açısından imkânsız olursa veya bu kişi iktisap ettiği hakları kullanmayı reddederse veya bir önel tanınması eser sahibinin hak ve menfaatlerini önemli ölçüde tehlikeye düşürecekse bu hakkın kullanımı için önel verilmesi gerekmez. Bu şekilde önel verilmesine gerek yoksa ya da önel verilmesine rağmen diğer taraf verilen önel içinde yükümlülüklerini yerine getirmiyorsa noter aracılığıyla yapılacak ihbarla birlikte cayma gerçekleşmiş olur.²⁹⁰ Burada cayma hakkının hüküm ifade ettiği tarih cayma ihbarının gönderildiği tarihtir. Sözleşmenin diğer tarafı bu cayma ihbarının kendisine tebliğinden itibaren dört hafta içinde caymaya itiraz edebilir.²⁹¹ İktisap eden, mali hakkı kullanmamasından kendisine atfedilecek bir kusur bulunmadığını veya eser sahibinin kusurunun daha ağır olduğunu ispat ederse, hakkaniyet gereği münasip bir tazminatın kendisine verilmesini isteyebilir.

b) Kanuni Fesih Hakkı

FSEK.m.50/1 hükmüne göre eser henüz meydana getirilmeden önce dahi olsa mali hakkın kendisinin veya kullanımının devrine yönelik verilen taahhütler geçerlidir. Hükümlerle, ileride meydana getirilecek eserler yönünden tasarruf işlemlerinin

---

²⁸⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 239; Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 107; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 310.

²⁹⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 239; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 263.

²⁹¹ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 301.

yapılması yasaklanırken, taahhüt işlemi yapılması geçerli sayılmıştır. Bununla birlikte söz konusu taahhütler, eser sahibinin eseri tamamlamadan önce ölmesi, tamamlama yeteneğini yitirmesi ya da kusuru olmaksızın tamamlamasının imkânsız hale gelmesi halinde kendiliğinden geçersiz olacaktır. Sözleşmenin diğer tarafının iflas etmesi, devraldığı mali hakları kullanmaktan aciz duruma düşmesi ya da kusuru olmaksızın kullanmasının imkânsız hale gelmesi hallerinde de verilen taahhütler kendiliğinden geçersiz hale gelecektir.

İlerde meydana getirilecek eserlere ilişkin verilen taahhütler taraflarca feshedebilir. Bu şekilde kanuni fesih hakkı kullanıldığında ihbar tarihinden bir yıl sonra fesih hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlar. Kanuni fesih ve dönme hakkı emredici nitelikte olup, sözleşme ile bertaraf edilemez. Kanunda belirtilen bir yıllık süre ise emredici nitelik taşımadığından, taraflarca bu süre kısaltılabilir ya da uzatılabilir.²⁹²

2.Tasarruflar

a)Genel Olarak

Tasarruf, mali bir hakkın devrini ifade eder. Tasarruf işlemleri, bir mali hak ve onun kullanma yetkisi üzerinde doğrudan etkili olan işlemler olup, genellikle daha önceden bağışlanmış bir akdin ifası için mali hakkı veya kullanma lisansını devretme amacıyla yapılır.²⁹³ Eser sahibi bizatihi mali hakkı ya da mali hakkın kullanma yetkisini devredilebilir. Eser sahibi veya mirasçılarının kendilerine kanunen tanınan mali haklardan kamu yararına vazgeçmeleri de ayrı bir tasarruf işlemidir. Mali hakkın devri alacağın temlikinde olduğu gibi soyuttur, hukuki sebep geçersiz de olsa, gerçekleşirse de mali hak devralan kişiye geçer. Bu yönüyle mali hakların devri TBK.m.183 vd. hükümlerinde düzenlenen alacağın temlik hükümlerine tabidir. Mali hak üzerinde tasarruf işlemlerinde bulunulabilmesi için o hakkın eser sahibinin malvarlığında olması gerekir. Bu da ancak fikri ürünün meydana getirilerek eser vasfı kazanmasıyla mümkündür. Bu nedenle henüz vücuda getirilmeyen bir üründe tasarruf işlemiyle mevcutta olmayan bir mali hakkın ya da kullanım hakkının devri mümkün değildir. Mali hakkın devri tasarruf işlemi niteliğinde olduğundan, hak devredilmekle devreden malvarlığından çıkar, devralanın malvarlığına girer.

---

²⁹² Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 261; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 237.

²⁹³ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*,294.

b)Lisans Sözleşmeleri

Lisans kelimesi, eski Yunanca ve Latince'den gelmekte olup, Latince'de "licare", Fransızca'da "license" kelimesiyle ifade edilmektedir. Lisans, bir işin yapılması ya da bir girişimde bulunulabilmesi için verilen izin, yetki veya ruhsat anlamlarına gelmekte, bir kimseye tanınan ayrıcalıklı harekette bulunma hakkını ifade etmektedir. Lisans, mali haklara ilişkin kullanma veya eserden yararlanma yetkilerinin kısmen veya tamamen rızâ olarak üçüncü kişi olan ruhsat sahibine devredilmesidir.²⁹⁴ Lisans, hakkın devreden malvarlığından çıkmaksızın devralana yalnızca kullanım yetkisinin tanınmasıdır.²⁹⁵ Bir başka deyişle bu sözleşme ile telif hakkının bizzat kendisi değil, kullanım hakkı devredilmektedir.²⁹⁶ Fikri hukukta lisans sözleşmesi, mali bir hakkın sadece kullanma yetkisinin devrini konu alan, iki tarafın karşılıklı irade beyanlarının uyuşmasıyla kurulan, rızâ bir akittir. Lisans sözleşmeleri öğretide kullandırma sözleşmeleri olarak da adlandırılmaktadır. Lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği öğretide tartışmalı olmakla birlikte, genel kabul gören görüş, lisans sözleşmelerinin, aynî tesirleri olan, her iki tarafı borç altına sokan sinallagmatik bir sözleşme olduğu yönündedir.²⁹⁷

Lisans sözleşmesinin kurulması ve sonuç doğurması için karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanı yeterli olup ayrıca eserin karşı tarafa teslimi gerekmez. Lisans sözleşmesi kural olarak ivazlı, tam iki tarafa borç yükleyen, sürekli borç ilişkisi doğuran ve kullandırma amacı güden sui generis nitelikte bir sözleşmedir.²⁹⁸ Lisans veren bir başka deyişle hakkı devreden kişi, eseri teslim ve hakkın varlığını tekeffül etme ile devrettiği mali hakkın devralan tarafından gereği gibi kullanılmasını temin etmekle yükümlü iken, lisans alan, yani hakkı devralan kişi de, karşılaştırılan lisans bedelini ödeme ve devraldığı mali hakkı sözleşmede karşılaştırılan tarz ve şekilde bizzat kullanma borcu altına girmektedir. Lisans alanın aynı zamanda yer, zaman ve

---

²⁹⁴ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 337; Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 72; Küçükali, *Fikri Hakların İhlali*, 236; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 304.

²⁹⁵ Öngören, *İnternet Hukuku*, 155.

²⁹⁶ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 241.

²⁹⁷ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 254.

²⁹⁸ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 70-85.

içeriğe ilişkin sınırlamalara da uyması gerekir. Aksi takdirde lisans veren eser sahibinin eseri üzerindeki mutlak hakkını ihlal etmiş olur.²⁹⁹

Mali hakkı veya lisans hakkını devredenın kişiliği nazara alınarak iki şekilde tasarruf yapılabilir. Buna göre, mali hakkı veya lisans hakkı eser sahibi veya mirasçılardan devralınmışsa “aslen iktisap”, mali hak ya da lisans hakkı, mali hakkı daha önce eser sahibi veya mirasçılardan devralan kimseden devralınmışsa “devren iktisap” söz konusudur.³⁰⁰ FSEK.m.49/T’e göre, eser sahibi veya mirasçılardan mali bir hak veya bu hakkın kullanma lisansını alan kimse, eser sahibi veya mirasçılardan yazılı izin alarak lisans hakkını bir başkasına devredebilir. Lisans alan tarafından üçüncü kişilere alt lisans da tanınabilir. Ancak bunun için de ana lisans sözleşmesinde, lisans alanın alt lisans tanınmasına ilişkin açık bir hükmün bulunması, aksi halde ilk lisans verenin yazılı muvafakatının alınması gerekir.

Lisans sözleşmeleri elektronik ortamda da yapılabilir. Eser internet ortamında kamuya sunulmakla, fiziki şartlarda ulaşılamayacak kadar büyük bir kitleye ulaşma imkânına sahip olur. Böylelikle eser sahibi dünyanın diğer ucundaki herhangi bir kişiye eserini ulaştırma ve bundan da ekonomik kazanç elde etme imkânına kavuşur. Bu şekilde internet ortamında eserden haberdar olan ve bundan yararlanmak isteyen kullanıcı ile eser sahibi arasında her zaman fiziki bir sözleşme yapılması mümkün olmaz. Bu durumda eser sahibi, kullanıcı ile bir elektronik sözleşme (e-sözleşme) yaparak, eser üzerindeki hakların üçüncü kişilerce kullanılmasına izin verebilir. Elektronik sözleşme mesafeli iletişim tekniklerinden olan elektronik araçların (internet) kullanılmasıyla kurulan mesafeli bir sözleşme olup, bu sözleşmede taraflar fiziki olarak bir arada bulunmaksızın işlem iradelerini elektronik ortamda ortaya koymaktadırlar. Bu şekilde bilgisayar veya internet kullanılarak yapılan ve mal ve hizmetlerin teminini konu olan sözleşmelerle, gayri maddi malların, yani yazılım, film, kitap gibi dijital ürünlerin indirme (download) yoluyla temini mümkün

---

²⁹⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 235; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 227, 250-275; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 80; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 165-184; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,250.

³⁰⁰ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 107.

olmakta, sözü edilen ürünlere ilişkin sözleşmelerin hem kurulması hem de ifası internet üzerinden gerçekleştirilmektedir.³⁰¹

İnternet ortamında web sitesi sahiplerinin geliştirdikleri bir başka sistem de “clickwrap licence” olarak anılan sistemdir. Doktrinde ‘tıklanma yoluyla kurulan sözleşmeler’ olarak anılan Click-Wrap Lisans Sözleşmeleri, bilgisayar yazılımlarına internet ortamında erişim sağlanması ve bunların lisans sözleşmesinin diğer tarafı olan kullanıcının bilgisayarının ana belleğine kopyalanmasından önce, yazılımın kullanım şartlarını konu edinen ve üçüncü kişilere devrini önlemeyi amaçlayan, sözleşme şartları bir ikona tıklanmak suretiyle kabul edildiği takdirde, erişim veya kopyalama izni veren sözleşmeler olarak tanımlanmaktadır³⁰² Elektronik ortamda kurulan son kullanıcı lisans sözleşmelerinin bir türü olan bu sözleşmede, kullanıcının internet sitesini, veri tabanını hangi şartlar altında kullanabileceği belirtilir.

Click-wrap lisans sözleşmesi genellikle internet ortamında kullanıcıya sunulur. Kullanıcının “kabul et” ikonuna tıklamasıyla lisans veren ile kullanıcı arasında sözleşme kurulmuş olur. Kullanıcının söz konusu sözleşmenin hükümlerinde değişiklik yapma imkânı yoktur. “Kabul et veya terk et” prensibinin geçerli olduğu bu sistemde, kullanıcı, ya site sahibinin koyduğu ve giriş için kabul edilmesi gereken kuralları ikonu tıklayarak kabul etmekte ve siteye girmekte, ya da site sahibinin koyduğu kuralları kabul etmeyerek siteyi terk etmektedir. Site sahibinin koyduğu kuralların kabul edilmesiyle kullanıcıyla site sahibi arasında esasen karşılıklı irade beyanına dayanan elektronik bir sözleşme kurulmuş olmaktadır. Kullanıcının bu şekilde “clickwrap lisans” ile site muhtevasına erişmesi halinde fikri hak ihlali oluşmaz.³⁰³ Kullanıcı “reddet” butonuna tıkladığında sözleşme kurulamamaktadır.

Elektronik ortamda kurulan bir diğer son kullanıcı lisans sözleşmesi de “Browser-Wrap” lisans sözleşmeleridir. İnternette indirilmeye müsait bilgisayar programlarında kullanılan bu yöntemde kullanıcının görüntülemekte olduğu web

---

³⁰¹ Bayram, *İnternet Hukuku*, 105.

³⁰² Gülin Güngör, Yeni Düzenleme Çalışmalarında Elektronik Akitlerin Kuruluşu ve Click-Wrap Yazılım Lisansı Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Kaydı”, s.29, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/287/2618.pdf>, [22.04.2019]

³⁰³ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 146.

sitesinin alt kısmında yer alan “Sözleşmeyi okudum onaylıyorum” vb. bir kutucuğun tıklanması ile sözleşme kurulmuş olmaktadır.

Elektronik ortamda kurulmamakla birlikte, elektronik lisans sözleşmelerinin öncülü olarak nitelendirilen ve “yırıtma/açma yoluyla kurulan sözleşmeler” olarak da anılan Shink-Wrap Sözleşmelerinde ise, sözleşme kullanıcıya fiziki olarak paket içerisinde gönderilmekte, kullanıcı paketi açtığı anda sözleşme kurulmuş olmaktadır.

Elektronik ortamda kurulan lisans sözleşmelerinin hukuken geçerli ve bağlayıcı olup olmadıkları hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmekte ise de, genel kabul gören görüş kabul beyanının herhangi bir şekilde tabi olmadığı, elektronik ortamda tıklama ya da kutucuğu işaretleme yoluyla sözleşmenin kurulmasına yönelik ortaya konulan kabul iradesinin hukuken geçerli olduğu yönündedir.³⁰⁴

Bir web sayfası kurarak kamuya açık ve herkesin erişimine imkân verecek şekilde işleten kimse, internet kullanıcılarının site muhtevasına erişmelerine ve bunu bilgisayarlarında görüntülemelerine zımni onay vermiş sayılır. Doktrinde zımni lisans olarak da ifade edilen bu durumda, web sitesi sahibinin, kullanıcıların internet sitesine erişmelerine veya şahsi kullanımla sınırlı olarak çoğaltılmasına zımnen izin verdiği kabul edilmektedir. FSEK.m.22’de, bir web sayfasının muhtevasının bilgisayarın RAM’ine geçici dahi olsa kaydedilmesi çoğaltma olarak kabul edilerek eser sahibinin iznine tabi kılınmış ise de, web sitesi işleticisinin ya da eser sahiplerinin sitenin muhtevasına erişimi yasaklamadıkları sürece, kullanıcıların sitenin muhtevasına erişmelerine zımnen onay verdikleri söylenebilir. Buna karşın web sayfasına girmek için izin, onay ya da ücrete bağlanmışsa, bu şartlar yerine getirilmeden site muhtevasına girilmesi halinde fikri hak ihlali oluşacaktır.³⁰⁵

Elektronik veri tabanı yazarlığından doğan haklar lisans sözleşmeleri ile devredilebilir. Veri tabanı sahibi kullanıcıyla yaptığı lisans sözleşmesiyle on-line veri tabanının sadece kullanım hakkına izin vermektedir. Lisansla birlikte, mali bir hakkın kullanım yetkisi veri tabanı sahibi veya mirasçıları tarafından kısmen veya

---

³⁰⁴ Sinan Öztürk, “*Elektronik Sözleşmeler (Kuruluş ve Geçerlilik Şartları)*”, İ.Ü.SBE Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, sh.108, <http://www.turkhukuk sitesi.com/serh.php?did=3789>, [22.04.2019]

³⁰⁵ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 148; Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 55.

tamamen, belirli veya belirsiz bir süre için, sınırlı veya sınırsız şekilde bir başkasına devredilmektedir. Ruhsat verilmesi mali hakkın bir başkasına devrine engel teşkil etmez ancak mali hakkın devri ruhsatla yüklü olarak yapılmış sayılır. Öte yandan mali haklardan çoğaltma ve yayma hakkını lisansla iktisap eden kimse bu haklarını kullanabilmek için eseri kamuya sunmak zorundadır. Öğretide lisans verilerek mali hakların tamamının veya bir kısmının devredildiği bu gibi hallerde bazı manevi haklarında lisans alanca kullanılmasının kaçınılmaz olacağı ifade edilmektedir.³⁰⁶

Elektronik veri tabanlarına erişim lisans sözleşmeleriyle sağlanmaktadır. Kişiler on-line veri tabanlarında, adil kullanım kapsamında veri tabanı sahibiyle yaptığı lisans şartları altında veri tabanı içeriğinden yararlanabilir, materyal yükleyebilir. Yüklemenin ne kadarına izin verileceği veri tabanı türüne göre farklılık gösterir. Kişilerin araştırma sonuçlarına şahsi kullanım amacıyla on-line olarak erişimleri, önemli olmayan bir kısmı CD gibi taşıyabilir bir aygıtta yüklemeleri, bilgisayardan çıktı alabilmeleri için veri tabanı sahibinden izin almaları gerekmez.³⁰⁷

Lisans sözleşmelerinin hukuki niteliği hakkında doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmektedir.³⁰⁸ Lisans sözleşmelerinde eser sahibinin mali haklarının tamamından ya da bir kısmından belli bir süre feragat ettiği, kullandırma sözleşmelerinde ise eser sahibinin haklarında herhangi bir sınırlama olmadığı, dolayısıyla lisans sözleşmelerinin kullandırma sözleşmelerinden farklı olduğu ileri sürülmekte ise de³⁰⁹ kanaatimizce genel olarak böyle bir ayırım yapılması doğru değildir. Zira lisans sözleşmelerini konu alan FSEK.m.56 hükmü bu ayırımı kendi içerisinde zaten yapmış, verilen lisansı tam ve basit lisans (ruhsat) olarak ikiye ayırmıştır. Her iki lisans türünde de sözleşmenin konusu mali hakların kullandırılmasıdır. Ancak tam lisansta eser sahibi belli bir süre bu hakkını kullanamamakta ya da lisans verdiği

---

³⁰⁶ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 166. Yılmaz, *Elektronik Veri Tabanlarında Telif Hakkı Sorunu*, 92.

³⁰⁷ Aslan, Dilan Sıla, Rekabet Kurulu kararları, FMR Dergisi 2016 Sayı 1, sh. 223 <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2016-1.html>, [28.07.2018]

³⁰⁸ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*,70; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,253; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 242; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 234.

³⁰⁹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 125.

dışındaki kimselere kullandıramamakta; basit lisansta ise mali haklarını hem kendisi kullanmakta hem de bir başkasına kullandırabilmektedir. Dolayısıyla her iki lisans türü de niteliği itibariyle birer kullandırma sözleşmesidir. Tam lisans “inhisari izin”, basit lisans “inhisari olmayan izin” olarak da nitelendirilmektedir.³¹⁰ Kanun veya sözleşmede aksine düzenleme bulunmadıkça verilen her lisans (ruhsat) basittir. Basit lisanslar hakkında Türk Borçlar Kanununun hasılat kirasına ilişkin hükümleri, tam lisanslar hakkında ise TMK.’nun intifa hakkına ilişkin hükümleri uygulanır.³¹¹ Tam lisansta, sözleşmede kararlaştırılan süre boyunca mali hakkı kullanma ve semerelerinden yararlanma yetkisi tamamen devredilmekte ve bu hususta yetki tek başına ruhsat sahibine ait olmaktadır.³¹² Basit lisansta ise ruhsat sahibinin kullanma ve yararlanma yetkisi tam lisansa göre daha sınırlı ve dar kapsamlıdır.

Veri tabanlarında, veri tabanı yazarının veri tabanı üzerindeki mali haklarını devretmesi mümkün olduğu gibi, CD veya web sitesindeki veri tabanı içeriğini bir başkasına kullandırması da mümkündür. İlk durum bir nevi tam lisansa, ikinci durum da basit lisansa benzemektedir. Zira veri tabanının içeriğinin kullandırılması da bir nevi mali hakkın kullanımının devri niteliğindedir. Veri tabanı yapısını oluşturan içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesindeki fikri yaratıcılıktan doğan hakların devri ile veri tabanı içeriğini oluşturan eser ve veriler üzerindeki hakların devrinin birbirinden bağımsız olması nedeniyle veri tabanı hakkında yapılacak lisans sözleşmesinde, lisans verenin veri tabanı içeriğindeki eser ve veriler üzerinde lisans verme yetkisine sahip olması, bunun için de içerikte yer alan her bir eseri devretme hususunda eser sahibinden yazılı izin alması gerekir.³¹³

³¹⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,239; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 305; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 230; Aydıncık, *Lisans Sözleşmeleri*, 59.

³¹¹ FSEK taslağının 21.maddesinin gerekçesinde, basit ruhsatın veriliş tarihinden itibaren on yıllık süre içerisinde hak sahibinin ortaya çıkması halinde, basit ruhsat iktisap edenin, talep üzerine, eser sahibine ya da diğer hak sahiplerine kullanım karşılığı gerekli bedeli ödemesi düzenlenerek ülke kültürü ile bu Kanun’da öngörülen hakların ve kullanıcıların korunmasında bir denge sağlanması gözetilmeye çalışılmıştır. Burada ödenmesi gereken bedelden kastedilen ülkenin ekonomik durumu ve eser kullanım koşullarına bakılarak belirlenecek rayiç bedeldir.

³¹² Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 50.

³¹³ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 124.

Veri tabanı üzerindeki mali hakları veya bunların kullanımını iktisap eden kimsenin, gerek veri tabanının yapısını oluşturan içeriğin seçilme ve düzenlenmesindeki yaratıcılığa, gerekse veri tabanı içeriğinde yer alan eserler üzerindeki haklara saygılı olması, iktisap ettiği hakları sözleşmedeki şartlara riayet ederek kullanması, hak sahiplerinin yasal menfaatlerine makul olmayan ölçüde zarar verecek veya veri tabanından normal faydalanmanın sınırlarını aşacak şekilde erişim hakkını başkaları ile paylaşma, veri tabanı içeriğinde yer alan veri ve eserleri çoğaltma, yayma ya da iletme gibi haksız eylemlerden kaçınması gerekir.³¹⁴

Özgün veri tabanları web sitesi içeriğinde çevrimiçi veya CD, DVD gibi araçlarda çevrimdışı şekilde bireylerin kullanımına sunulabilir. Buna göre, özgün veri tabanlarının on-line olarak umuma iletildiği hallerde, web sitelerine erişim serbest bırakılmışsa kullanıcılar herhangi bir engelle karşılaşmadan siteye girerek site içeriğindeki veri ve bilgilerden herhangi bir ücret ödemeksizin faydalanırlar. Ancak bu halde dahi kullanıcıların kendilerine verilen yetki ve izni gerekçe göstererek o veri tabanının tamamını transfer etmesi mümkün değildir. Bu şekilde sadece yararlanma hakkına sahip olunan bir veri tabanının tamamından aynen veya benzer veri tabanı oluşturmak veri tabanı sahibinin telif haklarının ihlali sonucunu doğurur.

Veri tabanı web sitesi içeriğinde on-line olarak umuma iletildiği halde, web sitesine erişimin kapalı tutulmuşsa kullanıcılar ancak veri tabanı yapımcısı ile yapacakları bir sözleşmeyle, sözleşmede belirlenen koşullarda ve kararlaştırılan ücreti ödeyerek web sitesi içeriğindeki veri ve bilgilere erişebilir, görme, dinleme, okuma, kopya ya da çıktı alma gibi yollarla bunlardan istifade edebilirler.³¹⁵

1.Zorunlu Lisans (Ruhsat)

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki mali hakların eser sahibi veya mirasçıları dışındaki kimseler tarafından kullanılabilmesi hak sahiplerince bu konuda verilecek lisansa (ruhsata) bağlıdır. Lisans, hak sahipleriyle mali hakkı veya kullanımını devralacak kişiler arasında sözleşme yapılmak suretiyle verilir. Bu sözleşmeyle eser sahibi, mirasçıları veya mali hakkı devralan kişi, mali hakkının kullanımını bir başkasına

---

³¹⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 125.

³¹⁵ A.g.e., 126.

devretmektedirler.³¹⁶ FSEK.m.49/2 hükmüne göre, mali hakları devralanın devraldığı hakkı bir başkasına devredebilmesi için asıl eser sahibinin veya mirasçılarının yazılı muvafakati gerekir. Sözleşme serbestisi ilkesi gereği mali hak sahipleri sözleşmeyi yapıp yapmamakta, ivaz mukabilinde veya ivazsız şekilde mali hakkı başkalarına kullandırıp kullandırmama hususunda serbestiye sahiptirler. Ancak Kanun bu serbestiyi bazı hallere mahsus olarak sınırlandırarak eser sahibi veya mali hak sahiplerinin rızası olmasa dahi bu hakların başkalarınca kullanılmasa müsaade etmiş, hak sahiplerini izin verme hususunda mecbur tutmuş, izin verilmemesi halinde de gerekli izin mahkemece verileceğini öngörmüştür. Buna göre lisans alanın, Kanundan kaynaklanan bir yetkiyle karşı tarafı lisans sözleşmesi yapmaya zorlama imkânına sahip olduğu hallerde zorunlu lisans söz konusudur.³¹⁷

Doktrinde “irade dışı lisanslar” olarak da zikredilen zorunlu lisanslar, kamu yararı düşüncesiyle eser sahibinin haklarına getirilen sınırlamalardan biri olup, FSEK.m.9/2 ve 10/2 hükümleri zorunlu lisansın tipik örneğini teşkil etmektedir. Hükme göre bir eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirildiği hallerde eserin bütünü üzerinde yapılacak bir muamele için tüm eser sahiplerinin müsaadesi gerekir. Eser sahiplerinden biri haklı bir neden olmaksızın buna müsaade etmiyorsa, bu müsaade mahkemece verilebilecektir. Burada hükmün mefhumu muhalifinden, haklı bir neden olması halinde eser sahiplerinden birinin yapılacak işleme izin vermeme hakkının bulunduğu sonucu çıkmaktadır. Kanunda haklı neden kavramı açıklanmamış ise de hangi nedenin haklı neden teşkil edeceği mahkeme tarafından takdir edilecektir.

Eser sahibine tanınan haklarla bağdaşmaması nedeniyle fikri mülkiyet hukukumuzda eser niteliğindeki fikri ürünlerde zorunlu lisans uygulamasına açıkça yer verilmediği ancak teknoloji ürünü olan veri tabanlarına yönelik Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’da zorunlu lisans uygulamasına yer verildiği görülmektedir.³¹⁸ Elektronik veri tabanı sahipliğinin 4054 Sayılı Kanununun 6. maddesine aykırılık oluşturacak şekilde

---

³¹⁶ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 49; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 63.

³¹⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 80; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 308; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 230.

³¹⁸ “Rekabetin korunması Hakkında Kanun (4054 S.K.)”, *Resmi Gazete*, 22140 (Aralık 1994): 6.

kötüye kullanılması halinde, Rekabet Kurulu zorunlu lisans kararı olarak talepte bulunanlara veri tabanından yararlanma izni vermektedir.

Elektronik veri tabanlarında veri tabanı sahibinin telif hakları ile toplumun veri tabanı içeriğinde bulunan binlerce eser veya verilerden faydalanma beklentisi arasındaki menfaat çatışması diğer eser türlerine oranla daha fazla olduğu halde, veri tabanlarının korunmasına dair geniş kapsamlı düzenlemeler ihtiva eden AB Veri Tabanı Direktifinde zorunlu lisans uygulamasına yönelik herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak Direktifte tekelleşmenin ve hâkim durumun kötüye kullanılmasının önlenmesi amacıyla çeşitli hükümler öngörülmüştür. Veri tabanı korumasında tekelleşme yalnızca içerikteki eser veya verilere başka kaynaktan ulaşma olanağı bulunmadığında söz konusu olacaktır. Bu şekilde gerçekleştirilecek bir tekelleşmenin ve hâkim durumun kötüye kullanılmasının önlenmesi amacıyla Direktif Resitalinin 47.paragrafında, Direktifin topluluk veya ulusal rekabet kurallarının uygulanmasına hâlel getirmeyeceği açıkça belirtilmiştir. Direktif hükümleri Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmamakta olup, Rekabet Kurulu gerektiği takdirde zorunlu lisans kararı olarak talepte bulunan girişimcilere veri tabanından yararlanma izni verebilecektir.

2.Kanuni Lisans (Ruhsat)

Mali hakların kullanımına dair ruhsat verilmesi bir özel hukuk sözleşmesine dayanabileceği gibi, zorunlu lisans uygulamasına da dayanabilir. Bu iki hal dışında bazen de Kanun hükmünün bir gereği olarak mali hakları kullanma yetkisinin devri söz konusu olabilmektedir. Kanuni lisansta, mahkeme kararı gerekmeksizin, kanun hükmü gereğince lisans verilmektedir. Küçükali'ye göre Kanunda düzenlenmeyen üç katı bedel karşılığında kurulan bu akdi ilişki bir mahkeme kararı sonucu farazi bir sözleşme suretiyle gerçekleştiğinden, mahkemece kurulan hükmün sonucu kanuni lisans verilmesi olarak değerlendirilemeyecektir.³¹⁹

Kanuni lisanslar, kamu yararı ve genel menfaat düşüncesiyle eser sahibinin haklarına getirilen sınırlamalar arasında yer almaktadır.³²⁰ Kanuni ruhsat yetkinin dayanağı düzenlemeye göre iki türdür. Şayet yetki kanundan kaynaklanıyorsa “tam kanuni ruhsat”, idari bir tasarruftan kaynaklanıyorsa “eksik kanuni ruhsat” söz konusudur.

³¹⁹ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 81.

³²⁰ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 341.

Lisans sözleşmesinin her iki çeşidinde de, lisans alan şahsi bir hak iktisap ettiğinden ve bu hak üçüncü kişilere karşı ileri sürülemediğinden lisans alanın tecavüzün men'i ve tazminat davası açma hakkı yoktur.³²¹ Ancak sözleşmeye konulacak bir kayıtla, tecavüzlere karşı dava açma konusunda lisans alana yetki verilmesi mümkündür.³²²

3.2.1.5.Hakların İntikali

Fikir ve sanat eserleri üzerinde onu meydana getiren kişilerin mali ve manevi hakları bulunmaktadır. Bu haklar eserin meydana getirilmesiyle kendiliğinden doğmaktadır. Eser sahibi hayatta iken bu haklarını kendisi kullanabileceği gibi, izin ya da ruhsat vermek suretiyle gerek hakkın kendisini, gerek kullanımını bir başkasına devredebilir. Eser sahibinin ölümü, yani mirasın açılmasıyla birlikte bu haklar mirasçılara intikal eder. Eser üzerindeki manevi haklar, eser sahibi hayattayken kendisi ya da yetkilendirdiği kişiler tarafından, eser sahibinin ölümünden sonra ise FSEK.m.19'da sayılan kişiler tarafından kullanılabilir. FSEK.m.63'de mali hakların miras yoluyla intikal edeceği ve bu haklarla ilgili vasiyetname veya miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruflarda bulunulabileceği belirtilmiştir.

a) Manevi Hakların İntikali

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar, özü itibariyle eser sahibinin şahsına bağlı olsalar da, eserden ekonomik fayda elde edilmesi çoğu durumda eser üzerindeki hakların devrini zorunlu kılmaktadır. Eser üzerindeki haklardan iktisadi değere sahip mali hakların sağlar arası tasarruflarla başkalarına devri mümkün olduğu gibi, bu haklar eser sahibinin ölümünden sonra onun terekesine dâhil olarak, mirasçılara intikal etmektedirler. Manevi haklar ise eser sahibinin ölümünden sonra terekeye dâhil olmamakta, belli kişilere bazı manevi hakları kullanma yetkisi tanınmaktadır.³²³

Eserden doğan manevi hakları kullanma yetkisi münhasır eser sahibine aittir. Ancak o dilerse bu yetkisini tek başına kullanır, dilerse bu yetkisini bir başkasına devreder. Eser sahibi hayattayken manevi haklar üzerinde tasarrufta bulunarak, manevi hakları kullanma yetkisini bir başkasına devretmiş ya da manevi haklar üzerinde başkaca bir

---

³²¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 234.

³²² Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,257.

³²³ Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 54; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 283; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*,233; Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 32.

ölüme bağlı tasarrufta bulunmuşsa, bu tasarruf tüm mirasçılar ve mali hakları devralan üçüncü kişiler açısından bağlayıcıdır.³²⁴

FSEK.m.19'a göre eser sahibi eserden doğan manevi hakların kullanılış tarzını tespit etmemişse veya bunu bir başkasına bırakmamışsa, bu hakların ölümünden sonra kullanma yetkisi, şayet bir vasiyetle vasiyeti tenfiz memuru tayin edilmişse ona, vasiyeti tenfiz memuru tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçılara, ana-babasına ve kardeşlerine aittir. Eser sahibi veya yetkili kişiler bu yetkilerini kullanmazlarsa; eser sahibi veya halefinden mali bir hak iktisap eden mali hak sahipleri, meşru menfaatlerini ispat ederek eser sahibine tanınan hak ve yetkileri kendi namlarına kullanabilirler.

FSEK.m.19'da eser sahibinden intikal edecek manevi hakların neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre, bir eserin umuma arz edilip edilmemesi, yayımlanma zamanı ve tarzını belirleme yetkisi (FSEK.m.14/I), eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek şekilde yapılan umuma arz ve yayımı menetme yetkisi (FSEK.m.14/III), eseri, sahibinin adı ile ya da adsız olarak umuma arz etme veya yayımlama yetkisi (FSEK.m.15/I), eserin kim tarafından meydana getirildiğinin ihtilaflı olduğu veya bir kimsenin eser sahipliği iddia ettiği hallerde, mahkemeden gerçek eser sahibinin tespitini isteme yetkisi (FSEK.m.15/III), eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek şekilde yapılan, eserin mahiyet ve hususiyetini bozan her türlü değişikliği menetme yetkisi (FSEK.m.16/III) bu hak ve yetkiler arasındadır.

b) Mali Hakların İntikali

Mali haklar ekonomik bir değere sahip olan, eser sahibinin malvarlığına dâhil haklardandır. Malvarlığına dâhil diğer haklarda olduğu gibi, bu haklar da eser sahibinin ölümüyle mirasçılara intikal eder. İntikal yönünden genel miras kuralları uygulanır.³²⁵ Eser sahibinin tek bir mirasçısı var ise, bu mirasçı intikal eden haklar üzerinde her türlü hukuki tasarrufta bulunabilir. Bunun için bir başka kişinin ya da makamın iznine ihtiyaç yoktur. Öte yandan eser sahibinin birden fazla mirasçısı varsa, mirasçılar intikal eden haklar üzerinde iştirak halinde hak sahibi olurlar. Eser sahibinden intikal eden haklar üzerinde yapılacak işlemlerde tüm mirasçıların izni

³²⁴ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 284.

³²⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 232;

gerekir. Mirasçılardan biri yapılacak işleme haklı bir neden olmaksızın izin vermiyor ise, müracaat halinde mahkemece izin verilebilir.

Eserin birden fazla kimse tarafından meydana getirildiği hallerde, eseri meydana getirenlerden biri eser tamamlanmadan ya da alenileşmeden önce ölürse hissesi, münasip bir bedel ödemeleri şartıyla diğerleri arasında taksim edilir. Münasip bedelden ne anlaşılması gerektiğine yönelik Kanunda bir düzenleme bulunmamakta ise de, kanaatimizce bu bedel, ölenin esere yaptığı katkının niteliği ve boyutu, taksim edilen hisselerin değeri dikkate alınarak taraflarca belirlenen miktardır. Taraflar miktar üzerinde uzlaşamazlarsa, miktarın mahkemece belirlenmesi gerekir.

Eseri birlikte vücuda getirenlerden birinin eserin alenileşmesinden sonra ölmesi halinde diğerleri, ölenin mirasçılarıyla birliği devam ettirip ettirmemekte serbesttir. Birliğin devamına karar verilmişse, sağ kalan eser sahipleri mirasçılardan birliğe karşı haklarının kullanılması konusunda bir temsilci tayin etmelerini isteyebilir. Birliğin devamına karar verilmemişse kalan eser sahiplerince ölenin mirasçılara münasip bir bedel ödenmesi gerekir. Eser sahibinin ölümünden sonra yetkili kişilerin yetkilerini kullanmayarak manevi hakların ihlaline karşı gereken önlemleri almamaları halinde, eser sahibi veya halefinden mali bir hak iktisap eden hak sahipleri meşru menfaatlerini korumak için FSEK.m.19/III uyarınca manevi hakları kullanabilirler. Mali hak sahipleri eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek şekilde eserin umuma arzını veya yayımını menedebilecek, eser sahipliğinin tespitini dava edebilecek, eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyen, eserin mahiyet ve hususiyetini bozan değişikliklere karşı koyabilecektir. Mali hak sahiplerinin bu yetkilerinin kullanımını FSEK.m.19/II'de belirtilen hakkın koruma süresi ile sınırlıdır.

3.2.1.6. Hakların Korunma Süresi

Fikri hukukta eser üzerindeki haklardan malî haklar eser sahibinin yaşamı boyunca ve ölümünden itibaren 70 yıl süresince korunur.

Veri tabanlarında mali hakların korunmasında da Kanunda eserler için benimsenen süreler geçerlidir. Buna göre özgün veri tabanları, genel olarak eser sahibinin hayatı boyunca ve ölümünden sonra 70 yıl süre ile korunur.³²⁶ Veri tabanlarında, içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesindeki fikri yaratıcılık korunduğundan, veri tabanı

³²⁶ Ateş, *Eser*, 353; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 199.

içeriğindeki eser veya verilerin koruma sürelerinin dolup dolmamasının bir önemi yoktur. Alenileşmeyle birlikte veri tabanı yapısını oluşturan fikri yaratıcılık da korunmaya başlar ve koruma süresi dolana kadar veri tabanı yapısını ihlal eder şekilde içeriğin tamamı veya esaslı bir kısmı kullanılarak özgünlük arz etmeyecek şekilde yeni bir veri tabanı oluşturulamaz.³²⁷

FSEK.m.26/II hükmü uyarınca korumaya esas sürenin dolmasından itibaren veri tabanı üzerindeki mali haklardan herkes yararlanabilecektir. Ancak teknoloji ürünü olan elektronik veri tabanlarının sürekli yenilenmeleri ve değişim göstermeleri nedeniyle hakların korunması bakımından öngörülen ölümden sonraki 70 yıllık süre, yeni veri tabanı girişimlerine engel teşkil edebileceğinden bu sürenin elektronik veri tabanları yönünden ayrıca düzenlenmesi ve daha makul sınırlara çekilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Gerçekten de içeriğinde binlerce eser ve veriyi barındırabilen bu ürünler üzerinde bir takım değişiklikler yapılması zorunludur. 70 yıl gibi uzunca bir süre bu değişiklikleri engelleyici mahiyette olacaktır.

Kanunda eser üzerindeki manevi hakların korunması yönünden herhangi bir süre öngörülmemiştir. Ancak eser sahibinin vefatından sonra eser üzerindeki hakları kullanmaya yetkili olanlar, eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl boyunca eser sahibine tanınan manevi hakları kullanabilirler.³²⁸

3.2.2.Sui Generis Veri Tabanlarında

3.2.2.1.Genel Olarak

Özgün veri tabanlarının aksine içeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönünden fikri yaratıcılık içermemesi nedeniyle eser niteliği bulunmayan sui generis veri tabanlarına eserden doğan mali ve manevi haklar tanınmamış, bunun yerine bu tür veri tabanlarına kendine özgü nitelikte başka haklar tanınmıştır.

Direktif.m.7/1'e göre üye devletler, içeriğin oluşturulması, doğrulanması veya sunumuna esaslı yatırım yapan veri tabanı yapımcısına, içeriğin nicel veya niteliksel olarak tamamının veya önemli bir kısmının çıkarılarak başka ortamlara aktarılmasını veya yeniden kullanılmasını engelleme hakkı tanımakla yükümlüdür.

---

³²⁷ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 130.

³²⁸ Ateş, *Kapsam ve Sınırlar*, 246; Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 281; Küçükali, *Fikri Hakların İhlali*, 171.

Veri tabanı içeriğinin nicel ve/veya niteliksel olarak önemli bir kısmı tabirinden ne anlaşılması gerektiği uyumsuzluk konusu her bir veri tabanı açısından ayrı ayrı tespit edilmelidir. İçeriğin nicelik olarak önemli kısmı belirlenirken, aktarılan kısmın hacim olarak veri tabanı içeriğinin ne kadarlık kısmını kapsadığı, nitelik olarak önemli kısmı belirlenirken de aktarma yapılan kısmın, veri tabanını oluşturmada harcanan emek veya masrafların ne kadarlık bir kısmına tekabül ettiğinin tespiti gerekir.³²⁹

3.2.2.2.Sui Generis Veri Tabanı Sahibinin Hakları

Direktif, sui generis veri tabanları üzerindeki korumayı sui generis hak koruması olarak nitelendirmektedir. Bu tür veri tabanları meydana getirenin fikri yaratıcılığını taşımasalar dahi, oluşturulmalarında büyük emek harcanarak masraf yapılmaktadır. Direktif, veri tabanı içeriğinin elde edilmesi, doğrulanması veya sunumuna yapılan esaslı yatırımı, harcanan zaman ve emeği koruma gayesiyle bu veri tabanları için sui generis hak koruması tanımıştır. Bu korumayla fikri eserden ziyade mesleki ve mali düzeyde yapılan yatırım korunmaktadır. Sui generis hak koruması ile veri tabanı yapımcısı, meydana getirdiği veri tabanı içeriğinin başka ortamlara aktarılmasını ve yeniden kullanılmasını yasaklama hakkına sahiptir.

a)Başka Ortama Aktarmayı Yasaklama Hakkı

Direktif.m.7/1’de veri tabanı içeriğinin tümünün veya nitelik/nicelik bakımından önemli bir kısmının çıkarılmasından bahsedilmekte olup, Direktif.m.7/2(a) ve FSEK.ek.m.8/1(a)’da çıkarma/aktarma kavramı “bir veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının herhangi bir araç ile herhangi bir şekilde sürekli veya geçici olarak başka bir ortama aktarılması, transfer edilmesi” şeklinde tanımlanmıştır. Veri tabanı içeriğinin önemli bir kısmının sürekli veya geçici olarak başka bir ortama aktarılması her şekilde hakkın ihlali sayılacaktır.

İçeriğin nicelik/nitelik bakımından önemli bir kısmı ifadesinden ne anlaşılması gerektiği ile ilgili mevzuatta bir açıklık bulunmamakla birlikte, ABAD Bristish Horse Racing davasında bu kavramlara değinmiştir. Buna göre, içeriğin nitelik bakımından önemli bir kısmı, veri tabanından alıntı yapılan veya yeniden kullanılan verinin, veri tabanını oluşturmada harcanan emek veya masrafın ne kadarlık bir kısmına karşılık geldiğini ifade eder. Burada temel kıstas, aktarma konusu içeriğin

³²⁹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 132; Ateş, *Eser*, 382.

elde edilmesi, doğrulanması ve sunumu için gerekli olan yatırımın önemidir. Alıntı yapılan kısımların kamuya açık olmayan kaynaklardan elde edilmesi durumunda olduğu gibi, veri tabanı içeriğinin nicelik bakımından önemsiz bir kısmı nitelik açısından esaslı yatırım teşkil edebilir. İçeriğin nicelik olarak önemli kısmı ise, aktarılan kısmın hacim olarak veri tabanı içeriğinin ne kadarlık kısmını kapsadığını ifade eder.³³⁰ Yapılan aktarımın nicelik olarak önemli bir kısmı belirlenirken, aktarılan veri tabanı değil, alıntı yapılan veri tabanının temel alınması gerekir.

Elektronik ortamdaki bir veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının yazıcı ile kâğıt ortamına dökülmesi veya matbu bir telefon rehberinin taranarak dijital ortama aktarılmasında olduğu gibi, veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının kopyalanarak, geçici veya sürekli olarak bilgisayar hafızasına kaydı, CD, DVD gibi harici ortamlara aktarımı, internetten indirilmesi, kopyalanması, yazdırılması veya başka şekilde çoğaltılması gibi eylemler, içeriğin başka bir ortama aktarılması anlamına gelir.³³¹ Bu yönüyle sui generis veri tabanlarındaki içeriğin tamamının veya önemli bir kısmının başka bir ortama aktarılmasını yasaklama hakkıyla, eserler için tanınan çoğaltma hakkı benzerlik arz eder. Çoğaltma hakkıyla, sahibinin eserinden ekonomik olarak fayda elde etmesinin önündeki engeller kaldırılmaya çalışılırken, veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının başka bir ortama aktarılmasının yasaklanmasıyla da yapımıcının veri tabanını oluştururken harcadığı emek, zaman ve sermaye korunmaya çalışılmaktadır.³³²

b)Yeniden Kullanımı Yasaklama Hakkı

Direktif.m.7/2(b)'de yeniden kullanım kavramı, veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının nüshalarının tedavüle konulması, kiraya verilmesi, on-line erişim sağlanması veya başka çeşit iletişim vasıtalarıyla kamuya sunulması olarak tanımlanmıştır. FSEK.Ek.m.8/1(b)'de, veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının herhangi bir yolla dağıtılması, satılması, kiralanması veya topluma iletilmesinin yeniden kullanım kapsamında olduğu belirtilmiştir. ABAD, koruma kapsamını sadece veri tabanının materyal içeriğine özgülememiş, entelektüel içeriği de içine alacak şekilde geniş yorumlamış, manuel aktarım dâhil olmak üzere,

³³⁰ Ateş, *Makalelerim*, 188; Bayram, *İnternet Hukuku*, 66.

³³¹ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 263; Ateş, *Makalelerim*, 190.

³³² Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 133.

aktarımın hangi araçlarla ve ne biçimde yapıldığı önem arz etmeksizin, bütün izinsiz sahiplenme işlemlerini aktarma olarak kabul etmiştir.³³³

Direktifte kamuya ödünç vermenin başka ortama aktarma ya da yeniden kullanım anlamına gelmeyeceği, veri tabanının topluluk içerisindeki ilk satışının, bu kopyanın topluluk içinde yeniden satış hakkını sona erdireceği belirtilmiştir.³³⁴

Yeniden kullanımı yasaklama hakkı da eserler hakkındaki yayma ve kamuya iletme hakları ile benzerlik gösterir. Söz konusu hakla, eser niteliği bulunmayan veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının herhangi bir yolla dağıtımı, satılması, kiralanması ve kamuya iletilmesi veri tabanı yapımıcısının iznine bağlı kılınmıştır. Böylece veri tabanının oluşturulmasına esaslı nitelikte yatırım yapan veri tabanı yapımıcısının emeği ve sermayesi korunmuş olmaktadır.

3.2.2.3. Hakların Sınırlandırılması

Sui generis veri tabanlarına tanınan korumanın istisnaları FSEK’te özel olarak belirtilmesi dahi Direktifte ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş, veri tabanı yapımıcısının hakları bazı sebeplere binaen sınırlanmıştır. Direktife göre, veri tabanı yapımıcısının hakları üye devletlerce zorunlu veya tercihe bağlı nedenlerle sınırlandırılabilir.

Direktif.m.8/2’ye göre, veri tabanının yasal kullanıcısı, veri tabanı içeriğinin bazı kısımlarını yararlanmanın amacına uygun şekilde başka ortama aktarabilir veya yeniden kullanabilir. Veri tabanı yapımıcısı buna engel olamaz ancak bu serbesti yasal kullanıcının veri tabanının yalnızca bir kısmını başka ortama aktarma veya yeniden kullanma hakkının bulunduğu hallerde geçerlidir.

Direktif.m.8/2’e göre veri tabanı kullanıcısı bu haklarını kullanırken, veri tabanından normal faydalanmanın sınırlarını aşmaması ve veri tabanı sahibinin yasal menfaatlerine önemli ölçüde zarar verecek davranışlardan kaçınması gerekir. Direktif.m.8/3’e göre veri tabanı kullanıcısının ayrıca veri tabanı içeriğinde bulunan eser veya veriler telif hakkı veya bağlantılı hak sahibi olanların menfaatlerine zarar verici davranışlardan kaçınması gerekir.

Direktif, veri tabanı yapımıcısına tanınan sui generis hakkın kullanılmasına üç istisna getirmiştir. Bunlar, basılı veri tabanlarından özel amaçlı kullanım için yapılan

³³³ Bayram, *İnternet Hukuku*, 68.

³³⁴ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 173; Ateş, *Eser*, 383.

girişler, eğitim ve bilimsel araştırma amacıyla yararlanma ile kamu güvenliği ile adli ve idari işlemler için gerekli olması halinde yapılan girişler ve yararlanmalardır.³³⁵

Direktif.m.9(a)'da elektronik olmayan veri tabanlarında, içeriğin tamamı veya önemli bir kısmının yasal kullanıcı tarafından başka bir ortama aktarılabilmesi, bunun için kullanıcının veri tabanı yapımıcısından izin almasının gerekmediği belirtilmiştir. Bu hak yalnızca elektronik olmayan veri tabanlarına tanınmış olup, elektronik veri tabanlarının içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının başka bir ortama aktarılması veya herhangi bir şekilde dağıtılması, satılması, kiralanması veya topluma iletilmesi mümkün değildir. Buna karşılık, eğitim-öğretim ve bilimsel amaçlı kullanımlar için elektronik olan veya olmayan şekilde bir ayrıma gidilmemiş ancak bunda da bazı sınırlamalar getirilmiştir.³³⁶

Direktif.m.9(b)'de veri tabanının yasal kullanıcısının veri tabanı içeriğinin tamamını ve önemli bir kısmını eğitim veya bilimsel araştırma amacıyla başka bir ortama aktarabileceği belirtilmiştir. Direktif.m.9(c)'de veri tabanı yapımıcısının haklarının kamu güvenliği, idari veya adli bir amacın gerçekleştirilmesi için sınırlanabileceği, bu halde veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının başka ortama aktarılabilmesi veya yeniden kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Direktifte yer verilen hakkın bir diğer sınırlama nedeni de, veri tabanı içeriğinin kamu güvenliği, idari ve adli bir amaç veya usulî bir işlem için kullanılması istisnasıdır. FSEK.Ek.m.8'de veri tabanı içeriğinin oluşturulmasına, doğrulanmasına veya sunumuna nitelik ve nicelik açısından esaslı nitelikte yatırım yapan veri tabanı yapımıcısının, veri tabanı içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının başka bir ortama aktarılması veya yeniden kullanılması hususlarında Kanunda sayılan istisnalar ile kamu güvenliği, idari ve yargı işlemlerinin gerektirdiği istisnalar dışında izin verme ya da yasaklama hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Kanunda eserler için öngörülen istisnalar sui generis veri tabanı yapımıcısına tanınan hakların sınırlanmasında da aynen geçerlidir.

FSEK'te Direktifte olduğu gibi veri tabanları üzerindeki haklara getirilen istisnalarda elektronik olan veya olmayan şekilde bir ayrıma gidilmemesi ve elektronik veri

---

³³⁵ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 79.

³³⁶ Ateş, *Makalelerim*, 191.

tabanı yönünden özel bir sınırlamaya yer verilmemesi, hukukumuzda elektronik veri tabanlarına tanınan korumanın, Direktif karşısında zayıf kaldığını göstermektedir.³³⁷

3.2.2.4.Hakların Devri, Sözleşme ve Tasarruflar

Sui generis veri tabanı üzerinde veri tabanı yapımcısının başka ortama aktarma ve yeniden kullanımı yasaklama hakları bulunmaktadır. Direktif.m.7/3'e göre veri tabanı yapımcısı bu haklarını kısmen veya tamamen bir başkasına devredebilir. Hakların tamamının devredilmesi halinde veri tabanı yapımcılığı sıfatı son bulur.

Veri tabanı üzerindeki haklardan başka ortama aktarma hakkının devri halinde, aksi kararlaştırılmadıkça yeniden kullanma hakkı da devredilmiş sayılır. Veri tabanı yapımcısının sahip olduğu hakları bir bütün olarak devredebilmesi için, veri tabanı içeriğindeki münferit eserler üzerinde de devir konusunda yetkili olması gerekir. Devrin ne şekilde yapılacağına dair mevzuatta bir açıklık bulunmamakla birlikte, ispat kolaylığı açısından devir sözleşmesinin yazılı yapılmasında fayda vardır.

Direktif.m.7/3'e göre veri tabanı yapımcısı sahip olduğu hakları lisans sözleşmesi ile bir başkasına devredebilir, bu hakların kullanımını kısmen veya tamamen bir başkasına bırakabilir veya tahsis edebilir.

Sui generis veri tabanları da özgün veri tabanlarında olduğu gibi, elektronik ağlar üzerinden web sitesi içeriğinde on-line olarak veya elektronik ağlar dışında CD, DVD gibi ortamlarda off-line olarak bireylerin kullanımına sunulabilir. Veri tabanının on-line olarak kamuya sunulduğu hallerde, web sitesine erişim serbest bırakılmışsa, kullanıcılar hiçbir engelle karşılaşmadan siteye giriş yaparak veri tabanından faydalanırlar. Siteye erişim serbest bırakılmamışsa, kullanıcıların siteye erişim sağlayarak veri tabanından faydalanmaları için veri tabanı yapımcısından izin almaları gerekir. Bu izin de genellikle lisans sözleşmeleri ile olmaktadır. Veri tabanı yapımcısı sözleşme ile belli bir ücret karşılığında veri tabanını kullandırma borcu altına girerken, sözleşmenin diğer tarafı olan kullanıcı da sözleşme hükümleri çerçevesinde veri tabanından yararlanmayı taahhüt etmektedirler. Kullanıcılar kendilerine verilen erişim şifresi ile web sitesine giriş yapmak suretiyle site içeriğindeki eser, veri ve bilgilere erişebilir, bunları görebilir, dinleyebilir, okuyabilir, kopyalayabilir veya çıktı alabilir. Kullanıcının tüm bunları yaparken

³³⁷ Nal ve Suluk, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 166; Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 136; Ateş, *Makalelerim*, 192.

sözleşme şartlarına riayet etmesi, veri tabanından normal faydalanmanın sınırlarını aşan ve veri tabanı yapımcısının yasal menfaatlerine önemli ölçüde zarar veren davranışlardan kaçınması gerekir, aksi takdirde sözleşmeye aykırılıktan dolayı sorumlu olur. Veri tabanının off-line yollarla CD, DVD gibi elektronik olmayan ortamlarda kamuya sunulduğu hallerde veri tabanı yapımcısı ile kullanıcı arasında yine bir sözleşme yapılmakta, kullanıcılar bu sözleşme kapsamında veri tabanından yararlanmaktadırlar. Veri tabanının ilk defa satılması durumunda her ne kadar ilk satış/tükenme ilkesi uyarınca veri tabanı yapımcısının sonraki satışları engelleme hakkı ortadan kalksa dahi, CD'nin satışı anında yapılan sözleşme hükümleri ile bağlı olan kullanıcıların veri tabanını sözleşmedeki şartlara riayet ederek kullanmaları, yararlanmanın amacını aşar şekilde CD'yi çoğaltma, dağıtma veya internet üzerinden kamunun erişimine açma gibi eylemlerden kaçınmaları gerekir.³³⁸

3.2.2.5.Hakların Korunma Süresi

İçeriklerinin seçilmesi veya düzenlenmesi yönünden sahibinin hususiyetini taşıyan özgün nitelikteki veri tabanları FSEK'te eserler için benimsenen telif korumasından yararlanırlar. Diğer eser türlerinde olduğu gibi özgün veri tabanları için FSEK'te öngörülen koruma süresi 70 yıldır. Oysa bugün sanal ortamda büyük bir önem taşıyan veri tabanlarının bazıları, özgün olmamakla birlikte dikkate değer emek ve masrafla meydana getirildiğinden, AB Hukukunda kısa süreli ve kendine özgü (sui generis) hak korumasına tabi tutulmaktadır. Sui generis veri tabanlarında, veri tabanı yapımcısı, veri tabanı yapımını tamamladığı gün veri tabanı üzerinde kendisine tanınan haklara sahip olur. Bu veri tabanlarına yönelik Direktif.m.10 ve FSEK.Ek.m.8'de hak düşürücü 15 yıllık bir süre öngörülmüştür. Direktif.m.10(1)'de, koruma süresinin, veri tabanının yapımının tamamlandığı tarihi takip eden yılın Ocak ayının birinci gününden itibaren başlayacağı ve bu tarihten itibaren 15 yıllık süre sonrası sona ereceği belirtilmiştir. Direktif.m.10(2)'ye göre, veri tabanının birinci fıkrada belirtilen 15 yıllık süre içinde herhangi bir yöntemle kamuya sunulması halinde, koruma süresi, veri tabanının kamuya ilk kez sunulduğu tarihi takip eden yılın Ocak ayının birinci gününden itibaren 15 yıldır. Direktif.m.10(3)'e göre, veri tabanı içeriğinde nicelik veya nitelik açısından önemli miktarda ardışık ekleme, çıkarma veya değişiklik yapılması halinde, büyük çapta yapılan bu değişiklikler başlı

³³⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 137-138.

başına büyük çapta bir yatırım olarak kabul edilebiliyor ise, bu yatırımdan doğan yeni veri tabanı kendi koruma süresine tabi olacaktır. Bu hüküm sayesinde düzenli şekilde güncellenen veri tabanları sürekli olarak korunmuş olacaktır. Önemli boyutta içerik doğrulması dahi yeni bir koruma süresinin işlemesi için yeterlidir.³³⁹ Sui generis koruma için FSEK’te Direktifle uyumlu şekilde 15 yıl olarak belirlenmiş ise de, sürenin başlama anı Direktifle uyumlu değildir. FSEK.Ek.m.8/3’e göre bu süre veri tabanının yapımından itibaren değil, aleniyet tarihinden itibaren 15 yıldır.

3.3.Elektronik Veri Tabanı Üzerindeki Hakların Sanal Ortamda İhlali

3.3.1.Genel Olarak

İnternet, dünya üzerinde değişik yerlerde bulunan bilgisayar ağları arasındaki veri iletimini sağlayan, merkezi işleteni ve sahibi bulunmayan bir iletişim sistemidir. Bu şekilde dünya üzerindeki tüm bilgisayarların birbirine bağlanması suretiyle oluşan küresel bilişim şebekesi hüviyetine bürünen internet teknolojisi sayesinde fikri ürünlerin topluma sunulması, çoğaltılması, hatta bazı durumlarda işlenmesi mümkün hale gelmiştir.³⁴⁰ Teknolojik ürün olmaları nedeniyle elektronik veri tabanları da bu anlamda ihlale oldukça açık ürünlerdir. Basılı veri tabanlarının aksine bu tür veri tabanları kolay bir şekilde kopyalanarak çoğaltılma ve hızlı bir şekilde dağıtılarak yayılma potansiyeline sahiptir.³⁴¹ Özellikle web siteleri içeriğinde oluşturulan veri tabanları ihlâlâ daha açıktır. Bu veri tabanları üzerindeki hakların ihlali genelde dijital ve teknolojik yöntemler kullanılmak suretiyle içeriğin aynen kopyalanması, taklit edilmesi ve başka ortamlara aktarılması şeklinde olmaktadır. Bilgisayar ortamında internet üzerinden saniyeler içerisinde veri tabanı içeriği kopyalanarak başka bir bilgisayara yahut harici bir ortama aktarılabilmektedir.

3.3.2.Hakların Sanal Ortamda İhlâl Biçimleri

3.3.2.1.Caching (Kaşeleme)

Ön ya da ara belleğe alma, geçici kaydetme, saklama olarak da adlandırılan caching, herhangi bir içeriğe erişim için dosyanın bir kopyasının otomatik olarak bilgisayarın

---

³³⁹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 139; Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 263; Bayram, *İnternet Hukuku*, 64; Ateş, *Eser*, 353.

³⁴⁰ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 168.

³⁴¹ Acun, *İnternet ve Telif Hakları*, 13.

geçici belleğinde oluşturulması ya da bir web sitesinin kopyalanması ve bu kopyanın sonraki erişimi hızlandırması için saklanmasıdır. Önbellek, ana bellekle merkezi işlem birimi arasında görev yapan ve ana bellekten çok daha hızlı olan bir bellektir. Caching işlemi, intranet ve internet için kullanılabilir.³⁴² Bu işlem yer veya erişim sağlayıcıların yanı sıra bireysel kullanıcıların da gerçekleştirebilecekleri bir kopya saklama işlemi olup, bu işlemle eser elektronik belleğe kaydedilmekte ve elektronik ortamda saklanmaktadır.³⁴³ Bilginin daha verimli ve hızlı şekilde iletimini sağlayan caching işleminde, depolama süresi basit iletimdeki makul süreyi aşmaktadır.³⁴⁴

Caching işleminin çoğaltma hakkını ihlal edip etmediğine ilişkin doktrinde ileri sürülen görüşlerden ilkinde göre, bu işlemin şahsi kullanım istisnası içinde değerlendirilmesi gerekir. Bir diğer görüşe göre, bu tür kopyalama faaliyeti çoğaltma hakkı kapsamında kalmakta olup, bu eylemin geçici kopyalama ile sınırlı tutulması, bunun için de geçici kopyalamanın meşru sayıldığı hallerin ayrıca belirlenmesi gerekir.³⁴⁵ Bizim de katıldığımız diğer bir görüşe göre ise caching işlemi ile yapılan kopyalama, çoğaltma hakkının ihlali olarak nitelendirilemez. Zira, caching işlemi teknik bir gereklilik olup hedeflenen internet sayfasının bilgisayarda görüntülenmesi için o sitenin bilgisayarın ön belleğine zorunlu olarak kaydedilmesi gerekir, aksi takdirde hedeflenen site görüntülenemez. Nitekim bu işlemle geçici kopyalanan verilerin bilgisayar kapatıldığında bilgisayarın ön belleğinden otomatik olarak silinmesi kullanıcının kopyalama iradesinin bulunmadığını göstermektedir.³⁴⁶

Bireysel kullanıcının web sitesine her girişinde, girilen siteler, bilgisayarın RAM'ine geçici olarak kaydedilir. Bu şekilde erişilen bir eserin, kullanıcının bilgisayarının RAM'inde görünmek suretiyle geçici hafızaya alınması, yani on-line çoğaltma (RAM kopya) faaliyeti de, mecburi teknik bir çoğaltma olarak kabul edilmektedir. Kullanıcının sadece site içeriğini RAM'inde tutup, ana hafızaya kaydetmediği hallerde eylemin fikri hak ihlali oluşturup oluşturmadığı tartışmalı olmakla birlikte,

---

³⁴² Çanga, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması*, 40.

³⁴³ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1954.

³⁴⁴ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 118.

³⁴⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 107; Sert, *Telif Hakları*, 108.

³⁴⁶ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 113.

kullanıcının siteye bağlanarak içeriği bilgisayarının RAM'inde görüntülemesinden daha ileri faaliyetlerde bulunması halinde fikri hak ihlali oluşacaktır.³⁴⁷

Caching, kullanıcının şahsi bilgisayarının RAM'inde meydana gelebileceği gibi, ISS'lerin sunucularında da meydana gelebilir.³⁴⁸ Kullanıcı sanal ortamda yer alan verileri görüntülemenin ötesine geçip, verileri bilgisayarının ana belleğine kaydederse, bu durumda bilgisayar kapatılsa dahi veriler silinmeyeceğinden, söz konusu veriler kullanıcı veya bir başkası tarafından silinene kadar da bilgisayarda dijital bir kopya olarak saklanmaya devam edeceğinden dolayı verinin de eser vasfında olması halinde telif hakkı ihlali oluşur.³⁴⁹ 6 Haziran 2000 tarihli 2000/31 sayılı Avrupa Topluluğu Elektronik Ticarete İlişkin Direktif m.13'e göre, caching ile bilginin ara ve geçici biçimde saklanmasında, hizmet sağlayıcının bilginin istek üzerine diğer hizmet alıcılarına iletimini daha etkili bir duruma getirmekten başka bir amacı yoksa, bilgi hizmet sağlayıcı tarafından değiştirilmemiş, bilgiye erişim koşullarına uygun davranılmış, bilginin güncelleştirilmesine ilişkin benimsenen ve kullanılan veri teknolojisinin hukuka uygun kullanımına müdahale edilmemişse, hizmet sağlayıcı caching faaliyeti dolayısıyla sorumlu tutulamayacaktır³⁵⁰.

Web sitelerindeki veri tabanı içeriklerinin de kâşeleme yöntemi ile kopyalanması mümkündür. Web sitesi içeriğindeki veri tabanlarında, yasal kullanıcının amaca uygun olarak veri tabanını bilgisayar belleğine geçici olarak kaydetmesi (caching), veri tabanından yararlanmak için gerekli olduğundan hak ihlali oluşmaz. Ancak meşru bir hakka dayanmaksızın web sitesi içeriğindeki veri tabanının geçici olarak kopyalanması telif veya sui generis hak ihlaline yol açar.

3.3.2.2.Verilerin İndirilmesi (Download) veya Yüklenmesi (Upload)

Download (indirme), kullanıcının, internet üzerinden herhangi bir veriyi kendi bilgisayarına kopyalaması olarak ifade edilebilir.³⁵¹ Kullanıcı, bir web sitesini

---

³⁴⁷ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1954; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 119; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 125..

³⁴⁸ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 119.

³⁴⁹ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 175.

³⁵⁰ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 176; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 545.

³⁵¹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 75.

görmek için sitenin adresi tarayıcının adres satırına yazdığında, tarayıcı, o sitedeki metin, resim ve seslerinin tümünü kullanıcının bilgisayarına download etmiş olur.

Upload (yükleme) ise, kullanıcının kendine ait bilgisayardaki verileri bir başka bilgisayara internet ağı üzerinden yüklemesidir. Bir başka tanımla dosya yükleme, kullanıcının internette girmiş olduğu bir sayfaya veri ekleyip kopyalamasıdır.

Verilerin bu şekilde download veya upload edilmesiyle, bu işlemlerin yapıldığı bilgisayarda çoğaltma işlemi gerçekleştirilmiş olmaktadır. Bu durumda kullanım herhangi bir izne bağlanmamışsa hak ihlali oluşmaz, kullanım izne bağlanmış olup da bu iznin alınmaması halinde ise telif hakkı ihlali oluşur. Büyük hacimli dosyaların aktarımını sağlayan ve herkesin kullanımına açık olan File Transfer Protocol (FTP) sunucuları üzerinden yapılan download faaliyeti daha kısa süreler içerisinde gerçekleştirilmekte olup, telif hakkı ile korunan eserlerin bu şekilde kamunun erişimine açık olan FTP sunucularına aktarılması telif hakkı ihlaline neden olur.³⁵²

3.3.2.3.Kullanıcılar Arası Dosya Paylaşımı (Peer to Peer/P2P)

Peer; eş, denk, noktadan noktaya anlamlarına gelmekte olup, peer to peer ise iki veya daha fazla bilgisayar arasındaki doğrudan bağlantı işlemini ifade eder. Dijital teknolojinin getirdiği yeniliklerden biri olan peer to peer ağ, bilginin tek bir merkezi sunucudan değil, ağa bağlı ve eşit statüde tüm bilgisayarlar üzerinden yayıldığı bir sistemdir. Bu sisteme dâhil olan kullanıcılardan her biri diğerinin sunucusundan kendi sunucusuna, kendi sunucusundan da diğerinin sunucusuna veri aktarılmasına izin verebilmektedir.³⁵³ Serbest katılıma dayanan bu sistem bilgisayarlar arasında ağ üzerinden dosya değişimi ve paylaşımına, kullanıcılar arasında her türlü dijital içerik ve uygulamanın paylaşılmasına imkân vermektedir. Bu şekilde bilgi çok kısa sürede ve neredeyse sıfır maliyetle kopyalanarak çoğaltılmaktadır. Eserin internet üzerinden kullanıcılar arası paylaşımı Limewire gibi merkezi olmayan dosya paylaşım programları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.³⁵⁴

---

³⁵² Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 118.

³⁵³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 469; Bayram, *İnternet Hukuku*, 70.

³⁵⁴ Gül Okutan Nilsson, “Fikir ve Sanat Eserlerinin Bireyler Arası Ağlar Üzerinden Paylaşımı (P2P) Konusunda Uluslararası Gelişmeler”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı* 2010,Cilt II, Ed. Tekin Memiş (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2011), 380.

P2P sistemi ile dosya paylaşımı için öncelikle eserin dijital kopyasının hazırlanarak bilgisayara yüklenmesi gerekir. Eserin bu şekilde eser sahibinden izin alınmaksızın elektronik ortama aktarılması, internette bir sunucuya gönderilmesi, veri paylaşım ağında kullanıma sunulması çoğaltma hakkının ihlali sonucunu doğurur.³⁵⁵ Bu şekilde bilgisayar hafızasına kaydedilen eserin daha sonra internet üzerinden sistemdeki diğer kullanıcılara açılmasıyla kamuya iletme hakkı ihlal edilmiş olur. Eser henüz belli bir kitleye ulaşmasa dahi, hedeflenen kitleye ulaşmasını sağlayacak şekilde bir paylaşım ağına gönderilmesi ile de temsil hakkı ihlal edilmiş olur.³⁵⁶

2001/29 sayılı AB Telif Hakları Direktifi³⁵⁷ m.5/1'de, eserin bağımsız olarak ekonomik bir değer teşkil etmeksizin, ağ üzerinden iletim amaçlı taşınması ve hukuken geçerli bir şekilde kullanılması amacıyla, teknolojik bir sistemin parçası olarak iletilmesinin ve geçici olarak kaydedilmesinin çoğaltma hakkını ihlal etmeyeceği belirtilmiştir. Ancak bunun için aktarım sırasında kullanılan teknolojinin, içeriğin değiştirilmesine veya devamlı olarak saklanmasına imkân vermeyen, ilgili sektörde yaygın biçimde kullanılan ve bilinen bir sistem olması gerekir. Kullanıcıların bu şekildeki iletim ve geçici kopyalama faaliyetini çoğaltma hakkının ihlali saymayarak, internet ortamında gezinme faaliyeti esnasında işin doğası gereği meydana gelen okuma, izleme ve dinlemenin hak ihlali oluşturmayacaktır.³⁵⁸

2001/29 sayılı AB Telif Hakları Direktifi m.5/2(b)'de, özel çoğaltmaların gerçek kişilerce yapılabileceği, dolaylı veya doğrudan ticari amaçlara hizmet edemeyeceği, kullanıcıların özel amaçlı çoğaltmalar için hak sahiplerine uygun bir tazminat ödemeleri gerektiği belirtilmektedir. Hak sahiplerine uygun bir tazminat ödenmeden yapılan kullanımlar kişisel kullanım amaçlı bile olsa hak ihlali oluşturacaktır.

P2P sisteminde kullanıcılar arasındaki veri paylaşımlarında şahsi kullanım istisnasının uygulanıp uygulanmayacağı konusunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Verilerin sistemdeki diğer kullanıcıların erişimine açılması halinde erişime açan kişi

---

³⁵⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 185.

³⁵⁶ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 183.

³⁵⁷ 2001/29 sayılı ve 22 Mayıs 2001 tarihli Enformasyon Toplumunda Telif Hakları ve Bağlantılı Hakların Uyumlaştırılması Hakkında Parlamento ve Konsey Direktifi.

³⁵⁸ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 197.

şahsi kullanım istisnasından yararlanamayacağı gibi, ayrıca bu paylaşımın çoğaltma, temsil ve kamuya iletme haklarının da ihlali söz konusu olabilecektir.³⁵⁹

Web sitelerindeki veri tabanı içeriğinde yer alan bilgi ve verilerin P2P ağı üzerinden bilgisayarlar arasında yayılması mümkündür. Örneğin, veri tabanı sahibi, kurumsal bir şirket ile sözleşme yaparak veri tabanının toplu kullanımını yetkisini verebilir. Bu şirket içerisinde ağ üzerinden birbirlerine bağlı bilgisayarlar arasında veri tabanı içeriğindeki bilgi/verilerin paylaşılmasında kullanım meşru bir hakka dayandığından telif ya da sui generis hak ihlali oluşmaz. Meşru bir hakka dayanmaksızın veri tabanı içeriğinin ağ üzerinden paylaşılması halinde hak ihlali oluşacaktır.

3.3.2.4.Link Verme (Linking)

Link verme veya çengel atma, teknik olarak bir web sitesinden başka bir web sitesine geçiş sağlama olup, ekranda link verilen siteyi belirten kutu ya da butona tıklanmak suretiyle gerçekleştirilir.³⁶⁰ Bu metotla, bir web sayfasına konulan linke tıklanarak diğer bir web sayfası görüntülenir.³⁶¹ Dâhili (intern) ve harici (ekstern) olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Link verilen web sayfasındaki link tıkladığından bağlantı kurulan diğer sayfaya ulaşıyorsa ekstern link; link verilen web sayfasında bulunan link tıkladığında link verilen web sitesinde kalınmakla birlikte linkle bağlantı kurulan web sayfasının içeriği, sanki kendi içeriği gibi link verilen web sayfası içinde görüntülenmekte ise intern linkten söz edilir.³⁶² Dahili link, derin link (deep link); harici link ise basit veya yüzeysel link (surface links) olarak da adlandırılır.

Yüzeysel linkle, kullanıcı harici linkle bir web sitesinden ayrılarak link verilen web sitesinin ana sayfasına geçiş sağlar. Bu yöntemde geçiş yapılan sayfa, link verilen sitenin URL'si ile açılmış olmaktadır. Bu şekilde web sayfasına link atılarak fikri bir

³⁵⁹ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 184; Bayram, *İnternet Hukuku*, 78; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 472.

³⁶⁰ Ali Demirbaş, "Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi'nin Svensson ve Bestwater Kararları", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (1) Bahar 2018, 170; Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1950; Mustafa Can, Tekin Memiş, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri*, <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/09a/04.htm>, [14.06.2019].

³⁶¹ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 74; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 121.

³⁶² Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 11.

eseri barındıran siteye erişilmesi telif hakkı ihlaline neden olmaz.³⁶³ Bir başka deyişle salt link verme ile kural olarak bir çoğaltma gerçekleştirilmiş olmaz.³⁶⁴ Zira bu durumda kullanıcı linke tıkladığında eserin bulunduğu internet sitesinin alt sayfalarına değil, doğrudan ana sayfaya bağlanmaktadır. Ayrıca eseri dijital ortama aktararak internete sunan eser sahibinin, eserin görüntülenmesine ilişkin zımnî rızası söz konusudur. Ancak eserin, sahibinin izni olmadan internet ortamına aktarılması halinde zımnî de olsa bir rızadan söz edilemeyeceğinden, telif hakkı ihlali oluşur.³⁶⁵

Derin linkte (deep link) ise, linke tıkladığında, link verilen web sitesinin ana sayfa ve varsa sonraki sayfaları atlanarak, ana sayfasına bağlanılmaksızın doğrudan doğruya alt sayfalara erişim sağlanarak sitenin iç sayfalarına girilmektedir.³⁶⁶ Derin link vermede, link verilen kişinin oluşturduğu site, eser veya veri tabanı özelliğini taşıdığından, link verme ile o eser veya veri tabanı işlenmiş ve bozulmuş olmaktadır.³⁶⁷ Derin linkte, ana sayfalar atlanarak doğrudan verinin bulunduğu iç sayfalara erişim sağlanması, bu şekilde eserin bir kısmının görüntülenmesi halinde eserin bütünlüğünün bozulmasından söz edilebilir. Link veren sitenin, kaynak siteyi belirtmemesi halinde, eser sahibinin manevî haklarından olan, adın belirtilmesi hakkı ihlal edilmiş olur. Derin link vermede, link veren sitenin bir parçası gibi görünen

---

³⁶³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 184; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 108; Ali Demirbaş, “*Telif Hukukunda İnternet Linki*”, 174.

³⁶⁴ Mustafa Aksu, “*Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:18 Sayı:1-Ocak 2019, 45.

³⁶⁵ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 123; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 186, 187; Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 115; Yüksel Bozkurt, Ebru Armağan, “*Elektronik Ortamda Haksız Rekabet*”, TAAD, Yıl:5, Sayı:18 (Temmuz 2014), s.103, https://www.academia.edu/32453293/Elektronik_Ortamda_Haks%C4%B1z_Rekabet, [14.06.2019].

³⁶⁶ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 159; Demirbaş, “*Telif Hukukunda İnternet Linki*”, 171.

³⁶⁷ Öngören, *İnternet Hukuku*, 188.

içerik açısından çoğaltma hakkı ihlal edilmiş olur.³⁶⁸ Link verme ile daha önce umuma iletilmiş bir içeriğe bağlantı sağlandığından link verme şeklindeki eylem umuma iletim kapsamında kalmayıp, link verme eylemi ile umuma iletim hakkı ihlal edilmiş olmayacaktır. Nitekim ABAD'ın Bestwater/Mebes-Potsch kararında da, internet ortamında herkese açık bir içeriğe link vermenin umuma iletim hakkı kapsamında kalan bir fiil olmadığı belirtilmiştir.³⁶⁹ ABAD'ın Svensson ve Diğerleri ile Retriever Sverige kararında ise mahkeme önceki kararının aksine link vermenin umuma iletim faaliyeti itibariyle bir tür iletim olduğunu, internet ortamında herkese açık olmayan içeriklere link vermenin umuma iletim mahiyetinde olduğunu, link verilebilmesi için hak sahibinden izin alınması gerektiğini belirtmiştir. Hak ihlali ve sorumluluk açısından link vermenin tek başına ve soyutlanarak değerlendirilmesinin yeterli olmayacağı gerekçesiyle öğretide anılan karara eleştiriler yöneltilmektedir.³⁷⁰

Özgün veri tabanlarında veri tabanının yapısı, bir başka deyişle, içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesindeki yaratıcı düşünce korunduğundan, veri tabanı içeriğinin tamamının veya yaratıcıyı düşünceyi ihlal eder şekilde önemli bir kısmının başka bir alan adı altında başka bir web sitesinde aynen iletilmesi yahut başka bir web sitesi üzerinden, veri tabanı sahibine ait web sitesine link verilerek içeriğin bu şekilde dijital ortamda kamuya iletilmesi halinde telif hakkı ihlali oluşur.

3.3.2.5. Frame Verme (Çerçeveleme)

Frame vermede internet sayfası çerçevelere ayrılmakta, kullanıcının ekranında aynı anda birden fazla dokümanın görüntülenmesi sağlanmış olmaktadır. Arama motorlarının sonuçlarındaki görsellerin çerçeveler içerisinde toplu biçimde kullanıcıya gösterilmesinde olduğu gibi bu yöntemle bağlantı kurulan web sayfası, frame verilen web sayfası içerisine yerleştirilmekte, frame vasıtasıyla birden fazla web sitesinin farklı çerçeveler içerisinde ekran üzerinde aynı anda görüntülenmesi

---

³⁶⁸ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 187; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 145; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 466.

³⁶⁹ Demirbaş, *“Telif Hukukunda İnternet Linki”*, 175; Aksu, *“Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”*, 34.

³⁷⁰ Aksu, *“Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”*, 52.

sağlanmaktadır.³⁷¹ Ancak burada yalnızca bağlantı kurulan sitenin URL'si görülebilmekte olup, URL aynı kaldığından dolayı kullanıcının çerçevedeki görüntünün web sitesinin kendi sahibinden mi, yoksa başkasına ait bir siteden mi geldiğini fark etmesi mümkün olmaz.³⁷²

Frame verme, esasen derin linkin farklı bir şeklidir. Derin linkten farklı olarak, frame vermede kullanıcı link verilen internet sitesine doğrudan bağlanamamakta, bağlantı kurulan web sitesini, frame verilen web sayfası içinde görüntülemektedir. Bir başka deyişle kullanıcı başka bir sayfa açmadan, frame veren sayfanın içinde kalarak başka bir internet sitesini görüntülemektedir. Ancak bu durumda internet tarayıcısının adres çubuğunda verinin yer aldığı frame verilen sitenin adresi değil, frame veren internet sitesinin adresi görünmekte, bu suretle başka bir siteye ait veriler, frame veren site içinde görüntülenerek, frame veren sitenin bir parçası olduğu izlenimi uyandırmaktadır. Bu gibi durumlarda link veren web sitesinin sahibinin, bağlanılan içeriğin intihal veya izinsiz çoğaltma ya da erişime sunulması nedeniyle hak sahiplerine ve link verilen içerik sahibine karşı sorumluluğu söz konusudur.³⁷³

Frame vermede, frame veren site, kendisine ait olmayan bir veriyi kendisine aitmiş gibi yayınlamakta, bu verinin kullanıcılar tarafından görüntülediği her seferinde eser çoğaltılmış olmakta, böylelikle eser sahibinin çoğaltma hakkı ihlal edilmiş olmaktadır. Eserin sahibinin rızasıyla internet ortamına sunulduğu hallerde frame verme kamuya iletim hakkının ihlaline neden olmaz. Frame vermede, frame verilen sitenin kaynağı belirtilmediği takdirde eser sahibinin frame verilen site üzerindeki adın belirtilmesi hakkı ihlal edilmiş olur.³⁷⁴ Yine frame verilen sayfada eserin tamamının değil de bir kısmının görüntülenmesi halinde eser sahibinin, eserin bütünlüğünün korunmasını isteme hakkı ihlal edilmiş olur. Sonuç olarak frame verilen web sitesindeki içerik eser niteliğinde ise, eser sahibinin mali haklarından çoğaltma ve umuma iletim hakları ile manevi haklarından umuma arz ve adın

---

³⁷¹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 167.

³⁷² Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 127.

³⁷³ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1951; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 189; Can ve Memiş, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri*, [14.06.2019].

³⁷⁴ Demirbaş, *“Telif Hukukunda İnternet Linki”*, 179.

belirlenmesi haklarının ihlali söz konusu olacaktır.³⁷⁵

3.3.2.6. Routing

Routing, bir bilginin internet kullanıcının bilgisayarına gelinceye kadar değişik duraklarda kaydedilmesini ifade etmektedir. Bu işlemin çoğaltma olarak nitelenip nitelenmeyeceği konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, bu işlem ekonomik bir amaç taşımamakta, teknik bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Zira bu işlemle sadece bir transfer işlemi gerçekleşmekte, veriler küçük parçalara ayrılmakta, küçük parçaların eser vasfı da bulunmamaktadır. Bu nedenle routing işleminin çoğaltma olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.³⁷⁶ Bir başka görüşe göre ise, veri göndericileri arada bulunan durakları ekonomik amaçla kullanmaktadırlar, bu nedenle routing bir çoğaltma faaliyeti sayılmalıdır.³⁷⁷ Kanaatimizce de, verilerin iletilmesi için teknik zorunluluk gerektiren routing işlemi çoğaltma kavramı içinde değerlendirilmemelidir.

3.3.2.7. Meta-Tag

Meta-tag, “bir web sitesinin HTML kodunu, web sitesinin kapsamını sınıflandırmak için internet arama motoruna yerleştirilen anahtar kelime” olarak adlandırılmaktadır.³⁷⁸ Tanımlama ipuçları ya da yönlendirici kod olarak da anılan meta-tag yöntemiyle, anahtar kelimeyi ihtiva eden tüm web sitelerini tarayan bir arama motoru o siteyi bulmakta ve listelemektedir. Bu kelimeler kullanıcıya web sayfasının içeriğiyle ilgili bir nevi ön bilgi sunmaktadır. Meta-tag yöntemi ile elektronik ortamda fikri mülkiyet haklarının ihlali söz konusu olabilmektedir.

---

³⁷⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 115; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 189; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 128; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1951; Öngören, *İnternet Hukuku*, 188; Bozkurt Yüksel, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet*, 104.

³⁷⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 107.

³⁷⁷ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 124.

³⁷⁸ Bozkurt Yüksel, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet*, 105; Can ve Memiş, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri*, [14.06.2019].

3.3.2.8. Ekran Yansıtma (Screen Mirroring)

Bir tür bilgisayar programı olan yansıtma ile bir web sayfasının bir başka web sayfasında görüntülenmesi sağlanmaktadır. Yansıtma, on-line kullanımda olduğu kadar intranet bağlantıya sahip bir işletmede bir gazete ya da dergi nüshasının web sitesinde yansıtılmasında olduğu gibi off-line kullanımda da mümkün olabilmektedir. Yansıtma (mirror) yöntemi de, fikri hakların elektronik ortamdaki ihlal türlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemin kullanılmasıyla yansıtılan web sayfası yapımcısının haklarının ihlali söz konusu olabilecektir.³⁷⁹

3.3.3.İhlalden Sorumlu Süjeler

İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde, ihlalden sorumlu süjeler hak sahibinin izni olmadan içeriği dijital ortama bizzat aktaranlar ve son kullanıcılarla sınırlı değildir. Bunun dışında içeriğin iletimi ve içeriğe erişim sağlanmasında faaliyet gösteren kişi, kurum ve kuruluşların ihlalden sorumlu olup olmadıklarının, sorumlu iseler bunun kapsamının tespiti ile ortaya konulması gerekir. Zira eserin internet ortamına konulması, bunu yapan ile son kullanıcı arasında doğrudan gerçekleşen bir işlem olmayıp, bu olanağı her iki tarafa da sağlayan aracı vazifesi gören farklı aktörler bulunmaktadır. Bu aktörlerin hukuki sorumlulukları da ancak ihlal eyleminde üstlendikleri rol ve işlevlerin tespiti ile mümkün olacaktır.³⁸⁰

Kural olarak herkes, internete koyduğu kendi içeriğinden dolayı sorumludur. Başkasına ait bir içeriği ekranda gören kişinin sorumluluğu söz konusu olmamakla birlikte, eylemin sadece görme boyutuyla sınırlı kalmayıp, içeriği değiştirme, çoğaltma, dağıtma, yayma, iletme veya kiraya verme gibi yöntemlerle eser sahibinin manevi veya mali haklarının ihlal edilmesi halinde hukuki sorumluluk doğacaktır. İnternet ortamındaki fikri hak ihlalleriyle ilgili açılacak davalarda hangi sorumluluk türüne dayanılacağı hususunda doktrinde, doğrudan sorumluluk, katılım yoluyla sorumluluk ve başkasının fiilinden sorumluluk şeklinde bir ayırım yapılmasının gerekli olduğu belirtilmekte ise de kanaatimizce Türk borçlar hukukunda böyle bir kurum ve bu tür kavramlar bulunmadığından sorumluluğun akitten kaynaklanan ve akit dışı sorumluluk olarak tasnif edilerek sorumluluğun buna göre belirlenmesi daha

³⁷⁹ Can ve Memiş, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri*, [14.06.2019].

³⁸⁰ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1941, 1943.

doğru olacaktır.³⁸¹ Fikir ve sanat eserlerinden internet ortamında yararlanılmasını dzenleyen kuralların meydana getirilmesi ve yorumlanmasında, bu alandaki tım aktörlerin, yani içerik sağlayıcı eser sahiplerinin, hizmet sağlayıcı girişimcilerin ve bireysel kullanıcıların menfaatlerin dengelenmesi sağlanmalıdır.³⁸²

Dijital ortamdaki telif hakkı ihlallerinden başlıca sorumlu tutulanlar, bireysel kullanıcılar, içerik sağlayıcılar, yer sağlayıcılar, erişim sağlayıcılar ve on-line market place olarak da adlandırılan platform işletmecisidir.³⁸³

3.3.3.1.Kullanıcılar (Browser, Surfer, Customer)

Sanal dünyadaki fikri hak ihlallerinin çoğu kullanıcılar tarafından gerçekleştirilmektedir. 5651 sayılı Kanuna göre bireysel kullanıcı, kendine ait bilgisayar ile interneti kullanan kişidir. Müşteriler olarak da adlandırılan kullanıcılara “internette dolaşan” anlamında “browser” da denilmektedir. Bireysel kullanıcıların sorumluluğu ile ilgili 5651 sayılı Kanunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Bu kişilerin pasif kullanıcı olması halinde, yani internete başkaları tarafından aktarılan eser ve verileri, içeriğe herhangi bir müdahalede bulunmadan on-line olarak kendi bilgisayarına geçici olarak indirmesi, okuması, dinlemesi, seyretmesi halinde, içerik yasal olmayan nüshalardan alınmış dahi olsa herhangi bir sorumlulukları söz konusu değildir. Esasen bu eylemler çoğaltma niteliğinde olmakla birlikte, içeriğin görülmesi, okunması, duyulması için zorunlu faaliyetlerdir.³⁸⁴

Eserin sayısal ortama aktarılmasında eseri internete yükleyen kişi sorumludur. Bireysel kullanıcılar, içerik üzerinde, FSEK anlamında ihlal kabul edilebilecek herhangi bir değişiklik yapmadığı ve kişisel kullanım sınırını aşmadığı sürece sorumlu tutulmaz. Bu sınırlamalara uyarak interneti kullanan bireysel kullanıcının

³⁸¹ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*,156; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 349.

³⁸² Şebnem Akipek ve Esra Dardağan, *Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk*, dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/289/2630.pdf, 121, [25.07.2018].

³⁸³ Adem Aslan, *Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları ve Yargısal Çözüm Yöntemleri (TAA Eğitim Semineri 20-21 Kasım 2014, İstanbul)*, s.18, <http://www.taa.gov.tr/indir/dijital-alanda-yasanan-telif-sorunlari-ve-yargisal-cozum-yontemleri-adem-arslan-dr-hakim-Zm9ydW18NDczZDEtNTEzOWYtYTdmNDAtODg0YmUucHB0fDI/>, [25.07.2018]

³⁸⁴ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1945.

bilgisayar ekranına bakma şeklindeki eylemi telif hakkı ihlali oluşturmaz.³⁸⁵ Bireysel kullanıcının görüntülemenin ötesine geçerek, erişim sağladığı verileri bilgisayarının ana belleğine kaydetmesi halinde bilgisayar kapatıldığında bile veriler silinmeyeceği, kullanıcı veya bir başkası tarafından silinene kadar da bilgisayarda dijital bir kopya olarak saklanmaya devam edeceğinden, kullanıcının bu eylemi verinin eser vasfının da bulunması halinde telif hakkı ihlaline sebebiyet verecektir.³⁸⁶

Bireysel kullanıcının kendi kişisel bilgisayarındaki eser ve verileri e-posta veya dosya paylaşım programlarıyla başka kullanıcının bilgisayarına indirip kaydetmesine imkân tanınması halinde, şahsi kullanım istisnasının sınırları aşılarak eser sahibinin çoğaltma ve kamuya iletme hakları ihlal edilmiş olur.³⁸⁷ Bu durum da bireysel kullanıcı aynı zamanda muhteva sağlayıcı olarak TBK.m.61-62 çerçevesinde verinin iletilmesi ve paylaşılmasına imkân sağlayan diğer internet aktörleriyle birlikte müteselsil sorumlu olur. Ancak bunun için fikri hak ihlalden doğan zararın ortak kusurlarından doğması ve zararın bunlar arasında taksim edilmemesi gerekir.³⁸⁸

Sonuç olarak, internet ortamındaki kamuya iletimde, yayını gerçekleştiren kuruluşa kast ya da ihmal şeklinde bir kusur atfedilebiliyorsa, hak sahibine karşı ihlalde kusuru olanlar müteselsil sorumlu olacaktır. Bu durumda ihlalden dolayı zarar gören hak sahibi, zararını müteselsil sorumluluk çerçevesinde dilediğinden talep edebilir.³⁸⁹

3.3.3.2. İnternet Servis Sağlayıcılarının Sorumluluğu

İnternet servis sağlayıcıları (ISS), kendileri doğrudan internete bağlı olup, bağlı olmayan kullanıcıların sisteme bağlanmaları için kullanıcılarla internet arasında köprü vazifesi gören, kendi bilgisayarını kullanıcıların internete girişi için bir kapı olarak hizmete sunan kişi ya da kuruluşlardır. ISS'ler internet ortamının olmazsa olmaz süjesi olup, internetin giriş kapısıdır.³⁹⁰ İnternete bağlanmak için tüm donanıma sahip bir kullanıcının internet servis sağlayıcı kuruluş olmadan internet

³⁸⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 131.

³⁸⁶ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 175.

³⁸⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 181.

³⁸⁸ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1947.

³⁸⁹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 250.

³⁹⁰ Özderyol, *FSEK'te Düzenlenen Suçlar*, 235.

ağına dâhil olması mümkün değildir. Buradan hareketle ISS'ler, kullanıcıların internet ağına bağlanabilmesi için gerekli altyapıyı kuran, işleten ve devam ettiren kuruluşlar olarak nitelendirilebilir. ISS'ler kullanıcıların internete bağlanmalarını sağlama dışında, başkalarının hazırlanan içerikleri kendi sunucularında depolayarak internet ortamına aktarılmasını sağlama gibi daha başka hizmetleri de sunabilirler.³⁹¹

İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde, ihlale neden olan direktifler kullanıcı tarafından verilmekte ise de, ihlaller teknik olarak ISS'ler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Eserin umuma iletilmesine imkân sağlayan ya da buna yönelik teknik donanım sunan, teknik destek veren ISS'lerin, eseri umuma erişilebilir kılan olarak değerlendirilmemesi gerekir. Zira, internet üzerinde yapılan işlemlerde bir köprü görevi gören ISS'lerin gönderilen ve alınan binlerce bilginin ve yapılan milyonlarca işlemin içeriğini denetlemeleri mümkün değildir. Dolayısıyla yalnızca erişim sağlayıcı olan ISS'lerin hukuki ve sorumluluğu bulunmamalıdır. Ancak erişim sağlayıcı olmak dışında ISS'ler barındırma, alan adı sağlama gibi hizmetleri de sağlıyorsa, bu şekilde başkası tarafından hazırlanan verileri bilgisayarında barındıran ISS'lerin ihlale konu içerikten sorumlu tutulmaları gerekir.³⁹²

ISS'lerin, alıcının talebiyle verilerin ileri iletimini daha verimli kılmak amacıyla bilgiyi otomatik, aracı olacak şekilde geçici olarak depolaması caching olarak tanımlanmaktadır. Hizmet sunucuları AB Elektronik Ticaret Direktifinin 13/1. maddesindeki şartlara uymaları halinde caching faaliyetinden sorumlu tutulamazlar. Hizmet sunucuları, bilgiyi değiştirmiyorsa, bilgiye erişim şartlarına ve bilginin güncelleştirilmesine ilişkin endüstri tarafından genel olarak benimsenen ve belirlenen kurallara uygun davranmışsa, bilginin kullanılmasına ilişkin veri elde edilmesine yönelik teknolojinin hukuka uygun kullanımına müdahale etmiyorsa, ilk yayın kaynağındaki bilginin ağıdan kaldırıldığına ilişkin bilgi elde ettiğinde, bu bilgiye erişim imkânı engellendiğinde veya erişimin engellenmesine ilişkin bir mahkeme veya idari makam emri bulunduğunu öğrendiğinde, özenli bir biçimde hareket ederek sakladığı bilgiyi kaldırıyor ve erişimi engelliyorsa sorumlu olmayacaktır.³⁹³

³⁹¹ Özdelek, *İnternet ve Hukuk*, 93; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 56.

³⁹² Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 185; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 146.

³⁹³ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 119.

İnternet ortamındaki telif hakkı ihlallerinde, korunan içeriğin kopyalanmasına doğrudan müdahil olan ISS'ler ihlalden sorumludur. Ancak bazen kopyalamaya doğrudan dâhil olmasalar dahi ISS'lerin telif hakkı ihlallerinden sorumlulukları bulunmaktadır. Buna göre, müterafik tecavüz olarak nitelendirilen bir tarafın, diğer tarafın tecavüz teşkil eden fiilini bilerek onun bu fiiline neden olduğu veya katkı sağladığı hallerde “temsilen sorumluluk” olarak nitelendirilen bir tarafın ihlali gerçekleştirenin eylemlerini kontrol etme hak ve yetkisine sahip olduğu ve bu ihlalden doğrudan ekonomik kazanç elde ettiği hallerde ISS'ler telif hakkı ihlalden sorumludur.³⁹⁴ ISS'lerin sorumlulukları açısından uygulanabilecek hükümler, haksız fiile ilişkin TBK.m.49 vd., FSEK.Ek.m.4/III ve 5651 sayılı yasa hükümleridir.

ISS'lerin TBK.m.49 vd. hükümleri çerçevesinde haksız fiilden sorumlu tutulabilmesi için, fiil, hukuka aykırılık, kusur, uygun illiyet bağı ve zarar unsurlarının bulunması gerekir. İnternet ortamındaki haksız fiil teşkil edebilecek ihlaller daha ziyade eser sahibinin mali haklarından çoğaltma ve kamuya sunma haklarıyla, manevi haklarından eserin izinsiz olarak umuma sunulması, adın belirtilmesi ve eserin bütünlüğünün korunması haklarının ihlaline yöneliktir. Bu ihlalleri gerçekleştiren kişi daha çok içerik sağlayıcı olmakla birlikte erişim ve yer sağlayıcı da içeriğin kamunun erişimine sunulmasındaki aracı rolü nedeniyle tali nitelikte de olsa TBK.m61 hükmü gereğince içerik sağlayıcıyla birlikte ihlalden sorumludur. Ancak her halükarda erişim ve yer sağlayıcının ihlalden sorumlu tutulabilmesi için, ihlal oluşturan içeriğin bu niteliğinden haberdar olmaları gerekir. 15.01.2014 tarihli kararında YHGK, ISS'lerin fikri hak ihlallerinden dolayı sorumlu tutulabilmesi için, sadece tazminat talepleri açısından değil, men ve ref talepleri açısından da ihlalden haberdar edilme ve kusurlu olma şartlarının gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁹⁵

3.3.3.3.İçerik Sağlayıcı (Content Provider)

5651 sayılı Kanun m.2'de içerik sağlayıcı, “internet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren, sağlayan gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanmıştır. İçerik sağlayıcı, bir web sitesi içeriğini hazırlayan ve internete yükleme işlemini de servis sağlayıcı aracılığıyla gerçekleştiren internet

³⁹⁴ Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 119; Aslan, *Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları*, 33.

³⁹⁵ Y.HGK. T.15.01.2014, E.2013/11-1138, K.2014/16 (Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1961).

süjesidir. Kanundaki tanımından yola çıkarak, bir bilgi ya da belgeyi internet ortamında yayınlanacak şekilde düzenleyen, web sayfası içeriğini hazırlayıp ISS aracılığıyla internet ortamına aktaran ya da forumlarda başkaları tarafından gönderilen mesajları yazan ya da kendi yazdığı mesajları silip değiştirebilen sùjeler içerik sağlayıcı olarak nitelendirilir.³⁹⁶ Yine içerik sağlayıcı yalnızca internet sitesi yöneticilerini değil, aynı zamanda site sahiplerini, yayın sorumlularını sitenin tasarımcılarını da kapsayabilir, bu anlamda vakıf, dernek veya ticaret şirketi gibi tüzel kişiler de içerik sağlayıcı olabilirler.

İnternet aboneliği olan herkesin bir web sitesi oluşturması mümkün olup, bu şekilde oluşturulan bir web sitesinde, sitenin sahibi, aynı zamanda içerik sağlayıcı sıfatını alır.³⁹⁷ Hizmet kuruluşları da bu verileri depolayıp sisteme yükledikleri, web sayfası sahipleri de kendilerine ve başkalarına ait eserleri bu sayfaya koydukları için, bu sayfalara girenler bakımından içerik sağlayıcı konumundadır.

İkinci nesil internet siteleri olarak adlandırılan, kullanıcıların internet sitelerinde yer alan içeriği üretebildiği ve değiştirebildiği internet siteleri de içerik sağlayıcı olarak nitelendirilmektedir. Bu tür internet siteleri, içeriği bizzat üretmedikleri ve değiştirmedikleri halde, kullanıcılarına bu imkânı sağladıklarından dolayı kullanıcı kaynaklı içerikten içerik sağlayıcı olarak sorumlu olacaklardır.

Günümüzün gelişen iletişim teknolojileri paylaşım temelli yaratım kültürünün baskın olduğu yeni bir medya anlayışını beraberinde getirmiştir. Bu medyada içerik artık kullanıcı kaynaklı olmaya başlamıştır. Yeni medyanın yarattığı imkânlar sayesinde internet mecrasında artık kullanıcılar tüketici olmaktan çıkmış, üretici konumuna geçmişlerdir. Kullanıcılar yaratıcılıklarını ortaya koyarak meydana getirdikleri üretimleri internet ortamında paylaşımına açabilme olanağına kavuşmuşlardır.³⁹⁸ Kullanıcı kaynaklı içeriği üreten kişilerin içerikteki bilgi ve verileri sağlama ya da yayınlamaları söz konusu olmadığından, bu kişiler içerik sağlayıcı olarak kabul edilemeyecektir. Zira içerik sağlayıcı olabilmek için yalnızca bilgi ve verinin

---

³⁹⁶ Süheyla Zorlu, “İnternet Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması” <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/6481>, [23.03.2019].

³⁹⁷ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1949.

³⁹⁸ Kaynak Koç ve Koç, *Kullanıcı Kaynaklı İçeriğin Fikri Haklar Açısından Değerlendirilmesi*, 247.

üretildiği dışında ayrıca bu bilgi ve verilerin internet üzerinden kullanıcılara sunulması gerekmektedir. Sonuç olarak, kullanıcı kaynaklı içeriği üreten veya değiştiren ancak site yönetimiyle doğrudan bağlantısı olmayan kişiler içerik sağlayıcı değil, kullanıcı konumundadır ve içerik sağlayıcı olarak sorumlulukları yoktur. ISS kavramına alt yapı hizmeti sunan PTT ve Türk Telekom gibi kuruluşlar dâhil değildir. Bunlar internete içerik sağlama, bir başkasının içeriğini depolama ya da kullanmadıklarından telif hakkı ihlalinin sorumlusu olmazlar.³⁹⁹

5651 sayılı Kanun m.4/3'e göre içerik sağlayıcı, BTK'nın talep ettiği bilgileri kuruma sağlamak ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri de almakla yükümlüdür. 5651 sayılı Kanun m.3/1'e göre içerik sağlayıcı, tanıtıcı bilgilerini ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmaya yükümlüdür. Doktrinde bu yükümlülüklerin yalnızca ticari içerik sağlayıcılar bakımından geçerli olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüş kendi içerisine tutarlı olsa dahi, bireysel kullanıcı ile ticari içerik sağlayıcının sorumluluklarının aynı maddede düzenlenmiş olması hükmü eleştiriye açıktır.⁴⁰⁰

5651 sayılı Kanununun içerik sağlayıcının sorumluluklarının düzenlendiği 4/3 maddesinde içerik sağlayıcının, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu olduğu, sunduğu içerikle telif hakkı ihlaline neden olması halinde bundan bizzat sorumlu olacağı belirtilmiştir.⁴⁰¹ Başkaları tarafından sağlanan muhtevaları kendi sunucuları üzerinden sanal ortama sunan, onları barındıran içerik sağlayıcıların (host provider) bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten, bir başka deyişle kullanıcıların hazırladığı içerikten sorumluluğu bulunmamakla birlikte, içeriği sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe erişmesini amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre bağlantı

---

³⁹⁹ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*,158; Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*,1952.

⁴⁰⁰ M.Süheyl Karakaya, "5651 sayılı Kanunun 9.maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükümü", <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/ViewPDF-5651-sayili-kanunun-9-maddesi-ve-erisimin-engellenmesi-koyun-postunda-kurt-hukmu-1784>, [23.03.2019]

⁴⁰¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 350; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 205; Özderiyol, *FSEK'te Düzenlenen Suçlar*, 236; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 487.

sağladığı içerikten dolayı da sorumludur.⁴⁰² Doktrinde bu hüküm özellikle yaygın olarak kullanılan blog, forum, haber grupları gibi siteler açısından, gönderilen her bir içeriğin ayrı ayrı kontrol edilmesinin internetin doğasına aykırı olduğu ve sitelerin güncelliğini engellediği gerekçesiyle haklı olarak eleştirilmektedir.⁴⁰³

3.3.3.4.Yer Sağlayıcı (Host Provider)

ISS'lerin kullanıcılarına ait olan bilgi veya web sayfasını kendi bilgisayarında saklaması ve bu sayfaya internetten erişilmesine olanak sağlaması “hosting (depolama, barındırma)” eylemi; bilgilerin saklandığı internete bağlı bulunan bilgisayar ise “host (depo sağlayıcı)” olarak nitelendirilmektedir. Depolanan malzemeler host'un kendisinin olabileceği gibi, üçüncü kişiye de ait olabilir. Üçüncü kişiye sağlanan barındırma hizmeti ücreti ya da ücretsiz olabilir.⁴⁰⁴

5651 sayılı Kanun m.2'de yer sağlayıcı, “hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanmıştır. Yer sağlayıcılar, kendisine veya başkalarına ait içerikleri kullanıcıların erişimine hazır halde depolayan ve sunucu (server) olarak adlandırılan dijital deponun sahibi ya da işleticisi olan kişilerdir.⁴⁰⁵ Web sayfalarına başka kişilerce hızlı bir şekilde erişilmesini ve verilerin depolanmasını sağlamak amacıyla “hosting” yani barındırma (yer sağlama) hizmeti sunan bu kişilerin tek başlarına internete erişim imkânları olmayıp ancak erişim sağlayıcılar aracılığıyla bu işlemleri yapabilirler.⁴⁰⁶

5651 sayılı Kanununun 5.maddesine göre, yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir. Ancak yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanunun 8. ve 9. maddelerine göre haberdar edilmesi halinde yayından çıkarmakla ve yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla

---

⁴⁰² Aksu, “*Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, 44; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,250; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 488.

⁴⁰³ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 213.

⁴⁰⁴ Zorlu, *Kişilik Haklarının İhlali*, 35; Özdilek, *İnternet ve Hukuk*, 177.

⁴⁰⁵ Yavuz, Alıca ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1953.

⁴⁰⁶ Karakaya, *Erişimin Engellenmesi*, 104.

olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, gizliliğini ve güvenliğini sağlamakla yükümlüdür. Yer sağlayıcının bu yükümlülüğüne aykırı davranarak ihlal teşkil eden içeriği kaldırmaması halinde, bu fiil aynı zamanda bir haksız fiil teşkil edeceğinden BK.m.49'a göre sorumlu olacaktır. Konuya ilişkin bir kararında Yargıtay, önceden uyarılmayan internet yer sağlayıcısının, 5651 sayılı Kanununun 5, 8 ve 9.maddeleri ile FSEK.Ek.m.4 anlamında herhangi bir sorumluluğunun bulunmadığına karar vermiştir.⁴⁰⁷

Yer sağlayıcının basit iletim dışında depoladıkları içeriklere müdahale imkânının daha yüksek olması nedeniyle sorumlulukları da farklıdır. Buna göre, içerik sahibi, yer sağlayıcısının yetki ve kontrolü altında bulunuyor ise, genel sorumluluk ilkelerine göre yer sağlayıcı içerik sağlayıcı gibi sorumludur. Servis sağlayıcının hem erişim, hem de yer sağlama işlevini birlikte yerine getirdiği hallerde sorumluluğun tespiti için ihlalin hangi içerik ve işlevden kaynaklandığının belirlenmesi gerekir.

3.3.3.5.Erişim Sağlayıcı (Access provider)

5651 sayılı Kanun m.2'de erişim sağlayıcı, "kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sağlayan, yani ağın kapısını açan her türlü gerçek veya tüzel kişiler" şeklinde tanımlanmıştır. Erişim sağlayıcıların temel işlevi, bireysel kullanıcıların internete bağlanmasını sağlamaktır, sağladıkları hizmet basit iletim niteliğindedir.⁴⁰⁸

Basit iletim, erişimin en yalın hali olup sanal ortamın kullanıcılara iletilmesi ile sınırlıdır. Bu tür iletimde veriler ISS'ler tarafından iletim amacıyla sınırlı ve makul bir süre için depolanmakta, bir başka ifadeyle çoğaltılmaktadır. Basit iletimin, geçici olmanın dışında ayrıca iletim için gerekli olan makul süreyi aşmayacak şekilde ve yalnız veriyi ağa taşıma amacıyla yapılması gerekir.⁴⁰⁹ ISS'lerin iletimden sorumlu tutulmamaları için, iletimin hizmet sağlayıcı tarafından başlatılmamış olması, iletim alıcısını sunucunun seçmemiş olması ve son olarak iletimde yer alan bilgileri

---

⁴⁰⁷ Yargıtay 11. HD. 17.06.2014 T. 2014/902-11631. (Adem Aslan, *Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları*, 40).

⁴⁰⁸ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 197.

⁴⁰⁹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 118.

sunucunun seçmemiş ve değiştirmemiş olması gerekir. Belirtilen hallerde hizmet sağlayıcısı iletilen bilgiden sorumlu olmayacaktır.⁴¹⁰

5651 sayılı Kanununun 6.maddesine göre, erişim sağlayıcı, kendisi aracılığıyla erişilen bilgilerin içeriklerinin hukuka aykırı olup olmadıklarını ve sorumluluğu gerektirip gerektirmediğini kontrol etmekle yükümlü değildir. Bununla birlikte erişim sağlayıcı, herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten haberdar edildiği takdirde erişimi engellemekle yükümlüdür. Erişim sağlayıcının ihlalden dolayı sorumlu tutulabilmesi için, ihlale konu içerikten haberdar edilmesi ve teknik olarak bu içeriğe erişimi engelleme imkânı bulunduğu halde bundan kaçınması, bir başka deyişle erişim sağlayıcıya kusur isnat edilebilmesi gerekir.⁴¹¹ Erişim sağlayıcı içeriği kontrol etmekle yükümlü değildir. Sadece internet hattı veya bağlantısı sağlayan, başkalarına ait içeriklere ulaşılmasına sadece aracılık eden erişim sağlayıcılar, ayrık durumlar saklı kalmak kaydıyla içerikten dolayı sorumlu tutulamaz.⁴¹²

3.3.3.6.Erişim Sağlayıcıları Birliği

5651 sayılı Kanununun 6/A maddesine 2014 yılında 6518 sayılı Kanununun 90. maddesi ile eklenen hükümlerle, Erişim Sağlayıcıları Birliği (ESB) kurulmuştur. Bu kurum Kanununun 8.maddesi kapsamı dışında kalan erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlama amacıyla kurulmuştur. ESB erişimleri bizzat engellemekle değil, üyelerinin bu işlemleri gerçekleştirmelerini sağlamakla yükümlüdür. 5651 sayılı Kanununun 6/A maddesinin yedinci fıkrasına göre, ESB'ye yapılan tebligatlar erişim sağlayıcıya yapılmış sayılır. Birlik, kendisine tebliğ edilen mahkeme kararını erişim sağlayıcılara bildirmediği takdirde sorumlu olacaktır. ESB, mevzuata uygun olmadığı kanaatinde olduğu kararlara itiraz edebilir. Kanununun 6/A maddesinin onuncu fıkrasında Birliğe üyeliği bulunmayan İSS'lerin faaliyette bulunamayacakları belirtilerek bu alan üzerinde etkin bir denetim ve koordinasyon sağlanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.⁴¹³

---

⁴¹⁰ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 175.

⁴¹¹ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 212; Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1953; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 205.

⁴¹² Öngören, *İnternet Hukuku*, 171.

⁴¹³ Turan, *Bilişim Hukuku*, 140.

3.4.İnternet Sitelerine Erişimin Engellenmesi

3.4.1.FSEK.Ek.m.4 & Uyar-Kaldır Sistemi

FSEK.Ek.m.4 hükmü fikri hak ihlallerinde sıklıkla karşımıza çıkan bir hüküm olup, maddenin üçüncü fıkrasına göre, eser ve bağlantılı hak sahiplerinin haklarının servis ve içerik sağlayıcılar tarafından dijital iletim de dahil, işaret ses ve/veya görüntü nakline yarayan vasıtalarla ihlal edilmesi halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlale konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hak sahiplerinin öncelikle içerik sağlayıcıya başvurarak üç gün içinde ihlalin durdurulmasını istemesi, buna rağmen ihlal devam etmekte ise cumhuriyet savcısına başvurarak servis sağlayıcıdan içerik sağlayıcısına verilen hizmeti durdurmasını talep etmesi gerekir. Fikri hak ihlalinin durdurulması halinde içerik sağlayıcısına yeninden servis sağlanır. Hizmetin üç gün içerisinde durdurulmaması halinde ise servis sağlayıcının içerik sağlayıcıyla birlikte sorumluluğu söz konusu olacaktır. Yapılan bildirim üzerine içerik sağlayıcısına verdiği hizmeti durduran servis sağlayıcısının herhangi bir tazminat sorumluluğu bulunmamakla birlikte, servis sağlayıcının içerik sahibi hakkında yeterli bilgiyi vermemesi halinde tazminat sorumluluğu doğacaktır.⁴¹⁴

Uygulama uyar-kaldır sistemi olarak da bilinen bu sistem, telif hakkı ile korunan bir içeriğin, herhangi bir web sitesinde hak sahiplerinden izin alınmaksızın yer aldığı tespitinde, hak sahiplerinin, site yetkililerine uyarı göndermek suretiyle haksız içeriğin web sitesinden kaldırılmasını yasal olarak talep etme sürecidir. Facebook, Twitter, Google gibi bazı sitelerde, telif hakkı ihlallerinin bildirimine ilişkin kendine ait ihbar sistemleri bulunmakta olup, bu sistemler aracılığıyla gerekli prosedürler yerine getirilerek daha kolay ve hızlı sonuç alınabilir. Kendine ait bildirim sistemi olmayan sitelerde sonuç almak ise biraz zaman ister. Bu durumda, öncelikle ihlal edilen eserlerin bulunduğu sitenin ekran görüntüsünün alınması, hak sahipliğinin ve varsa yetki belgelerinin temini ile ilgili site yetkilisine ihtar gönderilmesi gerekir.⁴¹⁵

FSEK.Ek.m.4/III ile 5651 sayılı Kanunda yer alan uyar-kaldır sistemine benzer bir sistem getirilmiştir.⁴¹⁶ Söz konusu sistem, sanal ortamda içerik sağlayıcılar ve servis

⁴¹⁴ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1958.

⁴¹⁵ <http://www.yaybir.org.tr/bilgi-bankasi/uyar-kaldir-sistemi/450>, [29.07.2018]

⁴¹⁶ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağının 30.maddesinde Kanunun 73.maddesinden sonra gelmek üzere 73/A

sağlayıcılar tarafından işlenen fikri hak ihlallerine karşı bir çözüm olarak öngörülmüştür.⁴¹⁷ Hükümde içerik ve servis sağlayıcıların yükümlülüklerine yer verilmiş olmakla birlikte, bu kişilerin kim oldukları belirtilmemiştir. İçerik, yer ve erişim sağlayıcı tanımları 5651 sayılı Kanunun 2.maddesinde yapılmıştır.

FSEK.Ek.m.4/3 hükmü gereğince, dijital ortamlarda iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış olan haklarının ihlali halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlale konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları ihlal edilenlerin ilkin bilgi içerik sağlayıcısına başvurması ve üç gün içinde ihlalin durdurulmasını istemesi gerekir. Buna rağmen ihlal devam etmekte ise bu defa da, savcılığa müracaat ederek, üç gün içerisinde servis sağlayıcıdan ihlale devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulmasını istemesi gerekir. İhlalin durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcıların isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü Bakanlığa bildirir. Servis ve bilgi içerik sağlayıcılar, Bakanlığın istediği her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür.

---

maddesi düzenlenmiş, internet sitesi aracılığıyla gerçekleşen ihlallerde koruma tedbirlerini düzenleyen maddeyle uyar-kaldır sistemi içerik, yer ve erişim sağlayıcıları açısından getirilmiştir. Düzenlemeye göre hak sahipleri ya da telif birliğinin, içerik sağlayıcıya, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcıya e-posta yoluyla uyarı göndererek, ihlale konu içeriğin iki gün içinde yayından çıkarılmasını istemesi, iki gün içinde ihlale son verilmemesi halinde yerleşim yeri Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak, teknik olarak imkân bulunduğu ölçüde ihlale konu içeriğin yayından çıkarılmasını, bu mümkün değilse erişimin engellenmesini talep etmesi gerekir. Cumhuriyet savcısı bu talebi en geç yirmi dört saat içinde karara bağlar ve sulh ceza hakiminin onayına sunar. Sulh ceza hakimi kararını yirmi dört saat içinde verir. (msg.org.tr/.../GENEL%20GEREKCE%20VE%20MADDE%20GEREKCELERI.pdf), [25.07.2018]

⁴¹⁷ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,275; Cansu Topal, “FSEK Ek Madde 4 İle Hak İhlallerinin Ortadan Kaldırılması Usulüne Dair Kanun Değişikliği Çalışmaları?”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 381-388.

FSEK.Ek.m.4 hükmü bir sorumluluk sistemi oluşturmaktan uzak olduğu, zira madde metninde yeterli tanımlamalar getirilmediği ve sorumluluk sistemi kurulmadığı, servis sağlayıcı ile bilgi içerik sağlayıcıdan neyin kastedildiğinin açıkça belirtilmediği, içerik sağlayıcının sorumluluğunun düzenlenmesinin hukuk tekniğine uygun olmadığı, hükmün pratik açıdan bir anlam ifade etmediği, zira çoğu olayda olduğu üzere yer sağlayıcının yurtdışında olması nedeniyle Türk makamlarından verilmiş bir kararın yurtdışında icrasının mümkün olmadığı gerekçesiyle doktrinde sıkça eleştirilmektedir.⁴¹⁸ Anılan gerekçelerden bir kısmına katılmakla birlikte, hükmün kısa vadede hak ihlallerini önlemede hak sahiplerine çeşitli imkânlar sunması, bu haliyle dahi uygulamada işlerliğinin bulunduğunu göstermektedir.

3.4.2.5651 sayılı Kanun m. 9 & İçeriğin Yayından Çıkarılması

5651 sayılı Kanunun 9. maddesine göre, internet ortamındaki yayın nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini öne süren kişiler, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemiyle içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebilir. Bu istemin içerik ve/veya yer sağlayıcısı tarafından en geç yirmi dört saat içerisinde karşılanması gerekir. Hakları ihlal edilenler doğrudan sulh ceza hâkimine müracaat ederek de içeriğe erişimin engellenmesini talep edebilirler. Hâkim, yalnızca hak ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım ve bölümle ilgili olarak içeriğe erişimin engellenmesine karar verir. Zorunlu olmadıkça yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak hâkimin, URL belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi halinde, yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilebilir.

Doktrinde bazı yazarlarca 5651 sayılı Kanunun 9.maddesinde erişimin engellenmesi değil, içeriğin çıkartılması tedbirinin öngörüldüğü, fikri hak ihlallerine bağlı olarak mezkûr hükmün uygulanamayacağı, erişim sağlayıcıların erişimi engelleme yükümlülüğünün ancak içeriğin 5651 sayılı Kanunda sayılı suçlardan birini oluşturması halinde mümkün olduğu, bunun dışında kalan hususlarda, örneğin fikri hak ihlallerinde FSEK'te sayılı suçlara ilişkin dahi olsa erişimin engellenmesi kararının verilemeyeceğini belirtilmekte ise de, kanaatimizce FSEK'teki

---

⁴¹⁸ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 533.

düzenlemeler çerçevesinde, fikri hak ihlallerinde de 5651 sayılı Kanunun 9.maddesine dayanılarak erişimin engellenmesi talebinde bulunulabilir .⁴¹⁹

Erişimin engellenmesi tedbirine erişimin engellenmesinin amaca uygun olmadığı ve anlamsız olduğu, zira ihlalin gerçekleştiği internet sitesine erişimin engellenmesiyle ihlalin esasen önlenmediği ve sona erdirilmediği, bir nevi ihlallerin üstünün örtüldüğü, nitekim bu şekilde bir internet adresi erişime kapatıldıktan çok kısa bir süre sonra başka bir internet adresi altında faaliyetlerine devam etmekte olduğu, erişimin engellenmesi tedbirine maruz kalan internet kullanıcılarının, erişimi engellenen alan adını başka bir siteye yönlendirerek erişimi tekrar mümkün hale getirdikleri, bu nedenle bu tedbirin rahatlıkla dolanılabilirdiği, hakkı koruyucu veya teminat altına alıcı bir etkiye sahip olmadığı gibi farklı eleştiriler getirilmektedir.⁴²⁰ Kanaatimizce de erişimin engellenmesi tedbiri mevcut haliyle hak ihlallerine kalıcı bir çözüm getirmekten uzaktır. İhlallerinin önlenmesi ve sona erdirilmesi için daha etkin tedbirleri öngören hukuki düzenlemelere ihtiyaç vardır.

İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde klasik hukuk ve ceza hükümlerinden ziyade alternatif yöntemlerle sorun çözülmeye çalışılmalıdır. Örneğin kademeli müeyyide anlayışının benimsendiği Fransa’da, internet ortamındaki fikri hak ihlallerinde kullanıcı önce maille, ardından resmi tebligatla ve son olarak da internet kesintisiyle uyarılmakta, ihlalin devamı halinde internet kullanımına yasaklama getirilmektedir. “LCP”10 adlı bu sistemde internet ortamında üçten fazla telif hakkını ihlal eden kişinin internet erişimi 1 yıl süreyle ve hâkim kararıyla yasaklanmaktadır.⁴²¹

FSEK.Ek.m.4 ve 5651 sayılı Kanun m.4 hükümlerindeki düzenlemeler çerçevesinde içerik ve servis sağlayıcıların, telif hakkı veya sui generis hak ihlaline neden olan fiillere iştiraklerine göre, doğrudan doğruya veya katılım yoluyla hukuki sorumluluklarına gidilebilir. Bunun için, ihlale konu her somut olayda içerik ve

---

⁴¹⁹ Bozbel, Savaş, “Fikri Hakların İhlali Nedeniyle İhtiyati Tedbir Yoluyla İnternet Sitelerine Erişim Engellenebilir mi?”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*, Ed. Tekin Memiş (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009), 141.

⁴²⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 538.

⁴²¹ Karakaya, *Erişimin Engellenmesi*, 100.

servis sağlayıcıların kimler olduğunun, haberdar olmalarına rağmen ihlale konu eyleme izin verip vermediklerinin tespiti gerekir.⁴²²

3.4.3.TTK.m.58/4 Hükümü

TTK.m.58/4'e göre, belli şartların varlığı halinde erişim sağlayıcı yönünden erişimin engellenmesine yönelik tedbir kararı verilebilir. Tedbir karar verilebilmesi için, eylemin olumsuz sonuçlarının kapsamlı veya vereceği zararın büyük olması ve erişim sağlayıcısının dinlenmesi gerekir. Bu halde dahi mahkeme haksız rekabet fiilinin sona erdirilmesine ilişkin tedbir kararını erişim sağlayıcı aleyhine verebilir, içeriğin geçici olarak kaldırılması dâhil somut olaya uygun başka tedbirleri de alabilir.

---

⁴²² Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 187.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ELEKTRONİK VERİ TABANLARININ KORUNMASI

AÇILACAK DAVALAR, MÜŞTEREK HÜKÜMLER

4.1.Genel Olarak

Fikri haklar, herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardan olup, bu hakların ihlali halinde eser sahibi veya eser üzerindeki hak sahipleri FSEK’te belirtilen davaları açarak haklarını koruyabilirler. Bu davaların açılabilmesi için eserin, eser sayılmaya ilişkin objektif ve sübjektif unsurları taşıyor olması yeterlidir, ayrıca eserin alenileşmesi aranmaz. Bir başka deyişle henüz alenileşmemiş eserler de fikri hukuk kapsamındaki davalarla korunur. Doktrinde mali haklar bakımından eserin alenileşmesinin önemli olmadığını, alenileşmemiş eser üzerindeki hakkın kişilik hakkı değil, eser sahipliğinden doğan hak olduğunu savunanlar da bulunmaktadır.⁴²³

FSEK’te dört ayrı kategoride sayılan eser grupları içerisinde işleme ve derleme eserler arasında zikredilen veri tabanlarının bir türü olan elektronik veri tabanı üzerindeki hakların ihlali halinde de, her şeyden önce böyle bir ihlal TBK.m.49 anlamında bir haksız fiildir. Veri tabanı üzerindeki hakların ihlali FSEK’te belirtilen davalar açılarak, hakkı ihlal edilen kişilere karşı tespit, men, ref, tazminat gibi taleplerde bulunulabilecektir. Ortak eser sahipliğinde, ortak eseri oluşturan bölümlerin her birinin sahibi diğerlerine gerek olmadan tek başına men, ref, bedel ve tazminat davalarını açabilirler. Bağlantılı hak sahipleri de eser sahipleri gibi ref, men ve tazminat davası haklarından yararlanabilirler.⁴²⁴

Fikir ve sanat eserlerinin korunmasında FSEK kapsamında olmayan kimi ürünler de eser niteliği taşıdıklarından, bunlar, ait oldukları özel koruma kurallarının yanı sıra ayrıca FSEK’in de koruma konusunu oluşturabilir. Nitekim elektronik veri tabanları bu türden ürünlerdir. Elektronik veri tabanları teknolojik ürün olmaları nedeniyle grafik tasarım, bilgisayar programı, patent ve endüstriyel tasarıma ilişkin pek çok özelliği bünyesinde barındırabildiğinden elektronik veri tabanlarının korunmasında

---

⁴²³ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 191.

⁴²⁴ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 550.

yalnızca işleme ve derlemelere ilişkin FSEK.m.6/I ve FSEK.m.1/B hükümlerinin değil, fikri mülkiyete konu tüm ürünlere yönelik temel ilkeler dikkate alınmalıdır.⁴²⁵

Elektronik veri tabanları son yıllarda bilgisayar ve internet teknolojisinin hızla gelişmesiyle birlikte bilginin işlenmesi, depolanması ve iletimi konularında tüm dünyada önemli bir yere sahip olmuştur. Bu tür veri tabanlarında her türlü veri dijital formatta derlenmek suretiyle kullanıcının yararlanmasına sunulmaktadır. Bu ürünlerin meydana getirilmesi önemli ölçüde fikri emek, zaman, sermaye ve teknolojik yatırım gerektirmesine rağmen bu tür veri tabanları, hak sahiplerinin izni olmaksızın, kullanıcılar veya rakipler tarafından kolaylıkla kopyalanıp çoğaltılabilmekte ve taklit edilebilmektedir. Bu ihlaller karşısında hak sahiplerin haklarının etkin bir şekilde korunması önem arz etmektedir.

İhlalin internet ortamında gerçekleştirilmesi, fiilin, failin ve zararın tespiti noktasında bazı zorluklara neden olabilir ise de, bu durum genel anlamda koruyucu hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez. FSEK'in telif haklarını koruyucu nitelikteki hükümleri internet ortamında gerçekleşen ihlallerde de uygulanır.⁴²⁶ Buna göre, eser sahibinin mali ve manevi haklarına internet ortamında yapılan saldırılarda da men, ref, bedel ve tazminat davaları açılabilir.⁴²⁷

İçeriğinin seçilmesi ve düzenlenmesi yönüyle yaratıcı bir düşünce çalışmasının ürünü olan özgün veri tabanları telif koruması ile korunurlar. Direktif.m.3(1)'de özgün veri tabanlarının telif korumasına tabi olduğu belirtilmiş olup, bu veri tabanları üzerindeki hakların ihlali halinde telif hakkı ihlaline ilişkin yaptırımlar uygulanır. Direktifte, sui generis veri tabanı üzerindeki hakların ihlali halinde hangi yaptırımların uygulanacağına dair bir düzenleme olmamakla birlikte, birlik ülkeleri uygulamada sui generis hakları bağlantılı hakların bir türü olarak kabul edip, bağlantılı hakların korunmasına ilişkin hükümleri sui generis veri tabanları için de uygulamaktadırlar.⁴²⁸

Özgün veri tabanları FSEK.m.1/B ve m.6/I,b.1'e göre derleme eser niteliğinde olduğundan, eser korumasına yönelik hükümler mahiyetine uygun düştüğü ölçüde

---

⁴²⁵ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 63.

⁴²⁶ Topaloğlu, *İnternette Fikri Haklar Sorunları*.

⁴²⁷ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 265.

⁴²⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 141.

özgün veri tabanlarının korunmasında da uygulanacaktır. Veri tabanı üzerindeki hakların ihlali halinde, FSEK’te düzenlenen hukuk ve ceza davaları açılacağı gibi, veri tabanı sahibi, ihtiyati tedbir, gümrüklerde geçici olarak el koyma ve hükmün ilanı gibi çeşitli hukuki yollara da başvurabilecektir.

Sui generis veri tabanlarının eser niteliği bulunmadığından bunlar hakkında eser korumasına yönelik hükümlerin uygulanmaz. Bununla birlikte Direktif ve FSEK’te bu tür veri tabanı yapımcılarına içeriği başka ortama aktarma ve yeniden kullanımı yasaklama gibi bazı haklar tanınmış olup, bu hakların ihlalinin yaptırımsız kalması düşünülemez. Bu nedenle yaratıcılık özelliği aranmaksızın içeriğin elde edilmesi, doğrulanması veya sunulması itibariyle önemli ölçüde zaman, işgücü ve parasal harcama gerektiren bu veri tabanları da “*sui generis hak*” koruması ile korunurlar.

Özgün veri tabanları ve sui generis veri tabanları üzerindeki hakların ihlali mevzuatta farklı yaptırımlara bağlandığından, ihlallerde başvurulabilecek hukuki yolların her iki veri tabanı açısından ayrı ayrı incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

4.2.Özgün Veri Tabanlarında

4.2.1.Eser Sahipliğinin Tespiti Davası

Tespit davası, bir hakkın ya da hukuki ilişkinin var olup olmadığını tespitine yönelik açılan bir davadır. HMK.m.103’da, “*Tespit davası yoluyla, mahkemedен, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının veya yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilir. Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır. Maddi vakıalar tek başlarına tespit davasının konusunu oluşturamaz.*” hükmü ile tespit davasının açılacağı haller ve şartları düzenlenmiştir. Buna göre, bu davanın açılabilmesi için dava açanın bu davayı açmakta korunmaya değer hukuki yararının bulunması gerekir. Ayrıca eda davasının açılacağı hallerde tespit davası açılmaz. Tespit davaları müspet ve menfi olmak üzere iki şekilde açılabilir. Bir hakkın ya da hukuki ilişkinin var olduğunun tespiti amacıyla açılmışsa müspet tespit, bir hakkın ya da hukuki ilişkinin yokluğunun tespiti amacıyla açılmışsa menfi tespit davası söz konusudur.

Fikri hak veya eser sahipliği, eser ile eser sahibi arasında hukuken kurulan bir ilişkiler bütünü olduğundan, FSEK.m.15/3’te eser sahipliğinin tespiti davasına ayrıca yer verilmiştir. Eser kimin adıyla umuma sunulmuşsa, o kişinin eser sahibi olduğu

yolunda karine doğar.⁴²⁹ FSEK'te eser sahipliğine ilişkin belli başlı bazı karinelere yer verilmiştir. FSEK.m.8 hükmü uyarınca bir eserin sahibi onu meydana getiren kişidir. Bir fikri ürünü meydana getiren ve kişisel özelliklerini o ürüne yansıtan, o eserin sahibidir. Eser üzerinde kimin ismi ya da imzası varsa kural olarak eser sahibi o kişidir. Bununla birlikte bazı hallerde, eseri meydana getiren kişinin ismi eser üzerinde bulunmayabilir. Bazı hallerde de eser üzerinde bir isim veya ibare bulunmakla birlikte, bu isim ya da ibare eserin gerçek sahibine ait olmayabilir ya da eser sahibinin gerçek ismini yansıtmayabilir. Bu gibi hallerde eser sahipliğine ilişkin karinelere devreye girer. FSEK.m.11'e göre sahibinin adı belirtilen yayımlanmış eser nüshalarında eser sahibi olarak adını ya da bilinen müstear ismini kullanan kimse, kural olarak o eserin sahibidir. Bu sahiplik adı kanuni karineye dayanmakta olup, aksi iddia ve ispat olunabilir. FSEK.m.12'ye göre sahibinin adı belirtilmeyen yayımlanmış eserlerde, eser sahibinin adı ya da herkesçe bilinen müstear adı bulunmuyor ise, eseri yayımlayan, yayımlayanın belli olmaması halinde ise çoğaltan, eser sahibine ait hak ve yetkileri kendi adına kullanabilir. Temsil yoluyla umuma iletilen eserler yönünden ise eser sahibi belli değilse, konferans veren ya da temsili icra ettiren eser sahibine ait hak ve yetkileri kullanabilir. Bu gibi hallerde asıl hak sahipleri ile eser sahibine ait hak ve yetkileri kullanan kişiler arasındaki ilişki adi vekâlet ilişkisidir ve haklarında adi vekâlete ilişkin hükümler uygulanır.⁴³⁰

Eser sahipliğine ilişkin karinelerin uyuşmazlığa çözüm getiremediği durumlarda eserin kim tarafından meydana getirildiği ihtilafı ise yahut herhangi bir kimse eser sahibinin kendisi olduğunu iddia etmekte ise, eser sahibi FSEK.m.15/3'e göre eser sahipliğinin tespitini mahkemeden isteyebilir.

Eser sahipliğinin tespiti davasının hukuki mahiyeti doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, dava neticesinde eser sahipliği davayı kazanan kişiye verildiğinden bu dava bir eda davasıdır.⁴³¹ Bizim de iştirak ettiğimiz görüşe göre, bu dava bir eda davası değildir. Zira bu dava neticesinde eser sahipliği davayı kazanan kişiye verilmemekte,

---

⁴²⁹ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 144.

⁴³⁰ Aydınçık, *Lisans Sözleşmeleri*, 110.

⁴³¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 308; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali*, 216.

zaten eser sahibi olan kişinin bu durumunu gölgeleyen belirsizlik hali ortadan kalkarak eser sahibinin davayı kazanan kişi olduğu ilan edilmiş olmaktadır.⁴³²

Eser sahipliğinin tespiti davası ihtihali kapsamaz. Zira ihtihalde, alenileşmemiş veya yayımlanmamış sahipli bir eserden, sahibinin adı belirtilmeksizin kabul edilemeyecek ölçüde yararlanma söz konusudur. İhtihalde bulunanın, başkasının eserini kendi eseri gibi göstermesinde de aynı durum geçerlidir.⁴³³

Eser sahipliğinin tespiti davası somut olayın özelliğine göre hasımlı ya da hasımsız olarak açılabilir.⁴³⁴ Eser sahipliği hakkında bir ihtilaf bulunmamakta ise dava, çekişmesiz yargı şeklinde hasım gösterilmeksizin açılabilir. Davanın hasımsız olarak açılabilirdiği haller son derece sınırlı olup, eser sahipliğinin belli olmaması ya da şüpheli olması hali herhangi bir kimsenin kusurundan kaynaklanmıyor ve eser sahipliği iddiasına karşı herhangi bir kimse tarafından itirazda bulunulmuyor ise dava hasımsız açılabilir.⁴³⁵ Ancak bunun dışında kalan hallerde, eserin kim tarafından meydana getirildiğinin ihtilafı olması halinde davanın hasım gösterilerek açılması gerekir. Bu davada dava, bir başkası tarafından vücuda getirilmiş eseri sahiplenen kimseye karşı açılır. Bir başka deyişle bu davada davalı kişi, hukuka aykırı olarak bir eser üzerinde eser sahipliği iddiasında bulunan kişidir.

Eser sahipliğinin tespiti davasını açabilecek kişiler FSEK.m.19'da belirtilmiştir. Buna göre dava, öncelikle eseri meydana getiren kişi olan eserin gerçek sahibi tarafından açılabilir. Bern Sözleşmesinin 15.maddesine göre, sözleşme ile korunan fikir ve sanat eseri sahiplerinin, aksine bir delil bulunmadıkça, tecavüzlere karşı topluluğu oluşturan ülkelerde yasal yollara başvurabilmeleri için, eser üzerinde olağan şekilde adlarının bulunması yeterlidir. Takma dahi olsa eser sahibince kabul edilen ad, eser sahibinin kimliği üzerinde şüphe uyandırmadığı sürece, eser üzerinde takma ad bulunması dava açmada sorun teşkil etmeyecektir.⁴³⁶

---

⁴³² Küçükali, *Fikri Hakların İhlali*, 29; Ateş, *Makalelerim*, 350; Ateş, *Eser Sahipliği*, 496.

⁴³³ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 189.

⁴³⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 310.

⁴³⁵ Ateş, *Eser Sahipliği*, 483.

⁴³⁶ Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 241; Ateş, *Eser Sahipliği*, 485.

Elbirliği halinde ve müsterek eser sahipliğinde her bir eser sahibi eser sahipliğinin tespitini dava edebilir. Mali hak sahibi ise mali hak sahipliğini ispatlamak koşuluyla edindiği mali hak süresi ile sınırlı Şekilde dava açabilir.⁴³⁷

Eser sahibinin ölmesi halinde, davanın kim tarafından açılacağı hususunda, eser sahibinin ölmeden önce herhangi bir kimseyi yetkili kılıp kılmadığına bakmak gerekir. Şayet eser sahibi sağlığında herhangi birini manevi hakları kullanması için yetkilendirmişse o kimse, yetkilendirmemiş ise vasiyeti tenfiz memuru, sırasıyla sağ kalan eş ile çocukları ve mansup mirasçıları, ana-babası ve kardeşleri bu davayı açabilirler. FSEK.m.19/2'ye göre maddede sayılan kişilere tanınan hakları kullanma yetkisi, eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl süreyle sınırlandırılmıştır.

Veri tabanı sahibinin ölümünden sonra maddede sayılı kişiler dava açma haklarını kullanmazlarsa, FSEK.m.19/3'e göre veri tabanı sahibinden mali bir hakkı devralan kimse de meşru bir menfaati bulunduğunu ispat etmek suretiyle bu davayı kendi namına açabilir. Eser sahipliğinin tespiti davası açılması konusunda mali hak sahibi ile eser sahibi veya o ölmüş ise anılan maddede sayılan kişiler arasında ihtilaf çıkması halinde ise, FSEK.m.19/4 gereğince ihtilafın eser sahibinin arzusuna en uygun Şekilde mahkemece çözümlenmesi gerekir.

Eser sahipliğinin tespiti davası, açılmış olan ref, men ve tazminat davalarında aynı mahkeme nezdinde karşı dava Şeklinde de açılabilir. Zira eser sahipliğinin tespiti ile diğer davalar arasında zorunlu bir bağ bulunmaktadır.⁴³⁸

Eser sahipliğinin tespiti davasının açılmasından önceden feragat edilmesi geçersizdir. Zira eser sahipliği, eserle eseri vücuda getiren arasında bütünleşik bir ilişki, kişiliğe özdeş bir statü doğurmakta olup, eseri vücuda getirenin eser sahibi olduğunun tespitini isteme hakkından peşinen feragat etmesi, TMK.m.23 açısından kişiliğin aşırı derecede sınırlanması anlamına gelebilir.⁴³⁹

FSEK.m.76 hükmüne göre, eser sahipliğinin tespitine ilişkin davalar, dava konusunun değerine bakılmaksızın ihtisas mahkemesi olan Fikri ve Sınai Haklar

---

⁴³⁷ Küçükali, *Fikri Hakların İhlali*, 30.

⁴³⁸ Ateş, *Eser Sahipliği*, 483.

⁴³⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 310; Ateş, *Makalelerim*, 325; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 144; Ateş, *Eser Sahipliği*, 473.

Mahkemesinde görülür. İhtisas mahkemesinin bulunmadığı yerlerde bu davalara ihtisas mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemeleri tarafından bakılmaktadır.

Eser sahipliğinin tespiti davasında yetkili mahkemenin tespitinde genel yetki kuralları geçerli olup, HMK.m.6 hükmü uyarınca davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi bu davada da genel yetkili mahkemedir. HMK.m.7'ye göre davalılar birden fazla ise, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir. Eser sahipliğinin tespiti tecavüzün ref'i ve men'i davalarıyla birlikte istenmiş ise, dava eser sahibinin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir.⁴⁴⁰

Eser sahipliğinin tespiti davasında ispat külfeti kural olarak davacıya aittir. Davacı eser sahibinin kendisi olduğunu ispatlamalıdır. Bu kuralın istisnasını FSEK.m.11 ve m.12'de belirtilen eser sahipliğine ilişkin karineler oluşturur. Karine lehine olan taraf ispat külfetinden kurtulurken, ispat külfeti karine aleyhine olan tarafa düşer.⁴⁴¹

Eser sahipliğinin tespiti davası mülkiyete ilişkin mutlak hak iddiasına dayalı olması nedeniyle tecavüzün devamı süresince tespit, ref ve men davaları açılabilir. Dolayısıyla bu dava zamanaşımına veya hak düşürücü süreye tabi değildir.

4.2.2.Tecavüzün Ref'i Davası

FSEK.m.66/1'e göre eser üzerindeki hakları tecavüze uğrayanlar, tecavüzde bulunana karşı tecavüzün ref'ini dava edebilirler. Mevcut tecavüzün ortadan kaldırılması anlamına gelen ref yerine, tecavüzün "giderilmesi" veya "kaldırılması" kavramları da kullanılmaktadır. Doktrinde durdurma davası olarak da adlandırılan bu davada tecavüzün niteliğine göre davalı, tecavüz oluşturan eylemine son vermeye ya da yapmaktan kaçındığı bir şeyi yapmaya mahkûm edilir.⁴⁴² Maddi hukuk açısından ise, haksız fiile dayalı bir dava olup, dava ile haksız fiile neden olan tecavüzün sonuçlarının giderilmesi sağlanır⁴⁴³

Tecavüzün ref'i davası, hâlihazırda başlamış ve sürmekte olan bir tecavüzün varlığı halinde açılabilir. Tecavüz fiilinin bir defalık ortaya çıkması ve bitmesi halinde, yine

⁴⁴⁰ Ateş, *Makalelerim*, 346.

⁴⁴¹ Ateş, *Eser Sahipliği*, 492.

⁴⁴² Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 164.

⁴⁴³ Yavuz, Alica ve Merdivan, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 1969; Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 178.

tecavüz sona ermesi halinde artık bu dava açılmaz, yalnızca tazminat davası açılabilir. Doktrinde, sona ermiş olmakla birlikte etkileri halen devam eden tecavüz fiillerine karşı da bu davanın açılabileceği kabul edilmektedir.⁴⁴⁴

Tecavüzün ref'i davası hukuki niteliği itibariyle haksız fiile dayalı bir davadır. Zira eser sahibinin haklarına karşı yapılan tecavüz, aynı zamanda bir haksız fiil teşkil etmektedir. Bu nedenle bu davalarda, TBK'da yer alan haksız fiile ilişkin düzenlemeler tamamlayıcı hükümler olarak uygulanır.⁴⁴⁵ Sözleşme ilişkisinden kaynaklanan yetki ve izinlerin ihlali halinde, sözleşmenin tarafları arasında ileri sürülebilecek hak ve yetkilerin ref davasıyla ileri sürülmesi mümkün değildir. Bununla birlikte, eser üzerinde mali hak, bağlantılı hak ve bunları aslen iktisap edenlerin hakları ref davasına konu olabilir.⁴⁴⁶

Özgün veri tabanları Bern sözleşmesi anlamında edebiyat eseri sayıldıklarından, bu ürünlere sağlanan koruma mahiyeti icabı bir eser korumasıdır.⁴⁴⁷ Özgün veri tabanları bu şekilde eser korumasından yararlandıklarından, bu tür veri tabanları üzerindeki manevi ve mali haklarının ihlal edilmesi halinde hak sahipleri tecavüzün ref'ini dava ederek tecavüzün ortadan kaldırılmasını talep ve dava edebilirler. Bu dava da, eser sahipliğinin tespiti, tecavüzün önlenmesi ve tazminat davalarıyla birlikte veya ayrı olarak açılabilir. FSEK.m.67'de bu davaya özel bir ihtiyati tedbir düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre, hak ihlalinde bulunanın kusuru bulunmasa dahi ihtiyati tedbir kararı verilebilir.

FSEK, tecavüzün ref'i davasında manevi ve mali haklara yönelen tecavüzleri ayrı ayrı düzenlemiştir. Bu davanın açılabilmesi kusur ve zarar şartına bağlı değildir. FSEK.m66/3 hükmüne göre, tecavüz teşkil eden eylemi gerçekleştiren kişi kusursuz dahi olsa bu davanın açılabilir. Tecavüz nedeniyle bir zarar meydana gelmesi de gerekmez. Davanın açılması kusur ve zarar şartına bağlı değilse de, FSEK.m.66/4 hükmü uyarınca hâkim, ihlalin ortadan kaldırılması için alacağı tedbirlerde kusur ve

---

⁴⁴⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 146; Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali*, 218.

⁴⁴⁵ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 179.

⁴⁴⁶ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 551.

⁴⁴⁷ Ateş, *Eser*, 352.

zararın ağırlığını dikkate alacaktır. İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde eser internette kaldığı sürece ihlal eylemi devam edeceğinden mahkeme öncelikle eserin internet ortamından kamuya sunulmasını durduracak tedbirleri almalıdır.⁴⁴⁸

Servis sağlayıcının içerik üzerinde tasarrufta bulunma ya da içerikleri kontrol etme olanağı yoktur. Ancak servis sağlayıcının, fikri hak ihlalini bilmese dahi, hakkı ihlal edilen kişilerin bu konuyu haber vermeleri halinde, gerekli tedbirleri alarak tecavüze son vermesi gerekir. Aksi halde bilerek tecavüze devam etmesinden dolayı kusurlu sayılarak haksız fiilden dolayı sorumluluğu söz konusu olur.⁴⁴⁹

FSEK.m.66/2'ye göre, tecavüz fiili bir işletmenin temsilcisi ya da çalışanlarının hizmetlerini ifa ettikleri sırada gerçekleşmiş ise bu kişilere dava açılabileceği gibi, işletme sahibi hakkında da dava açılabilir. Bu davanın açılabilmesi bu kişi ve kuruluşların kusurlu olmaları gerekmez.⁴⁵⁰ İçerik sağlayıcının veya çalıştırdığı kişilerin işin ifası sırasında yaptıkları ihlallerden dolayı da zarara uğrayan ref davası açılabilir. FSEK.m.66/I2 hükmü ile Kanun, işletme sahibi açısından tıpkı Türk Borçlar Kanunundaki adam çalıştıranın kusursuz sorumluluğunda olduğu gibi bir nevi kusursuz sorumluluk hali getirmiştir. Ancak bir farkla ki, FSEK'te işletme sahibine kurtuluş beyyinesi getirerek sorumluluktan kurtulma imkânı tanınmamıştır.

Tecavüzün ref'i davasında mahkemenin öncelikle ihlalin ortadan kaldırılması için gerekli tedbirleri alması gerekir. İnternet ortamında eser üzerindeki hakların ihlali nedeniyle bu davanın açılması halinde mahkemenin, öncelikle eserin internet ortamından kamuya sunulmasını önleyici tedbirleri alması gerekir.

4.2.2.1. Manevi Haklara Tecavüz Halinde

Fikir ve sanat eseri sahiplerinin manevi haklarının korunması konusunda fiziki ya da sanal ortam fark etmeksizin FSEK'in ilgili hükümleri uygulanır. İnternetin sınır tanımaz ve kontrolsüz yapısı nedeniyle bu mecrada manevi haklarının ihlali riski daha yüksektir. İnternet ortamında, özellikle link verme suretiyle eserin aidiyetinde karışıklıklara neden olunmakta, ayrıca eserin doğrudan metin kısmına link verilerek

---

⁴⁴⁸ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 265.

⁴⁴⁹ Özderiyol, *FSEK'te Düzenlenen Suçlar*, 235.

⁴⁵⁰ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikri Mülkiyet Haklarının İhlali*, 218; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 163; Adem Aslan, *Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları*, 36.

eserin kısmen görüntülenmesi yoluyla hak ihlaline sebebiyet verilmektedir.⁴⁵¹

FSEK.m.67'ye göre, henüz alenileşmemiş bir eserin, eser sahibinin rızası olmaksızın veya arzusu hilafına umuma arz edilmesi ya da esere ad konulması halinde tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için, çoğaltılmış eser nüshalarının yayımlanma suretiyle umuma arz edilmiş olması gerekir. FSEK.m.67/2'ye göre, eser sahibinin adının gizli kalmasını istediği hallerde eser sahibinin adıyla eserin yayınlanması, sergilenmesi, seslendirilmesi, temsili, umuma iletimi halinde de tecavüzün ref'i davası açılabilir. Henüz alenileşmemiş bir eserin eser sahibinin izni dışında kamuya sunulması, eser üzerinde haksız değişiklikler yapılması hallerinde, eser sahibi tecavüzün ref'i davası açabilir. Hakkın kullanılmasının tehlikeye girdiği, henüz bir tecavüz bulunmasa dahi tecavüz tehlikesinin bulunduğu hallerde, tecavüzün men'i davası, tecavüz sonucu bir zarar meydana gelmiş ise maddi ve manevi tazminat davası açabilir.⁴⁵²

Eser üzerine eser sahibinin adı hiç konulmamış veya yanlış konulmuş yahut konulan ad iltibasa yol açacak şekilde ise ya da yanlış ve kifayetsiz kaynak tasrih edilmiş veyahut hiç kaynak gösterilmemişse eser sahibi, FSEK.m.15'e göre eser sahipliğinin tespitini ve tecavüzün ref'ini talep edebilir. Eser sahibinin ref talep etmesi halinde, tecavüz edenin eserin aslı ve dolaşımdaki çoğaltılmış nüshaları üzerine eser sahibinin adını kaydetmek zorundadır. Gideri tecavüz eden kişiye yüklenilmek üzere eser sahibinin, en çok üç gazetede hükmün ilanını talep etmesi de mümkündür.

Kişinin kendisine ait olmayan bir esere adının konulması halinde eser sahibi olmadığının tespitine yönelik açacağı menfi tespit davası ile birlikte manevi tazminat talebinde bulunması mümkündür. Bu durumda, dava açan kişinin eser sahibi sıfatı bulunmadığı için FSEK korumasından değil, kişilik haklarının korunmasına dair TMK.m.26 ve TBK hükümlerinden yararlanılabilecektir.⁴⁵³

Eser üzerindeki manevi haklara tecavüz halinde, eser sahibi, onun ölmesi halinde FSEK.m.19'da sayılı kişiler tecavüzün ref'i davasını açabilirler. Doktrinde eser üzerindeki manevi haklarda mirasçıların ref, men ve tazminat davası açıp açamayacakları tartışmalıdır. Bir görüşe göre manevi haklar terekeye dâhil

---

⁴⁵¹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,266.

⁴⁵² Gökyayla, *Telif Hakkının Devri*, 146.

⁴⁵³ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 54.

olmadıklarından mirasçıların dava açma hakları bulunmamaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre, “yakınların hakkı teorisi” gereğince FSEK.m.19’da sayılan kişiler bu davaları açabilirler.⁴⁵⁴ Eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirildiği iştirak ya da elbirliği halinde eser sahipliğinde, birliğin menfaati söz konusu olduğundan, her bir eser sahibi tek başına tecavüzün ref’ini dava edebilir. FSEK.m.18/2’ye göre çalışanlar tarafından meydana getirilen eserlerde eser sahiplerini çalıştıran ya da tayin eden kişiler de bu davayı açabilirler.

Kural olarak manevi haklara tecavüzde eser sahibinden mali bir hak iktisap eden kişinin tecavüzün ref’i davası açması mümkün değilse de, FSEK.m.19/3 hükmü uyarınca veri tabanı sahibinden mali bir hakkı kazanan kimse de meşru menfaatinin bulunduğunu ispat ederek bu davayı açabilir.

4.2.2.2.Mali Haklara Tecavüz Halinde

FSEK’te mali haklar sınırlı sayı prensibine göre belirlenmiştir. Eser sahibi ihlalin fiziki ya da sanal ortamda olduğuna bakılmaksızın mali haklarına yönelik tecavüzlere karşı tecavüzün kaldırılmasını talep edebilir. Sanal ortamda mali haklardan daha çok işleme, çoğaltma ve internet yoluyla kamuya iletme hakları ihlal edilmektedir.⁴⁵⁵

Eserden doğan mali hakları tecavüze uğrayan hak sahiplerinin tecavüzün ref’i davasında tecavüz edenden hangi taleplerde bulunabilecekleri FSEK.m.68’de belirtilmiştir. FSEK.m.68/1’e göre, bir fikir ve sanat eserini hak sahibinin yazılı izni olmadan işleyen, çoğaltan, çoğaltılmış nüshaları yayan, temsil eden veya her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletme hakları ihlal edilmiş kişiler, şayet aralarında bir sözleşme bulursa idi bu sözleşmede ne kadar bir bedel isteyecekti ise bu bedeli veya tespit olunacak rayiç bedelin en çok üç katını fazlasını isteyebilir. Bunun için tecavüzde bulunanın kusurlu bulunması şart değildir. FSEK.m.68’de sayılan mali hakkın ihlal halleri maddede belirtilenlerle sınırlı olmayıp, bunun dışında kiralama, ödünç verme, yeniden iletme ve gelişmelerle ortaya çıkacak diğer mali hakların ihlali de bu kapsamdadır.

FSEK.m.68/2’ye göre, eserin izin alınmaksızın çoğaltılan kopyaları henüz satışa çıkarılmamışsa hak sahibi, bu kopyaların ve çoğaltmaya mahsus film, kalıp vb.

⁴⁵⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 163.

⁴⁵⁵ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 267.

araçların imhasını isteyebileceği gibi, bunların uygun bir bedel mukabilinde kendisine verilmesini yahut aralarında bir sözleşme bulursa idi talep edebileceği bedelin üç katı fazlasını da isteyebilir. FSEK.m.68/3'e göre, izinsiz çoğaltılan kopyalar satışa çıkarılmış ise hak sahibi, tecavüz edenin elinde bulunan nüshalar hakkında da aynı taleplerde bulunabilir. FSEK.m.68/II hükmündeki, ihlal edenin sözleşme bedelinin üç katını ödemesinin niteliği hakkında doktrin ve Yargıtay'ın farklı görüşleri vardır. Bir görüşe göre, üç katı bedel ceza niteliğinde bir tazminattır, ceza hukuku anlamında bir para cezası değildir.⁴⁵⁶ Diğer bir görüşe göre, üç katı bedel talep edilip de ödendiğinde hak sahibi ile hakkı ihlal eden arasında bir lisans sözleşmesi yapılmış olmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2002 yılında verdiği bir kararında⁴⁵⁷ “farazi sözleşme” kavramını kullanmış, üç katı bedel ödenmesi halinde taraflar arasında farazi bir sözleşme kurulmuş olacağını belirtmiştir.⁴⁵⁸ Buna karşın, farazi sözleşme görüşünün hak sahibinin aleyhine olabilecek bir sonucu da, FSEK.m.68'e göre bedel tercihi yapan davacının, bundan sonra tecavüzün men'i gibi bir talepte bulunamayacak olmasıdır. Yargıtay, farazi sözleşme görüşüne daha sonraki kararlarında yer vermek suretiyle istikrarlı hale getirmiş bulunmaktadır.⁴⁵⁹ FSEK.m.68/4'e göre, bedel talep eden kişi, tecavüz edenle sözleşme yapmış olsa idi sahip olabileceği bütün hak ve yetkileri mütecavize karşı ileri sürebilir.

Manevi haklara tecavüz halinde olduğu gibi mali haklara tecavüz halinde de tecavüzün ref'i davasını eser sahibi, onun ölmesi halinde FSEK.m.19'da sayılı kişiler açabilirler. Eser sahibi dışında mali hakkı devralan hak sahipleriyle işleme eser sahipleri de bu davayı açabilir.⁴⁶⁰ FSEK.m.68/4'e göre, eser sahibinden eseri yazılı olarak çoğaltma izni alanlar da ref davası açabilirler. Eserin birden fazla kişi tarafından meydana getirildiği müşterek ve elbirliği halinde eser sahipliğinde, birliğin menfaati söz konusu olduğundan, her bir eser sahibi tek başına tecavüzün ref'ini dava edebilir. FSEK.m.18/2'ye göre çalışanlar tarafından meydana getirilen

⁴⁵⁶ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 70; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 556.

⁴⁵⁷ HGK.T.20.03.2002, E.2002/11-176, K.2002/214 (Suluk ve Orhan, 787).

⁴⁵⁸ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,268; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 81-138; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 557.

⁴⁵⁹ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,269.

⁴⁶⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 569; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 333.

eserlerde bu kişileri çalıştıran ya da tayin eden kişiler de bu davayı açabilir.

FSEK.m.66/2 hükmü uyarınca, tecavüz eylemi, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya çalışanları tarafından gerçekleştirilmiş ise işletme sahibi hakkında da dava açılabilir. Bunun için işletme sahibinin kusurlu olması gerekmez. Ancak kusurun varlığı FSEK.m.66/4 hükmüne göre hâkimin tecavüzün ref'i için alacağı tedbirlerin kapsamının belirlenmesinde etkili olacaktır.

İnternet bağlantı sahibi, bu bağlantı üzerinden aile fertlerince ya da üçüncü kişilerce gerçekleştirilen fikri hak ihlallerinden dolayı sorumludur. Ebeveynlerin küçükler üzerinde gözetim yükümlülüğü bulunması nedeniyle ebeveynler file sharing programlarının kurulmasını önleyen şifre korumalı bir güvenlik duvarı ya da kullanıcı hesabı oluşturmadıkları takdirde, küçüklerin gerçekleştirdikleri fikri hak ihlallerinden sorumlu olacaklardır. Dışardan üçüncü bir kişinin kablosuz ağa izinsiz şekilde girmesi ve bu ağ üzerinden fikri hak ihlalinde bulunması halinde, kablosuz ağ (WLAN) bağlantısını şifre ile korumayarak dışardan girişlere kapatmayan internet bağlantısı sahipleri hak ihlalden sorumlu olacaklardır.⁴⁶¹

Manevi haklardan farklı olarak mali hakların kısmen veya tamamen başkalarına devri mümkün olup, bu hakların devri halinde, tecavüzün ref'i davası yalnızca mali hakkı devralan kişiler tarafından açılabilir. Eser sahibinin bu durumda dava açma hakkı yoktur. Eser sahibi yalnızca, devrettiği mali hakka yapılan tecavüz manevi haklarını da ihlal etmekte ise, manevi haklarını korumak üzere bu davayı açabilir.

Mali hakkın kullanım yetkisinin bir lisans sözleşmesi ile devredilmesi halinde, kullanım yetkisini devralan kişilerin tecavüzün ref'i davasını açıp açamayacağı hususunda Kanunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Doktrinde ise bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre lisans alan üçüncü kişilere karşı bu davayı açamaz ancak lisans verenle aralarındaki sözleşmeye istinaden bu davanın açılmasını lisans verenden isteyebilir.⁴⁶² Bir diğer görüşe göre, FSEK.m.56'da basit lisans hasılat kirasına, tam lisans ise intifa hakkına ilişkin hükümlere tabi kılınmış olduğundan ancak tam lisans sahipleri bu davayı açabilir, basit lisans sahiplerinin bu

---

⁴⁶¹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 573.

⁴⁶² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 327.

davayı açması mümkün değildir.⁴⁶³ Bizim de katıldığımız son görüşe göre ise lisans verme aynı etkili bir tasarruf işlemi olduğundan, basit ya da tam lisans fark etmeksizin lisans alan kişilerin bu davayı açması mümkündür.⁴⁶⁴ Lisans sözleşmesine konu hakka yönelen ve aynı zamanda haksız fiil teşkil eden eylemden dolayı lisans alan, hakkın kullanımının önündeki engelleri ortadan kaldırmaya yönelik olarak lisans verenden bağımsız şekilde hareket edebilmeli ve üçüncü kişiye karşı bu davayı açabilmelidir. Kaldı ki, her durumda tecavüzün lisans verene bildirilmesi ya da lisans verene ulaşılması mümkün olmaz. Bu gibi durumlarda lisans alan tecavüzün ref'ini talep edemez ise kendisi kadar lisans veren de önemli ölçüde hak kaybına uğrayabilir, dolayısıyla tecavüzün bir an evvel sona erdirilmesi aynı zamanda lisans verenin de menfaatine olan bir durumdur.

Elektronik veri tabanlarında özgün ve sui generis veri tabanı hakları bir arada bulunabildiğinden, bu tür veri tabanlarında tecavüzün ref'i davasını açabilecek kişiler hususiyet arz eder. Buna göre, elektronik veri tabanındaki özgün ve suni generis veri tabanı hakların sahibinin aynı kişi olması halinde tecavüzün ref'i davası bu kişi tarafından açılabilir. Veri tabanı yazarı ile veri tabanı yapımcısının farklı kimseler olması halinde ise, eser sahipliğine bağlı haklar ancak veri tabanı yazarı tarafından kullanılabilirdiğinden ref davası da veri tabanı yazarı tarafından açılacaktır. Öte yandan telif haklarına yönelik tecavüz eylemi aynı zamanda sui generis hakların da ihlaline neden oluyorsa veri tabanı yapımcısı haksız fiil veya haksız rekabet hükümleri çerçevesinde tecavüz edene karşı dava açabilecektir.⁴⁶⁵

4.2.3. Tecavüzün Önlenmesi (Men'i) Davası

FSEK.m.69'a göre, eserden doğan hakları tecavüz tehlikesi altında olan eser sahibi, olası tecavüzün önlenmesini dava yoluyla talep edebilir. Doktrinde önleme davası olarak da adlandırılan bu davanın açılabilmesi için tecavüz tehlikesinin varlığı yeterli olup ayrıca başlamasına gerek yoktur. Başlamış olan bir tecavüzün devamının veya tekrarının muhtemel olduğu hallerde de bu dava açılacaktır.⁴⁶⁶

---

⁴⁶³ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 150; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 569.

⁴⁶⁴ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 334.

⁴⁶⁵ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 576; Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 151.

⁴⁶⁶ Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 181.

Fikri haklara tecavüz tehlikesinin varlığı halinde men talebi herkese karşı ileri sürülebilir. Bu davanın açılabilmesi için mütecavizin kusurlu olması ya da hak sahibinin zarara uğraması gerekmez. FSEK.m.69/1 gereğince tecavüzün, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi ya da çalışanlarınca gerçekleştirilmesi halinde işletme sahibi, temsilci ya da çalışanın kusurlu olması gerekmesizin işletme sahibine karşı dava açılabilir. Müşterek eser sahipliğinde, eser sahiplerinden her biri eserin bütününe yapılacak tecavüzlere karşı diğerlerini temsilen dava açabileceği gibi, kendi meydana getirdiği bölümler için tek başına da dava açabilir.

Men davasında da ref davasında olduğu gibi hâkimin, eser sahibinin haklarını, tecavüzün kapsam ve ağırlığını, kusurun varlığını ve men kararı verilmesi halinde tecavüz edenin maruz kalacağı olası zararları takdir ederek lüzumlu göreceği tedbirleri alması gerekir. Maddede özel olarak düzenlenen ihtiyati tedbire ilişkin hükümlerle mahkeme dava açıldığında, çoğunlukla tensiben verdiği ihtiyati tedbir kararıyla tecavüzün büyümesini önlemiş olur.⁴⁶⁷

FSEK.m.69/1'de men davasını eser sahibinin açabileceği belirtilmişse de, men ve ref davalarının davacı ve davalı sıfatları ayniyet gösterdiğinden, ref davası açabilecek kişilerin aynı zamanda men davasını da açabilecekleri kabul edilmektedir.⁴⁶⁸ Ref ve men davaları birlikte açılabilir.⁴⁶⁹ Ancak bu davalarda FSEK.68/2 uyarınca bedel tercihi yapılması durumunda, taraflar arasında farazi sözleşme kurulduğu kabul edildiği için artık tecavüzün ortadan kaldırılması talep edilemez.⁴⁷⁰

İnternet ortamında eserden doğan haklara tecavüz tehlikesinin varlığı halinde men davası açılabilirse de, daha ziyade tecavüzün tespiti ile ref ve tazminat davaları söz konusu olabilir. Tecavüz eyleminin internet ortamında gerçekleştirilmiş olması, fiil, fail ve zararın belirlenmesi noktasında bazı zorluklar çıkarabilirse de, günümüz teknolojik imkânlarıyla bu hususların tespiti artık daha kolay hale gelmiştir.⁴⁷¹

---

⁴⁶⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 43; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 577.

⁴⁶⁸ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 151; Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 185.

⁴⁶⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 326.

⁴⁷⁰ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 270; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 43.

⁴⁷¹ Öngören, *İnternet Hukuku*, 170.

İnternet ortamındaki fikri hak ihlali ya da ihlal tehlikesinin varlığı halinde, ihlale zemin hazırlama eğilimi olan hizmet sağlayıcılara bu durumun iletilmesi halinde, hizmet sağlayıcının bu talebi yerine getirmesi gerekir. Hizmet sağlayıcının kendi kusurundan kaynaklanmasa dahi, ihlal oluşturan unsurları ortadan kaldırması ve gereken tedbirleri alması gerekir. Aksi halde, artık kusur sorumluluğu doğar.⁴⁷²

4.2.4. Tazminat Davaları

Manevi ve mali hakların ihlalinde açılacak davalardan biri de FSEK.m.70’te düzenlenen tazminat davalarıdır. Mali veya manevi hakları tecavüze uğrayan hak sahipleri, dava açarak mütecevizden tazminat talep edebilirler. Diğer davaların açılması, tazminat davasının açılmasına engel olmaz. Tazminat davaları, mali ve manevi hakların ihlaline göre iki türlüdür.

4.2.4.1. Maddi ve Manevi Tazminat Davaları

Eser sahibinin eser üzerinde sahip olduğu haklar, herkese karşı ileri sürülen mutlak nitelikli haklardır. Eser sahibi veya üzerinde hak sahibi olup da bu hakları tecavüze uğrayan kişiler maddi ve manevi tazminat davası açabilirler. Tecavüzün objektif olarak hukuka aykırı olması gerekli ve yeterlidir. Hukuka aykırılık, bir hukuka uygunluk nedeni bulunmaksızın kişinin malvarlığını veya kişilik haklarını koruyan emredici davranış kurallarının ihlali olup, hukuka uygunluk şartlarının bulunması durumunda, fiil baştan itibaren hukuka uygun olacağından bu durumda herhangi bir hak ihlali oluşmayacaktır. Eylem, FSEK’te sayılan hakkın sınırlama nedenlerinden birine giriyor ise, bu durumda hukuka aykırılık ortadan kalkacağından yine fikri hak ihlali oluşmayacaktır. Mali hakların sınırlı olan süresinin sona ermesinden sonra herkes eser sahibine tanınan mali haklardan yararlanabileceğinden, bu yararlanmalar da fikri hak ihlali oluşturmaz. Tükenme ilkesi gereği hak sona ermişse, bunun ortaya çıkmasından itibaren fikri hak ihlalden söz edilemez.⁴⁷³

FSEK.m.70/2 hükmü uyarınca, mali hakları ihlal edilen eser sahibi, eğer o ölmüşse mirasçıları, hakkı ihlal edenin kusurunun bulunması halinde haksız fiillere ilişkin hükümlere göre maddi tazminat talep edebilirler. Hukukumuzda tüzel kişilerin eser sahibi olamayacakları kabul edilmekte olup, tüzel kişiler eser ilişkin mali hakkın

---

⁴⁷² Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 163.

⁴⁷³ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 192.

sahipliğini değil, kullanma hakkını elde ederler. Bu nedenle eserin mali hak sahibi olan tüzel kişi, hak ihlali nedeniyle maddi tazminat talep edebilir, manevi tazminat talep edemez. FSEK.m.70/2’de açıkça belirtilmese dahi, manevi hakların ihlalinden doğan zararın karşılanması için de maddi tazminat davası açılacaktır.⁴⁷⁴

Manevi tazminat davasının konusu, eser sahibinin kişilik değerlerinde iradesi dışında meydana gelen eksilmenin giderilmesidir. Manevi zarar, kişilik haklarına karşı meydana gelen haksız eylem nedeniyle kişinin duyduğu acı, elem ve üzüntüdür.⁴⁷⁵ Manevi tazminatın amacı, zarar görenin duyduğu psikolojik ve fiziksel acı, ağrı ve üzüntünün bir nebze de olsa telafi edilmesini sağlamaktır. FSEK.m.70/1’e göre de, manevi hakları ihlal edilen kimseler, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilirler. FSEK’in ihlal olgusuyla menfi zararın da oluştuğunu kabul ettiği düşüncesinden hareketle manevi hakkın ihlal edilmesinin yeterli olduğu, ayrıca eser sahibinin manevi bir zarara uğradığını ispat etmesine gerek olmadığı da doktrinde ifade edilen hususlardandır.⁴⁷⁶ Elbirliği halinde eser sahipliğinde, eser üzerindeki manevi haklara tecavüz halinde her bir eser sahibi manevi tazminat davası açabilir. Bu davanın açılabilmesi için kişinin manevi bir zarara uğraması gerekir. Nitekim Kanun’da, “*manevi hakları ihlal edilen kimseler, uğradığı manevi zarara karşılık*” denilerek bu hususa işaret edilmiştir. Manevi tazminat davasında mahkeme, tazminatın sadece para şeklinde ödenmesine karar verebileceği gibi, paraya ek olarak başka bir manevi tazminata da hükmedebilir.

Hak sahibinin tek bir fiil ile birden fazla hakkı ihlal edilmiş ise, bu durumda hak sahibi ihlal olunan her bir hak için ayrı ayrı talepte bulunabilir ise de aynı eylemden dolayı ayrı tazminata hükümlenemez. Burada ihlal olunan haklar yarışmakta olup, talepler yığılmaz, hak sahibinin seçimlik hakkı bulunmaktadır.⁴⁷⁷

Maddi ve manevi tazminat davalarında uğranılan zarar haksız fiile ilişkin hükümler dairesinde talep edileceğinden bu davalarda haksız fiil sorumluluğunun hukuka aykırılık, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı unsurlarının gerçekleşmesi, ayrıca meşru

---

⁴⁷⁴ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 154.

⁴⁷⁵ Tosun, *Manevi Haklar*, 280.

⁴⁷⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 327.

⁴⁷⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 178.

müdafaa, zorunluluk hali gibi bir hukuka uygunluk nedeninin de bulunmaması gerekir.⁴⁷⁸ Özellikle ref ve men davalarından farklı olarak tazminat davalarının açılması için kusur gerekir.⁴⁷⁹ Tecavüz edenin bir kusuru yoksa ya da bir hukuka uygunluk nedeni varsa tazminat davası açılmaz, her nasılsa açılmış ise dava dinlenmez. FSEK.m.67/2’de eser sahibinin adı ile ilgili manevi hakkının ihlalinde, ref davası açılmasında kusur aranmadığı, diğer manevi hak ihlallerinde de aynı durumun geçerli olduğu, bu nedenle manevi tazminat davası açılabilmesi için mütecavizin kusurlu olmasının şart olmadığı da doktrinde belirtilen hususlardandır⁴⁸⁰

Manevi ve mali hakların ihlalden dolayı uğranılan zararın hesaplanmasında, uğranılan zarar ve ziyanın tazmini, lisans ücretinin tazmini veya net kazancın iadesi olmak üzere üç farklı metot bulunmaktadır. Eser sahibi kişilik haklarına ilişkin yetkilerinin ihlali halinde bu yüzden uğradığı zararın tazminini de talep edebilir. İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde ise zararın özel olarak hesaplanması, lisans haklarının ihlali nedeniyle uğranılan zararların tespit edilmesi gerekir.⁴⁸¹ Ancak her halükarda ödenecek tazminat, gerçekleşen zararlarla sınırlı olup, zararın azami miktarını aşamaz. Üç katı bedel davası bu kuralın istisnasını oluşturur.⁴⁸²

Tazminat davalarında taraflar, tecavüzün ref’i davasındaki taraflarla aynıdır. Dava, tecavüz eylemini gerçekleştiren kişi ya da kişilere karşı açılır. Manevi haklara tecavüz halinde açılacak manevi tazminat davasının eser sahibinin mirasçıları tarafından açılıp açılmayacağı hususunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte, mirasçıların manevi zarara uğramaları halinde bu davayı açabilecekleri kabul edilmelidir. Doktrinde mali hakların istihdam edenin eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişiler tarafından ihlal edilmesi halinde istihdam edenin TBK.m.66’ya göre

---

⁴⁷⁸ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 307; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 345; Tosun, *Manevi Haklar*, 288; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 186.

⁴⁷⁹ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 219; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 149; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*,248; Tosun, *Manevi Haklar*, 290; Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 187; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 578.

⁴⁸⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 329.

⁴⁸¹ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 154, 155.

⁴⁸² Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 207.

bundan sorumlu olacağı, mali hakları ihlal eden kişilerin istihdam edene karşı da bu davayı açılabileceği ifade edilmektedir. Aynı şekilde bağlantılı hak sahipleri de ref, men ve tazminat davalarını açabilirler.⁴⁸³ YHGK'nın 11.02.1983 tarihli kararına göre manevi haklara tecavüzde mali hak sahipleri de manevi tazminat davası açabilirler.⁴⁸⁴ Ortak eser sahipliğinde, FSEK.m.9/2 uyarınca, eseri meydana getirenlerden her biri eserin bütününe yapılacak tecavüzlere karşı diğerlerini temsilen dava açabileceği gibi, kendisinin meydana getirdiği kısımlar için tek başına da dava açabilir.

Maddi tazminat davasının da HMK.m.107'de düzenlenen belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkündür. Fikri haklara ilişkin taleplerde de dava açarken zarar miktarının tam olarak belli olmaması ve ancak yargılama sırasında bilirkişi tarafından belirlenebilecek olması nedeniyle, fikri hakların ihlaline yönelik maddi tazminat davası belirsiz alacak davası şeklinde açılabilir.⁴⁸⁵ Alacak miktarının likit olmaması ve ancak bilirkişi incelemesi neticesinde belirlenebilir olması halinde alacağın bir kısmı için kısmi dava da açılabilir. Ancak bunun için davacının kısmi dava açmada hukuki yararının bulunması ve bu durumun hakkın kötüye kullanımı niteliğinde olmaması gerekir. Manevi tazminatın bölünmezliği ilkesi gereği, manevi tazminat kısımlara bölünerek veya bir kısmı saklı tutularak talep edilemez.⁴⁸⁶

İnternet ortamındaki fikri hak ihlallerinde, içerik sağlayıcılar kendi hazırladıkları içerikleri kullanıcının yararlanmasına sunmaları nedeniyle maddi tazminat talebine ilişkin genel hükümler çerçevesinde sorumlu tutulabilirler. Bu kişiler, internet hizmeti sağlayan kuruluşlar olabileceği gibi, web sayfalarının sahipleri de olabilir. Genel hizmet sunucusu olan on-line kuruluşlar fikri hak ihlallerinden sorumlu değillerse de, kendi içeriklerinin fikri hak ihlali teşkil etmesi durumunda sorumlulukları bulunmaktadır. Servis sağlayıcının sorumluluğundan söz edebilmek için ise, öncelikle içerik hakkında bilgi sahibi olup olmadığına bakılması, bunun için de sağlayıcının içerikten haberdar olmasını sağlayacak teknik imkânlarla sahip olması ve hukuka aykırı kullanımdan kaynaklı ihlali engellemesinin kendisinden beklenilebilir olması gerekir. Bu şartların varlığında, erişim sağlayıcı fikri hakları

⁴⁸³ Ayhan İzmirli, *İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlali*, 219.

⁴⁸⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 329; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 580.

⁴⁸⁵ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 290.

⁴⁸⁶ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 291.

ihlal ederek kullanmaya çalışan kişilerin erişimini engelleyecektir. Servis sağlayıcının ancak kusuru bulunması halinde haksız fiillere ilişkin genel hükümler çerçevesinde sorumlu tutmak gerekir. Erişim sağlayıcılar ise, yalnızca ağıın kapısını açan aracı konumunda olduklarından, içeriği hazırlayıp yayına sunmak, değiştirmek ya da çoğaltmaktan dolayı sorumlulukları söz konusu değildir.⁴⁸⁷

4.2.4.2.Elde Edilen Kârın İadesi Davası

FSEK.m.70/3'e göre, eser üzerindeki hakları ihlal edilenler, tecavüz edenden ihlal nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararları için tazminat talebinden başka, sorumlu kişinin elde ettiği kazancın da kendisine verilmesini talep edebilir. Bu hüküm, vekâletsiz iş görmenin FSEK'teki uygulaması mahiyetinde olup, burada zararın tazmin edilmesi asıl amaç değildir. Her ne kadar kârın devri davası tazminat davası içerisinde düzenlenmiş ise de, tazminat niteliğinde değildir.⁴⁸⁸

Manevi veya mali hakları tecavüze uğrayan hak sahibine tazminat dışında, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme sonucu elde edilen haksız kazancın iadesini talep etme hakkı tanınarak, tazminatla karşılanamayacak olan zararlarını giderme olanağı sağlanmıştır. Hak sahibinin bu hakkı kullanabilmesi için hak sahibinin zarara uğraması veya zarar verenin kusurlu olması şart değildir.

Zarar, kişinin iradesi dışında malvarlığının aktifinin azalması ya da pasifinin artmasıdır. Zarar, fiili zarar ve yoksun kalınan kâr olmak üzere iki türdür.⁴⁸⁹ Mali hakların ihlalinde genelde maddi bir zarar oluşur. Zarar görenin malvarlığının zarar verici davranıştan önceki hali ile zarar verici davranış olmasaydı sahip olacağı hal arasındaki fark uğranılan zararı gösterir. Malvarlığının öncesi ve sonrası arasındaki bu fark fiili zararı oluşturur. Tazminat hukukunda asıl olan gerçek zararın tazminidir. Bu davayla uğranılan fiili zararın, yani gerçek zararın tazmini talep edilebilir.

Elde edilen kazancın iadesinde, eser sahibinin FSEK.m.68'e göre talep edebileceği bedelde indirim yapılması gerekir. Tecavüz edenin yaptığı masraf ve harcamalar hesaplanarak düşülür. Mahsup edilecek masraflar, ihlale konu ürünlerin üretim ve

---

⁴⁸⁷ Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 159-161.

⁴⁸⁸ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 349.

⁴⁸⁹ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 187.

satışıyla ilgili zorunlu ve ürüne özgülenen masraflardır.⁴⁹⁰ Hak sahibinin uğradığı fiili zararlar mahrum kaldığı kâr, elde edilen kârın devri ile karşılanıyorsa, ayrıca tazminata hükmedilmez. FSEK.m.70/3'e göre, FSEK.m.68 kapsamında bir bedel tahsil edilmişse, bu tahsil edilen kârdan mahsup edilir. FSEK.m.68-70/3 maddesine dayanan taleplerden hangisi daha yüksekse hak sahibi onu talep edebilir.⁴⁹¹ Manevi tazminat ile elde edilen kârın iadesi birlikte talep edilebilir. Maddi tazminatta zarar, sadece yoksun kalınan kârdan ibaretse, sadece elde edilen kârın iadesi talep edilir.⁴⁹²

4.2.5.Kanunda Düzenlenen Diğer Davalar

Kanunda sayılanların dışında hâkimin müdahalesinin talep edilebileceği başka davalar da mevcuttur. FSEK.m.9/2 uyarınca, eseri meydana getirenlerden her biri eserin değiştirilmesi veya yayımlanması için diğerlerinin iştirakini isteyebilir, geçerli bir sebep olmaksızın buna iştirak etmeyen hakkında mahkemeden izin alabilir. FSEK.m.10/2'ye göre iştirak halinde eser sahipliğinde, eser sahiplerinden birinin, birlikte yapılacak bir işleme geçerli bir sebep olmaksızın izin vermemesi halinde, hâkimin müdahalesinin talep edilmesi üzerine bu izin hâkimce verilebilir. FSEK.m.19/4'e göre, eser sahibinin ölümünden sonra hakları kullanmaya yetkili kimseler birden fazla ise ve bu kişiler müdahale hususunda anlaşamazlar ise, uyuşmazlığı, eser sahibinin muhtemel arzusuna uygun şekilde mahkeme çözümler. FSEK.m.12/3'e göre, eserin sahibinin adı belirtilmeden kamuya sunulması halinde, yetkili kişilerle asıl hak sahipleri arasındaki ilişkilere, aksi kararlaştırılmadığı sürece, adi vekâlete ilişkin hükümler uygulanır.

4.3.Sui generis Veri Tabanlarında

Direktif.m.7 ve FSEK.Ek.m.8 hükümlerinde sui generis veri tabanı yapımcısına, veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının başka ortamlara aktarılmasını ve içeriğin yeniden kullanılmasını yasaklama hakkı tanınmıştır. Veri tabanı yapımcısının izni dışında üçüncü kişilerce veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının bir başka ortama aktarılması ya da içeriğin yeniden kullanılması halinde,

---

⁴⁹⁰ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 59.

⁴⁹¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 334; Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*,271; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 191.

⁴⁹² Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 582.

veri tabanı yapımcısının hakları ihlal edilmiş olacaktır. Veri tabanı yapımcısı kendisine tanınan hakların ihlaline bağlı olarak hukuki yollara başvurabilecektir.

Sui generis veri tabanları üzerindeki hakların ihlalinde FSEK'in telif haklarını koruyan hükümleri sınırlı şekilde uygulanmaktadır. Nitekim FSEK.Ek.m.8; *“Bu maddede tanınmış hakları ihlal edenler hakkında bu Kanununun 72.maddesinin (3) numaralı bendi hükümleri uygulanacaktır.”* hükmünde bu veri tabanları hakkında FSEK'in sınırlı hükümlerinin uygulanacağı açıkça belirtilmiştir.

FSEK, sui generis veri tabanı sahibinin maddi zararlarının giderilmesi konusunda sessiz kalmıştır. Buna göre, zarara uğrayan hak sahipleri genel hükümler çerçevesinde uğradıkları zararların giderilmesini talep edebileceklerdir.⁴⁹³ FSEK.m.70/II'deki, *“tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilir”* hükmüyle genel hükümlere yollama yapılmıştır. Buna göre, sui generis veri tabanı yapımcısı, veri tabanı üzerindeki hakkının ihlal edilmesi halinde ihlal edene karşı TBK'nun haksız fiile ilişkin hükümlerine (TBK.m.49-57) dayanarak tazminat davası açarak uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Ancak bunun için haksız fiil sorumluluğunun genel unsurları olan, hukuka aykırılık, kusur, zarar ve uygun illiyet bağı şartlarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. Veri tabanı yapımcısı veya hakları devralan kişiler, zararın giderilmesine rağmen, tecavüzün etkilerinin devam etmesi halinde, tazminat davasıyla birlikte tecavüzün ref'i ya da men'ini de talep edebilirler.

Sui generis veri tabanı yapımcısı şartları varsa TTK'nun haksız rekabete ilişkin hükümlerine (TTK.m.54) dayanarak da dava açabilir. Bunun dışında veri tabanı yapımcısı vekâletsiz iş görme hükümlerine göre ve veri tabanından yararlanılarak elde edilen haksız kazancın iadesini, veri tabanını oluştururken harcadığı emek ve masraf nedeniyle kendisinin veri tabanı yapımcısı olduğunun tespitini isteyebilir.

Sui generis veri tabanı yapımcısına manevi haklar tanınmadığından, yapımcısının FSEK hükümleri çerçevesinde manevi tazminat talep etme hakkı bulunmasa dahi, veri tabanını meydana getirirken harcadığı emek ve masrafın sömürülmesi nedeniyle TBK.m.58'ye göre manevi tazminat talep edebilir.⁴⁹⁴

---

⁴⁹³ Bayamlıoğlu, *Teknolojik Koruma*, 268.

⁴⁹⁴ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 156.

Sui generis veri tabanı üzerindeki hakların ihlalinde dava açmaya yetkili olanlar, veri tabanı yapımcısı ile onun ölmesi halinde mirasçılardır. Dava, veri tabanı üzerindeki hakları kusurlu olarak ihlal eden herkese karşı açılabilir. FSEK.m.69/II uyarınca ihlalin hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi ya da çalışanları tarafından gerçekleştirilmesi halinde, işletme sahibine karşı da dava açılabilir.

4.4.Haksız Rekabet Halinde

4.4.1.Genel Olarak

Haksız rekabete ilişkin düzenlemelere TBK.m.57’de yer verilmiştir. Hükme göre, gerçek olmayan haberlerin yapılması veya bu tür ilanların yapılması ya da dürüstlük kurallarına uymayan diğer davranışlarda bulunulması sebebiyle müşterileri azalan veya onları kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalan kişiler, bu davranışlara son verilmesini ve uğradıkları zararın giderilmesini isteyebilirler. Maddede ticari işlerde haksız rekabete ilişkin TTK hükümleri saklı tutulmuştur. Ticari işlerde haksız rekabete ilişkin hükümlere TTK.m.54-63 arasında yer verilmiştir. TTK.m.54’te, haksız rekabete ilişkin hükümlerin amacının, bütün katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması olduğu, rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı, dürüstlük kuralına aykırı davranışlarla ticari uygulamaların haksız ve hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

TTK.m.55/I’de başlıca haksız rekabet hallerine yer verilmiştir. Buna göre, başkalarının mallarını, iş ürünlerini, fiyatlarını, faaliyetlerini veya ticari işlerini yanlış, yanıltıcı veya gereksiz yere incitici açıklamalarla kötüleme, gerçek dışı ve yanıltıcı açıklamalarda bulunarak üçüncü kişiyi rekabette öne geçirme, herhangi bir başarı belgesi, ödül ya da diploma almadığı halde bunlara sahipmiş gibi hareket etme başkasının malları, iş ürünleri, faaliyetleri veya işleri ile karıştırılmaya yol açan önlemler alma gibi dürüstlük kuralına aykırı eylemler haksız rekabet teşkil eder.

Haksız rekabet fiziki ortamda olduğu kadar bilgisayar ve internet teknolojisindeki gelişmelerle birlikte sanal ortamda da sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde internet aracılığıyla artık herkes e-mail, web siteleri gibi değişik yöntemlerle iletişim ve bilgi alma imkânına sahiptir. Bu şekilde elektronik ortamda işlem yapanlara, siber uzay olarak adlandırılan hususi bir alan oluşturulmaktadır. Bilgisayar ve ondan kaynaklanan iletişim alanını ifade etmek için de kullanılan siber uzay, “belli bir coğrafi alanda yer almayan ancak dünyanın herhangi bir yerindeki internet ulaşımı

olan herhangi bir kişinin erişebileceği yer” olarak tanımlanmaktadır.⁴⁹⁵

4.4.2.Haksız Rekabet Oluşturan Haller

4.4.2.1.Kötüleme ve Yanıltıcı Beyanda Bulunma

Elektronik veri tabanlarının her geçen gün kullanım alanlarının artması, kullanıcıların bu ürünlere gittikçe daha çok rağbet göstermeleri, sağladığı ekonomik kazanç nedeniyle yapımcıların kıyasıya rekabet haline girmeleri nedeniyle veri tabanı üretimi ve işletimi alanında haksız rekabet oluşturacak eylemler sıkça görülmektedir.

Elektronik veri tabanlarında haksız rekabet oluşturacak eylemler çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir. TBK.m.57 hükmü ile TTK.m.54 ve m.55 hükümlerinde belirtilen haksız rekabet halleri, örneğin veri tabanı yapımcısının ekonomik olarak zarar görmesine yol açacak şekilde veri tabanının kötülenmesi veya yanlış yanıltıcı beyanlarda bulunulması eylemi veri tabanı yapımcısı açısından haksız rekabet teşkil eder. Veri tabanı içeriğinin kopyalanması, veri tabanının taklit edilmesi, veri tabanına mahsus ad, alamet ve şekillerin başka veri tabanlarında kullanılması gibi eylemler de veri tabanı sahibinin haklarını ihlal eder ve aynı zamanda haksız rekabet teşkil eder.

4.4.2.2.Veritabanı Hakkının Kötüye Kullanılması

Direktif Resitalinin 45 ve 46.paragraflarında sui generis hakkın, veri tabanı içeriğinde bulunan verileri kapsamadığı belirtilmiş olmakla birlikte, Direktif.m.7/1 hükmü veri tabanı içeriğinin tamamı veya önemli bir kısmının çıkarılmasını veya yeniden kullanılmasını yasaklamıştır. Bu yönüyle sui generis hak, telif hakkında olduğu gibi sınırlama ve istisnalar içermez. Bu durum, sui generis hak sahibinin veri ve bilgiyi tekel şeklinde elinde bulundurmasına, dolayısıyla veri tabanı hakkının kötüye kullanılmasına yol açabilir. Direktif Resitalinin 6.paragrafında, üye ülkelerdeki haksız rekabet düzenlemelerinin birbiriyle uyumlu olmamasının sui generis hak düzenlemesindeki sebeplerden biri olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle Direktif Resitalinin 47.paragrafında, sui generis hakkın hâkim durumun kötüye kullanılması sonucunu doğurmaması gerektiği ve Direktifin ulusal düzeydeki rekabet hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmadığı belirtilmiştir.

---

⁴⁹⁵ Mustafa Can ve Tekin Memiş, *Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri*.

4.4.2.3. Veri Tabanı İçeriğinin Kopyalanması

Özgün veri tabanlarında içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesindeki düşünce yaratıcılığı korunduğundan, bu veri tabanları içeriğinin tamamının veya önemli bir kısmının kopyalanarak çoğaltılması halinde telif hakkı ihlali oluşur. Sui generis veri tabanlarında içeriğin tamamı veya önemli bir kısmının veri tabanı yapımcısı veya hak sahibinin rızası olmaksızın başka bir ortama aktarılması veya yeninden kullanılması halinde, sui generis hak ihlali oluşur. Bir veri tabanından telif hakkı yahut sui generis hak ihlaline varmayan kopyalamalarda veri tabanı hakkı ihlali oluşmaz ise de, ekonomik anlamda değeri bulunan veri tabanı içeriğinden kopyalanan kısmın ticari amaçla kullanılması halinde haksız rekabet oluşur.⁴⁹⁶

Direktifteki düzenlemelerin aksine FSEK’te elektronik veri tabanlarının şahsi kullanım amacıyla çoğaltılması yasaklanmadığından, bu tür veri tabanları içeriğinin salt kişisel kullanım amacıyla çoğaltılması telif hakkı veya sui generis hak ihlaline neden olmayacağı gibi, haksız rekabet de oluşturmaz. Şahsi kullanım amacıyla kopyalanan veri tabanının bu amacı aşar şekilde çoğaltılarak kamuya dağıtılması halinde, telif hakkı veya sui generis hak ihlali dışında, çoğaltma faaliyeti aynı zamanda haksız rekabet de teşkil edecektir.⁴⁹⁷

Özgün ya da sui generis olup olmadıklarına bakılmaksızın ekonomik değere sahip tüm veri tabanları haksız rekabete ilişkin genel hükümler çerçevesinde korunabilir. Nitekim FSEK.m.84’te, bir işareti, resim veya sesi, bunları nakle yarayan bir alet üzerine tespit eden veya ticari amaçla çoğaltan veya yayan kimselerin, aynı işaretin, resmin veya sesin üçüncü bir kişi tarafından aynı vasıttan faydalanılarak çoğaltılmasını veya yayımlanmasını yasaklayabilecekleri, mütecaviz tacir olmasa dahi, hakkında haksız rekabete ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

4.4.2.4. Veri Tabanının Taklit Edilmesi

Veri tabanının taklidinde, kopyalamada olduğu gibi içerik aynen alınmamakta, mevcut veri tabanından esinlenilerek yeni bir veri tabanı oluşturulmaktadır.

Özgün veri tabanlarında, içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesindeki düşünce yaratıcılığı korunduğundan, bu yaratıcılıktan esinlenilerek benzeri bir veri tabanı

---

⁴⁹⁶ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 164.

⁴⁹⁷ A.g.e.,165.

oluşturulması mümkündür. Bunun için içeriğin esinlenilen veri tabanı ile birebir olmaması ve yeni oluşturulan veri tabanında sahibinin hususiyetini yansıtan hissedilir derecede bazı yeniliklerin bulunması gerekir. Bu şekilde oluşturulan bir veri tabanı kopya ya da taklit olarak kabul edilemeyeceğinden, haksız rekabet de söz konusu olmaz. Buna karşın hissedilir derecede sahibinin hususiyetini yansıtmaktan uzak olan, esinlenilen veri tabanı ile yapı ve içerik yönünden büyük oranda benzerlik arz eden veri tabanı bağımsız bir veri tabanı olarak kabul edilemeyeceğinden ve esinlenilen veri tabanının taklidi niteliğinde olduğundan hem telif hakkı ihlali oluşacak, hem de haksız rekabet söz konusu olabilecektir.

Sui generis veri tabanlarında da kişilerin kendi emek ve çabaları ile içeriğini dış ortamdan temin ederek yeni bir veri tabanı oluşturmaları halinde sui generis hak ihlali oluşmaz. Bununla birlikte yeni oluşturulan veri tabanının ilk veri tabanı ile büyük oranda benzerlik göstermesi halinde, ilk veri tabanı yapımcısı karıştırılma tehlikesi nedeniyle haksız rekabet hükümlerine başvurabilecektir.

4.4.2.5.Ad, Alamet ve Şekillerin Kullanılması

FSEK.m.83'e göre, bir eserin ad ve alametleri ile çoğaltılmış nüshaların şekillerinin karışıklığa yol açacak şekilde diğer eser veya çoğaltılmış nüshalarında kullanılması haksız rekabet oluşturur. Burada mütecevizin tacir olup olmaması önemli olmayıp, tacir olmasa dahi, hakkında haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanır. Ancak bu şekilde eser ad, alamet veya şekillerinin haksız rekabet hükümlerine göre korunabilmesi için, eser ad, alamet veya şeklinin ayırt edici niteliğe sahip olması, ihlal teşkil eden eserin kamuya sunulmuş olması ve kullanmanın iltibasa meydan verecek şekilde olması gerekir.⁴⁹⁸

Özgün veri tabanlarının eser niteliği bulunduğu için, bunların ad ve alametleri ile çoğaltılmış nüshaların şekillerinin karışıklığa yol açacak şekilde başka veri tabanlarında kullanılması haksız rekabet oluşturur. Veri tabanı adı, daha çok CD ortamındaki veri tabanlarında kullanılırken, web sitelerindeki veri tabanlarında veri tabanı adından ziyade, web sitesi alan adı ön plana çıkmaktadır. Veri tabanı adında olduğu gibi alan adının da karışıklığa meydan verecek şekilde başka bir web sitesinde kullanılması halinde FSEK.m.83'e göre koruma söz konusu olur.⁴⁹⁹

⁴⁹⁸ Ateş, *Eser*, 411-416.

⁴⁹⁹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 167.

Sui generis veri tabanlarının eser niteliği bulunmadığından, bu tür veri tabanlarının ad, alamet veya çoğaltılmış nüshalarının korunmasında FSEK.m.83 hükmü değil, şartları varsa haksız rekabete ilişkin TBK ve TTK genel hükümleri uygulanır.

4.4.3.Haksız Rekabet Halinde Hukuki Sorumluluk

TTK.m.56 hükmüne göre, haksız rekabet nedeniyle müşterileri, kredisi, mesleki itibarı, ticari faaliyetleri veya diğer ekonomik menfaatleri zarar gören veya zarar görme tehlikesiyle karşılaşabilecek olan kimse mahkemeden; “(a) Fiilin haksız olup olmadığının tespiti, (b) Haksız rekabetin men’i, (c) Haksız rekabetin sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılması, haksız rekabet yanlış veya yanıltıcı beyanlarla yapılmışsa bu beyanların düzeltilmesi ve tecavüzün önlenmesi için kaçınılmaz ise, haksız rekabetin işlenmesinde etkili olan araçların ve malların imhası, (d) Kusur varsa zarar ve ziyanın tazmini, (e) Şartları varsa manevi tazminat verilmesi” talebinde bulunabilir. Mahkeme manevi tazminat yerine haksız rekabet sonucu davalı tarafın elde etmesi muhtemel faydanın karşılığına da hükmedebilir.

TTK.m.56/I’e göre tespit, men ve haksız rekabetin neticesi olan maddi durumun ortadan kaldırılması için dava açılmasında kusur şartı aranmadığı halde, haksız rekabet nedeniyle tazminat talebi için kusurun varlığı gerekir. TTK.m.57 uyarınca haksız rekabet fiilinin, hizmetlerini veya işlerinin gördükleri sırada çalışanlar veya işçiler tarafından gerçekleştirilmesi ve bu kişilerin de kusurlu olmaları halinde, haksız rekabet nedeniyle zarara uğrayan kişinin bunları çalıştıranlara karşı dava açarak TBK hükümleri doğrultusunda uğradıkları zarar ve ziyanının tazmini ile manevi tazminat talep edebilirler. TTK.m.59’a göre mahkeme, davayı kazanan tarafın istemiyle, gideri haksız çıkan taraftan alınmak üzere, kesinleşmesinden sonra hükmün ilanına da karar verebilir. İlanın şekli ve kapsamı mahkemece belirlenir.

4.5.Hakların Yarışması

Özgün veri tabanının aynı zamanda esaslı yatırımla oluşturulması halinde, veri tabanı üzerindeki hakların ihlali, hem telif hakkı ihlaline, hem de sui generis hak ihlaline neden olabilir. Söz konusu tecavüz eylemi aynı zamanda haksız rekabete de neden olabilir. Bu şekilde aynı eylemle birden fazla hakkın ihlalinin söz konusu olduğu hallerde hak sahibi, ihlal olunan her bir hakkı için ayrı talepte bulunabilir ise de, aynı eylemden dolayı, ihlal olunan her bir hak için ayrı ayrı tazminata hükmedilemez. Burada hakların yarışması söz konusu olup hak sahibinin seçimlik hakkı vardır. Hak

sahibi her bir hak ihlali için belirlenecek tazminat miktarı üzerinden sadece biri için seçimlik hakkını kullanabilir.

FSEK ve haksız rekabet hükümlerinin her ikisine dayanılarak dava açılması ve davada FSEK hükümlerinin yanı sıra haksız rekabetin varlığının da tespiti halinde, hakların yarışması prensibi uyarınca davacının lehine olan hukuk normunun uygulanması gerekir. Nitekim YHGK'nın görüşü de bu yöndedir. Bahse konu içtihadında YHGK T.02.11.1983, E.1980/11-2802, K.1983/1047 sayılı kararında, “...hâkim davacının bildirdiği nedenle bağlı olmayıp, davacının bildirmiş olduğu dava sebebine yani vakıya uygulanacak yasa hükmünü re’sen kendisi araştırıp bulmak ve uygulamakla yükümlüdür.” şeklinde karar vermek suretiyle re’sen uygulanacak yasa hükmünün araştırılarak davacı için daha lehe olan hükmün uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Ancak Yargıtay son yıllarda verdiği kararlarında, açılan davada fikri hak ihlallerinin yanı sıra haksız rekabetin de değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu kararlardan birinde Yargıtay, “..Davacı davada haksız rekabet hükümlerine de dayanmıştır. Mahkemece de kabul edildiği gibi herhangi bir fikrî ya da sınaî hakkın ihlâli çoğu zaman haksız rekabeti de bünyesinde barındırır. Davacıya ait işleme eser olduğu kabul edilen ve davalı tarafından ürettirilen promosyon sinyal bebeklerin davalı tarafından marka ve tasarım olarak tescilinin ardından davacının rızası bulunmaksızın bir başka firmaya ürettirilmesi sebebiyle davacının marka ve tasarım tescillerinin hükümsüzlüğüyle birlikte haksız rekabetin tespitini, tecavüzün durdurulmasını ve önlenmesini isteyebileceği kabul edilmelidir. Bu sebeple; eser olarak korunmakta olan bir ürünün, aynı zamanda Ticaret Kanununun haksız rekabet hükümlerine göre de korunamayacağı gerekçesiyle davacının haksız rekabete dayalı taleplerinin reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir.” şeklinde karar vermiştir.⁵⁰⁰ Kanaatimizce Yargıtay’ın bu görüşü isabetlidir, zira aynı eylemin hem fikri hak ihlaline, hem haksız rekabete sebebiyet vermesi ihtimal dâhilindedir.⁵⁰¹

Sözleşmeye dayanan sorumlulukla haksız fiil sorumluluğunun bir arada bulunduğu hallerde, veri tabanı üzerinde hak sahibi olan kişi, sözleşmeye dayanarak uğradığı zararın tazminini; telif hakkı veya sui generis hak ihlaline dayanarak da zararının

⁵⁰⁰ Y. 11. HD, T. 11.02.2016, E. 2015/3115, K. 2016/1333 sayılı kararı.

⁵⁰¹ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 47.

karşılanmasını talep edebilir. TBK.m.60 gereğince bu gibi hallerde hâkim, zarar gören aksini istemiş olmadıkça veya kanunda aksi öngörülmedikçe zarar görene en iyi giderim imkânı sağlayan sorumluluk sebebine göre kararını verir.

İçeriğinde eserlerin de yer aldığı bir veri tabanı üzerindeki hakların ihlal edilmesi, aynı zamanda içerikteki eserler üzerindeki telif haklarının da ihlaline neden olur. Veri tabanı sahibi aynı zamanda içerikteki eserler üzerinde de eser sahibi ise veya mali hakları tam ruhsat ile devralan mali hak sahibi ise, seçimlik hakkını kullanarak esere ilişkin haklarının ya da veri tabanı üzerindeki telif veya sui generis haklarının ihlal edildiğini ileri sürerek dava açabilir ve ihtiyati tedbir talebinde bulunabilir.⁵⁰²

4.6.Müşterek Hükümler

FSEK.m.76-78 maddeleri arasında çeşitli hükümler başlığı altında hukuk ve ceza davaları açısından müşterek hükümlere yer verilerek görev ve ispat kuralları, ihtiyati tedbirler, hükmün ilanı müesseseleri düzenlenmiştir.

4.6.1.Görev ve Yetki

Yaratıcı düşünce mahsulü ürünleri koruması nedeniyle nitelik itibariyle özellik arz eden ve diğer haklardan ayrılan fikri haklara ilişkin davaların, bu konuda ihtisas sahibi olan mahkemeler eliyle çözümlenmesi gerekir. FSEK.m.76'da, bu Kanunun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan dava ve işlerden kaynaklı davalarda görevli mahkemenin, 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 156/1. maddesinde belirtilen mahkemeler olduğu belirtilmiştir. Bu mahkemeler HSK'nun olumlu görüşü alınarak, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca ihtiyaç olduğu belirlenen yerlerde kurulur ve yargı çevreleri belirlenir. Bu mahkemelerin kurulmadığı yerlerde, bunların görev alanına giren ve dava ve işlere, o yerdeki asliye hukuk mahkemesince bakılır. HSK'nun 24.3.2005 tarih ve 188 sayılı kararı ile ihtisas mahkemesi kurulmayan yerlerde, asliye ticaret mahkemesi kurulmuş olup olmadığına bakılmaksızın, bir veya iki asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde bir numaralı, ikiden fazla asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde üç numaralı asliye hukuk mahkemesi FSEK kapsamındaki davalara bakmakla görevlidir. FSEK

---

⁵⁰² Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 170; Nevhis Deren Yıldırım, *Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler*", (İstanbul: Alkım Yayınevi, 1999), 29.

kapsamındaki davalarda, dava konusunun miktar ve değerine bakılmaksızın fikri ve sınai haklar mahkemesi görevlidir. Sadece haksız rekabete dayanan davalarda görevli mahkeme, asliye ticaret ve asliye hukuk mahkemeleridir.

Fikri ve sınai hukuk mahkemelerinin kararlarının istinaf incelemesini Bölge Adliye Mahkemesi, temyiz incelemesini ise Yargıtay 11. Hukuk Dairesi yapmaktadır. Fikri mülkiyete ilişkin ihtilafların halli için ilk derece ihtisas mahkemeleri kurulduğu halde, bu mahkeme kararlarını inceleyen ihtisas üzerine kurulmuş istinaf ve temyiz dairelerinin bulunmaması doktrinde sıkça eleştiri konusu olan hususlardan biridir. Kanaatimizce de, fikri mülkiyete ilişkin davalar özellikli, ihtisas gerektiren davalar olduğundan, bu davalarda verilen kararların yasa yolu incelemelerinin de ihtisas sahibi dairelerce yapılması davaların daha kısa sürede ve yüksek isabet oranıyla sonuçlandırılması bakımından gereklilik arz etmektedir.⁵⁰³

İhtisas mahkemeleri ile genel mahkemeler arasındaki ilişki görev ilişkisidir. HMK.m.1 gereği görev kamu düzenine ilişkin olup, davanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebilir, hâkim tarafından da re'sen nazara alınır. Davanın görevsiz mahkemede açıldığıının anlaşılması halinde görevsizlik kararı verilir. Bunun üzerine taraflardan birinin iki hafta içerisinde dosyanın görevli mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi halde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.

Fikri ve sınai hukuk mahkemelerinde davalar yazılı yargılama usulüne göre görülmektedir. Bu usulde görülen davalarda ön inceleme ve tahkikat duruşmaları tamamlandıktan sonra sözlü yargılamaya geçilerek yargılamaya son verilmektedir.

Fikri mülkiyete ilişkin ihtilaflarda arabuluculuk kurumuna başvurulabilir. Hukukumuzda 2013 yılında giren arabuluculuk, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olup, ilk etapta ihtiyari olarak başlamış ancak daha sonra pek çok uyuşmazlık türünde dava şartı arabuluculuk sistemi getirilerek, bu yol bir dava şartı haline getirilmiştir. Bununla, yargının iş yükünün hafifletilmesi ve tarafların çözüme daha kısa sürede ve daha az maliyetle ulaşmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

19.12.2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin İcra Takibinin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun'un 20.maddesi ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na

---

⁵⁰³ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 306.

eklenen 5/A maddesi, “*Bu Kanunun 4.maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat talepleri hakkında dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.*” şeklinde olup, hükümlerle ticari davalarda arabuluculuk dava şartı haline getirilmiştir. TTK.m.4’de ticari davaların neler olduğu belirtilmiş, 4/1.maddesinde her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendiren hukuk davaları ile çekişmesiz yargı işlerinin ve tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın TTK’da sayılan davaların ticari davalar olduğu belirtilmiştir. Maddede sayılan dava ve işler arasında fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuattan doğan uyuşmazlıklar da bulunmaktadır. Buna göre fikri mülkiyet hukukuna ilişkin mevzuatta düzenlenen hususlardan doğan davalar, tarafların tacir olup olmamasına ve uyuşmazlığın tarafların ticari işletmelerine ilişkin olup olmadıklarına bakılmaksızın mutlak ticari davalardır. Bununla birlikte, fikri mülkiyet hukukuna dair mevzuattan kaynaklanan tüm davalar mutlak ticari dava değildir. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davaların ticari dava olarak kabulü için taraflardan birisinin ticari işletmesine ilişkin olması gerekir.⁵⁰⁴ Nitekim TTK.m.4/son cümlede; “*herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.*” hükmünde de bu hususa işaret edilmiştir.

Hukuk uyuşmazlıklarında davanın taraflarının tacir ya da esnaf olup olmadığının belirlenmesi görevli mahkemenin tespiti bakımından son derece önemlidir. Buna göre tarafların ticari işletmelerini ilgilendirmeyen fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan uyuşmazlıklarda arabuluculuk zorunlu değildir. Buna karşın, uyuşmazlık, tarafların ticari işletmelerine ilişkinse, arabuluculuk dava şartıdır ve arabuluculuk yoluna başvurulması zorunludur. Dava şartı arabuluculuk için tarafların tacir olması ya da uyuşmazlığın taraflardan birinin ticari işletmesine ilişkin olması yeterli değildir. Uyuşmazlık arabuluculuğa elverişli olmakla birlikte, uyuşmazlığın

---

⁵⁰⁴ İlker Koçyiğit ve Alper Bulur, “*Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk*”, Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, s. 178. 1.bs. (Ankara: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı Yayını, 2019), <http://www.adb.adalet.gov.tr/link/ticariuyusmazliklardadavasartiarabuluculuk.pdf>, [08.04.2019].

dava şartı arabuluculuk kapsamında kabulü için uyuşmazlık konusunun bir miktar paranın ödenmesine ilişkin alacak ve tazminat taleplerini içermesi gerekir.⁵⁰⁵

Sui generis veri tabanlarına sağlanan sui generis hak koruması FSEK.Ek.m.8 hükmüne dayandığından, bu tür veri tabanları üzerindeki hakların ihlalden kaynaklanan davaların da ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerekir.⁵⁰⁶

FSEK kapsamında açılacak hukuk davalarında yetkili mahkemenin belirlenmesinde genel yetki kuralları geçerlidir. Buna göre, HMK.m.6 hükmü uyarınca davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesi bu davalarda da genel yetkili mahkemedir. HMK.m.7'ye göre davalılar birden fazla ise, davalılardan birinin ikametgâhı mahkemesi de davaya bakmaya yetkilidir. FSEK.m.66 gereği ref ve men davaları eser sahibinin ikamet ettiği yerde de açılabilir. Fikri hak ihlallerinden kaynaklanan tazminat taleplerinde haksız fiil hükümlerine de atıf yapıldığından bu davaların HMK.m.16/I gereği haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yerde ya da zarar görenin yerleşim yeri

⁵⁰⁵ Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Arabuluculuk Daire Başkanlığı tarafından hazırlanan “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk” kitabında dava şartı arabuluculuk kapsamında olan fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalara örnek olarak verilen uyuşmazlıklardan biri şu şekildedir: “Davacı temsilcisi, davaya konu sinema eserlerinin vefat eden V.K’ın münferiden yapımcısı olduğu ve ilk tespitlerini gerçekleştirdiği filmler olduğunu, vefatından sonra mirasçılar arasında ve mirasçılar ile davalı arasında bazı ihtilafların çıktığını, yapılan sulh ve feragat sözleşmesi ile açılan davaların neticelendirildiğini, talep konusu 2 adet yerli sinema eserinin tüm mali haklarının ve yapımcı bağlantılı haklarının yapımcı mirasçılarıyla akdedilen 23.5.2014 tarihli devir sözleşmesi ile davacı şirkete geçtiğini ileri sürerek adı geçen eserlere ilişkin mali hakların davacı şirkete ait olduğunun tespiti ile davalının vaki ve muhtemel tecavüzünün men'ine, davacı şirketin hak kazandığı 17.02.2015 tarihinden bu yana dava konusu filmlerden davalının sağladığı televizyonlarda yayınlanması gelirleri ile sair her türlü ticari gelir ve hasılatlar sebebiyle ve FSEK m.68 uyarınca üç katı hesabıyla 100.000 TL tazminatın -ihlal tarihlerinden itibaren- işleyecek en yüksek avans faizi ile davalıdan tahsil edilmesini talep etmiştir. Davalı vekili, davacının dava konusu eserlerin mali haklarını devre yetkili olmayan kişilerden devralarak davayı açtığını, davacının huzurdaki davayı açma ve hak talep etme haklarının olmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.”

⁵⁰⁶ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 190.

mahkemesinde de açılabilir ve ihtiyati tedbir talebinde bulunulabilir.⁵⁰⁷ İhlal sözleşme sınırları aşılmak suretiyle gerçekleşirse, HMK.m.10 uyarınca sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesinde de dava açılabilir.⁵⁰⁸ Fikri haklara ilişkin uyuşmazlıklara bakmaya yetkili mahkemeler, MÖHUK.m.27 uyarınca aynı zamanda milletlerarası yetkiye sahiptir. Bu mahkemelerin yetkisi iç hukuk bakımından kesin, milletlerarası usul hukuku açısından münhasır yetki niteliğinde değildir.

4.6.2.İspat Külfeti

Bir fikir ve sanat eserinin meydana getirilmesi hukuki niteliği itibariyle maddi bir fiil teşkil ettiğinden eser sahipliği her türlü delille ispat edilebilir. Eser sahipliğinin ispatında sıkı şekil şartları anmazken, eser sahibiyle sonraki hak sahipleri arasındaki hukuki işlemlerde yazılı senetle ispat usulü geçerlidir.

FSEK kapsamında açılacak hukuk davalarında ispat külfeti TMK.m.6'ya göre kural olarak davacıya aittir. Davacının iddiasını ispat etmesi gerekir. Ancak bazı hallerde ispat yükü FSEK.m.11-12'de belirtilen eser sahipliğine ilişkin karinelerde olduğu gibi tersine çevrilmektedir. FSEK.m.76/2 hükmü de bunlardan biridir. Hükümde yeter miktarda delil sunan davacı lehine bir ispat karinesi öngörülmüştür.⁵⁰⁹

FSEK kapsamındaki davalarda mahkemenin dava konusu fikri ürünün eser niteliğinin bulunup bulunmadığını resen dikkate alması gerekir. Keza, bu davalarda delillerin ve hak sahipliği belgelerinin, davanın başında sunulması gerekir. FSEK.76/2 hükmüne göre, bu Kanun kapsamında açılacak hukuk davalarında davacı iddialarının doğruluğu hakkında kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktarda delil sunmuş ise mahkeme, korunmakta olan eserleri kullananlardan Kanunda belirtilen izin ve yetkileri aldıklarına dair belgeleri ya da yararlandıkları eserlerin tamamının listesini sunmasını isteyebilir. Belirtilen belge veya listelerin sunulmaması haksız kullanımına karine teşkil eder. Kanun hükmünden hareketle mahkemenin, haklarına

---

⁵⁰⁷ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbirler*, 31.

⁵⁰⁸ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 184, 198; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 309.

⁵⁰⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 606; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 362; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 195.

tecavüz edildiğini ileri sürerek mahkemeye başvuran kimsenin tecavüz iddiasının doğruluğu hakkında mahkemede kuvvetli kanaat oluşturmaya yeter miktarda delil sunup sunmadığını incelemesi, yeterli miktarda delil sunulup da tecavüz iddiasının doğruluğu hakkında mahkemede kuvvetli kanaat oluşması halinde tecavüz edene tecavüze konu fikri ürünle ilgili hak sahibinden alınmış bir izne ya da yetkiye sahip olup olmadığını sorması ve sonucuna göre karar vermesi gerekir.⁵¹⁰ Kural olarak TBK.m.50 gereği zararın, zarara uğradığını iddia eden tarafından ispatı gerekir. Zarar miktarı tespit edilemiyorsa zarar, hayatın olağan akışında karşı tarafın yoksun kalacağı kâr miktarına göre hâkimce tayin ve takdir edilir.

Sui generis veri tabanlarının eser vasfı bulunmadığından, veri tabanı yapımcısı FSEK.m.76/2'deki karineden yararlanamaz. Veri tabanı yapımcısının, veri tabanının ilk defa kendisi tarafından esaslı yatırımla oluşturulduğunu ispat etmesi ve veri tabanından yararlanan kişinin yararlanmasının meşru bir hakka dayanmadığını iddia etmesi halinde, davalı tarafın bunun aksini, yani yararlanmanın meşru bir hakka dayandığını ispat etmesi gerekir.⁵¹¹

4.6.3.Zamanaşımı

Fikri hak ihlalinin taraflar arasındaki sözleşmeden kaynaklanması halinde, davanın TBK.m.146 uyarınca on yıllık zamanaşımı süresi içerisinde açılması gerekir. Fikri hak ihlaline dayalı tazminat davaları açısından FSEK'te herhangi bir zamanaşımı süresi öngörülmediğinden TBK.72'deki haksız fiile ilişkin zamanaşımı hükümleri kıyasen uygulanır. Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl, herhalde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Fiil aynı zamanda cezayı gerektirmekte ise, bu fiile ilişkin ceza kanunlarında daha uzun zamanaşımı süresi belirlenmişse, bu süre uygulanır. İhlal edenin hak sahibine üç katı bedel ödemesinin farazi sözleşme olarak kabulünde sözleşmelerde uygulanan zamanaşımı süresi fikri hak ihlalinde de uygulanır. Böylece haksız fiillerdeki bir ve on yıllık süreler yerine, hak sahibinin lehine sözleşmelerde geçerli on yıllık zamanaşımı süresi uygulanmış olacaktır.⁵¹²

⁵¹⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 345; Karakuzu Baytan, *Fikir Mülkiyeti*, 246.

⁵¹¹ Şener, *Dijital Veri Tabanlarının Korunması*, 191.

⁵¹² Aksi yönde görüş için bkz. Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 371; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 199.

Elde edilen kârın iadesine ilişkin taleplerin hangi süre içerisinde ileri sürülebileceği konusunda Kanunda herhangi bir zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Kötüniyetli gerçek olmayan vekâletsiz iş görme aynı zamanda haksız fiil teşkil ettiğinden, haksız fiillerin tabi olduğu iki ve on yıllık zamanaşımı süreleri burada da geçerlidir. Sözleşme ihlaline dayanan kötüniyetli gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede de bu süre geçerli olacaktır. Doktrinde ve içtihatlarda kabul gören görüşe göre, vekâletsiz iş görmenin FSEK'teki yansıması olan bu dava, vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan davalarda olduğu gibi on yıllık zamanaşımı süresine tabidir.⁵¹³

TTK.m.60 gereği haksız rekabete ilişkin davalar, hakkın doğumunun öğrenildiği tarihten itibaren bir yıl ve her halükarda hakkın doğumundan itibaren üç yıl içinde açılmalıdır. Haksız rekabete konu fiile ilişkin ceza kanununda daha uzun zamanaşımı süresi öngörülmüşse, ceza kanunundaki uzamış zamanaşımı süresi esas alınır.

Zamanaşımını durduran ve kesen nedenler bu davalarda geçerlidir. Zamanaşımının üst sınırı eserin ait olduğu koruma süresi kadar olup, koruma süresinde durma veya kesilme olmadığından, davanın da koruma süreleri dolmadan açılması gerekir.⁵¹⁴

4.6.4.Derdestlik İtirazı

FSEK kapsamında açılan davalarda, dava tarihine kadar gerçekleşen ihlallere yönelik karar alınır ve yalnızca bu ihlallerden doğan zararın giderilmesi istenir. İhlale ilişkin açılan tazminat davası sonrasında yeni bir hak ihlali meydana gelmişse, bu ihlal açılacak ikinci bir davanın konusunu oluşturur. İkinci davada, ilk davadaki hak ihlalinin dava konusu yapıldığı ileri sürülerek derdestlik itirazında bulunulamaz.⁵¹⁵

4.6.5.Fikri Hak Uyuşmazlıklarında Faiz

Fikri haklara ilişkin davalar, TTK.m.4 hükmü gereğince mutlak ticari davalar olduğundan, bu tür davalarda taraflarca ticari avans faizi talebinde bulunulabilir. Hâkimin, taleple bağlılık ilkesi gereği ancak talep edilen faiz türüne göre karar vermesi, örneğin davacının yasal faiz talep ettiği bir davada davacının talebini aşarak ticari faize hükmetmemesi gerekir.

⁵¹³ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 583; Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 372.

⁵¹⁴ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 368.

⁵¹⁵ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 336.

Fikri hakların ihlali aynı zamanda haksız fiil teşkil ettiğinden, davacının talebi halinde faizin haksız fiil, yani ihlal tarihinden itibaren hesaplanması gerekir. İhlalin tam olarak ne zaman gerçekleştiği tespit edilemiyorsa dava tarihinden itibaren yasal faize karar verilmesi gerekir. Manevi tazminatta da davacının talebi varsa olay tarihinden, aksi takdirde dava tarihinden itibaren faize hükmedilir. Dava değerinin ıslahla artırılması halinde, dava tarihinden temerrüt faizine hükmedilmesi gerekir.⁵¹⁶

4.6.6.Bilirkişi İncelemesi/Uzman Mütalaası

HMK.m.26 hükmüne göre mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren uyuşmazlıklarda, taraflardan birinin talebi üzerine veya re'sen, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Manevi tazminat miktarının belirlenmesinde olduğu gibi genel bilgi ve tecrübeyle veya hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümü mümkün olan konularda bilirkişiye gidilemez. Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduklarını belgelendiremedikleri takdirde bilirkişi olarak görevlendirilemez.

HMK.m.267'ye göre mahkeme, bilirkişi olarak yalnızca bir kişiyi görevlendirebilir ancak gerekçesini açıkça göstererek tek sayıda birden fazla kişiden oluşacak bir heyeti bilirkişi olarak da görevlendirebilir. HMK.m.282 hükmüne göre hâkim, bilirkişinin oy ve görüşünü diğer delillerle birlikte serbestçe takdir eder.

Fikri haklara ilişkin davalarda, uyuşmazlığın çözümü çoğunlukla uzmanlık ve teknik bilgi gerektirdiğinden mahkemeler sıklıkla bilirkişilere başvurmaktadır. HMK.m.268 uyarınca bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınarak bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listedeki kişiler arasından seçilirler. Kendi bölge listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması halinde, bu listeden de görevlendirme yapılması mümkündür. Bölge kurulunun hazırladığı listede ilgili uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması halinde, diğer bölge kurullarının listelerinden, burada da bulunmaması halinde, Bilirkişilik Kanunu'nun 10.maddesinin (d), (e) ve (f) bentleri hariç birinci fıkrasındaki şartları taşımak kaydıyla listelerin dışından bilirkişi görevlendirilebilir.

---

⁵¹⁶ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 339.

Fikri ürünün eser niteliğinin bulunup bulunmadığı, bulunmakta ise Kanunda sayılan eser türlerinden hangisine girdiği hususu bilirkişi marifetiyle tespit edilmelidir. Eser sahipliğinde ihtilaf varsa, eser sahibi lehine tazminata hükmedilebilmesi için eserin davacıya ait olup olmadığının, eserin sahibinin hususiyetini taşıyıp taşımadığının her somut olay özelinde ayrıca tespiti gerekir.⁵¹⁷

Fikri haklara ilişkin davalarda, HMK.m.293 uyarınca taraflar, dava konusu olayla ilgili uzmanından bilimsel mütalaa alabilir. Ancak bunun için ayrıca süre talep edilemez. Hâkim, talep üzerine veya re'sen, kendisinden rapor alınan uzman kişiyi davet ederek dinleyebilir, uzman kişinin çağrıldığı bu duruşmada hâkim ve taraflar uzman kişiye gerekli soruları sorabilir. Uzman mütalaa ve uzman görüşü de takdir delillerden olup hâkimi bağlamaz. Hâkim belirtilen delilleri serbestçe takdir eder.

4.6.7.İhtiyati Tedbir

İhtiyati tedbir, davacının davayı kazanması durumunda davaya konu malı veya hakkı daha dava esnasında ve hatta davadan önce güvence altına almaya yarayan geçici bir koruma tedbiridir. İhtiyati tedbir kararları, hızlı ve kısa bir usulle, olguların görünüşüne göre verilen, taraflardan birinin ya da tümünün haklarını korumak veya aralarındaki ihtilafı nihai bir karar verilinceye kadar çözümlenmek amacına yönelik kararlardır.⁵¹⁸ İhtiyati tedbirle maddi hukuka ilişkin hakkın kendisi değil, hakkın gerçekleştirilmesi garanti altına alınmakta, taraflardan biri için doğabilecek bir sakıncanın veya ciddi bir zararın engellenmesi amaçlanmaktadır.⁵¹⁹

İhtiyati tedbire ilişkin genel düzenlemelere HMK.m.389 vd. maddelerinde yer verilmiş olup, HMK.m.389; “mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hale geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hallerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir.” hükmünü haizdir. Fikri hakların ayrıca garanti altına

---

⁵¹⁷ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 350.

⁵¹⁸ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 204.

⁵¹⁹ Aydın Yunus, Şule Binnaz, “Fikri Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbir”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 446.

alınması amacıyla ihtiyati tedbir FSEK.m.77/1'de özel olarak düzenlenmiştir.⁵²⁰ Anılan hükme göre, esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin önlenmesi için veya herhangi bir sebepten dolayı zorunlu görülmesi ve bu hususta ileri sürülen iddialarının kuvvetle muhtemel görülmesi halinde, hakları ihlal veya tehdiye maruz kalan hak sahipleri veya meslek birliklerinin talebiyle, davanın açılmasından önce veya sonra ihtiyati tedbir kararı verilebilir. Bu koruma sadece hakka yönelik tecavüzlerde değil, tecavüz tehdidinde de söz konusudur.

İhtiyati tedbir kararında mahkeme, bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emredebileceği gibi, bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya çoğaltmaya yarayan kalıp ve buna benzer sair vasıtaların muhafaza altına alınmasına da karar verebilir. İhtiyati tedbir kararının içeriğini belirlerken hâkimin ölçülülük ilkesini dikkate alması, esas hakkındaki hükümle elde edemeyeceği bir şeyi tedbir talep edene sağlamaması gerekir.⁵²¹

FSEK.m.77'de yalnızca bu Kanunda tanınmış hakları ihlal edilen veya tehdiye maruz kalanlardan bahsedildiğinden, FSEK'te tanınmayan hakların ve eser niteliği bulunmayan ürünlerin korunması için bu Kanun kapsamında ihtiyati tedbir yoluna başvurulamaz. İhtiyati tedbir talebinde bulunabilecek olanlar, eser sahibi, ölmüşse mirasçıları, bunlardan mali bir hakkı veya hakkın kullanım ruhsatını devralanlar ile meslek birlikleridir.⁵²² Müşterek ya da iştirak halinde eser sahipliğinde her bir eser sahibi ve birliği oluşturan her bir kişi de tedbir talep edebilir.

FSEK'te ihtiyati tedbir istemi için hangi mahkemeye başvurulması gerektiğine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığından, genel hükümlere göre bu hususun tespiti gerekir. İhtiyati tedbir başvurularında görevli mahkeme fikri ve sınai haklar mahkemesidir. Bu mahkemenin bulunmaması halinde, başvurunun asliye hukuk ve asliye ceza

---

⁵²⁰ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Taslağında ihtiyati tedbirlere ilişkin olarak taslak çalışmada daha çok HMK'daki düzenlemeye benzer bir düzenlemeye yer verilmiş, FSEK'e göre ihtiyati tedbirlere karar verilmesi şartları HMK ile uyumlu hale getirilmiştir.

⁵²¹ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbirler*, 76-78.

⁵²² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 345; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 216; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 618

mahkemesine yapılması da mümkündür.⁵²³ HMK.m.390'a göre, ihtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görülmekte olduğu mahkemeden talep edilir. Mahkeme talebi gerekli görürse karşı tarafı da dinlemek suretiyle değerlendirir. İhtiyati tedbir talebinde bulunanın haklarının derhal korunmasında zaruret bulunması halinde, karşı tarafı dinlenmeksizin de ihtiyati tedbir kararı verilebilir.⁵²⁴

Yabancılık unsuru taşıyan fikri hukuka ilişkin esas davada mahkemenin, iç hukuk ve milletlerarası hukuk bakımından yetkili olduğunun tespiti halinde, bu mahkeme dava hakkında ihtiyati tedbir kararı vermeye de yetkilidir. İhtiyati tedbir kararının niteliği dikkate alındığında, Türk mahkemeleri esas dava hakkında milletlerarası yetkisi bulunmasa dahi, fikri hak sahibinin haklarının tehlikeye düşmesi karşısında kendisinden talep edilen ihtiyati tedbir kararlarını almaya yetkilidir.⁵²⁵

İhtiyati tedbir talebinde yaklaşık ispat yeterlidir. Tedbir talep eden, dilekçesinde dayandığı sebebi ve türünü açıkça belirtmek ve davanın esası yönünden kendisinin haklılığını yaklaşık olarak ispat etmekle yükümlüdür. Haklılığın yaklaşık ispat şeklinde ortaya konulması yeterli olup, tehlike ve mühim zararın ispatı gerekmez.⁵²⁶

İhtiyati tedbir talebinde bulunan, ilerde haksız çıkması halinde karşı yanın ve üçüncü şahısların bu yüzden uğrayacakları olası zararlar için teminat göstermek zorundadır. Ancak tedbir talebi resmi bir belgeye veya kesin bir delile dayanıyorsa, durum ve koşullar da haklı kılıyorsa hâkim, gerekçesini de belirterek teminat alınmamasına hükmedebilir. Adli yardımdan faydalanan kişilerin de teminat göstermesi gerekmez.

İhtiyati tedbir kararı uyuşmazlığın esasına ilişkin bir karar olmayıp, maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmez. Esas hakkında dava açılmadan önce verilmiş ihtiyati tedbir kararı da, uyuşmazlığın esasına ilişkin dava için maddi anlamda kesin hüküm oluşturmaz.⁵²⁷

---

⁵²³ Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 221.

⁵²⁴ Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 350; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri*, 520.

⁵²⁵ Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 211.

⁵²⁶ Erel, *Fikir ve Sanat Hukuku*, 363; Erdem, *Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 206; Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbirler*, 55.

⁵²⁷ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbirler*, 125.

Mahkemeden ihtiyati tedbir kararı alan hak sahibinin, bu tedbirin infazı için vakit kaybetmeksizin icra dairesine başvurması gerekir. HMK.m.393'e göre bu süre, ihtiyati tedbir kararının verildiği tarihten itibaren bir haftadır. HMK.m.397'ye göre, ihtiyati tedbire dava açılmadan önce karar verilmiş ise, tedbir talep edenin, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açması ve dava açtığını gösteren evrakı dosyaya ibraz etmesi gerekir. Belirtilen süre içerisinde dava açılmaması esas davanın reddini gerektirmez is de ihtiyati tedbir kararının kendiliğinden ortadan kalması sonucunu doğurur.⁵²⁸ İhtiyati tedbir, aksi belirtilmemişse nihai karar kesinleşinceye kadar devam eder.

FSEK.m.77'de eserin çoğaltılmış nüshalarından söz edilmekte ise de, eser niteliği bulunmayan sui generis veri tabanı ihlallerinde de, HMK.m.389 vd. hükümlerinden hareketle, dava sonuna kadar FSEK'te bahsedilen benzer tedbirlerin uygulanmasına karar verilebilir. Buna göre FSEK.m.77 kapsamında alınacak ihtiyati tedbirlerde tecavüzün kapsamı, ağırlığı, etkisi, coğrafi alanı, ulaştığı kitle, verdiği zararın büyüklüğü veya acının derinliği gibi hususların dikkate alınması gerekir.

Eser üzerindeki haklara tecavüz oluşturması ihtimali halinde yaptırım gerektiren nüshaların ithalat ya da ihracatı sırasında, 4458 sayılı Gümrük Kanunu m.57 hükmü uygulanır ve bu nüshalara gümrük idareleri tarafından el konulmasına ilişkin muameleler Gümrük Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre yürütülür. .

4.6.8.Hükmün İlanı

FSEK.m.78'e göre, yargılama sonunda haklı çıkan taraf mahkemeden hükmün ilanına karar verilmesini talep edebilir. Geçerli bir neden veya haklı bir menfaati bulunan taraf, masrafı karşı yana ait olmak üzere, kesinleşen kararın tamamının veya özetinin gazete veya benzeri vasıtalarla ilanını talep edebilir. Kararda, ilanın ne şekilde yapılacağı ve içeriğinin ne olacağı ayrıca belirtilmesi gerekir. Bu hakkın, hükmün kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde kullanılması gerekir.⁵²⁹ Kanunda hükmün ilanını talep edebilecek kişiler sınırlandırılmamıştır. Yargılama neticesinde haklı çıkan taraf hükmün ilanını talep edebilir. Veri tabanı ihlaline dayanan tazminat davasında, davalı, veri tabanından meşru bir hakka dayanarak

⁵²⁸ Deren Yıldırım, *İhtiyati Tedbirler*, 132.

⁵²⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 347; Şahin, *Mali Hakların Korunması*, 224.

yararlandığını ispat etmiş ve dava reddedilmişse, davalı, kararın kesinleşmesine müteakip üç ay içinde mahkemeden kararın ilanını talep edebilir.

4.6.9.Kanunlar İhtilafı

FSEK.m.88/1 hükmü, eser sahibinin vatandaşlığı gözetilmeksizin Türkiye’de ilk defa umuma arz edilen veya Türkiye’de bulunup da henüz umuma arz edilmemiş olan bütün eserlerin bu Kanuna göre korunacağını belirtmek suretiyle mülkiyet (ülkesellik) prensibi benimsenmiştir.⁵³⁰ Ancak eserin internet ortamında kamuya sunulması halinde, fikri hak ihlali ve zarar çoğunlukla farklı bir ülkede ortaya çıkacağından, söz konusu hükmün internet ortamındaki fikri hak ihlalleri açısından uygulanabilirliği bulunmamaktadır. FSEK.m.88/2 hükmü de Türk vatandaşlarının henüz umuma arz edilmemiş veya ilk defa yurtdışında umuma arz edilmiş olan eserlerinin bu Kanuna göre korunacağını belirtmekte olup, bu hükmün de internet ortamındaki fikri hak ihlallerinde uygulanması mümkün değildir. Yabancıların fikri haklarının korunmasını ülkemizin bağlı bulunduğu bir uluslararası anlaşmada hüküm bulunması şartına bağlayan FSEK.m.83 hükmü de bir kanunlar ihtilafı kuralı değil, bir yabancılar hukuku kuralı olarak nitelendirilmektedir.

5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanunu’nun “*Fikri Mülkiyete İlişkin Haklara Uygulanacak Hukuk*” başlıklı 23/1. maddesinde, fikri mülkiyete ilişkin hakların, hangi ülke hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o ülkenin hukukuna tabi olduğu belirtilmiştir.⁵³¹ Söz konusu hüküm Türk hukukunda fikri hak ihlallerinde “koruma ülkesi hukuku” prensibinin benimsendiğini göstermektedir.⁵³² Nitekim doktrinde internet ortamındaki fikri hak ihlallerine uygulanacak hukuk konusunda eser sahibinin mutad meskeninin/işyerinin bulunduğu yerin, zararın meydana geldiği yer olarak belirlenmesinin mümkün olduğu, bu yetki kuralının kabul edilmesiyle sonuç yeri hukukunun yaratacağı karmaşıklığın ortadan kalkacağı ve eser sahibine bağlı olarak tek bir ülke hukukunun yetkili olacağı ifade

---

⁵³⁰ Ateş, *Eser Sahipliği*, 62; Akipek ve Dardağan, *Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk*, 118.

⁵³¹ Akipek ve Dardağan, *Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk*, 117.

⁵³² Erdem, *Fikri Hakların Kullanılmasında Uygulanacak Hukuk*, 177.

edilmektedir.⁵³³ Buradan hareketle en elverişli bağlama noktasının “koruma ülkesi hukuku” olduğu, bu bağlama noktasının, haksız fiillerle ilgili olarak uygulanan “ıka yeri” prensibinden daha geniş kapsamlı içerik ve koruma temin ettiği söylenebilir.⁵³⁴

MÖHUK.m.23/2 hükmü ile fikri hak ihlalinin doğan talepler hakkında, taraflara başka bir ülke hukukunu seçme olanağı tanınmıştır. Sözleşmeden kaynaklanan fikri hak ihlallerinde uygulanacak hukukun belirlenmesinde MÖHUK.m.24’e göre, sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtiği hukuka tabi olup, sözleşme hükümlerinden veya halin icabından tereddüde yer vermeyecek şekilde anlaşılabilen hukuk seçimi de geçerlidir.

Türk hukukunda akit dışı fikri hak ihlalleri haksız fiil olarak değerlendirilmekte olup, haksız fiillere ilişkin kanunlar ihtilafı kuralı MÖHUK.m.34’te düzenlenmiştir. Buna göre, haksız fiilden doğan borçlar, haksız fiilin işlendiği ülke hukukuna tabidir. Buna göre, eserden doğan haklara tecavüz Türkiye’de vuku bulmuşsa, eser sahibi ister Türk, ister yabancı olsun FSEK kapsamında koruma sağlanır. Bu durum ülkesellik ilkesinin de bir gereğidir. Yurt dışında gerçekleştirilen bir eylemle Türkiye’de korunan bir fikri hakkın ihlali halinde, yine ülkesellik ilkesinin bir gereği olarak Türk Hukuku değil, haksız fiilin gerçekleştiği ülke hukuku uygulanır.⁵³⁵

MÖHUK.m.34/2’ye göre, haksız fiille zarar farklı ülkelerde gerçekleşmişse, zararın meydana geldiği yer hukuku uygulanır. Doktrinde fikri ürünlerin internette kamuya sunulmasında haksız fiilin eserlerin sanal ortamda iletilmesi, haksız fiilin sonucunun ise, eserin bu yolla kamuya sunulması olduğu, fiilin işlendiği yerin tek, zararın meydana geldiği yerin ise birden fazla olduğu, bu nedenle Türk hukukunda internet ortamındaki fikri hak ihlallerinde, MÖHUK.m.34/2’den hareketle zararın gerçekleştiği yer (sonuç yeri) hukukunun uygulanmasının eser sahibi ve fikri hak sahiplerinin yararına olacağı, zira internet ortamındaki fikri hak ihlallerinin, internetin yapısı itibarıyla dünyanın birçok farklı yerinde gerçekleşebilecek nitelikte

---

⁵³³ Başpınar ve Kocabey, *İnternette Fikri Haklar*, 261; Akipek ve Dardağan, *Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk*, 128.

⁵³⁴ Kaplan, *İnternette Fikri Hakların Korunması*, 233.

⁵³⁵ Öngören, *İnternet Hukuku*, 180.

olduğu, zararın meydana geldiği her ÷lkede, mevcut haksız fiillere ve tazminata ilişkin h÷k÷mlerin ayrı ayrı uygulanması gerektiği haklı olarak ifade edilmektedir.⁵³⁶

Bir eserin internet ortamına konulması, kullanıcı tarafından görünt÷lenmesi, bilgisayar hafızasına kaydedilmesi gibi internet ortamında vuku bulan fikri hak ihlallerinin birden fazla sonuç yeri olan haksız fiil niteliği bulunmaktadır.⁵³⁷

Özellikle yayma ve kamuya iletme haklarında eserin yayıldığı ve yayımlandığı her yer sonuç yeri olup, hangi sonuç yerinin fikri hakların korunmasında esas alınacağının tespitinin, her somut olayda eser sahibinin mali ve manevi haklar bakımından nerede zarara uğradığına bakılarak sonuca varılması gerekir.

---

⁵³⁶ Başınar ve Kocabey, *İnternette Fikrî Haklar*, 262; Kaplan, *İnternette Fikrî Hakların Korunması*, 231; Küçükali, *Fikrî Hakların İhlali*, 358.

⁵³⁷ Akipek ve Dardağan, *Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk*, 127.

SONUÇ

Günümüz toplumu bilgi çağı toplumudur. Bilgi çağının en önemli ekonomik değerlerinden biri de verilerdir. Bilgisayar ve internet teknolojisindeki ilerlemelerle birlikte dijitalleşmenin son sürat devam ettiği dünyamızda sürekli artan bilgi ve veri akışının yönetiminde veri tabanları, bilhassa da elektronik veri tabanları önemli bir yere sahi olmaya başlamıştır. Verilerin toplanarak sistematik bir şekilde bir araya getirilmesi, depolanması ve geri kazanımıyla ilgili sürekli geliştirmeler yapılmakta, daha yüksek etkinliğe sahip teknolojik ürünler ortaya konulmaktadır. Bu şekilde bir veri tabanının oluşturulmasının arka planında aynı zamanda ciddi manada zaman, emek ve sermaye yatırımı da bulunmaktadır. Bu yönüyle veri tabanı korunmasının daha çok ekonomik düşünce temeline dayandığı söylenebilir.

Veri tabanları bilgilerin toplandığı, depolandığı, somutlaştığı, elle tutulur hale geldiği ve bu suretle ticari tedavüle konulabilme yani “pazarlanabilme” niteliğini kazandığı ürünlerdir. Veri tabanları sayesinde bilgiler belirli bir formata dönüştürülerek derlenmekte, bu şekilde kolaylıkla erişilebilir, kullanılabilir ve işlenebilir hale gelmektedir. Günümüzde veri tabanını oluşturan kâğıt ve benzeri fiziki ortamlarda bulunan her türlü bilgi, veri ve materyaller elektronik ortama aktarılarak veri setleri oluşturulmaktadır. Bu sayede kitaplar, resimler, fotoğraflar, haritalar, çeşitli plan, proje ve çizimler, her türlü ses ve görüntüler çok az yer tutacak şekilde ve çok az maliyetle sayısal ortamlarda depolanabilir hale gelmiştir.

Veri tabanları düzenli bilgilerin bir arada tutulduğu elektronik olan veya olmayan ortamları ifade eder. Bu şekilde daha çok bilgisayar ortamında tutulan bilgiler belli bir sistem ve plan dâhilinde düzenlenir. Elektronik veri tabanlarını değerli kılan en önemli husus, veri tabanı yapımcısına veri tabanı içeriğindeki bilgileri güncelleme, değiştirme, ekleme çıkarma yapma gibi olanaklar tanınmasıdır. Bilgi ve verilerin sistematik bir şekilde depolanması, verimli ve hızlı bir şekilde yönetilip değiştirilmesi veri tabanı yazılımları ile mümkün olmaktadır. Veri tabanları sayesinde büyük miktardaki bilgi ve veriler bütünlük içinde güvenli bir ortamda tutulabilmekte, istenildiğinde bunlara hızlı bir şekilde erişilebilmekte, birden fazla kullanıcı aynı anda bu verilere ulaşım sağlayabilmektedir.

Elektronik veri tabanları elektronik ağlar üzerinden (on-line) oluşturulabileceği gibi, elektronik ağlar harici (off-line) olarak da oluşturulabilir. Önemli olan bu verilerin

elektronik olan veya olmayan bir ortamda toplanmasıdır. Bu ortam fiziki bir ortam olabileceği gibi, dijital bir ortam da olabilir. Fiziki ortamda (basılı kâğıt) oluşturulan veri tabanı, basılı veri tabanı; dijital ortamda oluşturulan veri tabanı da elektronik veri tabanı olarak adlandırılmaktadır. Basılı formattaki geleneksel veri tabanlarının aksine elektronik veri tabanları teknolojik özellikleri nedeniyle kopyalanmaya ve çoğaltılmaya son derece müsait ürünlerdir. Bu nedenle bu tür veri tabanlarının korunması ayrı bir öneme sahiptir.

Veri tabanlarının korunmasına ilişkin Direktifte telif hakkı ve “sui generis hak” koruması olmak üzere ikili koruma sistemi benimsenmiştir. Veri tabanı kavramı olarak hukukumuzda 1995 yılında FSEK.m.6/11 hükmü ile girmiş olup Kanunda işleme eserler arasında zikredilerek bunlara telif hakkı koruması sağlanmıştır. 3 Mart 2004 tarihli ve 5101 sayılı Kanunla FSEK’e ek madde 8 olarak eklenen hükümlerle veri tabanlarına telif hakkından başka veri tabanı hakkı (sui generis koruma) da sağlanmış, böylelikle eser sahipleri tarafından lisans anlaşmaları gereği kullanım hakkı verilen elektronik veri tabanlarının AB’de olduğu gibi sadece telif hakkıyla değil, veri tabanı hakkıyla da korunması gerçekleştirilmiştir.

Direktif.m.3(2)’de veri tabanı korumasının içeriği kapsamadığı ve korumanın veri tabanı içeriğindeki eserler üzerindeki haklara zarar vermeyeceği belirtilmiş, benzer şekilde FSEK.m.6’da da, veri tabanları için sağlanan korumanın veri tabanı içeriği için genişletilemeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre, veri tabanları içerdiği bilgileri korumamakta olup, koruma kapsamında olan veri tabanının kendisidir. Ancak bu şekilde veri tabanı korunurken, içeriğindeki veriler de dolaylı yoldan korunmuş olmaktadır. Direktif, veri tabanının içerdiği bilgiyi de korumakta olup, kanaatimizce Direktifle FSEK arasındaki uyumun sağlanması için veri tabanlarıyla ilgili maddenin geliştirilip üst verilerin de koruma altına alınması gerekmektedir.

Veri tabanlarının korunmasına yönelik yapılan hukuki düzenlemelerle öngörülen yaptırımlar, tek başına internet ortamındaki fikri hak ihlallerinin önlemede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle elektronik veri tabanlarında hukuki koruma dışında, hukuki korumanın etkinliğini sağlayan dijital imza, dijital zarf, filigran gibi Elektronik Telif Hakları Yönetim Sistemi ya da Sayısal Haklar Yönetimi (DRM, Digital Rights Management) olarak da bilinen teknolojik koruma yöntemleri öngörülmüştür. Bu sistemle, yasa ve lisans sözleşmeleriyle güvence altına alınan eserlerin erişimine ve iletimine kontrollü biçimde izin verilmektedir. Genellikle şifrelemeye dayalı olarak

teelif hakkına yardımcı olan bu mekanizmalar, teknolojik yöntemlerden yararlanarak kısıtlı erişim yoluyla kopyalamayı da sınırlandırmakta, böylece hem erişimi, hem de hakların kontrolünü sağlamaktadır. Bu tür mekanizmalarla eser sahiplerinin haklarının korunması yasal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır.

FSEK.m.6/11'deki veri tabanı tanımı, Direktif m.1/II'deki tanıma aykırıdır. Her iki hüküm karşılaştırıldığında yapılan tanımlamalar birbirinden farklıdır. FSEK.m.6/11'deki veri tabanı tabiri, FSEK.m.6/1'de işleme eserler için yapılan genel tanımla uyuşmamaktadır. Veri tabanı yapıcısının FSEK.ek.m.8'de düzenlenen sui generis hakkı kapsamında ayrı bir veri tabanı tanımı bulunmamaktadır. FSEK.m.6/1/11'deki tanım bu konuda da geçerlidir. Bu tanım Direktif.m.1/2'de yapılan tanıma aykırıdır. FSEK.m.6/2'de yer alan "hususiyet" tabiri sadece FSEK.m.6/1/11'deki veri tabanı tanımına uygulanmak üzere sui generis hak kapsamındaki korumayı kapsamamaktadır. Direktif.m.7'de sui generis hakkında hususiyet tabirine benzeyen subjektif bir unsur bulunmamaktadır. Dolayısıyla FSEK'te Direktifle uyumlu olmayan iki farklı veri tabanı tanımı bulunmaktadır. Kanaatimizce FSEK'te veri tabanlarının bağımsız olarak düzenlenmesi ya da FSEK'in tanımlar başlıklı 1.maddesine işleme ve derlemelerden bağımsız olarak özgün ve sui generis veri tabanlarını içerecek şekilde bir veri tabanı tanımına yer verilmesi bu uyumsuzluğu giderecektir.

Direktif.m.3'te özgün veri tabanlarında aranması gereken hususiyetle ilgili olarak "içeriklerinin seçilişi veya hazırlanışı nedeniyle eser sahibinin kendi entelektüel oluşumunu meydana getiren veri tabanları" tabiri kullanılmış, hususiyetin içeriğin seçilmesinde veya düzenlenmesinde aranması gerektiği belirtilmiştir. FSEK.m.1/B(d) ve FSEK. 6/Lb.11'de hususiyet şartına ilişkin bir sınırlama getirilmemekle beraber, derleme eser tanımında, derleme eserin içeriğinin seçme ve düzenlemelerden oluştuğu bir yaratıcı düşünce çalışmasının ürünü olduğu belirtilmiştir. Doktrinde içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesinde hususiyetin içeriğin seçilmesinde mi yoksa düzenlenmesinde mi aranacağı, sadece seçiminde ya da sadece düzenlenmesinde aranmasının yeterli olup olmayacağı, hususiyet için her iki unsurunun aynı anda bulunmasının gerekip gerekmediği hususunda farklı görüşler bulunmaktadır. Meseleye Direktif bağlamında bakıldığında Direktifte "seçilişi veya hazırlanışı" ibaresinde her iki unsur arasında 've' bağlacının değil de 'veya' bağlacının kullanılmasının tercih edildiği, böylelikle hususiyetin yalnızca birinde

aranmasının yeterli olacağı sonucu çıkmaktadır. Kanunumuzda ise derleme eser tanımında geçen “seçme ve düzenlemelerden oluşan” ibaresinde her iki unsur arasında ‘veya’ değil de ‘ve’ bağlacının kullanılmış olması bizleri hususiyet (düşünce yaratıcılığı) şartında her iki unsurun bir arada arandığı sonucuna ulaştırmaktadır. Mevcut haliyle özgün veri tabanları ile ilgili Direktif ve FSEK hükümleri arasında bir uyumsuzluk bulunduğu görülmektedir. Özellikle Kanunlarımızın AB uyum yasaları çerçevesinde revize edilmekte olduğu dikkate alındığında, AB üye ülkeleri arasında uygulanan Direktif hükümlerinin birliğe giriş aşamasındaki ülkemizce de dikkate alınması ve bu doğrultuda mevzuat hükümleri arasındaki uyumsuzluğun giderilerek yalnız içeriğin seçilmesi ya da yalnız içeriğin düzenlenmesinde hususiyet arz eden veri tabanlarının da koruma kapsamına dahil edilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Ayrıca yukarıda ifade edildiği üzere veri tabanı tanımına ilişkin Direktifte veri tabanlarında içeriğin seçilmesi veya düzenlenmesinin hususiyet arz etmesi gerektiği açık bir şekilde belirtilmişken, FSEK’te veri tabanını tanımında buna ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiş, derleme eser tanımında derleme eserin içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesi itibariyle bir düşünce yaratıcılığı ürünü olduğu belirtilmekle yetinilmiştir. Veri tabanlarına yönelik olarak Direktifle FSEK hükümlerinin uyumlu hale getirilmesi, bunun için de FSEK’te kapsamlı bir veri tabanı tanımı yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Toplumsal ilgiye müzahir içerik barındıran veri tabanlarından yararlanmada toplumdaki tüm bireyler kadar engellilerin de korunmaya değer menfaatleri bulunmakta olup, engelli istisnası yalnızca yazılı ilim ve edebiyat eserleri ile sınırlı tutulmamalı, veri tabanlarının engellilerin kullanımına uygun formatlarda çoğaltımına da yasal imkân tanınmalıdır. Bir eser sahibinin aynı türden eserlerinin belli bir sistem dâhilinde özgün şekilde bir araya getirilerek yayımlandığı veri tabanı içeriğinin engellilerin kullanımına uygun formatlarda çoğaltılması ve içeriğin seçilmesi ya da düzenlenmesindeki yaratıcı düşünceye zarar vermeden içeriğin kısmen kullanılması telif hakkı ihlali oluşturmamalıdır.

Elektronik veri tabanlarına erişimin lisans sözleşmeleriyle sağlanmasından dolayı, kullanıcının adil kullanım kapsamında on-line veri tabanlarından materyal yüklemeye, sadece sözleşmenin bir parçası olarak veri tabanı sahibiyle yapılan lisans şartları altında izin verilmektedir. Kişinin araştırma sonuçlarına kişisel kullanım amacıyla on-line olarak erişmesi, önemli olmayan bir miktarın disket gibi taşınabilir

bir araca yüklenmesi veya bilgisayardan çıktı alması konusunda veri tabanı sahibi tarafından herhangi bir itirazın olmaması gerekir.

FSEK.ek.m.8/2 gereğince, veri tabanı yapımcısına sağlanan koruma aleniyet tarihinden itibaren 15 yıldır. Bu hükümlerle Direktif.m.10/2 hükmü Türk Hukukuna alınmıştır. Bununla birlikte Direktif.m.10/1 hükmü Türk Hukukunda yer almamaktadır. Söz konusu hükme göre 7.maddede sağlanan hak, veri tabanı yapımının tamamlandığı gün itibariyle uygulamaya konur. Tamamlanan tarihi takip eden yılın Ocak ayının birinci gününden itibaren 15 sene sonra süresi dolar.

Klasik anlamda düzenlemelerle internet ortamındaki fikri hak ihlallerinin önüne geçilmesi mümkün değildir. İnternette veri tabanı korunması açısından 1995, 2001 ve 2004 yıllarında yapılan FSEK'te yapılan değişikliklerle uygulamada yaşanan aksaklıklara rağmen uluslararası düzenlemelerle uyumlu bir yasal alt yapı oluşturulmaya ve etkin koruma sistemleri getirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda bir yandan tazminat ve yasaklama davaları, diğer yandan cezai hükümlerle internet ortamındaki fikri hak ihlallerinin önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda FSEK ile fikri ve sınai ürünler üzerindeki telif haklarının korumaya alınması, 1976'da Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) üye olunması, bu alanda yapılan uluslararası sözleşmelere taraf olunarak ulusal mevzuatın revize edilmesi, 5651 sayılı Kanun'la internet ortamında hizmet sağlayıcıların sorumluluklarının belirlenmesi ile internet mecrasında işlenen suçlarla etkin mücadele edilmeye başlanması, AB ile fikri mülkiyet hakları alanında çalışma gruplarının oluşturulması, 2011 yılında telif hakları alanında ülke uygulamalarının paylaşılması ve iyi uygulama örneklerinin istişare edilmesi amacıyla ABD ile Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Çalışma Grubu oluşturulması, ülkemiz öncülüğünde Balkan ve Orta Asya ülkeleriyle ortaklaşa yürütülen dijital ortamda telif haklarının korunmasına yönelik projelerin hayata geçirilmesi, internet ortamında etkili bir telif hakkı koruma sisteminin oluşturulması hedefine doğru atılan önemli adımlardır. Telif hakları alanında uluslararası işbirliği bağlamında 2017'de Kültür ve Turizm Bakanlığı himayesinde Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün desteğiyle, Balkanlar ve Orta Asya'daki 16 ülkenin katılımıyla telif hakları alanında işbirliği platformu oluşturulmasını hedefleyen "Uluslararası Telif Hakları ve Bağlantılı Haklar Alanında İşbirliği Projesi" hayata geçirilmiştir. Projedeki ana başlıklardan biri de 'Dijital Alan ve Fiziksel Korsanlıkla Mücadele'dir. Proje sonunda ülkelerin telif hakları mevzuatlarına yönelik bilgilerin

yer aldığı bir veri tabanı oluşturulması hedeflenmektedir. Tek Dijital Avrupa Politikası çerçevesinde AB’de ortak bir dijital pazar oluşturmak isteyen AB Komisyonu 2016 yılından bu yana dijital telif haklarıyla ilgili üzerinde çalıştığı “Dijital Tek Pazarda Telif Hakları” ya da “Telif Hakları Direktifi” olarak da adlandırılan yeni bir telif hakları yönetmeliği tasarısı hazırlamıştır. Tasarı, internette yeni bir döneminin başlangıcı sayılabilecek önemli düzenlemeler içermekte olup, internet üzerinden yapılan paylaşımlarda ve yayınlarda telif haklarını korumaya yönelik maddelerden oluşmaktadır. Buna göre, bir içerik yayınlanmadan önce taranarak filtreden geçirecek, telif hakkı ihlali tespit edilmemesi halinde yayımlanabilecek, telif hakkı ihlalinin tespiti halinde ise içerik yayından kaldırılacaktır. Tasarı ile ayrıca coğrafi sınır temelli erişim engellerinin tamamen ortadan kaldırılması da hedeflenmektedir. Tasarı, Avrupa Parlamentosu ve son olarak Nisan/2019’da Bakanlar Konseyi tarafından onaylanmıştır.

Ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere ve AB Müktesebatına uyum düzeyinin artırılması, dijital alanda ihlallerle mücadelede daha hızlı ve etkin tedbirlerin alınması, Kanunda farklı yorumlara yol açan ifadelerin, yargı uygulamalarına olumsuz etkilerinin giderilerek uygulamanın iyileştirilmesi amacıyla kamuoyunda telif hakları yasası olarak bilinen FSEK’te değişiklik öngören kanun tasarısında veri tabanlarına ve internette telif hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik önemli düzenlemeler öngörülmüştür.

FSEK’te değişiklik yapılmasına dair taslakta veri tabanının tanımı yapılmış, veri tabanı, “Sistematik veya metodik bir şekilde düzenlenen ve elektronik bir vasıtayla ya da diğer yollarla bireysel olarak erişilebilir bağımsız eser, veri veya diğer materyallerden oluşan derlemeler” şeklinde tanımlanmış olmakla birlikte taslak metindeki bu tanımın sui generis veri tabanı tanımına uymadığını ifade etme gerekir.

FSEK’in en önemli sorunlarından biri terim birliğinin bulunmaması ve mevcut terimlerin uluslararası kavramları tam olarak karşılamamasıdır. Servis sağlayıcı ve içerik sağlayıcı gibi Kanunda geçen bazı terimlerin tanımlar bölümünde açıklanmamış olması uygulamada sorun yaratmaktadır. FSEK’te birçok kez değişiklik yapılmış ancak bu değişikliklerde, yeni ortaya çıkan hukuki duruma uyum için düzenleme yapılmamış, yani intikal hükümleri düzenlenmemiştir. FSEK’te yer alan düzenleme ve tanımlar, tüm ilgili mevzuat için de geçerli olmalıdır. Örneğin Borçlar Kanununda yer alan yayın sözleşmesi ile FSEK’in ilkeleri arasında çelişkiler

bulunmaktadır. Gümrük mevzuatında fikri haklar alanına ilişkin mevzuatta yer alan tanımlar son derece karışık olduğu gibi temel mevzuata da uyumlu değildir.

FSEK'te eser sahipleri ve bağlantılı hak sahiplerinin haklarına yönelik kamu menfaati yönünden konulmuş olan istisnalar, hakların dijital ortamda kullanılmasında yeterli değildir. Özellikle dijital ortamın özelliği dolayısıyla uluslararası alanda kabul edilen istisnalar Kanunumuzda bulunmamakta olup, bu durum uygulamada sorun yaratmaktadır. Örneğin, Direktif.m.7/2(b)'de ifadesini bulan hakların tükenmesi ilkesine ve Direktifin 9.maddesindeki, elektronik veri tabanının içeriğinin, şahsi amaçla da olsa çoğaltılamayacağı yönündeki kurala FSEK'te yer verilmemiştir. FSEK.m.38 hükmündeki şahsi kullanım istisnasının internet ortamındaki kullanımları da kapsayacak şekilde ele alınması, hak sahiplerinin meşru menfaatlerine zarar vermeksizin, normal yararlanma sınırları içerisinde internetten umuma erişilebilir bir nüshanın alınmasının hak ihlali teşkil etmeyecek şekilde yeniden düzenlenmesi gerekir. FSEK'te değişiklik yapılmasına dair tasarıda AB müktesebatına da uygun olarak bilgisayar programları, elektronik veri tabanları ve mimarlık eserleri bakımından şahsi çoğaltım istisnasının genel hükmünün geçerli olmayacağı düzenlenmiş, veri tabanları bakımından özel serbesti halleri 96/9/AT sayılı Veri Tabanlarının Yasal Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifine uygun bir şekilde hükmün sonuna eklenmiştir. Tasarının 38/A maddesiyle, 2001/29/AT sayılı Bilgi Toplumunda Telif Hakları ve Bağlantılı Hakların Bazı Yanlarının Uyumlaştırılması Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifinde öngörülen tek zorunlu istisna olan ve teknolojik sürecin zaruri bir sonucu olarak, örneğin bilgisayar teknolojileri ve internet kullanımı bakımından eserlerin bilgisayarların hafızalarında geçici olarak kaydedilmesi geçici çoğaltım istisnası kapsamında kabul edilmiştir.

Sui generis veri tabanlarıyla ilgili düzenlemelere FSEK.ek.m.8 hükmünde yer verilmiştir. Ancak elektronik veri tabanlarında şahsi kullanım istisnası gibi Direktifte olup FSEK'te olmayan hükümler bulunmaktadır. FSEK'te veri tabanları üzerindeki haklara getirilen istisnalar bakımından elektronik olan veya olmayan veri tabanı ayrımı yapılmamıştır. Bu yönüyle AB Direktifine uyum sorunumuz bulunduğu söylenilebilir. Yapılacak kanun değişikliği ile Direktifle FSEK hükümleri arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi gerekmektedir.

FSEK taslağının 38/Ç maddesindeki düzenleme ile veri tabanlarının kullanımına yönelik istisnalara yer verilmiştir. Taslak madde metni, “Veri tabanı veya kopyasının yasal kullanıcısının, veri tabanının içeriğine ulaşmak ve içeriğin normal kullanımı için gerekli olan eylemlerden herhangi birini veri tabanı sahibinden izin almaksızın gerçekleştirmesi serbesttir. Yasal kullanıcının, veri tabanının yalnızca bir kısmını kullanma yetkisine sahip olduğu hallerde bu hüküm sadece söz konusu kısım ile ilgili olarak geçerlidir. Bu maddenin aksini öngören her türlü sözleşme hükmü geçersizdir.” şeklindedir. Bu hususta FSEK’te yapılacak değişikle mevzuatımızın Direktifle uyumu sağlanmalıdır.

Hukukumuzda internet servis sağlayıcılarının hukuki sorumluluğu konusunda FSEK ve 5651 sayılı Kanun’da yapılan düzenlemeler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle ABD ve AB gibi yabancı hukuk sistemlerinde olduğu gibi internet servis sağlayıcıların hukuki ve cezai sorumluluklarının hukukumuzda da özel olarak düzenlenmesi gerekir. Esasen FSEK.ek.m hükmünde ABD Dijital Çağ Telif Hakları Kanunu’ndaki uyar-kaldır sisteminin bir benzerine yer verildiği görülmekte ise de, başlangıç için önemli bir gelişme olsa dahi tek başına bu hükmün uygulamadaki sorunları çözmeye yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. Kanaatimizce bu şekilde bir düzenleme yapılınca kadar internet servis sağlayıcılarının hukuki sorumluluğuna dair TBK.’nun haksız fiile ilişkin hükümlerinin uygulanması eser sahipleri ve fikri hak sahiplerinin haklarının korunması açısından gereklidir. .

FSEK taslağının 30.maddesinde FSEK’in 73.maddesinden sonra gelmek üzere 73/A maddesi düzenlenmiştir. İnternet sitesi aracılığıyla gerçekleşen ihlallerde koruma tedbirlerini düzenleyen maddeyle üç aşamalı uyar-kaldır sistemi içerik, yer ve erişim sağlayıcıları açısından getirilmiştir. Taslağa göre, hak sahipleri ya da telif birliğinin, içerik sağlayıcıya, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcıya e-posta yoluyla uyarı göndererek, ihlale konu içeriğin iki gün içinde yayından çıkarılmasını istemesi, iki gün içinde ihlale son verilmemesi halinde yerleşim yeri Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak, teknik olarak imkân bulunduğu ölçüde ihlale konu içeriğin yayından çıkarılmasını, bu mümkün değilse erişimin engellenmesini talep etmesi gerekir.

Taslak metnin 30.maddesinde FSEK’in 73.maddesinden sonra gelmek üzere 73/B maddesi ile internet ortamında noktadan noktaya ağlar vasıtasıyla gerçekleşen umuma iletim hakkı ihlallerinde cezalar düzenlenmiştir. Söz konusu madde ile kullanıcılar arasındaki dosya paylaşım sistemleri üzerinden koruma altındaki eser,

icra, yapım ve yayınların çoğaltılması ve umuma iletilmesi yasaklanmaktadır. Düzenlemeyle birlikte ihlali gerçekleştiren kişinin IP numarası telif birliklerince, Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından akredite edilmiş bir yazılım vasıtasıyla tespit edilebilecektir.

FSEK taslağının 38/C maddesiyle, mezkûr Kanun'un Ek 11. maddesinde yer alan engellilerin kullanımına yönelik istisna, Kanun'un istisnaları düzenleyen bölümüne alınmış, Ek 11. maddesinde istisna kapsamında yalnız ilim ve edebiyat eserleri bulunmaktayken, yeni düzenlemeyle alenileşmiş tüm fikir ve sanat eserleri istisna kapsamına alınmıştır.

FSEK taslağında, delillerin muhafazasına yönelik önemli bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, hak sahipleri, dava açmadan önce veya dava sırasında, iddialarını ispatlamak için dayanacakları delillerin muhafazasına yönelik tedbirlerin alınmasına karar verilmesini mahkemeden talep edebileceklerdir.

FSEK taslağında, ihtiyati tedbirlere ilişkin olarak daha çok HMK'daki düzenlemeye benzer bir düzenlemeye yer verilmiş, FSEK'e göre ihtiyati tedbirlere karar verilmesi şartları HMK ile uyumlu hale getirilmiştir.

Taslak metinle getirilmesi öngörülen önemli düzenlemelerden biri de bilgi edinme talebidir. Hak sahiplerinin haklı ve makul talebi üzerine mahkeme, hak sahibinin haklarına tecavüz eden kişilerin, hak sahibinin haklarına tecavüz teşkil eden ürünleri ticari amaçla elinde bulunduran kişilerin, hak sahibinin haklarına tecavüz teşkil eden fiilleri gerçekleştirmek suretiyle ticari amaçlı bir hizmet sunan kişilerin, hak sahibinin haklarına tecavüz teşkil eden ürünlerin üretimi veya dağıtımını ya da hizmetlerin sunumuna katıldıkları ifade edilen kişilerin hak sahibinin haklarına tecavüz teşkil eden ürünlerin kaynağı, dağıtım ağları, ürünleri tedarik edenlerin, üreticilerin, dağıtıcıların, toptan veya perakende satıcıların isim ve adresleri, üretilen, dağıtılan, alınan ya da sipariş edilen miktarlar, bunların fiyatları veya benzeri konularda bilgi vermelerine karar verir.

FSEK Taslağının 26.maddesi ile Kanununun 76 ncı maddesinin birinci fıkrasının sonuna eklenen cümle ile fikri ve sınai haklar hukuk ve ceza mahkemeleri ile bu mahkemelerin görev alanına giren dava ve işlere bakmakla görevlendirilen mahkemelerin bu alanda ihtisaslaşmış olduğu göz önünde bulundurularak yargı çevrelerinin genişletilmesi amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Acun, Ramazan. “İnternet ve Telif Hakları”, *Bilgi Dünyası* 2000, 1(1), yunus.hacettepe.edu.tr/~acun/InternetTelif.pdf, [25.07.2018]
- Akipek Şebnem ve Esra Dardağan, “Sanal Ortamda Gerçekleşen Telif Hakkı İhlallerine Uygulanacak Hukuk”, *dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/289/2630.pdf*, [25.07.2018]
- Aksu, Mustafa. “Avrupa Adalet Divanının Bazı Kararları Işığında Link Vermeden Dolayı Sorumluluğun Umuma İletim Hakkı Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *İstanbul Kültür Üniversitesi HFD*, Cilt:18 Sayı:1-Ocak 2019, 33-62.
- Alıca, Türkay ve Bülent Önder. “Engellilerin Yayımlanmış Eserlere Erişiminin Kolaylaştırılmasına Dair Marakeş Anlaşması ve Olası Etkileri”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, 2014/1, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2014-1/02.pdf>, [06.11.2018]
- Alp, Selçuk, vd. *Veri Tabanı Yönetim Sistemleri*. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2011.
- Alptürk, Ercan. Telif Hakları, <https://www.xing.com/communities/posts/telif-haklari-1002156513>, [25.09.2018]
- Aslan, Adem. “Türk ve AB Hukukunda Fikri Mülkiyet Haklarının Tükenmesi”, 1. bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2004.
- Aslan, Adem. “Dijital Alanda Yaşanan Telif Sorunları ve Yargısal Çözüm Yöntemleri”. *TAA Eğitim Semineri 20-21 Kasım 2014, İstanbul: Türkiye Adalet Akademisi*, <http://www.taa.gov.tr/indir/dijital-alanda-yasanan-telif-sorunlari-ve-yargisal-cozum-yontemleri-adem-arslan-dr-hakim-Zm9ydW18NDczZDEtNTEzOWYtYTdmNDAtODg0YmUucHB0fDI/>, [25.07.2018]
- Aslan, Dilan Sıla. Rekabet Kurulu Kararları. <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2016-1.html>, [28.07.2018]
- Ateş, Mustafa. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

- Ateş, Mustafa. Fikrî Hukukta Eser, Ankara: Turhan Kitapevi, 2007.
- Ateş, Mustafa. Fikrî Hukukta Eser Sahipliği, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Ateş, Mustafa, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *Fikir ve Sanat Hukukuna Dair Makalelerim*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Ateş, Mustafa. “‘Bir Engelli İstisnası’ Mı Yoksa ‘İstisnaî Bir Engel’ Mi?: FSEK Ek Madde 11 Üzerine Eleştirel Bir İnceleme”, *Ankara Barosu FMRH*, 2009/2, 23-51, <http://www.ankarabarosu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2009-2.html>, [05.11.218]
- Aydın Yunus, Şule Binnaz, “Fikri Mülkiyet Hukukunda İhtiyati Tedbir”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş, Ankara: Yetkin Yay. 2016.
- Aydıncık, Şirin. Fikri Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri, İstanbul: Arıkan Basım Yayın, 2006.
- Ayhan İzmirli, Lale. Avrupa Birliği ve Türk Hukuklarına Göre İnternet Ortamında Fikrî Mülkiyet Haklarının İhlâli ve Korunması, Ankara: Seçkin Yay. 2012.
- Başpınar, Veysel ve Doğan Kocabey. İnternette Fikrî Hakların Korunması, Ankara: Yetkin Yayınları, 2007.
- Bayamlıoğlu, İbrahim Emre. Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma, İstanbul: On iki Levha Yayıncılık, 2007.
- Bayram, Mehmet Hanifi. Avrupa Birliği ve İnternet Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011
- Beşiroğlu, Akın. Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar, Ankara: Ankara Patent Bürosu Yayınları, 1999.
- Bozbel, Savaş. Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yay. 2012.
- Bozbel, Savaş, “Fikri Hakların İhlali Nedeniyle İhtiyati Tedbir Yoluyla İnternet Sitelerine Erişim Engellenebilir mi?”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*, Ed. Tekin Memiş, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Bozgeyik, Hayri. *Görüşler ve Kararlar Telif Hukuku Mali Haklar, Manevi Haklar, Hukuk ve Ceza Davaları*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru. “Elektronik Ortamda Haksız Rekabet”, TAAD, Yıl:5, Sayı:18 (Temmuz 2014), 94,

https://www.academia.edu/32453293/Elektronik_Ortamda_Haks%C4%B1z_Rekabet, [14.06.2019].

Bulut, Nihal ve Mahmut Koca, “İktibas Serbestisinin İhlali, İntihal ve Bunlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013*, Ed. Tekin Memiş, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.

Can Mustafa ve Tekin Memiş, “Elektronik Ortamda Haksız Rekabet Halleri”, <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/09a/04.htm>, [14.06.2019]

Çanga, Tarık Mete. “İnternette Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Korunması”, Uzmanlık Tezi, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, 2007, www.kalkinma.gov.tr/Lists/Uzmanlk%20Tezleri/Attachments/74/TarikMeteCanga.pdf, [25.07.2018]

Çiftçi, Ahmet ve Sevinç Kırgıl. *Türk Fikrî Haklar Mevzuatı*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Çolak, Uğur. “Topluluk ve Türk Hukukunda Veri Tabanlarına Sağlanan Sui Generis Koruma ve Spin-Off Teori”, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/2012yayin/dergi/fmr/fmr-2005-1.html>, [19.02.2019]

Demirbaş, Ali. Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Bestwater Kararları, *İMÜHFD*, 5 (1) Bahar 2018, 169-186.

Deren Yıldırım, Nevhis. *Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukuku’nda İhtiyati Tedbirler*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 1999.

Doğan, Derya ve Gürkan Özocak, “Dijital Oyunlar, Multimedya Yaratımlar ve Güncel Hukuki Problemler -2- FSEK Açısından Koruma”, <http://turk-internet.net/portal/yazigoster.php?yaziid=43170>, [25.09.2018]

Durmaz, Gülşah. “*Çoğaltma Hakkı ve Sınırlandırılması*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.

Erdem, B. Bahadır. *Fikrî Hukukta Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2003.

- Erdem, Bahadır. “Fikri Hakların Kullanılmasında Uygulanacak Hukuk”, *İstanbul Fikri Mülkiyet Hukuku Sempozyumu 05-06 Mayıs 2005*, Ed. R.Eda Güngör, Ahmet Kalafat ve M.Buket Soygüt, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniv.Yay. 2005.
- Erel, Şafak N. Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Gökyayla, K. Emre. Telif Hakkı ve Telif Hakkının Devri Sözleşmesi, Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.
- Güneş, İlhami. Uygulamada Hususiyet İçeren Veri Tabanlarının Korunması ve Sui Generis Koruma, <https://jurix.com.tr/article/12800>, [20.02.2109]
- Güngör, Gülin. “Yeni Düzenleme Çalışmalarında Elektronik Akitlerin Kuruluşu ve Click-Wrap Yazılım Lisansı Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Kaydı”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/287/2618.pdf>, [22.04.2019]
- Kaplan, Yavuz, İnternet Ortamında Fikri Hakların Korunmasına Uygulanacak Hukuk, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2004
- Karaçay, Timur. “Web İnternet Üzerindeki En Çekici Servis”, <https://www.baskent.edu.tr/~tkaracay/etudio/ders/internet/html/htmlbasics/web.htm>, [18.10.2018]
- Karagülle, İhsan ve Zeydin Pala. Borland Delphi ile Veri Tabanı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2001.
- Karahan, Sami, vd. *Fikrî Mülkiyet Hukukunun Esasları*, Ankara: Seçkin Yay. 2015.
- Karakaya, M.Süheyl. 5651 sayılı Kanununun 9.maddesi ve Erişimin Engellenmesi: Koyun Postunda Kurt Hükümü, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/ViewPDF-5651-sayili-kanununun-9-maddesi-ve-erisimin-engellenmesi-koyun-postunda-kurt-hukmu-1784>, [23.03.2019]
- Karakuzu Baytan, Dilek. Fikri Mülkiyet Hukuku Kavramlar, İstanbul: Beta Yayınları, 2005.
- Kaynak Koç, Selva ve Serhat Koç, “Kullanıcı Kaynaklı İçeriğin Fikri Haklar Açısından Değerlendirilmesi”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.

- Koçyiğit, İlker ve Alper Bulur. “Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Arabuluculuk”, <http://www.adb.adalet.gov.tr/link/ticariuyusmazliklardadavasartiarabuluculuk.pdf>, [08.04.2019]
- Köseoğlu, Kerem. Veri Tabanı Mantığı, 3 bs. İstanbul: Pusula Yayıncılık, 2007.
- Küçükali, Canan. Fikri Hakların İhlalinden Kaynaklanan Tazminat Davası, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Memiş, Tekin. “Bulut Bilişimde Fikri Hak Sorunları” *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2013*, Ed. Tekin Memiş, Ankara: Yetkin Yayınları, 2015.
- Memiş, Tekin. “Fikrî Hukuk Bakımından Kaynak Kodlarının Korunması”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009*, Ed. Tekin Memiş, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2009.
- Musiki Eseri Sahipleri Grubu Meslek Birliği, “Genel Gerekçe, Madde Gerekçeleri”, (msg.org.tr/.../GENEL%20GEREKCE%20VE%20MADDE%20GEREKCELERI.pdf), [25.07.2018]
- Nal Temel ve Cahit Suluk, “İkinci Bölüm: Fikir ve Sanat Eserleri”, Sami Karahan, vd., *Fikrî Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 4.bs., Ankara: Seçkin Yay., 2015.
- Okutan Nilsson, Gül. Fikir ve Sanat Eserlerinin Bireyler Arası Ağlar Üzerinden Paylaşımı (P2P) Konusunda Uluslararası Gelişmeler, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2010*, Cilt II, Ed. Tekin Memiş, İstanbul: On İki Levha Yay. 2011.
- Öngören, Gürsel. İnternet Hukuku, İstanbul: Öngören Hukuk Yayınları, 2006.
- Özdilek, Ali Osman. İnternet ve Hukuk, İstanbul: Papatya Yayıncılık, 2002.
- Özderyol, Teknail. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nda Düzenlenen Suçlar, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006.
- Öztürk, Sinan. Elektronik Sözleşmeler (Kuruluş ve Geçerlilik Şartları), Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, <http://www.turkhukusitesi.com/serh.php?did=3789>, [22.04.2019]
- Sert, Mehmet. “Elektronik Belgeler ve Telif Hakları”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2008, bbytezarsivi.hacettepe.edu.tr/jspui/bitstream/2062/251/1/165.pdf, [25.07.2018]

- Şahin, Ayşenur. Fikri Hukukta Eser Sahibinin Mali Haklarının Korunması, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Şener, Yavuz Selim. Fikrî Mülkiyet Hukukunda Dijital Veri Tabanlarının Korunması, Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Tekin Memiş, “FSEK Sisteminde ve İlkeler Işığında Umumi Mahallerde Eserin Kullanımı ve Haklar - Yargı Kararları Çerçevesinde Değerlendirmeler-” *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş, Ankara: Yetkin Yay.2015.
- Tekinalp, Ünal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 5.bs. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Topal, Cansu, “FSEK Ek Madde 4 İle Hak İhlallerinin Ortadan Kaldırılması Usulüne Dair Kanun Değişikliği Çalışmaları?”, *Fikrî Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2014*, Ed. Tekin Memiş (Ankara: Yetkin Yayınları, 2016), 381-388.
- Topaloğlu, Murat, vd. *Bulut Bilişim*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Topaloğlu, Mustafa. *Bilişim Hukuku*, Adana: Karahan Kitabevi, 2005.
- Topaloğlu, Mustafa, *İnternette Fikrî Haklar Sorunları*, http://www.turkhukusitesi.com/makale_28.htm, [18.10.2018].
- Tosun, Yalçın. Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016.
- Tulukçu, Oya. “Fikri Mülkiyet Hukuku Kapsamında Veri Tabanlarının Korunması ve Avrupa Birliği Müktesebatı İle Karşılaştırılması”. <https://slidex.tips/download/fkr-mlkyet-hukuku-kapsaminda-veri-tabanlarinin-korunmasi-ve-avrupa-brl-mktesebati>, [20.02.2109]
- Turan, Metin. *Bilişim Hukuku*, 2.bs. Ankara: Seçkin Yay.2017.
- “Uyar Kaldır Sistemi”, <http://www.yaybir.org.tr/bilgi-bankasi/uyar-kaldir-sistemi/450>, [29.07.2018].
- Uzun, Turhan. “Veri Tabanlarının Korunması”, <http://www.karacabayar.av.tr/default.aspx?content=article5>, [20.02.2019]
- Yarımağan, Ünal, Veri Tabanı Sistemleri, Ankara: Akademi & Türkiye Bilişim Vakfı Ortak Yayını, 2010.

Yavuz, Levent, vd. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu Cilt-II, 2.bs, Ankara: Seçkin Kitapevi, 2014.

Yılmaz, Murat. Dijital Kütüphanelerde, Elektronik Veri Tabanlarında ve Multimedya Ürünlerinde Telif Hakkı Sorunu, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/frmmakale/2005-1/3.pdf>, [22.04.2019]

Zorlu, Süheyla. İnternet Yoluyla Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi SBE, 2010, <http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/handle/123456789/6481>, [23.03.2019]

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim Hulusi Külahcı

Adres: İstanbul Anadolu Adliyesi Adalet Komisyonu Başkanlığı

İletişim bilgileri: 05331343136 / ibrahim.kulahci@std.izu.edu.tr

A. EĞİTİM

Lisans: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2008, Konya

B. MESLEKİ DENEYİM

2008-2010 Avukatlık stajı

2010-2011 Özel bir şirkette avukat

2011-2018 İstanbul Büyükşehir Belediyesi İETT’de avukat

2019- Hâkim (İstanbul Anadolu Adliyesi)

C. PROJELERİ

1-Belirsiz Süreli İş Sözleşmelerinin Haklı Nedenle Feshi

2-İşletenin 2918 sayılı Kanundan Doğan Kusursuz Sorumluluğunun Kapsamı

3-Fikir ve Sanat Eserlerinin Hacze Konu Edilip Edilemeyeceği Sorunu

4-6493 Sayılı Kanun Özelinde Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Elektronik Para Kuruluşu Olup Olamayacakları Üzerine Bir Değerlendirme

5-Bağımsız Denetim ve Bağımsız Denetim Kuruluşlarının (Denetçilerin) Sorumlulukları